



Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Artstykke,

for største Dele hidtil utrykte,

til Oplysning især af

Danmarks indre Forhold i ældre Tid.



Samlede og udgivne

af

Sjæns Stifts litteraire Selskab.



Odense 1841.

Trykt i det Hømpelste Officin.

Deres Majestæt

Kong Christian den Ttende

allerunderdanigst

tilegnet.

Allernaadigste Konge!

Da Fyens Stifts litterære Selskabs Præsæs og Medlemmer fort efter Deres Majestæts Thronbestigelse havde den Lykke i en Adresse at tolke de Følelser, hvoraf de i det Dieblik vare gjennemtrængte, yttrede De, Allernaadigste Konge! Deres Tilfredshed derover, tilføiende, at De erkjendte det Meget, som Selskabet har virket til Videnskabeligheds og Oplysnings Fremme i Fyen, og at Deres Majestæt holdt Dem overbeviist om,

at Selskabet fremdeles vil virke i samme Land. Deres Majestæt havde derhos den Raade at tilsiige Selskabet, at De med Velbehag vilde følge Selskabets yderligere Virken for dets vigtige Diemed. Selskabets Præsæs og Medlemmer smigre sig derfor med det Haab, at Deres Majestæt i Raade vil modtage nærværende Samling af for største Delen utrykte Actstykker, som det har foranstaltet samlede og udgivne.

Allernaadigste Konge! De har under Deres for Selskabet saa gavnrige Virksomhed, medens De var dets Præsæs, blandt meget Andet ogsaa væsentligt virket til, saavel at den Idee, som ligger til Grund for dette Arbeide, blev greben med varm Interesse og med ikke mindre Iver bragt til

Udførelse, som til at Bæret er blevet saa fuldstændigt og omfattende, idet De lod udgaae en Opfordring til samtlige Autoriteter i Stiftet om at indsende, hvad der maatte findes af historiske Documenter, og det var efter Deres Majestæts Forslag, at Selskabet besluttede sig til at lade en Videnskabsmand blandt dets Medlemmer reise til Hovedstaden, for der at anstille adskillige fornødne Undersøgelser.

Vi have senere ogsaa henvendt os til de vedkommende Autoriteter paa Als og Væge samt Lolland og Falster, med Hensyn til, at der muligens ogsaa paa disse Øer, som tidligere have været forbundne med Fyens Stift, kunde findes Actstykker, der burde optages i nærværende Samling.

Og hermed nedlægges da saaledes for Deres Majestæt dette litterære Arbeide, der, som Selskabet haaber, vil bidrage til at kaste et Lys over Fyens samt derved over Danmarks Tilstand i de soundne Tider, og det her givne Exempel vil muligens lede til at fremkalde lignende Samlinger fra andre Dele af Riget.

Paa Fyens Stifts litterære Selskabs Vegne som dets Præsæs

allerunderdanigst

Frederik,

Kronprinds.

N. Faber,
Vicepræsæs.



F o r t a l e .

At Fortidens historiske Levninger ikke altid ere behandlede med den Agt og Omhu, de fortjene, og at derfor mange, der med let Møie kunde have været frelst, ere gaaede til Grunde, det har Danmark saavel som andre Lande erfaret og beklager det nu, da Interessen for Sædrene og deres Færd er vaagnet med saa megen Styrke. For i sin Kreds efter Løve at bidrage til at frelse hvad der endnu maatte være tilbage af ældre Tidens skriftlige Minder, besluttede Syens Stifts litteraire Selskab i et Møde den 3die Juni 1839 at forsøge, om en Samling af ældre Dokumenter til den danske Histories Oplysning fra Syens Stift, og efter senere Bestemmelse, tillige fra Als og Færøe, lod sig tilveiebringe. Ved den Interesse, Selskabets daværende høie Præsides, Hans Majestæt vor nu regjerende Konge, viste for Sagen, idet Allerhøiøstamme opfordrede de forskjellige Autoriteter til at opspore og meddele hvad der maatte findes i deres respective Kredse; og ved den Beredvillighed, hvormed man fra flere Sider kom denne allerhøieste Opfordring og Selskabets gjentagne offentlige Indbydelsler imøde, lykkedes det at tilveiebringe et saadant Antal Dokumenter, at Udgivelsen af et Udvalg kunde antages mulig og ønskelig. Dette Sverv, saavel Valget som Udgivelsen, der efter sin Natur maatte udføres af en Committee, blev overdraget til os Under tegnede, hvis første Pligt det er, i Selskabets Navn at takke de Embedsmænd og Private, der have meddeelt os Materialier til nærværende Samling.

Ved Udførelsen af det os overdragne Arbejde kom det ikke alene an paa at samle, vælge og selv at afskrive; men den vanskeligste Deel af Opgaven bestod i at udfinde, hvilke Dokumenter der allerede vare trykte i de tildeels sjeldne og for os ikke let tilgængelige Skrif-

ter, hvori Aftstykker til ældre danske Forholds Oplysning ere opbevarede. Det vilde ligefrem have været os umuligt, at udføre denne Deel af vort Hverv blot nogenlunde tilbørligt, dersom Selskabet ikke ogsaa i denne Henseende havde nydt godt af det Forhold, hvori det var saa lykkeligt at staae til sin ophøiede Præsens, der beklædte samme Post i det kongelige danske Videnskabernes Selskab; thi saaledes aabnedes os Udgang til en endnu utrykt Fortegnelse over alle til den ældre danske Historie hørende trykte Aftstykker, som det sidstnævnte Selskab nu i længere Tid har ladet samle, og som et af Committeeens Medlemmer under et Ophold i Kjøbenhavn gennemgik med Hensyn til det litteraire Selskabs Samling. Imidlertid have vi endog saaledes ikke erholdt afgjort Visshed om ethvert Dokument; deels fordi Videnskabernes Selskabs Register dengang, da vi benyttede dem, endnu ikke vare ganske fuldstændige; deels ogsaa fordi den af vort Selskab foranstaltede Samling senere er bleven forøget med et ikke ringe Antal nytilkomne Nummere. Dog kan det neppe have væsentlig Indflydelse paa Dommen om nærværende Samlings Værdi, om det skulde findes, at et eller andet Stykke allerede er trykt andesteds, uden at vi have vidst det; thi i saa Fald vil Læseren dog faae en lettere tilgængelig, i enkelte Tilfælde maaskee ogsaa en correctere Udgave, da de i ældre Skrifter aftrykte Diplomer ikke altid ere behandlede med tilbørlig Uoiagtighed. Men ved nogle Aftstykker vil man udtryffeligt finde det anmærket, at de forhen ere trykte, og hvor de findes; disse have vi desuagtet medtaget, naar vi enten have seet os i Stand til at give bedre Udgaver, end dem, man hidtil har havt; eller have meent, at de ikke vel kunde udelades af en Samling som nærværende, der ikke gjerne vilde forbigaae noget væsentligt Led i en Række af Aftstykker, saavidt det nemlig har staaet i vor Magt at faae den fuldstændig ved Bidrag fra Sjens, Als og Erøes Stifter; thi til denne Omkreds var vor Opgave indskrænket.

Hvad nu Samlingens Bestaaenhed angaaer, da forstaaer det sig, at man her ikke kan vente mange nye og betydelige Oplysninger til Statens almindelige Historie. Det kan kun være tilfældigt og enkeltviis, at saadanne findes i en Provinds, der ingen meget gamle Archiver har og overhoved kun faa andre, end dem, der bestaae af Embedspapirer. Den Samling, der i denne Henseende kunde give det rigeste Udbytte, den nemlig, der tilhører Frøkenklosteret i Odense, have vi med Forsæt ikke afbenyttet den gang, saalidt som Bispe- og Stifts-Archiverne her i Byen, da det er Selskabets Ønske, at Omstændighederne ville gjøre en Fortsættelse af Samlingen mulig. Nærværende Samling er derimod for største Delen øst af de fra forskjellige Autoriteter og Private indsendte Dokumenter, der kun til en Tid stode til Afbenyttelse og maaskee ogsaa som deelte i flere smaa Samlinger ere meest udtagne for at tabes. De som Originaler betegnede Aftstykker hidtære fra Odense, Svendborg, Assens, Kjerteminde og Middelfart Raadstue-Archiver, Assens Kirkes Archiv, samt Archiverne paa Herregaardene Glorup, Svedholm og Einsidelsborg.

I Hvedholms Archiv findes tillige en Deel fra Steensgaard og Damsbo optagne; men Hvedholm selv vedkommende ere kun faa, da disse brændte med Gaarden i Slutningen af det syttende Aarhundrede. Desuden have vi benyttet en Samling af Materialier til Syens Beskrivelse ved den berømte Antiquar Th. Br. Bircherod, og en anden i det 16 Aarhundrede foranstaltet Samling af Afskrifter af ældre Dokumenter, der angaae Sundsherreds geistlige Gods. Dennes fulde Titel er: Liber Copiarum sive literarum quibus redditus ecclesiarum et ministrorum verbi in Sundzherrit confirmantur; den findes ved Provstiet for Sunds Herred, hvorfra den velvilligen er os udlaaent. Paa 265 Quartsider indeholder den 121 Dokumenter, og Provst Vitus Bering († 1753) har desuden tilføjet Anmærkninger hist og her samt en Fortegnelse over Provster og Præster i Herredet siden Reformationen med en Deel Personalialia om dem. Det bircherodske Manuscript, der ikke har anden Titel end de paa den første Side med en ikke i Bogen selv forekommende Gaand skrevne Ord: „Mag. Thomas Broderus Bircherods Manuscript,“ synes at indeholde Materialier til den Beskrivelse over Syen af den lærde Forfatter, som omtales i Nova liter. maris baltici 1702 p. 266. Det er en Quart paa 648 paginerede Sider foruden nogle overcomplete, ikke meget ordentligt indheftede Blade, og tilhører Odense Cathedralskoles Bibliothek. Det er neppe Originalmanuscriptet; i det Mindste ere de fleste latinske Dokumenter afskrevne med en anden Gaand, end den øvrige Text, og vrimle i den Grad af Feil — dem vi her efter bedste Evne have corrigeret — at de kjendelig røbe en Afkriver, der ikke har forstaaet Latin. Imidlertid har dog dette Exemplar det Fortrin for en, som det synes yngre, af Cathedralskolens Exemplar uafhængig, Afskrift i Folio, som Universitetsbibliotheket eier, at et langt større Antal Diplomer ere optagne deri. Disse Bircherods Samlinger ere hyppigt benyttede baade i Danske Atlas og i Annales Ecclesiæ Danicæ — hyppigere, end det ved første Biekast seer ud til.

Vor Samling omhandler for største Delen det ældre Commune- og Kirkevæsen, eller overhoved Provindsens egne indre locale og temporære Forhold; da den imidlertid ikke blot skulde medtage hvad der angik Syen, Als og Vrøse, men hvad der fandtes i disse Lande, vil man ogsaa træffe et Par Diplomer, der vedkomme andre Provindsers Forhold og Personer, f. Ex. No. XVI, XVII og XVIII om den limbøske Samilie og No. CLXXXIX og CXC om Marsken Anders Bildes Magelag med Kronen. Maa ske vil Noget ved første Biekast mene, at vi have optaget adskillige Stykker, der ere ubetydelige; men ikke at tale om, at man hellere maa give for meget end for lidet af sige Sager, hvor Enhver selv kan ud vælge hvad der interesserer ham, og som der ikke let vil tilbyde sig nogen anden Leilighed til at frelse fra Undergang, saa have vi bestandig holdt fast ved den Anskuelse, at om mange enkelte Stykker af den Detail, hvori de indre Forhold have forgrenet sig, kun ere af liden Interesse, saalænge de staae ene, bliver dog Sammenstilling

af de Residua, Forholdene i deres Udviklingsgang have affat, den bedste Commentar over disse Forhold selv; saaledes kan mangt et Aftstykke, der isoleret neppe fortjente at frelses fra Sorglemmelsen, som et Led i Udviklingens Kjede blive forholdsviis betydningsfuldt og værd at bevare. Som Exempel kan ansøres adskillige af de Skjæder paa Bøndergaarde, der findes i det Glorup'ske Archiv; thi disse frembyde i og for sig intet Mærkeligt; men naar man seer dem i deres Forbindelse med Kong Frederik den Andens Magelagsbrev, hvori det tillades Christoffer Valkendorf at udkjøbe de jordegne Bønder, Kongen overdrager ham, og saaledes forvandle Selveiergods til Fæstegods, saa give netop disse Skjæder betydningsfulde Vink om, hvor fordærvelige for Bondestanden Adelens Magelag med Kronen maae have været. Vi have overhoved anseet det for Pligt, at medtage saa meget af de os meddeelte Herregaards-Archiver, som Pladsen nogenlunde vilde tillade, fordi de give en ret klar Forestilling om Maaden, hvorpaa de store adelige Godser samlede og afrundedes i Aristokratiets Velmagts Dage.

Skulde Samlingen saaledes netop ved Aftstykkernes Sammenstilling blive instructiv, maatte en bestemt Plan for Anordningen følges. Vi have valgt den fremgangsmaade, at ordne Dokumenterne chronologisk i særskilte Rækker, efter de Steder og Forhold, de angaae; dog gik det ikke an, at gjøre for mange smaa Afdelinger, der kun vilde skade Overblikket og alt for ofte gjøre de enkelte Dokumenters Plads afhængig af et vilkaarligt Skjøn, da flere af dem have mere end een Side, hvorfra de kunne betragtes. De Grunde, der have bestemt os ved Anordningens Enkeltheder, haabe vi ville være indlysende af selve Samlingen, men indrømme for Resten gjerne, at der kunne være forskellige Meninger om et eller andet Dokuments Sted. Dog troe vi, at man med Undtagelse af No. V, der ved en Feiltagelse er kommet med, ikke vil finde noget Stykke, som har faaet en ganske urigtig Plads. Af mange Dokumenter have vi blot meddeelt Udtog, hvor nemlig kun deres Tilværelse, eller enkelte Omstændigheder, Tidsbestemmelser, en eller anden Vending o. dsl. synes at være af Interesse. Det er derved blevet muligt, at medtage et større Antal; men hvor Valget kunde synes tvivlsomt, have vi fortrukket at lade hele Dokumentet afstrykke.

Af Anmærkninger have vi i Regelen anseet det for rigtigst at indskrænke os til de nødvendige: Oplysninger om Dokumenternes Beskaffenhed og om enkelte mindre bekjendte, men for Dokumentets Betydning vigtige Omstændigheder, der berøres i dem, samt til Ordforklaringer, — dels for ikke at optage den knap tilmaalte Plads med vort Æget, dels ogsaa for ikke at forandre Charakteren af en Samling, der kun udgiver sig for dette og intet Andet. Hvor en Anmærkning maatte ansees nødvendig, eller nyttig, har ofte været vanskeligt at bestemme, fordi man ikke havde noget ved Sagens egen Beskaffenhed afgrændset Pub-

likum for sig; Vi have tænkt os Læsere, der uden egentlig antiquarisk eller historisk Lærdom medbringe Kundskaber nok til at benytte Samlingen.

At en saadan Samling kun vilde være lidet brugbar uden Register, er indlysende; der er derfor medgivet denne, foruden Indholdsfortegnelsen, et Sag- og Navneregister, hvori man dog ikke vil finde alle de, i de allerfleste Tilfælde ganske indifferente Navne paa Stokfemænd o. dsl. optagne, men kun deres Navne, der have beklædt offentlige Stilling, eller af andre Grunde syntes værd at lægge Mærke til.

Om Dokumenternes Behandling maa det bemærkes, at vi i Regelen, hvor vi have havt selve Originalerne i Hænde og anseet det fornødent, at meddele dem fuldstændigt, have overholdt deres eiendommelige Skrivemaade med diplomatisk Nøiagtighed, dog med Undtagelse af aadenbare Skrivefeil. Desuden forstaaer det sig, at de saa hyppigt forekommende Forkortninger ere opløste til fuldstændige Ord undtagen i de saa Tilfælde, hvor de idelig vende tilbage og i sig selv ere for enhver Læser tydelige. Med Hensyn til Typerne, have vi i en stor Deel gamle Dokumenter ladet de enkelte latinske Ord, der forekomme især i Slutningsformularerne, afstrykke med samme gothiske Typer, som det Øvrige, da de i Originalerne altid ere skrevne med samme Slags Bogstaver; men heelt latinske Dokumenter ere overalt afstrykte med de sædvanlige latinske Skrifter. Ved et Par Original-Dokumenter, som enten vare meget skjodesløst skrevne, eller hvor et ældre Dokument var optaget i et yngre, uden at dette havde bevaret hiints Orthographi eller i sig selv var vigtigt nok til at afkopieres med diplomatisk Nøiagtighed, have vi dog foretrukket den nu brugelige Skrivemaade, for ikke uden tilstrækkelig Grund at besværliggjøre Læsningen. Hvor dette er Tilfældet, er det anført i Slutningsanmærkningen under Diplomet.

Hvor vi derimod blot have givet Udtog af Originaler, eller have havt enten slet skrevne eller meget unge Afskrifter for os, saasom ved dem, der ere tagne af det bircherodske Gaandskrift, have vi anseet det rigtigst, at anvende den nu brugelige Bogstavering med Bibeholdelse af Originalens egne Ord og Vendinger. Men de Dokumenter, der ere tagne af Sundsherreds Liber Copiarum, ere alle afstrykte med denne Samlings egen Orthographi, der ikke er Originalernes, men Afskrifternes; thi de afgive dog altid et Vidnesbyrd om Sprogets ydre Tilstand i det syttende Aarhundrede: en Tidsalder, der ligger os fjernt nok, og hvis Skrivemaade havde Særegenheder nok, til at dens Levninger fortjene at bevares i deres egen Dragt.

De Afstykker, der ere tagne af den bircherodske Samling og Liber Copiarum ere be-

VI

tegnede resp. med et B. eller et L. C. med Tilføielse af det Sidetal i disse Samlinger, hvor Dokumentet findes.

Til Slutningen maae vi endnu bemærke, at om man skulde støde paa et eller andet Sted, hvor de angivne Regler for vor Fremgangsmaade ikke ere aldeles strengt fulgte, da vil dette vistnok kun være i mindre vigtige Tilfælde og vil neppe nogensteds skade Tydeligheden mere, end at det tør regne paa Overbærelse hos den kyndige Læser, til hvis velvillige Bedømmelse Samlingen hermed anbefales.

Odense, i Januar 1811.

C. Paludan-Müller.

Chr. H. Kalkar.

J. F. Rohmann.

Indholds - Fortegnelse.

Første Afdeling.		Pag.
Dokumenter, som ikke henhøre til enkelte Steder i Særdeleshed.	1-22	
I. Kong Christian den Tredies Forordning om Præsternes Underholdning i Fyen, af 1541	1-2	
II. Kong Christian den Tredies Privilegium for Kjøbstæderne i Fyen, af 1546	2-4	
III. Udtog af Kong Frederik den Andens aabne Brev om at de Præster, der have Tiendomme i Kjøbstæderne, ikke maae besværes med Skat, saalænge Krigen varer, af 1570	4	
IV. Kong Frederik den Andens aabne Brev om de fyenke Præsters Indkomster, af 1578	5	
V. En Ortegnelse om Justitsraad Mathias Rosenvinges Familie	5-6	
VI. Et Brev fra Cantler Arrild Hvitsfeld til Præsten Niels Glad i Odense, af 1602	6-7	
VII. Udtog af Kong Christian den Fjerdes Forsikkringsbrev til de danske Kjøbstæder i Anledning af hans Søn Christians Udvælgelse til Thronfølger, af 1608	7	
VIII. Om den keiserlige Oberst Slabata's Angreb paa Uebeløe 1623	8	
IX. Kong Christian den Fjerdes Forordning om Lehn og Regnskab, af 1645	8-10	
X. Kong Christian den Fjerdes Forordning til Ophjælpning af Kjøbstæderne i Sjælland, Fyen og Smaaøerne, af 1644	11-12	
XI. Kong Christian den Fjerdes Udskrivning til Stænderne om hans Søn Frederiks Udvælgelse, af 1647	12-13	
XII. De danske Kjøbstæders Valgbrev for Kong Frederik den Tredie, af 1648	13-16	
XIII. Udtog af Frederik den Tredies Forsikkringsbrev til de danske Kjøbstæder i Anledning af hans Udvælgelse, af 1645	16-17	
XIV. Udtog af Frederik den Tredies Forsikkringsbrev i Anledning af hans Søn Christians Udvælgelse til hans Eftermand, af 1650	17	
XV. Udtog af Paarup Sogns Kirkebog (fra 1616-1698) om de Svenskes Marsch til Nyborg 1659	17-18	
* * *		
XVI. Thingsvidne af Medelsom Herredsting angaaende Hartvig Limbeck, af 1490	18	
XVII. Skiftebrev mellem Arvingerne efter Hartvig Limbeck og hans Frue, af 1546	19-21	
XVIII. Kong Christian den Tredies Dom imellem Mads Grøn og Jeppe Bruun angaaende Arven efter Hartvig Limbeck, af 1554	21-22	

Uden Afdeling.

	Pag.
Dokumenter, som vedkomme enkelte Steder eller Personer	23-195
Odense	23-85

A.

Privilegier og Kongelige Benaadningsbreve for Odense By i Almindelighed	23-31
XIX. Kong Erik af Pommerns Stadfæstelse paa Odense Byes ældre Friheder, af 1409	23-24
XX. Kong Christoffer af Bayerns Privilegium for Odense, af 1441	24-25
XXI. Kong Christiern den Førstes Privilegium for Odense, af 1477	25-29
XXII. Kong Frederik den Tredies Privilegium for Odense, af 1649	29-30
XXIII. Stadfæstelser paa Odense Byes kongelige Benaadningsbreve, af Christian den Femte (1670), Frederik den Fjerde (1703), Christian den Sjette (1731), Frederik den Femte (1751), Christian den Syvende (1767). Anføres blot	30-31

B.

Gilder og offentlige Indretninger	31-64
XXIV. Det elende Lags Skraa, af 1435 (Plattovf)	31-34
XXV. Hellig Trefoldigheds Skibes Skraa, af 1476	34-38
XXVI. Skræder og Overtærrer, Gildet's Skraa, af 1492	38-42
XXVII. Smedegildet's Skraa af 1496, med et vedhæftet mindre Brev fra Odense Magistrat, af 1514	42-47
XXVIII. Skomagergildet's Skraa (uden Datum).	48-53
XXIX. Dronning Christines Stadfæstelse paa Skomagernes Privilegier i Odense, af 1521	53-54
XXX. Kong Christian den Tredie's Forordning om Laugene i Odense, af 1549	54-55
XXXI. Bødkerlauget's Skraa, af 1551	55-59

	Pag.
XXXII. Biskop Carl Rønnows Statuter for Jonfru Marie Pjalter's Broder skab i Odense, af 1496	59-61
XXXIII. Kong Christian den Tredie's Gavebrev paa St. Albani Kirke til Odense By, af 1512	62
XXXIV. Kong Christian den Fjerdes Forordning, at St. Knuds Kirke skal være Sognkirke for St. Albani Sogn af 1618	63-64
XXXV. Kong Christian den Fjerdes Bevilling, at St. Knuds Sognemænd maae selv kalde Præst, af 1618	64

C.

Dokumenter, der oplyse Odense Byes ældre Topographie	65-75
XXXVI. Magefistebrev imellem Ridder Claus Rønnow og Borgemeester Lyge Andersen i Odense, af 1469	65
XXXVII. Thingsvidne om Odense Byes Klage over, at Sandemænd ikke gif ret Markeskjel mellem Bulbroe og Odense Grund, af 1471	65-66
XXXVIII. Thingsvidne, at Ostermae har været et Biebild og Overtærrer til Odense i 60 Aar og mere, af 1476	66-67
XXXIX. Udtog af et Skjøde paa en Jord i Odense, af 1478	67
XL. Thingsvidne angaaende et Stræde ved St. Albani Kirke i Odense, af 1490	68
XLI. Udtog af et Adkomstbrev paa en Bygeplads i Odense, af 1487	69
XLII. Thingsvidne paa Bygninger, der stode paa Byens Vold, af 1495	69-70
XLIII. Magefiste imellem Biskop Jens Andersen (Beldena) og Odense By, af 1508	70-71
XLIV. Udtog af et Magefiste vedkommende St. Laurentii Gilde i Odense, af 1528	71
XLV. Thingsvidne om Laghævd paa Aasteder og Eiendomme tilhørende Odense By, af 1534	77-81

D.	Pag.
Dokumenter, der vedkomme forskellige locale og temporære Forhold i Odense	74-85
XLVI. Afslad paa 40 Dage for dem, som besøge Jomfrue Mariæ Psalter's Alter i S. Albani Kirke i Odense, af 1492	74-75
XLVII. Forlig imellem Iver Skeel og Odense By for Bold, han gjorde i en Borger's Huus, af 1530	75-76
XLVIII. Kong Christian den Tredies Missive til Magistraten i Odense om at udtage Krigsfolk til et Tog imod Ditmarskerne, af 1544	77
XLIX. Kong Frederik den Andens Rescript om Indquarteringen i Odense, af 1560	77-78
L. Kong Frederik den Andens Missive til Magistraten i Odense om at udtage Krigsfolk til den svenske Feide, af 1565	78-79
LI. Bestalling for Thomas van Pommern og Henning van Hus at være Anførere for de af Odense By udrustede Krigsfolk, af 1565	79
LII. Kong Frederik den Andens Missive til Magistraten i Odense om at udruste Krigsfolk af deres By, af 1566	80
LIII. Quitting fra Niels Raas til Taarupgaard for fire og tyve Mand, som Odense By havde udrustet til Krigstjenesten, af 1568	80
LIV. Den kongelige Rentefrivers Quitting for en Sum Penge, det var paalagt Odense By at udrede, af 1569	81
LV. Kong Frederik den Andens Missive om en Skat paa 1000 Daler, af 1569	81-82
LVI. Quitting for Proviant, leveret af Odense By til Barbjerg, af 1569	82
LVII. Quitting for Proviant, leveret af Odense By til Halmstad, af 1569	82-83
LVIII. Kong Christian den Fjerdes Missive til Magistraten i Odense om at sende Fuldmægtige til en Forsam-	

LIX.	ling i Børgense, for at udfinde Midler til Handelens Ophjælpning, af 1604	83-84
	Bønnskrift fra Odense By til Kong Frederik den Tredie om Inddring i Indquartering m. m., af 1660	84-85
	Evensborg	85-123

A.

	Documenter, vedkommende Byen i Almindelighed	85-101
LX.	Kong Christoffer den Førstes Benaadningsbrev for Evensborg, af 1253	86
LXI.	Hertug Waldemar Erikssens Benaadningsbrev for Evensborg, af 1280	86-87
LXII.	Kong Erik Menveds Privilegium for Evensborg, af 1305	87
LXIII.	Kong Erik af Pommerns Benaadningsbrev for Evensborg, af 1409	88
LXIV.	Kong Christoffer af Bayerns første Privilegium for Evensborg, af 1442	88-89
LXV.	Kong Christoffer af Bayerns andet Privilegium for Evensborg, af 1444	89-90
LXVI.	Privilegium for Evensborg af Hertug Hans, udvalgt til Danmark's Konge, af 1480	90-91
LXVII.	Kong Christiern den Førstes Stadfæstelse paa Evensborgs ældre Privilegier, af 1480	91-92
LXVIII.	Kong Hanses andet Privilegium for Evensborg, af 1504	92-93
LXIX.	Kong Christiern den Andens Privilegium for Evensborg, af 1517	93-94
LXX.	Kong Frederik den Førstes Brev om Fid paa Falsterbo Giklerie, udlagt til Evensborg By, af 1526	94-95
LXXI.	Thingsvidne, udstedt fra Taasinge Thing, hvori ere indførte fem Kongebrev om Evensborg Byes Handel, af 1560	95-97
LXXII.	Udtog af Kong Frederik den An-	

	Pag.		Pag.
		dens Stadfæstelse paa Svendborg	
		Bys Privilegier, af 1562	97
		* * *	
LXXIII.		Luko Bindsens Skjødertil Svendborg By, af 1337	98
LXXIV.		Thingsvidne af Hvenbo Landsting om Ret til at optage Dvæg, af 1381.	98-99
LXXV.		Kong Hanses Gavebrev til Svendborg paa Grunde og Gods i Haldager, af 1500	99-100
LXXVI.		Udtog af et Thingsvidne af Hvenbo Landsting om Fredsløsning over en Lord, Kong Hans havde givet Svendborg By, af 1501	100
LXXVII.		Kong Christian den Tredies Gavebrev til Svendborg By paa Drkel Gang m. m., af 1519	101
LXXVIII.		Udtog af et Thingsvidne om Etjel imellem Holmdrup Grund og Drkel Gang, af 1581	101
		B.	
		Documenter, der angaae Kirker og Altene i Svendborg	102-123
LXXIX.		Brev, hvorved Bertel Hennigsen, Borger i Svendborg, afstaaer sit Huus, der siden kom til St. Knuds Alter i Vor Frue Kirke, til Peder Tidemandsen mod Underholdning for sin Virshtid, af 1436.	102
LXXX.		Skjøde paa en Gaard til St. Knuds Alter i Vor Frue Kirke i Svendborg, af 1457	102-103
LXXXI.		Claus Ricquardsens Skjødsbrev til St. Knuds Alter i Vor Frue Kirke i Svendborg, af 1462	103-104
LXXXII.		Udtog af et Pantebrev paa et Huus i Svendborg til St. Knuds Alter i Vor Frue Kirke, af 1462	104
LXXXIII.		Udtog af et Brev, hvorved Hr. Anders Jacobsen, Sognepræst til St. Nicolai Kirke i Svendborg, arvefæster en Jord til en Borger sammesteds, af 1466	104
LXXXIV.		Jes Torkildsen i Toed afhænder sin Andpart af en Gaard i Svendborg til vor Frue Kirke for sig og sine Slægtninges Saligheds Skyld, af 1467	105
LXXXV.		Axel Waldendorff til Glorup giver Gods til St. Hans Alter i vor Frue Kirke i Svendborg for sin og Sines Salighed, af 1481	105-106
LXXXVI.		Fundatsbrev paa en Møse ved St. Hans Alter i vor Frue Kirke i Svendborg, stiftet af Raadmand Nis Hay, af 1481	106-107
LXXXVII.		Hans Guldsmeds Gavebrev paa en Gaard i Svendborg til vor Frue Kirke for sin og sin Familjes Saligheds Skyld, af 1485	107-108
LXXXVIII.		Skjøde paa en Gaard til Helligkors Alter i Vor Frue Kirke i Svendborg, af 1485	108-109
LXXXIX.		Prorstevidne om en Gaard i Svendborg, af 1499	109-110
XC.		Et Raadsuendne om Grunde og Gods, tilhørende St. Knuds Skilde og Alter i Svendborg, af 1499.	110-111
XCI.		Gavebrev af Peder Madsen, Sognepræst i Ulderup, og hans Moder til Vor Frue Kirke i Svendborg, af 1499	111
XCII.		Mageskifte imellem Henning Waldendorff til Glorup og Colosquii Skilde i Svendborg, af 1515	112
XCIII.		Udtog af et Skjøde paa en Gaard til St. Anne Alter i Svendborg, af 1526	112-113
XCIV.		Aabent Brev af Borgemeester, Raad, Uldermænd og menige Borgerkab i Svendborg om en aarlig Afgift til St. Hans Alter i Vor Frue Kirke for en Gaard, Alteret overlader Byen til Redbrødselse, af 1527.	113-114
XCV.		Leiebrev paa en Gaard, som tilhorte Vor Frue Vicarie i Vor Frue Kirke i Svendborg, af 1535	114-115
XCVI.		Calente Alters Indtægt	115
XCVII.		Fundatsbrev paa Præsterenten til St.	

		Pag.
	Nikolai Kirkes Tjenere i Svendborg, af 1511	115-116
XCVIII.	Fundatsbrev paa Præsterenten til Vor Frue Kirkes Tjenere i Svendborg, af 1511	117
CIX.	Lehnsmænds og Superintendentens Brev om at Kirkeby og Lunde Sogne indtil videre skulle være annecterede St. Nikolai Kirke i Svendborg, af 1511	118
C.	Thingsvidne af Svendborg Byting, at tolv gamle Vænd svore om Renten til Vor Frue Kirke i Svendborg, hvis Adkomstbreve vare bortkomne, af 1513	118-120
CI.	Mester Hans Gaases Gjenbrev paa en Gaard og et Huus, Borgeme-ster og Raad med Oldermannen for Sjøbmands-Compagniet har- de overladt ham mod en aarlig Af- gift til Vor Frue Kirke og dens Præster, af 1552	120
CII.	Kong Christian den Tredies Bekræftelsessbrev for Borgeme-ster og Raad i Svendborg paa Herlighe- den af to Gaarde, hvis Landgilde var henlagt til Løn for Capellanen ved St. Nikolai Kirke, af 1552.	121
CIH.	Kong Christian den Tredies Brev paa Kongetienden af Skaarup Sogn til Sognepræsten ved Vor Frue Kirke i Svendborg, af 1558	121-122
CIV.	Dom af Sundsherredsting om Colloqui i Gildes Gaard, af 1563.	122-123
	Saaborg	123-136
	A.	
	Documenter, som vedkomme Byen i Almin- delighed	123-131
CV.	Kong Erik Menveds første Pri- vilegium for Saaborg, af 1288	123-124
CVI.	Hertug Waldemar Griffens Bekræftelsessbrev for Saaborg, af 1288	124

		Pag.
CVII.	Kong Erik Menveds andet Pri- vilegium for Saaborg, af 1297	124-125
CVIII.	Kong Erik Menveds tredje Pri- vilegium for Saaborg, af 1313	125
CIX.	Kong Christoffer den Andens Bekræftelse paa ældre Kongers Pri- vilegier for Saaborg, af 1325	125-126
CX.	Dronning Margarethes Bevil- ling for Borgerne i Saaborg at maatte erlægge Løden paa sam- me Maade som andre Kjøbstædmænd i Jyen, af 1388	126
CXI.	Kong Erik af Pommerns Be- skjærmelsessbrev for Saaborg, af 1413.	126-127
CXII.	Udtog af Kong Christoffer af Baierens Beskjærmelsessbrev for Saaborg, af 1412	127
CXIII.	Udtog af Kong Christiern den Førstes Beskjærmelsessbrev for Saa- borg, af 1452	127
	* * *	
CXIV.	Udtog af Thingsvidne om Jorder og Enger, som Vor Frue Lag i Saa- borg overlod Eggert Nielsen, af 1430	128
CXV.	Udtog af Eggert Nielsens Be- kræftelse paa en Gave af hans Mo- der til Vor Frue Lag i Saaborg, af 1430	128
CXVI.	Bidatse af Kong Christian den Fjerde, hvori er indført et Lag- hævedsbrev paa Saaborg Fiskevand af 1501	128-130
CXVII.	Udtog af Christiern Povelsen, Forstander for Odense Hospital, hans Leiebrev paa Langsmølle ved Saaborg til denne Byes Magistrat, af 1552	130
CXVIII.	Udtog af et Arvekæstebrev paa Langsmølle ved Saaborg, af 1552.	130-131
CXIX.	Udtog af en Landstingsdom om Sandemænds Tog mellem Saa- borg Grund og Svanninge, Diernisse og Kallepo Grund, af 1579	131

	Pag.
Documenter, der vedkomme Kirke og Kloster	131-136
CXX. Skjøde paa en Jord til Præstegaarden i Faaborg, af 1161	132
CXXI. Bidisse af Claus Krumstrup og Fleres Gavebrev til Helligaands Kloster i Faaborg, af 1177. 132-133	133-135
CXXII. Udtog af nogle Dokumenter og Optegnelser, vedkommende Helligaands Kloster i Faaborg.	133-135
CXXIII. Anbefalingsbrev fra Peder Nielsen, Prior i Helligaands Hospital i Faaborg, for en Sog, der agtede at besøge St. Jacob i Compostella, af 1522	135-136
Åsens	136-144
CXXIV. Kong Christiern den Andens aabne Brev, at Tienden af Åsens skal henlægges til Åsens Sognekirke, af 1514	136-137
CXXV. Kong Frederik den Førstes aabne Brev, hvorved Helligkors Alters Jorder gives til Åsens By, af 1532	137
CXXVI. Kong Christian den Tredies Stadfæstelse paa sin Faders ovenanførte Bestemmelse om Helligkors Alters Jorder, af 1537	138
CXXVII. Aabent Brev af Eiler Rønnow, Lehnsmænd til Næsbuhovedlehn, hvorved Hierum Kirke lægges som Anner til Åsens Kirke, af 1519. 138-139	138-139
CXXVIII. Udtog af Thingsvidne om Afhændelsen af et Hus i Åsens, der tilhørte Vor Frue Tider, af 1560	139
CXXIX. Udtog af et Skjøde paa en Have tilhørende St. Jørgens Lag i Åsens, af 1560	139
CXXX. Udtog af et Skjøde paa en Have i Åsens, som tilhørte S. Jørgens Lag sammesteds, af 1566	140
CXXXI. Domsakt, hvorved Indtægten af Helligkors Vicaries Gods	

	Pag.
tilfjendes Sognepræsterne i Åsens, af 1569	140-143
CXXXII. Notits om, hvorledes Åsens Byes gamle kongelige Benaadningsbreve ere bortkomne	143-144
Kjerteminde.	148-158

A.

Byens Privilegier og kongelige Benaadninger	141-151
CXXXIII. Kong Christoffer af Bayerns Privilegium for Kjerteminde, af 1141	141-145
CXXXIV. Kong Christiern den Førstes Bekræftelseshæve paa nogle af Kjerteminde Byes Jorder, af 1460. 145-146	145-146
CXXXV. Kong Christiern den Førstes Brev om Kjerteminde Bro, af 1460.	146
CXXXVI. Kong Christiern den Førstes Benaadningsbrev for Kjerteminde, af 1473	146-147
CXXXVII. Kong Hanses Stadfæstelse paa ældre Kongers Privilegier for Kjerteminde, af 1481	147-148
CXXXVIII. Kong Hanses Stadfæstelse paa Kjerteminde Byes Besiddelse af Tiden, af 1496	148
CXXXIX. Kong Hanses Forordning om Kjerteminde Byes Handel m. m., af 1503	148-149
CXL. Kong Christiern den Andens Privilegium for Kjerteminde, af 1516. 149-150	149-150
CXLI. Udtog af Kong Frederik den Førstes Stadfæstelse paa Kjerteminde Byes Privilegier, af 1525	150
CXLII. Kong Christian den Tredies Bekræftelse paa ældre Kongers Privilegier for Kjerteminde, af 1538	151
CXLIII. Udtog af Kong Christian den Tredies Gavebrev paa Giedsfoss Na og Hoved til Borgemeister og Raad i Kjerteminde, af 1558	151

B.	Pag.
Documenter, der vedkomme forskellige Forhold i Kjerteminde.	151-158
CXLIV. Fundats paa en Messe for Vor Frue Alter i Kjerteminde, af 1437.	151-152
CXLV. Udtog af et Skjode paa en Jord, der tilhorte St. Giertruds Alter i Kjerteminde, af 1490	152-153
CXLVI. Kong Hanses Forlig imellem Kjerteminde By og Palle Andersens til Hverringe og Lunds- gaard om Byens Tid, af 1505	153-151
CXLVII. Orfeide, given Kjerteminde Borgere, for en Densse Borger, som de havde dræbt paa Brolyf- fe, af 1512	154-155
CXLVIII. Udtog af Kong Christian den Tredies aabne Brev om Tol- den i Kjerteminde, af 1542	156
CXLIX. Kong Christian den Tredies aabne Brev, hvori bestemmes, at Lo- caten i Kjerteminde skal være Degn i Rjølstrup, af 1558	155-156
CL. Udtog af et Thingsvidne om den Skade, Kjerteminde havde lidt i den svenske Feide, af 1660.	156-157
CLI. Udtog m. m. af nogle gamle Quitterin- ger for kongelige Skatter af Kjerteminde	157-158
Middelfart.	159-162
CLII. Kong Frederik den Andens Be- faling om Oprettelsen af en Post i Middelfart til Befordring af konge- lige Bud og Breve, af 1563	159
CLIII. Kong Frederik den Andens aabne Brev om en Skat af Mid- delfart, af 1570	159-160
CLIV. Kong Frederik den Andens aab- ne Brev om en Skat til at aflønne Krigsfolk med, af 1570.	160-161
CLV. Kong Christian den Fjerdes Befaling om Penge til Baads- mandsskold, af 1618	161-162
CLVI. Udtog af Kong Christian den Fjer- des Befaling om Skat af Middels- fart By, af 1632	162
Glorup Gaard og Familien Valkendorf	163-176
CLVII. Udtog af et Skjode paa en Mølle, som Marquard Rønnow over- lader Henning Valkendorf, af 1505	163
CLVIII. Udtog af et Magelagsbrev imellem Johan Urne til Rygaard og Henning Valkendorf til Glo- rup, af 1506	163-164
CLIX. Kong Frederik den Førstes Ga- vebrev paa en Part af en Gaard, kaldet Dvenføv, til Johan Friis, af 1529	164
CLX. Kong Frederik den Førstes Laa- sebrev paa Dvenføvs Gaard, af 1532	164-166
CLXI. Udtog af et Skjode paa en Bon- degaard i Svindinge, af 1578.	166
CLXII. Magelagsbrev mellem Kong Fre- derik den Anden og Christof- fer Valkendorf til Glorup, af 1579	166-168
CLXIII. Udtog af et Skjode, hvorved nogle Bønder i Drendrup afhænde deres Jorder paa Svindinge Grund til Christoffer Valken- dorf til Glorup, af 1579	169
CLXIV. Udtog af et Skjode paa Bønder- gaarde i Lamdrup og Svindinge til Christoffer Valkendorf til Glorup, af 1580	169
CLXV. Magelagsbrev mellem Kong Frede- rik den Anden og Erik Wal- kendorf til Glorup, af 1580	170
CLXVI. Udtog af et Magelagsbrev mellem Johan Bockholt til Klingstrup og Christoffer Valkendorf til Glorup, af 1580	171

	Pag.
CLXVII. Udtog af et Skjæde paa en Bonde- jord paa Svindinge Mark, af 1588	171
CLXVIII. Udtog af et Skjæde paa en Part af en jordeggen Bondegaard i Svindinge, af 1591	171
CLXIX. Udtog af et Skjæde paa en jordeggen Bondegaard i Svindinge, af 1591	172
CLXX. Thingsvidne om tolv Eibenders Tid om en Vei, af 1594	172:173
CLXXI. Udtog af et Forligsbrev mellem Niels Bilde til Raenholt og Christof- fer Valkendorf til Glorup, af 1594	173
CLXXII. Christoffer Valkendorfs Gavebrev paa Søboe Gaard i Egenfe Sogn til Henning Val- kendorf, af 1598	173:174
CLXXIII. Udtog af Erik Valkendorfs Gavebrev til Henning Valken- dorf, af 1601	174
CLXXIV. Udtog af et Skjæde paa en Part af en jordeggen Bondegaard i Sud- biærg til Henning Valken- dorf, af 1621	175
CLXXV. Udtog af et Thingsvidne om tolv Steningmænds Tid, af 1622	175
CLXXVI. Udtog af et Magelagsbrev imellem Claus Brockenhuus til Bro- holm og Henning Valkendorf til Brangstrup, af 1622	175
CLXXVII. Udtog af et Magelagsbrev mellem Holger Rosenkrands til Ro- senholm og Henning Valken- dorf til Brangstrup, af 1623	176

Damsbo Gaard

og

Anders Bilde, Rigets Marsk. 176=187

CLXXVIII. Thingsvidne om en Laghærd, som Peder Brockenhuus havde gjort paa Jordløse, Strandby og Daarby Marker, af 1489	176:177
--	---------

	Pag.
CLXXXIX. Udtog af et Thingsvidne om en Forretning, hvorved otte Danne- mænd havde indvaret Damsbo Gaard med Tilliggende, af 1552	177
CLXXX. Thingsvidne om Laghærd paa Damsbogaard og Tilliggende, af 1552	177:179
CLXXXI. Udtog af gode Mænds Bidnebrev om Jacob Brockenhuus' Lag- hærd paa Damsbo Gaard, af 1552	179
CLXXXII. Thingsvidne om Kæbning af Jordløse Skov ved Riddermænds- mænd, af 1553	180:182
CLXXXIII. Udtog af Henning Valken- dorfs Skjæde, til Anders Bilde paa Halvparten af Damsbo Hoved- gaard m. m., af 1624	182:183
CLXXXIV. Udtog af Jacob Ulfeldts Skjæ- de til Anders Bilde paa Halv- parten af Damsbo Hovedgaard m. m., af 1624	183
CLXXXV. Udtog af Thomas Høgs Skjæde til Anders Bilde paa to Gaarde i Jordløse, af 1628	183:184
CLXXXVI. Udtog af et Magelagsbrev imellem Sophie Belov og Anders Bilde, af 1629	184
CLXXXVII. Udtog af et Magelagsbrev imellem Jørgen Brahe og Anders Bilde, af 1629	184:185
CLXXXVIII. Udtog af Corstj Ulfeldts Skjæ- de til Anders Bilde paa Gaar- den Riongtorn, af 1647	185
CLXXXIX. Magelagsbrev imellem Kong Christian den Fjerde og An- ders Bilde, af 1647	185:186
CXC. Magelagsbrev imellem Kong Fre- derik den Tredie og Anders Bilde, af 1656	186:187
Svedholm	183=189

CXCI. Sognevidne for Svanninge Sog- nekærne i Anledning af en Stridig- hed mellem Hr. Anders Zachim.	
--	--

	Pag.		Pag.
sen, Ridder, og Hvedholms Tiere, af 1190	188-189		
Steensgaard	189-194		
CXCII. Kong Christian den Tredies Dom imellem Anders Emicksen til Steensgaard paa den ene, Claus Basse, Frue Margrethe, Claus Urnes, og Fru Susanne, Claus Eriksen, paa den anden Side om nogle Jorder til Steensgaard, af 1511	189-191	CXCIV. Udtog af et Magelagsbrev imellem Anders Emicksen til Steens- gaard og Michel Brochenhuus til Brangstrup, af 1549	192-193
CXCIII. Udtog af et Forligsbrev imellem An- ders Emicksen til Steensgaard, Frue Margrethe til Hindema og Fru Susanne til Naftebelle, af 1516	192	CXCV. Udtog af en Quitting fra Jens Boed til Tidseholt og hans So- ster til Anders Emicksen for Arv efter deres Morfader, af 1558	193
		CXCVI. Udtog af Stuge Høgs Skjøde til sin Datter, Frue Sidse Høg, paa Steensgaard	194
		* * *	
		CXCVI. Kong Erik af Pommerns Vi- disse, hvori er indført et Skjøde af Erik Nielsen til Brometkov til Predbiørn Podebusk, Ridder, af 1119	194-195

Første Afdeling.

Dokumenter, der ikke henhøre til enkelte Steder i Særdeleshed.

I.

Kong Christian den Trede's Forordning om Præsternes Underholdning i Fyen.

Wii Christian mett gud's Naade Danmarks Norges Wenders oc Gotters koning Hertug vdi Slezwig Holsten Stormarn och Diettmerschen Gressue vdi Oldenborg oc Dellmenhorst Giøre alle wisterteligt att epther thii wij nu for mange follige brost oc klagemaall som ere komne for off om Sogneprester theres vnderhollinge vdi wortt land ffyen oc wij nu ther for thes tiill behoff haffue nu forscreffuett off elstelige mickell Brockenhus wor mandt tiener oc befalingsmandt offuer nogett sygtens gotts vdi ffyenn oc mester Syrgenn Jenssens Superintendent ther same stedz tiill off oc nu vdi theres offueruerelse giortt saadan skickelste paa same for ^{ne} Sogne prester theres vnderhollinge som her epter følger Forst skulle alle Sogne prester paa landhbyerne boendes och enthen haffue en eller two kircker beholle all then Landtgille aff begge prestegaarde som gaffues tiillforne tiill Biscop kornn emeden oc then stundt att wij tage oc vpbære wortt partt aff tijenden Tefligeste skulle same sogne prester giffue allenniste tiill gesterie fyre marck danske epter som the giorde vdi Biscop Karls *) tiidt oc sijden were quijtt oc frij for the tree marck som tillagdes vdi gamble Biscop Jensses **) tiidt oc skulle for ^{ne} sogne prester oc mue nyde oc beholle herligheden aff begge theres

*) Carl Ronnow, Biscop i Fyens Stift fra Aar 1474 til 1501 eller 1502.

**) Jens Andersen, kaldet Beldenak, Biscop i Fyens Stift fra 1502 til 1529.

preste garde lijge saa frijtt som the haffde them vdi Bispernes tidt meden Herligheden oc forsuarett aff the prestegaarde som wor vnder stigtett for endt stygtett bleff sambtygt vnder off oc kronen the schall bliffue hoff off oc kronen Tefligeste paa thett att Sognepresterne vdi alle kiofstederne offuer allt fye n n mue oc haffue oc fange theres tilbørlige oc nottorfftige vnderhøllinge haffue wij ther om saa beslutett oc sambtygt att huer Sogneprest vdi huer kiofstedt offuer alt fye n schall haffue tiill syn byes kircke en landpkircke liggendes ner vden for same wor kiofstedt som schall were annererett oc indcorporett tiill same bye kircke tiill same sogne prests vnderhøllinge Och schall rette Sogne prestenn tiill Scti: al b a n i Sogenn vdi wor kiofstedt ottenſe nyde oc haffue biscop tinden af Iyungby Sogenn, oc then sogne prest tiill S a n c t i h a n s y for ne ottenſe schall haffue oc nyde Biscop tyenden aff l u n d e kyrcke eller huelcken anden kircke som ther ner er oc icke horer eller laugter tiill hospittallet ther same stedh och same Biscop tijende schulle for ne Sogne prester tiill s a n c t i a l b a n i oc tiill S c t i : h a n s kyrcke beholle tiill saa lunge ther vaccerer eller leddig bliffuer en anere kircke tiill huer aff thennem Sambledes schall then lefemester tiill S c t i : k n u d t haffue tiill syn lons forbedring offuer thet som prior aff S c t i : k n u d t haffuer loffuett hannem then fforste vicarie som faller vdi wor kiofsted ottenſe som wij oc kronen haffue magt att forleene Thij bede wij oc blude wore befalings mendt the som nu ere eller her epter offuer Stigtens oc kircke gotts offuer alt fynn liggendis kommandes worder attj haffue tiillsiun mett att thenne wor sckidelse om presterne theres vnderhøllinge som fori_ staar wedt magt fuldt giores oc wedt magt holdes Giffuett paa wortt Slot k i o b n e h a f f n fredagen nest epter Søndagen J u b i l a t e M a r 12. Tusinde semhundredt xli (1541) Vnder wortt Secrett.

Johan friiff Cantzeler.

(Pergament; Seglet mangler. Originalen ved St. Sans Sognekalds Papirer i Odense.)

II.

Rong Christian den Treadies Privilegium for Kjøbstæderne i Fyen af 1546. *)

Wii Borgemester och Raadh i Ottenſe giøre bitterligt for alle och kendis ofs at haffue eth kongel. Maieſtæts wor kiereſte Raadige Herres opne bezeuglet breff paa uogen friiheder som hans Kon-

*) Man sammenligne hermed de lignende Bestemmelser for Slaane i den danske Udgave af R r a g s Christian d. Treadies Hist., 2den Deel, S. 175.

gel. Mtt. vs̄ och menige kōpsteds mēndh her i fyen naadeligen vndt och giffuet haffuer liubendis ord fraa ord som her epter følger: — Wy Christian met guds Naade Danmarks Norrgis vendis och Gottis Konning Hertug uti Slesuig Holsten Stormarenn og ditmarsken greffue i Oldenborgh och delmenhorst Giore alle bitterligt at epterthii at menige kōpsteds mēndh offuer alt wort land fyen haffue hafft effther vor schriffuelse och begere en Borgemester, en Naadmand, och en Borger aff huer kōpsted her hoofs vs̄ tilstede och beuilget och samtyct at tisse epter ne artidle saa holdis schal som her epter følger: Item først haffue vy beuilget at forbud om korn kiød och gresforene som vy haffue ladet vdgaa schal bliffue standendis her i landet til posse først komendis Siden ville vy met vort elskelige riigens raad offuer uege om thet er lenger nytteligt at bliffue bestandendis eller ey Samelebis schal inghen aff ridderstabbet fogetter prester eller bønder tiil forprang bruge nogen kōpmandskab ytermere end vor recess Indholder som vy ther om haffue ladet vdgaa vti vor Stad kōpnehaffn. Men ther som the haffue veyhoff korn tiil theris egne Husholdinge eller sædeforn tiill theris bønder, tha maa thet være them friit at kōbe Dog icke at selge thet ygen tiil forprang Telligte ville vy at saa hollis schal om beskemere at huor nogen vor Lensmēnd eller andre them offuerkommer paa Langbhyerne, tha schal thet huer være friit for at tage fran them hues the haffue met at fare och thet beholde for priifs Item schal och ingen mue besøge nogen bloulige haffue emod kōpstedenes priuilegier ffindes ther emod nogen at gore tha mue kōpstedz mēnd bruge theris priuilegier, eller och beclage them for vore lensmēnd, tha schulle the være forpligtet tiil at hantaffue them ther vtinden, och som vore vnderfotte kōpsteds mēndh vider haffue giffuit tillkēde at huilcke aff theris metborgere som sisse paa vort land Møen findis besueret at giffue en halff tōnde silb som the pleye ther at vdgiffue tiil toldh tiil vs̄ och kronen Tha haffue vy nu vore vnderfotte her i fyen tiil beste och bestand omdraget met them Szaa ath huor the sisse ther for Landet tha schulle the ey besueris met anden told silb at vdgiffue ytermere end som vore vnderfotte vti Siellandt och Skaane paa thet at fisteriedt maa thesbeder bliiffue ved magt och vore vnderfotte maatte komme tiil theris neringe. Och paa thet at tesbedre skid maatte holdis her vti vort land fyen, tha ville vy forordinere nogre vore raadh som schulle en tiid om aaret forsamles her vti vor kōpsted vtenke met nogre vore kōpsteds mēndh i fyen Och tha offueruege hues brōst som findis paa kōpmandskab och anden deel Item Szom och giffuis tillkēde om Embiz mēnd*) som voo paa Langbhyerne och arbeide kōpstederne tiil forprang, tha ville vy ath the schulle strags indflytte i kōpstederne och ther bruge theris Embithe **) vndertagene groff smeder och embiz mēndh som voo for gode mēnds ***) gaarde the mue ther bliiffue hoendis effther vor recesses lydelse. Samelebis som kōpsteds mēndh haffue och nu giffuit tillkēde om alne vegt och atskillige skiepper som findis her vti landet vti kōpstederne och telligte saa paa langbhyerne then menige mand tiil stor skade, tha ville vy her epter thet om saa holdis schal at for^{ne} vore vnderfotte her vti fyen geystlige och verdplige schulle kōpe

*) d. e. Haandværkere.

**) Haandværk.

***) Adelen.

och selge met Siellands alne och köpnehaffns vegt och ingen anden. Sameledis haffue vy befalet vore lensmendh oss elskelige Cyler ronnow och ffransys Brockenhuße at the met adel-
 len och köpsteds-mendene her i fyen nu tiffuende dag Jule förstkommendis schulle forsambles her i
 Ottense Och steffne for them alle stiepperne aff köpstederne her i landet och tha gøre och tilskicke
 en ret tilbørlige stieppe som menige indbyggere her i landet bode fattige och rige her effther altid
 schulle beholde och lade them nøge met, och ingen anden; ffindis ther nogen siden ther epter thet
 være sig eddel eller veddel börger eller bonde at bruge nogen anden stieppe alne eller vegt her i lan-
 det epter thenne dag som for ut staar, tha ville vy lade straffe ther offuer som vedbor. Giffuit paa
 vor gaard vti Ottense Søndagen nest effther sancte Karine dag Mar etc m d x l v j (1546) vnder
 vort Signet. Johan friis Cancellier. — Tiil uttermere vintnisbyrd at saa er vti Sandhet som
 for ut staar lade vy henge vort Stads secret her neden for. Giffuit i Ottense ffredag nest epter
 sancti Knudh kongis dag Mar 2c. m d l i j (1552.)

(Pergament; i Kjørteminde Byes Raadstue-Archiv. Odense Byes mindre Segl hænger nedenunder.)

III.

Udtog af Kong Frederik den Andens aabne Brev om at de Præster, der have Eien-
 domme i Kjøbstæderne, ikke maae besværes med Skat, saalænge Krigen varer.

Kong Frederik den Anden tilskriver Borgemeester og Raad i Odense, at skjøndt han tidligere havde
 udgivet et andet Brev, ifølge hvilket de Præster, Fogeder og Bønder, der have Gaarde i Byerne, men
 ikke boe der, skulde skatte og skylde deraf, saa fritager han dog nu de Præster, der maatte være i det
 berørte Tilfælde, fra denne Forpligtelse, fordi Præsterne over hele Riget godvilligen have paataget
 sig at komme Kongen til Undsætning, saalænge den nærværende Krig varer, med en vis Pengehjælp.
 Thi forbyder Kongen, da han erfarer, at Superintendenterne og Provsterne have ansat de Præster,
 der have Arvegods i Kjøbstæderne, til forhyøiet Bidrag til den omtalte godvillige Hjælp, Borgemeester
 og Raad at æfte nogensomhelst Penge- eller Madskat af Præster, der have Gaarde og Grunde i Byen.
 Dat. Frederiksborg d. 27 August 1570.

(Copi paa Papir i Odense Raadstue-Archiv.)

IV.

Kong Frederik den Andens aabne Brev om de fyenske Præsters Indkomster.

(I et Thingsvidne af Fyenbo Landsþhing d. 12 Dag Julii 1578 er indført følgende kongelige aabne Brev:)

Wy Frederich denn Andenn v. s. v. giøre Alle witterligt, Att efterdi Wy komme wdj forfarinnng, huorledis Præsterne wdj Fyens Stigt thennom wnderdanighst beklage, Att Dennom thiitt oc offte giøris forhinndrinng paa Deris Præstegaarde, Baade Residengher oc Anneregaarde, Saa att Wore Leennsmendt, wnderstaa dennom att forkaarte dennom Deres Rente oc Herlighedt der Aff, emodt hues Priuilegier dennom wdj Ordinanþenn, naadigst ere beuilliget oc tilladt: Tha paa det for ^{ne} Sogneprester Saa megit theffbeder met nottortig Wnderholdinnng kunde were forsørgt oc Wore Leennsmendt oc Andre kunde wide Sigh her ydiandenn tilbørligenn Att forholde, Haffue Wy aff Wor Sønnderlige gunst oc Raade, wndt, beuilget oc tilladt, oc nu met dette Wort obnne breff, wnde, beuilge oc tillade, At Præsterne offuer Att for ^{ne} Fyens Stigt, mue oc skulle Altidt her efter frii oc wbehinndret, haffue, nyde oc beholde, theris Præstegaarde, Residengher oc Anneregaarde, met Landtgilbe, Stedsmaal, Oldengieldt, Ildbrannt, oc hues Andenn Rennthe oc Rettighedt, Som the met Nette effter Ordinanþens liubelse, hør att haffue, oc dennom til Wnderholdninge, wdj Wispernis tiidt, oc der Ordinanþen wdgidt, beuilligt fuldt, haffue. Bedendis oc biudendis Wore Stigs Leennsmendt Attj paa Wore Wegne for ^{ne} Præster her wdinndenn handthaffuer oc forsuaar oc der Som dennom til denne dagh paa Saadanne deris Preuilegier oc beuilget Rettighedt, emodt Ordinanþen, noggit er forkaarteth, Atti da met Nettekenn, dennom det igienn forskaffuer, Saa att Præsterne icke Sielff met Slige werdblige Nettergangng, skulle fororsagiis thennom att besatte, oc ther offuer wdj deris Raldt och Embede, forhindriis. Ther met stier Wor Willig oc Besallinge. Giffuet paa Wort Slaatt Koldinnghuuff, denn x Junij Mar m d lxxviij (1578) Wnder Wort Signeth.

(Originalvidisen paa Papir i Afsens Kirkes Archiv.)

V.

En Optegnelse om Justitsraad Mathias Rosenvinges Familie.

Med Høst=præfelige nu Himmel=Salige Herstab, Welbr. Hr. Justit=Raad, Matthias Rosenvinge, og Welbaarne Fru Anna Margareta Wulff, hafde Brøllup, Anno 1687 d. 13de Junii.

Deris Velsignede Familie og Høy=Adelige Børn, ere Fødde som følger:

- Ao. 1688, d. 24 Maj. Johan Henric Rosenvinge.
 Ao. 1689, d. 13 August. Mette Sophie Rosenvinge.
 Ao. 1691, d. 22 Aprilis. Margareta Elisabet Rosenvinge.
 Ao. 1693, d. 6 Aprilis. Dorothea Rosenvinge.
 Ao. 1695, d. 12 August. En dødsfødt Datter.
 Ao. 1698, d. 10 Julii. Kirsten Aagaard Rosenvinge. begravet d. 8 Octobr. 1698.
 Ao. 1701, d. 5 Januar. Anna Margareta Rosenvinge. begravet d. 5 Julii 1729.
 Ao. 1702, d. 8 Octobr. Christine Rosenvinge. begravet d. 18 Julii 1703.
 Ao. 1706, d. 28 Martii. Johan Henric Rosenvinge. begravet d. 15 Julii 1715.

Dend Velsignede Fader,

Velbr. Hr. Justiz=Raad Matthias Rosenvinge
 blef bortkaldet d. 12 Aprilis 1714;
 og til Hvile hensat d. 24 Maji 1714.

Ætatis 59 Aar.

Dend Høyst=præisfelige liffalige Moder

Velbr. Fru Anna Margareta Wulf,
 Sødelig hensov d. 14 Martii 1752, og blef
 Herlig hensatt d. 6 Aprilis 1752.
 var fød d. 12 Octobr. 1665; levede En Exemplar Gudfrygtig, Veldædig og Velsignet Frue,
 og naaede En Herlig Alder, 86aar, fem Maaneeder. Gud, som nu glæder hende evig,
 sætte hendis Velsignede Børn, til Velsignelse Altid!

(Af en Optegnelse funden i Orbeſ Præstearchiv.)

VI.

(B. 605). Et Brev fra Cantſler Arrild Switfeld til Præsten Niels Glab i Odense.

Ornatissimo viro pietate et eruditione præstantissimo, Mag. Nicolao Læto,
 verbi divini Otth. ad divæ virg. pastori fidelissimo, peramanter salutem et amorem!

Nunciant tuæ literæ, vir venerabilis! mortem nuper obiisse tuum Symmystam,
 in cujus locum ut quam primum alter quispiam subrogetur, Tu certas ob causas totum jus
 mihi defers (Non ignoro autem, partem eligendæ personæ vel me quoque concernere, pe-

nes quem patronatus divæ virginis ecclesiæ, quæ istic est, hæret), sicque mea auctoritate interposita dissensionum pericula antevertantur, quæ alias extimescis a civibus oritura. [Haud] haud gravatim in tuam descendo petitionem, quo prosim ecclesiæ; enim vero nihil illibentius audio, quam dissidia et animorum distractiones in iis ecclesiis, quarum patrocinia sustineo. Commodum vero accidit, [litteras] tuas mihi esse redditas heic Hafniæ, ubi opportunior voto tuo suppetit respondendi facultas. Hunc itaque virum (ut audio) bonum et doctum, Dominum Jacobum Petreium, Tibi et tuo coetui censendum mitto, quem si fore spes est tibi gratum, loco commodum et auditoribus salutarem, quod felix faustumque jubeat sancta Trinitas, succedat defuncto. Tibi quam mihi notior est; hic quoque versatus non sine vitæ innocentia, in ministerio antea nonnihil vixit, procul dubio factus inde edoctior, quid deceat tam augusti officii curatorem. Innocentiam et fidem istic quoque in toto cursu tecum promittit, quod si præstabit, et mihi innotescit, nec ego ejus postmodum defuero honoribus. Vale Deo Opt. Max. commendatus cum tota ecclesia tua. Hafniæ prid. Joh. Bapt. Anno mundi ultimo 1602. A. Hvitfeld.

VII.

Udtog af Kong Christian den Fjerdes Forsikkringsbrev til de danske Kjøbstæder i Anledning af hans Søn Christians Udvælgelse til Thronfølger.

Kong Christian den Fjerde forsikkrer de danske Kjøbstæders Deputerede, der have været tilstede paa den almindelige Herredag i Kjøbenhavn og udvalgt hans Søn Christian til hans Eftermand i Regjeringen, om han ham overleverer, at samme Valg ikke skal komme dem til Skade paa deres Kjøbstædsprivilegier. Da den udvalgte Prinds er mindreaarig, saa tilsiges Kongen paa hans Vegne, at han, førend han indtræder i noget fuldkomment Regimente, skal være forpligtet til at confirmere dem alle fremfarne Kongers Privilegier. Kjøbenhavn Slot, 25 Mai 1608. Understrevet af Kongen.

(Pergament; i Kjersteminde Raadsue-Archiv. Seglet hænger nedenunder i en Sittesnoer. Dokumentet er fuldstændigt trykt i Paludans Beskrivelse over Møen, 2den Deel, S. 297.)

VIII.

Om den keiserlige Oberst Slabatas Angreb paa Wbels.

En Retsfag om, hvorvidt Wbels burde høre til Bogense eller til Klinte Sogn, blev i Maret 1654 optaget Thingsvidne i Bogense. Et af Vidnerne, en gammel Kone, udsagde, at hun og hendes Mand kom til Den i Maret 1623 for at passe Bogense Lodseieres Quæg. Medens de boede der, kom i den keiserlige Feide en Oberst ved Navn Slabata der for Den med en 70 Skibe og ganske udplyndrede Folkene samt Alt hvad Lodseierne da havde der. Videre meldes ikke om denne Expedition.

(Det originale Thingsvidnebrev paa Papir tilhører Lieren af Kjørup Gaard.)

IX.

Kong Christian d. Fjerdes Forordning om Lehn og Regnskab.

Forordning
om Cronens Indkomme affgiffit och Regenschaber.

Wi Christian den Fierde o. s. v. Efferfom wj nogle Aar forleden en voris Forordning *) haffuer ladet publicere och Wdgaae dermed woris Lehnsmend at thilholde os voris Rettighed aff Lehnene wdj rette thide At lade worde Leffueridt, Saa mue wi dog mod ald formodning aff woris Renteries Restang Registrere medt forundring formerde, saadant hoes endeel (anseende wj en deel Aff wore Lehnsmend gierne wide, och naadigst haffue wndschyldede) ringe forbedring At haffue foraarsagedt; Och wi deroffuer huis thill Woris egne, woris siwfolckis och Andre hoy nødwendigheder, anuendis schulle, haffue mott forbide och Omberne.***) der dog woris Forlenings bressue och deris egen pligt dennem Anderledis woris Lehn och benaadinger at Agte och kiende, burde At thilholde. Da haffue wy naadigst weridt foraarsagedt, forbemeldte medt woris Elsk. Nogens Raadz, Raad och sambtliche wdgifne forordning paa nye At lade forkynde, och herudinden woris Endelig och Aluorlig meening engang for Alle ehn och huer wedkommer at lade forstendige. Som herefter formeldis.

For det første, schulle Alle wore Leen och Befallingsmend thilholde Tholderne at Dbne Ristenn och Tholdenn, Sampt deris Regenschaber i Rette och besalede thider at fremfende.

Derneft och for det Andet, Schulle Alle Lehnsmend, som Lehnene paa Affgiffit haffue, deris Aff-

*) Her menes formodentlig Forordningen af 18 Septbr. 1628; see: P a u s. Samling af gl. norske Love, 3die Deel S. 663. **) d. e. vente paa og undvære.

giff huer Philippi Jacobi dag effter deris Forleningsbreffs Riudelse, I Wort Nente Cammer lade leffuere. For det thredie, Statterne schulle de frembschicke thill den thid de paabiudes.

For det fierde, Alle wore Lehnsmend, som os Regenschabff pligtige ehre, aff wist eller Wuist, huad heller de haffuer Lehnene paa Regenschab eller Afgiff, schulle deris Regenschaber medt huis derpaa Nester Fremsende, sampt SkatteMandtall, och Andet Mandtall Marligenn som efftersølger. Remblich wore Lehnsmænd i Sie-landz stift, Inden Maymaanes wdgang, som falder nest epter denn Philippi Jacobi, thill huilschen de os rede och Regenschabff pligtig ere. Wdj Skaane, och Fyen stiftter, Inden neste Juny Wdgang dereffter. Paa Dschell och Gulland Inden neste July Wdgangh. Wdj nor Sudland Inden neste Augustij wdgang dernest effter. Wdj Norge wdj Dpslöestift Indenn neste Septembris wdgangh dereffter. Wdj Staffanger, Trundhiemb och Bergenn Stifter, Indenn Februarij wdgang som falder nest dereffter. Paa Fjland Inden Mar och dag effter den Philippi Jacobi, Till huilschen hand os Rede och Regenschab pligtig ehr. Saa frembt nu nogen woris Lehnsmænd findis forsommelig thill Rette och forbemelte thid deris Afgiff, eller huis de Aff Lenene medt Regenschaberne leffuere schulle, Sampt schatter, Regenschaber, Mandtaller, eller dislige At leffuere: hannem wille wi hermedt woris Lehn inden widere Paamindelse Opsagt haffue. Quilschedt hand sig sielff och sin egen Wagtsomhedt siden, och icke os haffer at thillschriffue.

For det fembte, belangende Restanzerne; Daa paa det saadant icke Regenschaberne maa hindre; schulle wore Lehnsmend sielff (eptherdi wi her wdj icke wille haffue deris Fougder och Schriffuere betroede,) derom grundeligen forfare, och Marligen Indenn Juell wdj Dannemard, och Indenn midfaste wdj Norge till os wnderdanigst frembschicke, et Aff dennem sielff medt egen Haand wnderschreffne Restanz Register, som och schall were giennem dragedt och forsegledt, sampt thinghuinde at Rettigheden der icke ehr Att bekomme, medt mindre goedzidt schall bliffue ode, Paa det wi os derpaa kunde erkere, dog schall Ingen, som wore Lene paa Afgiff haffue, nogen Affkortning gotgioris, enten for Restandz, eller Ddegaarder eller Jorder.

For det stette, naar paa nogen steder misuert Indfalder, Da schulle wore Lehnsmend, lade tage siunn thill Bøndernis marck, meden Korredt endnu staar I marchen, epterdj At Paa en marck Korredt offte Blige fremgang haffuer, och Bønderne dog ligestoe Affslag begiere. Iligemaade efftersom sig offte thildrager, At mange sig offuer sandsluct och deslige goedzdis forringelse besuerge, Da naar nogen os om den Leilighedt wnderdanigst wille søge; schulle wore Lehnsmend sielff I egen person, begiffue sig paa Aasteberne, Den leilighedt eigendtlig forfare, och deris Kundschauff wnder deris egen haand Supplicanterne (at de os denn forreuisse kunde) meddele.

For det siuffuende, belangende Ddegaarde, da schulle wore Lehnsmend hermedt were befalebt, deris beste sid At Anuende, dennem At lade besette, Och paa det saadant disbedre kand stilles thill werck, da schulle de fuldmagt haffue, dennem som same gaarder optage wille, Nogle aars Frihed epter Leilighedenn, Endeel paa Landgilde, Endeel paa Egt och Arbejde at forunde, huilschedt dennem och Wdj woris Kenterie schall got gioris; Saa frembt och nogle gaarder [Jorder?] saa ehre beschaffede, At der icke well kand bekommis bønder paa dennem, da maa huus eller Boelsmænd, Thoe eller thre

Paa huer settis, for den seduonlige Landgielde och gaaende Arbeide; Saa frempt och Andre bønder de øde Jorder fest haffuer, Da schulle de samme strax thilholdis at føre biugning paa staffnen, paa det naar de som fest haffuer wed døden Affgaar, andre da kunde bekommis som dennem besidde wille och kunde, Och schall hoes huer Regenschabff (huad heller Lehnene ehre Paa Affgiftt eller Regenschabff) aarligen leffueris fortegnelse paa Ødegoedz, paa det wi kunde deraff forfare, medt huad slið Vore Lehnsmend ehre om samme goedz At lade besette.

For det Ottende, schulle wore Lehnsmend, sielff offruere, naar schatten leggis, och haffue Indseende At den ret lignis, och At den Rige hielper den fattige, Saa och Auorligen deroffuer holde, At Schriffueren eller deris dreng Ingenn Schriffuerepenge eller Foræbringh tager, enten for Skatedeler, Leggedeler eller Madschatt Att Annamme, eller Anden Rettighed, Egheller At paa Madschatter nogen Offuermaall eller Offueruegt For Been eller dißlige tages, Meden at goede Wahre wed Rigtig wegt och Maal leffueris Saa och Att Bøndernis Statt Annammis som de komme till och icke den ehre lenger opholdis end den Andenn.

For det sidste, Belangende den hielp som den Rige schall giøre den fattige wdj Contributioner da haffue wi naadigst beuilgedt, At huer Adelsmand sine bønder maa Taxere, huormeget en huer dennem hafr At wdlegge, saa och enten sielff Opberge schatten Och den woris Lehnsmend thilschick, medt mandtall, eller och derpaa thilstille hannem en fortegnelse, huorefter hand schatten Vden nogen Affforttningh kand lade Indfordre, saa som den Aff Arrildstid Indfordrit ehr, Och efftersom endeel sig widerlig derudj Anstille, da dersom nogen Aff Adelen, derubinden findis forsømmelig, schall Lehnsmenden sielff haffue magt, Bønderne At sette wdj schatt effter deris formuffue, och som hand Agter At forsuare. Och schall høsbonden icke maa wed sin Jeddell, enten paa Fattigdomb, Ringe brug eller Andet, nogen fra forrige gamble Skatteleg befrie, Meden formeen nogen sine At forwrettis, da befrie sig dennem wed loug och domb, som woris Lehnsmend ehr kaldet emoed: Huor forre och Lehnsmenden sielff schall were forpligt, Marligen om Adelens bønders schadt, som os thilkommer at forfare, eller och sielff wdlegge Skatten om de det forsomme; Huorefter en och huer sig At Rette, Och for schade Att Wahre. Giffuedt paa wordt Slott Roldinghuus denn 23 Januarij Anno 1635. Under wort Signet.

Christiann.

(Copi paa Papir i Odense Raadsue-Archiv. Sochen trykt i Paus's Samling af gamle norske Love, 3die Deel S. 769.)

X.

Kong Christian den Fjerdes Forordning til Ophjelpning af Kjøbstæderne i
Sjælland, Fyen og Smaaøerne 1644.

Borgemeister och Raadmend i Ottense, Giøre witterligt at Aar 1645 Toffuerdagenn den 27 Septembr. Paa Ottense Raadhuus, Da meenige Borgeschabet sammedsteds war opwaret, Bless lest och paaschreffuit it Kong. Majst. woris allernaadigste Herris breff, liudendes ord efter Andet:

Wii Christian dend fierde, med Guds Naade, Danmarkis, Norgis, Wendis och Gottis Konning, Hertug wdj Sleschwig, Holstein, Stormarn och Dyttmerschen, Grefue wdj Oldenborg och Delmenhorst, Giøre witterligt at efftersom wore Kiere och troe Wundersaat-ter Borgerschabet wdj Kjøbstæderne i wore Lande, Seland, Fyen, Langeland, Loland och Falster, wdj denne sidst warende v=formoedelige Krieg och offuerfald, formedelst dend Stoere Ind=quortering till Hest och foeds, som till Landhsens Defension, mod befrychtende indfald, v=forbigen=gelig fornøden wahr, haffuer megen stoer befuering bekostning och schade lid och wdstanden, Och sligt dennem icke er paalagt i dend meening, at de det wden nogen wederlagh och restitution wdtaa och entgielde schulde, Da haffuer Wij Naadigst billigt erachtet alle tienlige Middell at opsøge, huorledis Borgeschabet igien med nogen Schaanhell och forlettelse Kunde betendis, och forbedres, Och først, Naadigst for gott anseet, Alle Kjøbstæderne i for^{ne} Seland, Fyen, Langeland, Loland oc Falster for ald, baade ordinarie och extraordinarie Schatt i trej Rest følgende Aar, at forschaa=ne, Och der for uden giøre dend Naadigst Anordning, at huis enhuer Kjøbsted med rigtig Liquide=ring och Affreigning bewiiser, Soldateschett att haffue forstragt, det och efterhaanden, saa snart Cro=zens tilstand och Leiglighet det kand taale, att lade afflegge och betale, Och der som of Ellers no= get Andet Kand angiffues, huormed Borgeschabets handtering och Næring, till Lands eller Wands, kunde forbedres och Beneficeres, Da wille wij of Naadigst lade were angeleggn, dennem der med i alle muelige maader at gratificere och betende. Till huilchen Ende wij och naadigst ere tilfredse At Borgeschabet i Seland och fyen, en gang om Aaret, sig paa en wise steed forsamler, till at Deliberere om derris handtærings och Nærings forbedring, naar de der till aff of at forschriffues, wnderdanigst begierer, till huilchen tiid wij och da En aff Land Commissariis Naadigst wille bestille, offuerwerendis at were, och huis till Landhsens beste, tienligt Kunde were, med samlet och sambyrdet Raad, hielpe at betende och forfremme, Och huis de i saa maader befindte, at kunde Kjøbmandschabet till fortsettelse och beste forordnis, wille wii Naadigst, Naar det of wnderdanigst forrebringes, med woris Elstelige Nogens Raad, wdj tilbørlige betenkende optage, och siden indted efterlade at statuere huis wij Kunde Eragte wore Kiere wundersaatters gaffn och bedste att were. Skulle och nogen Kjøb=

sted med nogen privilegiiis werre benaadet, som Borgerschabet wnderdanigst formener, at kunde haffue fordeel aff, och dog hid indtill aff en eller Anden Marsage, icke haffuer weret observerit, da wille wij, naar saadant of wnderdanigst andrages, of derom saaledis Raadigst Erclere, som wij kunde Cragte, woris flere Federnelandz och meenige Mandz gaffn och beste, det at fordre och vdfreffue. Giffuet paa Wort Slott Kiøbenhaffn, dend 18 Septembr. Anno 1645. Wnder wort Zignet.

Christian.

Her effter Raadstuemidne bleff begieret, och vdfteed wnder woris Stads secret, Actum ut supra.

(Papir; i Kjørteminde Raadstue-Archiv. Nedenunder Odense Bys større Segl i grønt Vox paatrykt.)

XI.

Kong Christian den Fjerdes Udskrivning til Stænderne om hans Søn Frederiks Udvælgelse.

Vi Christian dend Fierde med Gudz Naade o. s. v. helse eber mienige danmarchis Rigiß Raad, Ridderchab och Adal, saa mange Sig Fri och frelse kiendis, Bisper, sampt Capituler och det Gandsche Clerecie, dißligeste Riobstemend og Borgerschabet, som by — och boe offuer alt Wort Rige Danmark Kier — och Euindeligen med Gud och Vor Naade; Wider — — efftersom det haffuer behaget Gud dend All — — ste, at bortkalde woris Elst. Kiere Søn, dend Høyhaarne Første och Herre Her Christian *) Høyloßlig Ihufommelse Wdualdt Prindz till Danmark och Norge ic. Och disse Riger och Lande, der wdoffuer i dend standt ere Geraadebe, At Ingen Wdualt, eller Eligerit befindis, som Naar Gud Allermegtigste effter Sin faderlige Willie, behager med of nogen forandring At giøre, schulle werre disse Rigerß och Landis Hoffuet och herre. Da haffue Wi for Rigiß Sichehed och Noeligbedt, All, i disse Wanschelige, och bekymmerlige tider, Wenighed,

*) Prindsen døde den 2 Juni 1647 paa en Badereise i Lybfland.

Misforstand, och Broe Att forekomme, med Woris Elffel. Nigis Raads Raad och sambtiche till denn end, stenderne her vdi Riget nodig eragted At lade forschriffue med dennem, derom at deliberere, Och effter som wj da agter at lade handle och tractere med Woris Elffel: Nigis stender, om Woris Elffel: Kiere Son dend Høybaarne Forstis och Herris, Hertug Frederic, Hertug till Sleiswig och Holstein r. hans Election och Vduelgelse til disse Rigger och lande, och mienige Indbyggere, som saadan handling wedkommer, Iche Rand for landens storhed bequemmelig dertill forschriffuis, som Wj elleris gierne haffde seet; da bede Wj eder, Will och Naadigst begiere aff forne Riges stender, At I ederis fuldmegtigt Vdschub, med Noyagtig fuldmagt Aff stenderne i huer provincie lader mo= de her i Kiøbenhaffn saa — — at Sligt dend 17 Aprilis Kunde for — agis, Och da woris Naadigst proposition och — — ning, ydermiere at f — nemmis och ehfa — — och derom till ende — Sluttis och forhandle, Efftersom Woris Naadigste tilforstigt ehr till wore Kiere wnderfaatter, och som det Riget meest till Gaffn, och Sicher Nollighed Rand werre; Woris forset och miening ehr aldielis Iche nogen stand sine loulige privilegier och friheder i nogen maader Att forhindre, formindsche eller forkrenche, Menis langt miere en huer dennem wbeschaaren, och wfor Rin= get i Alle maader Att forbeholde Conservere och bekreffe. Saa huif da loffued och tilfagt worder, Aff os och wore Effterkommere, Wbrødeligen schall en huer worde holdett och effterkommis, Wj tuiff= le Aldielis Indted at Gud allermegtigste, som Ene haffuer alle Riger i sin magt och Wold, Och dennem effter sin faderlige Welbehaug med Regienter forsorger och forstouer Ioe schal saadan Chris= telig forhandling Sielff Welhigne, och lade dett wdi en sallige Tid begyndis och fuldendis, hans hellige Raffn till ære, os Wdj Woris Høye Allerdøm till Roe och Gled, dend Høybaarne Herre, woris Elffel: Kiere Son, och disse Riger och lande till bistandige Welstand, forfremmelse och Guede, huoreffter hem. Nigis stender sig wilde Nette och forholde, Huor Imod wj wore Kiere Wnderfaatter med ald Kongelige Gunst och Naade, stedse — gebaan och Beuogen forbliffuer Giffuet paa wort Slott Kiøbenhaffn den 2 — — vembr. An. 1647. Wnder wort Signet.

(Underfrevet af Kongen egenhændigt. Original paa Papir i Middelfart Byes Raadstue-Archiv. Det kongelige Segl paatrykt.

XII.

De danske Riidsstæders Valgbrev for Kong Frederik den Tredie.

Wii Underfrefne Riidsstæders fuldmægtige wdi Dannemarch Kiendis och witterlig giøre, At Effter= som Woris Salige Konge och Herre, Konning Christian den Fierde, Høyloffligste i Hulom=

melke, hviß Siell Gud Wißeligen glæder udj det Cuige Liff, och forlener Legemet paa den yderste Dommehag en Wrefuld opstandelse, Haffuer udi leffuende liff Naadigt ladit kundgiøre och publicere, hanß Kongl. Mayestætß Breff och befaling At Meenige Stender till den 17 Aprilis Sidst forleden her udi Kiøbenhaffn Sig skulle indstille, At handle och Tractere, om hanß Kongl. Mayestætß Elschelige Herr Sonß den Høybaarne Førstes och Herris Herr Friderich, Arffuing till Norrige, Hertug till Sleswig, Holsten, Stormarnn och Ditmarschen, Gressue udi Oldenburg och Delmenhorst, hanß udwælske till disse Rigerß och Landers Herr och konning, Naar det Saaledis den goede Gud behagede, Høigbemelte, Hanß Kongl. Mayestæt her fraa till sit Cuige Rige at fordre; Saa haffue Wi med, Medhaffuende Fuldmacht aff de hiembfiddende Effer Høigbemelte Kongelig befaling, Aller Underdanigst os indstillet: Och Efferßom Gud allermechtigste worisß Salig Konge haffr Pentaldet, och om Høigbemelte Hanß Førstlige Naadesß Wall, Aff Dannemarchisß Riges Høy Wiße Naad, Høy fornuftelig i gaar er bleffuet proponerit Saa efterdi Wi alle haffue Høy Narfsage at tache Gud och glæde os derued, At Hanß Guddommelig Mayestæt udi dette dobbilt Sorgenlig tillfald (At baade Høigstbemelte Kongl. Majestæt Worisß Aller Naadigste Herre, och Hanß Mayestæts Elschelige Herr Son Hertug Christian, Som till disse Rigerß och Landesß Prindß War wdvalt, begge Salige Høyloßlige i Hufommelser os er fraa faldne) den store Naade och Welßignelse os igjen haffuer Meddelt och beuist, at Saadan en Herre os forrestlaæß, Som wi alle Ved Guds Naadige Hielp och Bistand forhaabe at bliffue disse Riger och Lande En Lyckhalig, goed och Mild Konning, Efferßom Hanß Fyrstlige Naade hid indtill paa Andre Steder haffr ført et megit berømmeligt, Gudeligt och Christeligt Regimente, huor till Gud och Naadelig for Sin Sonß Schyld forlene hanß Førstlige Naade Sin Benedidelse. Och der fore udi den Werdig Hellig Tre foldig hedsß Raffn, med Dannemarchisß Riges Høywiße Naad, Adelstanden och de Geistlige, Wi nu hermed paa alle Underschreffne Kiøbstedersß Weigne udi Dannemarch, for Worisß och derisß Efferkommere, efter den Fuldmacht os er medgiffuet Eligerer och Samtocher, Høigbemelte Hanß Fyrstlige Naade Hertug Friderich Arffuing till Norrige, Hertug till Sleswig, Holstein ic. Till Wor Aller Naadigste Herre och Konning, Gud Aff det Høye lade det schee udi en lyckhalig tid, Hanß Guddommelige Raffn till Wre, Hanß Fyrstlig Naade till all Lycke, Welßignelse och en god Samwittighed, disse Riger och Lande till Welstand, och os fattige Underßaatter till Trøst gauffn och glæde; Och efterßom Høigstbemelte, hanß nu Salige Kongl. Mayestæt udi forbemelte publicerede Breff och befaling, Naadigt haffuer loffuet och tilßagt, At icke nogen Stand Sine loulige privilegier och friheder i nogen maader skulle forhindreß, for Mindschis eller forkrenchis, Men langt meere en huer dennem Wbeschaaren och Wfor Ringit i alle maader at beholde Conserveris och betreffis. Saa och udi et Andet Privilegio, Wdgiffuit och Daterit Kiøbenhaffn in Septembri 1645. Naadigt haffuer Beuilget, at om nogen kiøstbed med nogen Privilegiis ere benaadet, som de kunde haffue fordeel aff, och icke haffuer Werit observerit, schall det Naadigt bliffue offuerweyet och till det beste betencht, Naar det Underdanigst Vndragisß och tillkiendegiffuisß. Saa ere Wi icke allentist Aller Underdanigst begierende Meden end och Wtuiffachtigen forhaabe at Saadant Aller Naadigt,

Riøbsteberne Worder holdet och effterkommet, och derpaa effter Seb Wahne nu for Wiffes. Wi ubi alle maader Wille derimod som Erlige throe Undersaater were hans Fyrstlige Naade, Som Worisf Aller Naadigste Herre och Konning, horige och Lydige Hulde oc throe, Wden all Argelift Som det sig bor. Dis till Widnißbyrd haffue Wi wore Egne Hender her Underskreffuet. Actum Riøbenhaffn Den 19 Aprilis Anno 1648.

Paa Riøbenhaffns Stadß Vegne: Hans Mikellsen Lund, Hans Nansen, Christoffer Hanssen, — — Nielsenn, Niels Hanssen, Peder Pedersen, Peder Mortenson, Herman turisf, Hans Hauemann, Laurids Hammer, Jørgen Matthiesen.

Paa Malmøes Stadts Vegne, Herman Krudmeyer, Peder Rasmussen, Oluff Knudson, Hans Henrichsen, Johan Krutmeyer, Morten Wiborch.

Paa Riberstads Vegne: Martin Lassen, Oluff Hansen. Paa Otthense byes weghe Hans Nielsen. Paa Helsingørs Byes Vegne: Jørgen Balgerfen, Jørgen Andersen, Johann Kruse, Johann Hanssen. Paa Riøge Byes wegne: Eneulb Rasmussen, Christenn Casperfen, Erich Christensenn, Christen Lauritsen. Paa Nestved Byes Vegne: Lauris Winter, Rasmus Christensson. Paa Slagelse Byes Vegne: Clemend Pedersen, Anders Knudsen, Hans Riber. Paa Roskilde Byes Veigne: Christen Steensen, Herman Hase, Jørgen Jensen. Paa Callundborig Byes Veigne: Peder Hansen. Paa Holbech byes Wegne: Herman Eggerfen, Peder Jensenn, Christopher Pedersen. Paa Ringsted Byesf Wegne: Frans Schuldt. Paa Wordingborig byes Vegne: Erich Nielsen, Anders Frandsen. Paa Prestøe Byes Wegne: Laurids Nielsen. Paa Stege Byes Wegne: Madß hansenn, Tonnes Jensen. Paa Korsør Byes wegne: Morten Hendrichsen. Paa Skielshøer Byes Wegne Niels Nielsen. Paa Slangerup byesf Wegne: Falk Delsenn (?), Anders Egiduson (?). Paa Nyekøbings Wegne J Odsherridt, Jørgen Mortensen.

NørreJutland.

Fuldmæchtig paa Kolding och Warde Byers Vegne: Morten Nielsen Vaaske. Fuldmægtige paa Aalborg Byes Vegne: Hans Seffrinssen, Daniel Kalawe. Fuldmægtige paa Aarhus Byes wegne: Anders Lyddichsen. Fuldmægtige Paa Randers Byes Vegne: Madß Pouellenn. Fuldmægtige Aff Viborig, Skjffue och hobrou: Niels pederfen — — — Fuldmigtige paa Wobell Byes Vegne: Jørgen Staalphen (?). fuldmæchtig Aff Ringkøbing, Lamvig og Holstebroff: Marten Pedersen: Fuldmægtige paa Thisted Byes wegne: Rasmus Pederson Broch (?).

Skonne.

Paa Landß Chronne byes wegne: Madß Nielsen, Oluff Gudmandsøn. Paa ydstedts Byis vegne: Niels Laurisøn — — — Simon Jacobsen (?). Paa Christianstads Veigne: Henrich Jensen, Henrich Pedersen, Thomas Andersen, Anders Oluffson. Paa Helsingborgs Byis Vegne: Jesper Pedersen. Paa Lunde Byesf Wegne: Willem Andersson, Niels Madßen Viborig. Paa Cimbrishaffns Byes wegne: Hans Pedersen, Michell Jensen. Paa Schaansør bys Vegne Anders Delsen, Lauris Mognnsfen.

Bleginde.

Paa Nondebye Byes Begne: Knud Pedersen, Hermand Slytter. Paa Christianobells Byes Begne: Soffrenn Poffuelfson. Paa Solffuidborgs Byes wegne: Gierdt pedersen, Lauridh Ibsenn.

Eyen.

Paa Nyeborge Byes Begne: Peder Nielsen. Paa Suenborig Byes Begne: Hansz Hansen. Paa Assens Byes Begne: Jurgen Bang. Paa Medelfard Byes Begne: Roland Andersen. Paa Faabyrrigs Byes wegne: Lauridh Hanssen. Paa Bogenße Byes Begne: Jens Madhæn. Paa Kiertemindes Byes Begne: Elias Jensen.

Laaland.

Paa Narschous Byes Beg: Niels Nielsen, Laurs Rasmusen. Paa Marboes Byens Begne: Erick Clausen. Nødbye: Michell Suendsen. Paa Nystedes byes Begne: Frandh Frandhæn. Paa Sarskjøbings Byes Begne: Jørgen Andersen. Paa Nyekjøbings Byes wegne i Falster: Jacob Christensen. Paa Stubbekjøbings byes wegne: Lauris Pedersen, Zacharias Jensen.

Paa Borringsholms Begne,

Paa Nonne Byes Begne: Peder Laurerfenn. Paa Suannickes byes Begne: Knudt Christensen. Paa Kirkebyes Begne, Christen greyerfenn. Paa Nersæbyes Begne: Nelsz Laerfenn. Paa Hasle byes Begne: Mæg Rofodt.

Langeland.

Paa Rudkjøbinge Byes Begne: Thomasz Sindler.

Uden paa Dokumentet staaer: Woris Raadige Prindhes Wahl breff.

(Papir; som det synes, samtidig Afskrift med, i det Mindste tildeels, egenhændige Underkræfter. I Odense Raadstue-Archiv.)

XIII.

Udtag af Kong Frederik den Tredies Forsikringsbrev til de danske Kjøbsteder i Anledning af hans Udvalgelse.

Frederik den Tredie, med Guds Raade Danmarks, Norges, Wendes og Gothers udvalgte Prinds og Herre o. s. v., kundgjør, at efter som menige Borgerstæder i Kjøbstæderne her i Riget, som af Kong Christian den Fjerde har været hidforstrevet for at raadslaae om Prindsens Election, nu ved

deres affendte Bud af hver Kjøbstæd har eligeret og samtykt ham til Danmarks o. s. v. Konge: saa har den Udvalgte tilfagt dem, at dette Valg ikke skal forårsage noget Skaar i deres Privilegier og Friheder. Ogsaa lover han, at inden han indtræder i en fuldkommen Regjering, vil han confirmere menige Borgerstæd i Kjøbstæderne her i Riget de Privilegier og Friheder, fremfarne Konger have givet dem. Kjøbenhavn Slot d. 8 Mai 1648. Underkrevet af den udvalgte Prinds.

(Pergament; i Kjerterminde Raadstue-Archiv. Ved Dokumentet en sort Silkesnor, hvori Seglet har hangt. Sehen trykt i Friis-Edwardsens Skjelsfjørs Beskrivelse, S. 397.)

XIV.

Kong Frederik den Tredies Forsikkringsbrev til de danske Kjøbstæder i Anledning af hans Søn Christians Udvalgelse til hans Eftermand; af samme Indhold som forestaaende No. VII og med samme Tilføjelse paa den umyndige Prindses Begue. Kjøbenhavn Slot d. 18 Juni 1650. Underkrevet af Kongen. *)

(Pergament; i Kjerterminde Raadstue-Archiv. Seglet hænger ved i en Silkesnor.)

XV.

Udtog af Paarup **) Sogns Kirkebog fra 1646 til 1698, om de Svenskes Marsch til Nyborg 1659.

Dominica XXII post Trinitatis, som indfaldt den 30 October (1659), havde Anders Knudsens Husfrue i Snekstrup ***) gjort Barfel, og ikke paa alle Helgens Dag er af mig begjæret at dø=

*) Dette Forsikkringsbrev er det, der annulleres i Souverænitetens-Acten af 10 Januar 1661; see Suhms N. Saml. til den danske Historie 1 Deel S. 251.

***) Paarup i Odense Amt, 1½ Hjerdingvej fra Odense.

***) Snekstrup i Paarup Sogn.

bes, men den næste Søndag, som indfaldt den 6 **9**vemb. (Novembris) begjærede af mig da at døbes, hvilket jeg meget gjerne havde villet gjøre; men den farlige Tid, som steete, at General-Lieutenant Horn kom her igjennem Byen den 29 **9**vembr*) tilligemed en meget stor Antal Folk, men om den Dagen gik tilbage igjen, men lod dog strax her ved Byen nogle Compagnier blive tilbage, Men om Søndagen kom General Feldmarskalk her igjennem Byen og lagde med den ganste Suediske Armees omkring ved min Kirke, huorefter jeg samme Søndag**) ikke til Kirke kunde komme; hvorfors de for mig beretter, at en svensk Præst deres Barn skal hjemme udi Huset [have døbt], hvorfors jeg lod dennem vide, at de Barnet skulde til Kirken fremstillet for Gud, at Barnets Daab kunde blive confirmeret. Hvilket en Tidlang ikke havde kunnet skee for den Farlighed, som haver — — — uden Byen — — — baade for de Keiserlige, Brandenborgiske, Poliske Folk, saa ogsaa for Obersteener Generals Folk, og siden efter Slaget var overstandet for Nyborg, og ikke førend nu Gud haver sendt os disse Folk af Landet, da vare de nu idag, som er dominica tertia adventus den 4 **X**hris (Decembris) begjerendes, at deres Barn maatte i Jesu Navn komme til Kirke, det at confirmere, hvilket Her Hans Lund — paa mine Begne haver efterkommet, først spurgt Fadderne, om Barnet var hjemmedøbt? hvortil de svarede Ja. 2) Hvo det haver døbt? dertil svarede Fadderne efter Modrens Berrettelse for dem og de, som der hos havde været, at det var en svensk Præst. 3) I hvad Maade han det døbte, og hvad Ord han brugte, dertil blev svaret: ligesom vore Præster. Da blev Barnet kaldet Margrethe.

(Originalens meget uregelmæssige Bogstavering er ikke bibeholdt i Afskriften.)



XVI.

Thingsvidne af Meelsom Herredsting, at Hartvig Limbeck i Bindum opkrævede et Stoffenævnd af 24 Dannemænd at sværge om et Grændsefjels; d. d. Mdlxxx decimo (1490) thend Thorsdag nest efter S. Gregorii Dag.

(Pergament; i Glorup Gaards Archiv, 12 Segl, hvoraf 1, 3, 4, 5, 11 endnu ere tilstede.)

*) Ordet viser Spor af at være omskrevet og maa vel forandres til October.

**) nemlig Søndagen den 6 November.

XVII.

Skiftebrev mellem Arvingerne efter Hartvig Limbek og hans Frue.

Wit Ept^{ne} Elise pedhersdatter till Lyathwedt Her Thomis Nielkens Eptherlewersche
 Och Cicill Rosenkrantz till Hønborge meth wore metharffinge wtii Claus Lymbeck stedt
 paa then ene Och Erligenn och welbyrdige Jap Brwn, Maurits Brwn, Hans Brwn och
 iørgen brwn paa wore eghne och then andhen side Giøre alle witterligt thed wij i Dagh
 wtii teße ept^{ne} godemends offuerwerelse Som ere H. Stygii krompenn peder Ebbesen till
 Tyriistrup Epler Rønnoo till Hwiidkielbt Hans iohansen till Nørebedt Christo-
 pher gyldesternn till yffuerß Nesh och Christopher Rosenkrantz till Lynderup [el.
 Gynderup] haffuer siidet offuer en endeligen stiiiffthe och iassueth om alth thet arffuegoos: kiebegoos
 och panttegoos som os paa kommedt och tilfaldhenn ere ephter Erligenn och welbyrdige Hartwiiid
 Lymbeck och frue Metthe hans hostru hwes siel giwd haffue Wtii saa made som her ephter fyl-
 ligher, Thedt wii for^{ne} Elise pedhersdatter och Cicill Rosenkrantz meth wore metharff^{ne}
 Claus Lymbeck brodherlodt paa kiobs wegne tilfaldhene ere schall haffue nyde bringe och beholde
 till euindelig egndom thette eph^{ne} goos Som ere fførst Nebbe hoffdegaardt och Kale Lynsgardt
 meth alde syn herlighedt skouw och marck agger och engh fyste wandt hwise och grønd, enedell och
 fellet entet meth alle wndtagene, meth møllen ther fore gaardhen fore too lesther fornn Ther till thette
 ept^{ne} goos Som ere forst wtii Ranse en gaardt p. espennsen iboor giffuer halffanden ørte malt
 1½ ørte rwgh en ørte haffre en stieppe smør meth andhen bede En gaardt ibidem forenn pß iboor
 giiffuer 1½ ørte malt 1½ ørte rwgh en ørte haffre en stieppe smør meth andre bede En gaardt ibid.
 Dloff nielsen iboor giffuer 21 stieppe malt 7½ stieppe rwgh en halff ørte haffre eth pund
 smør meth andre bede Jap morthensen ibid. en ørte byggh meth andhre bede En gaardt ibid. Dauid
 pß iboor giffuer 1½ ørte malt 1½ ørte rwg en ørte haffre en stieppe smør meth andre bede
 En gaardt ibid Thomes gunnerßen iboor giffuer 1½ ørte malt 1½ ørte rwgh en ørte haffre
 en stieppe smør meth andhen bede En gaardt ibid Nis iensen iboor, giffuer 21 stieppe malt
 7½ stieppe rwgh ½ ørte haffre eth pund smør meth andre bede Item en gaardt i windings-
 ge iep hwiid iboor giffuer en pund malt en ørte rwgh en ørte haffre en stieppe smør meth and-
 hen bede Jens yffuerßen ibid 2 marck meth andhen bede, pedher nielsen i Andkierd giffuer en
 marck Enn øde iord paa Breningh marck giffuer en ørte malt Enn gaardt wtii mørckholt p.
 smedt iboor giffuer 1½ ørte malt ½ ørte rwgh ½ ørte haffre eth pd. smør meth andhen
 bedhe, p nielsen ibid giffuer eth pd smør meth andhen bede En gaardt ibid Dloff nielsen iboor
 giffuer 1½ ørte malt ½ ørte rwgh ½ ørte haffre eth pd. smør meth andre bede Item en

gaardt i gaardpleff *) michell friis iboor giffuer en orte malt $\frac{1}{2}$ orte rwgh $\frac{1}{2}$ orte haffuer en stieppe smør meth andhen bede Nis pß ibid giffuer 1 orte bygh met andhen bede En gaardt ibid Matts chrestensen iboor giffuer $\frac{1}{2}$ orte malt $\frac{1}{2}$ orte rwg $\frac{1}{2}$ orte haffre eth pd smør meth andhenn bede En gaardt ibid hans pß iboor giffuer $1\frac{1}{2}$ orte malt $\frac{1}{2}$ orte rwgh $\frac{1}{2}$ orte haffre 1 stieppe smør meth andhen bede En gaardt ibid Søren wiidisen iboor giffuer $\frac{1}{2}$ orte malt $\frac{1}{2}$ orte rwgh $\frac{1}{2}$ orte haffre eth pd. smør met andhen bede Item en gaardt i trelde sørenn tymeßen iboor giffuer $\frac{1}{2}$ orte haffre en marck met andhen bede Eth bool ibid giffuer en marck Jacob byrskytt ibid giffuer en marck Matts stredder ibid giffuer en marck En gaardt wtij Egilskow giffuer $\frac{1}{2}$ orte haffre en marck meth andre bede Egoms mølle 3 pd miell En gaardt i gaardpleff matts yffuerßen iboor giffuer sit landgiildt till gaardpleff kircke och Herligheten till gaardenn Lunde mølle en orte malt. Ther emoedt schal for^{me} i ep Brwnn och hans sønner Mauritz brwn, Hans brwn och iørgenn brwnn for en syster lodt haffue: nyde: brwge och beholde till euindeligh eye thette ephy^{me} goos Som ere forst thend gaardt i windom**) som for^{me} jep brwn nu selff iboor met syn enedeell skow och marck agger och engh fyste wandt met alle andhen Deell som ther nu tillegger for sex orte korn en Hjerding smør meth andhen bede En gaardt ibid lille iens andherßen iboor giffuer 3 orte kornn en stieppe smør meth andhen bede En gaardt ibid iens las iboor giffuer 4 orte kornn en stieppe smør meth andre bede En gaardt ibid las nielsen iboor giiffuer 3 orte kornn en stieppe smør met andre bede En gaardt ibid p. anderßen iboor giffuer sex orte kornn en st. smør met andre bede Item en gaardt i Beringh ***) p skytte iboor giffuer 4 orte kornn en st smør met andre bede Item en gaardt i Hornstrup giffuer 4 orte kornn eth st. smør met andre bede Item en gaardt i Egom iob pß iboor giffuer 5 orte kornn, eth st. smør met andre bede Item en gaardt vti Hby matts pß iboor giffuer 2 orte kornn met andre bede Item Lwmbolt Matts Las iboor giffuer 4 orte koren en st. smør met andhen bede Item en gaardt i trelde ies Olßen iboor giffuer 3 orte kornn meth andre bede En gaardt ibid Matts sørensen iboor giffuer 2 orte kornn met andre bede. Quilde for^{me} gaarde goß och møller bygdt och whygdt meth theris retthe tilliggelse Som ere agger och engh skow och marck fyste wandt och feegangh enedeel och fellet huad thet heldst ere eller neffnes landt entet vnder tagenn skall huer aff os for^{me} nyde: haffue: brwge och beholde till euineligh egendom wgentfallende Och giiffue wii her meth huer andhen en euigt affkaldt aff os och wore arffuinge fore alle yththermere klage och tillthale om for^{me} stiftthe och iaffnebt Dogh saa om nogen aff os paa anthen sidere bliffuer noget aff for^{me} goos och egne dom affwondet i noghenn retthergangh Tha schall then andhen giøre hanom fuldt wedherleggh huer ephyter som then tagher i arff och holde hanom thet

*) Holmans Herred, Beile Amt.

***) Bindum, Middelsom Herred, Viborg Amt.

***) Bering, i samme Herred.

skadeløst som thet segh bøer epter logenn Vndtaghe hues iaffnedt som wii for^{ne} Elße pedhersdot-
ter och Cicell Rosenkrantz skal giøre fru Anne Lybed (sic) om hun sinnes bryst ath haffue
paa syne systerlodt wtii thend forste skiffthe ther giordt ere Ther wthoffuer kiennes wi os for^{ne} iep
brwn Maurið brwn Hans brwn och iørgenn brwnn ath haffue fangit och vpbornne aff
for^{ne} frw Elße pedhersdatter och fru Cicell Rosenkrantz fyllest och fuldt werdt altelis
epther wore willie och nyge fore guldt solff pendinge boe och boofee fee auegh och alle andenn løse
ore hnad thet heldst ere eller neffnis kandt ther off tilfaldne ere eller tilfalde kandt epter for^{ne}
Hartwic lymebed och frue metthe Telligeste och affsigher wii os for^{ne} iep brwn Mau-
rið brwn Hans brwn och iørgenn brwn met thette worth obiit breff alle arff och gielbt ep-
ther for^{ne} Claus Lembed och wille huerdenn nyde eller wudgielde hanom epter thenne dagh i
noghen mode Sameledes schall thet och were en endelige: euige afftalddt sagh met aldt. kost theringe
stadegielt vpbørsell och alle andre tillthale som wii i nogenn made kandt haffue till huer andenn om
for^{ne} goos skiffthe och iaffneth, taekende huer andhen gott paa alle stider for good skiffthe iaffneth
och afftalddt i alle made som forschrt standher sfinnes och nogeth mere goos som icke er skiffthe arff-
goos eller pantthegods tha schulle thed komme till skiffthe och huer fange syn anpart ther aff som
thet segh bøer. Till yttthermere windisbyrd och bedre foruarynge henge wii wore ynægler nethen
fore thette worth obiit breff met for^{ne} godemeng ynægler, som wii tillbedet haffue ath besegle met
os. Schreffuit wtii Weyle friidagh nest epter Simonis och Jude apostolorum Anno Dni
Mdxlvj (1546).

(Pergament; i Glorup Gaards Archiv. Der har været tolv Segl, som nu alle mangle paa No.
10 nær, der dog er ukjendeligt. Uden paa staaer: „skiffthe breff imellom Frue Gysell och hinthes
„medtarffuinge och meggh och myne Søskinne.“)

XVIII.

Kong Christian den Tredies Dom imellem Mads Grøn og Jeppe Bruun angaaende
Arven efter Hartwig Limbek.

Wii Christian met gudz naade danmarckis norgis wendes oc gottes koning o. s. v. Gior alle
witherligt mett thette wort opne breff att aar effter gudz byrdtt mdluij (1554) Thend fredag nest
effther Sti Egidii Dag vdi vor kiobsted othenße neruerinde os elskelige Johann fris wor
Cankeller H. anders bille, H. claus bille, H. p. schram Rith: Byrge trolle, oluff
mund, Gyller hardenbierig Sorgen Lyde Thage thott claus vrne, werner pasbie-

rig oc S. Iage bragde Rith. wore thro mend oc Raad wor schidit for of paa wort Netherking of elskelige mats grønn vdi windum wor mand oc thienes oc hagde wdi Nette steffnt of elskelige Jey brun oc mourig brun wore mend oc thienere for nogen engi enemerd iordtt, toffte, och Kouffue ligende wdi windum som the schulle forholle hannom for, som hand mente met vrett och berette mats grønn att thi haffue thuende gaarde ligende vdi windum som huer er en vblagd for enn sebe gaardt for enn Systerpart mett theris høstruer och thend gaardt mats grønn er tilffallenn er icke saa godt for een Systerpart wdi egnedom mett ager eng oc toffte Jordtt Som thend iey brun och mourig brun er tilffallenn och mente ther for att efftherti hans høstrue oc iey bruns høstrue wore kommen aff ij (2) egte Syster, att ther icke burde att were Suig wdi Sychinde stifte, men mente att thendt gaardt hans hustrue wor tilffallen ij windum Burde att were saa godtt Som then iey Bruns høstrue war tilffallenn. Ther till suarett mourig brun paa sinn faders iey bruns oc paa sine egne wegne att ther liger nogenn fuge iordtt mier till thendtt Sede gaard wdi windum som handtt ibor oc hanom er tilffallenn end ther gjør till thendtt gaardt som may grønn ibor, och ther for er thend gaardt mourig brun er tilffallenn hans moder tilstiftt. for thu orste fornn hoger end thend gaardt mats grønn er tilffallenn oc mats grønn er ther for stedtt fylliste vdi andit godz och mente att handtt inthet widere wor mats grønn pligtig wdi thendtt Sag, Och berette att samme arff wor fallenn effther Hartuig limbeck och frue mette hans høstrue och the hagde siere eller fem arffuinge Oc mente att ther som mats grønn kiende sig wanlodig wdi same stifte Tha motte hand falle oc steffne alle Hartuig limbeckis oc frue mettis arffuinge y Nette huer for sinn anpart om handtt kunde thenom nogit affuinde och icke søge sinn vpretning hos hannom alenne. Och berette mourig brun att hans fader oc mats grøns høstrues fader Johann bagi tilfforn hagde werett. y Nette for of om same sag oc ther wor gangit dom paa och wdi Nette lagde mourig brun same wor egenn dom som wii mett noget wor elskelige Raadtt wdgiffuit hagde wnder datum mdrxxvij (1537) Iydenis att for^{me} Jey brun war tildompt att haffue nyde och beholle thendtt for^{me} gaardt ij windum hand ibode mett alle sine rette tillegelse som ther nu tilliger och aff arildztiidtt tillegit haffuer, Saa lenge Johann bagi kaller alle Hartuig limbeckis och frue mettis arffuinge till stifte och ieffnit och sidenn velle thenom alle thieris gods imellom som Nett er Och sette mourig brun ther for wdi alle Nette om hanom icke burde for^{me} gaard vdi windum hand vdi hand oc heffdt haffuer att haffue nyde bruge och beholle mett ald sinn rette tillegelse, Met mange flere ordtt oc thalle thenom ther om emellom war Tha effter tellall gienfuar oc sagens leglighet sagde wii ther saa paa for Nette att for^{me} mourig brun bør for^{me} gaardt wdi windum hand nu iboor mett alle sine rette tillegelse som ther nu tilligger och brugis att haffue nyde bruge oc beholle till euindelige eyge och ther som mats grønn ther widere paafader Tha thalle alle hartuig lembeckis oc frue mettis arffuinge till oc tha gaa om saa mögit som Nett er Datum vt supra nostro ad causas sub Signeto teste anthonio Brysche Iustituario nostro dilecto.

(Pergament; i Archivet paa Glorup Gaard. Seglet manglet.)

Anden Afdeling.

Dokumenter, der vedkomme enkelte Steder eller Personer.

O d e n s e.

A.

Privilegier og Kongelige Benaadningsbreve for Odense By i Almindelighed.

XIX.

Kong Erik af Pommerns Stadfæstelse paa Odense Byes ældre Friheder.

Wii Erik meth gudhs nathæ Danmarks Sweriges Norges Wendes och Godhes —
 — — tuge ij Pomerens Hælsæ alle mæn thetta wort opne breff see æller — — ewindelæghæ
 meth gudh oc kungoræ thet allæ mæn so wel the nu æræ som — — — sculæ at Wij thæsse nære
 wærende breff — — Wore kære borgere — — othens och allæ och hwær serdeles meth sinæ
 thyan — — hyon *) vnder wor frid — — tageth serdeles at wærnæ och bestirnæ och winnæ och
 statf — — them meth — — wor breff so stor frælsæ och nathæ som the hæfue hast aff andræ ko-
 ning — — — marf hæfue wæret forre oss och forbitthe wy allæ woræ houesmæn ffogeth — —
 smæn och allæ andræ ij hoo the ære at the thessæ forstrefnæ wore borghære — — — hyon æller
 gøß ij nager handæ mathæ hyndræ æller vforret — — emot thesse woræ bwdh oc nathæ vnder wor

*) d. c. Tyende.

Konninglighæ befnd. Screuet vnder vor h — — — lses*) aar thiofsendæ fyre hiondræthæ pa thet niendæ then fredaw for s. Sym — — iuda the hælge apostelæ daw paa wort slot Nuborgh ij wor Nærwærelse vnder — — — — —

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Et Brudstykke af Seglet hænger ved.)

XX.

Rong Christoffer af Bayerns Privilegium for Odense.

Wij Christoffer meth gudhs nadhe danmarcs wendis oc gotes koning palanckgreue paa Rin oc hertugh i beyern Helffe alle men thetta breff see eller hore læse Ewinnelighe meth gudh oc kundgore thet alle men swo well the nu ere som komme schule at wy thesse nerwærendis brefforære wore kære burghere aff othens oc alle oc hwær serdelis meth sine thianere och hion vnder wor friidh oc wern haue taghet serdelis at werne oc beschermæ De vnnæ och stadhsfæ thom meth thetta wort breff swo stoor frelssæ oc nathæ som the haue hafft aff andre koninge i Danmark som foræ off wærtt haue Item wne wy thom aff wor sønderlighe gunst oc nadhe thesse effterscreffue article fore theris byes beste oc bestandelssæ først at naar nogher tydesch eller wdhlendsch i wor kopsstædh othens dør tha schall giues aff hans goh hwor tiende penning halfft koningen oc halfft byen oc hauer then som dør engen arffwinge tha gaa om hans goh som gamell Næt oc sidhwane er Item schall eller maa engen gange eller Ridhæ i forscreffue wor kopsstædh othens meth spentæ armbrøst dagh eller nat dyrghes thet nogher at gore oc fonger ther schade ouer Han beholde schaden vøster**) Item schall ther engin gange meth swerdh eller armbrøst lenger en han er kommen i sit herberghe Item schule borgemesterne oc Radhet i for^{me} wor kopsstædh othens haue macht at Regeræ alle æmbede***) effter schellichet som the fore off bekænde wele wære Item forbiwthe wy alle vlaghlighe kóp oc forprang i theris haffne oc forbiwthe wy noghen man nogher at vforrette som the- ris haffne søghende wordhe Item wele wy selfsue haue macht burgemestere at sette som off oc for^{de} wor kopsstædh othens nythelichst ære nar behoff gors Thj forbiwthe wy alle ehwo the helst ære oc serdelis wore fogedher oc æmbizmen for^{me} wore burgemestere Radhmen burghere oc menichet eller noghen aff thom imodh thenne wor gunst oc nadhe at hindræ — — eller vforrette vnder wor ko-

*) d. e. Vor Herres Fødelsses Aar.

**) d. e. uden at der skal gives Boder for ham.

***) Haandværk.

nunglighe hæffnd oc — — — castro nostro haffnensi Crastino die beati Johannis ante portam latinam (7 Mai) nostro sub Secreto — — — — — du i med quadagesimo primo (1441) Anno Regne nostri secundo.

(Original paa Pergament i Odense Raadhue-Archiv. Brudstykker af Seglet hænge ved.)

XXI.

Kong Christierns (den Førstes) Privilegium for Odense.

Wii Christiern meth guds nade Danmarks Sueriges Norges Wendes oc Gothes Koning Hertug i Slesuig oc Hertug i Holsten Stormarn oc Ditmersten Grefue i oldenburg oc delmenhorst Wore alle uitherlicet At uore elstelige borgemestere oc raadh i othensø Haffue uæret her for oss oc uort elstelige raad meth uor forfathers konning uoldemars privilegiis og friiheid. Som han them i othens vnt oc meth begaffuet haffde Quilket for^{me} uor forfathers breff paa for^{me} theres hys privilegiis og friiheid paarørende uar for gammelheid skyl oc sammeledes for forsyummelse skyl ey uel ferdugt meth Indsegle De sammeledes ey i alle sinæ Article oc puncte uel ferdict paa scriffstens wegne Tha effter thy det oss tilbør oc horer paa wordth koningslighe embith som uii aff gudz forsyn tilskæde ere At besørge oc betencke suodane stycke oc erinde som uore kære vnderfate kunne komme til bestand friid oc rouelighed haffue uii nu fornyeth vnt giffuet stadfest oc fulburdh oc meth thette uort obne breff fornye vnne giffue stadfeste oc fulburde uore elstelige borgere i othens alle the priuilegier Radher oc friiheder som for^{me} uor forfater koning uoldemar them vnt oc meth begauet haffde effther thy som her effter følger fforst at uore elstelige borgere i othens skule haffue alle the friiheder som the friest haue hafft i koning ualdemars oc hans forfathers koning ualdemars tidhe De stadfeste uii the samme friiheid oc dome them vkrændelige oc uaractighe at bliffue Taghende alle for^{me} borgere oc huer there uith sig vnder uor friid oc bestermelse besynderlighe at forsuare oc fordeitinge til rette De vppa thet at for^{me} uore borgere i othens mue thes friidfammeligere haffue rouelighed oc friid i theres by oc ther om kringh dome uii for een rett oc sticke At theres stadz friiheid skal recke oc stabeligh oc vbrodelig holdes omuel innen theres stadz uern oc haffueluerke*) oc suv innen for^{me} stadz markesteel som almenth kalles bierck eller uicbelle**) suv

*) En Indhegning af krydsviis nedslagte Pæle, belagte med Grene og Riis; see Rosenvinges Samling af gamle danske Love, 5 Bind S. 614.

**) Betydningen af det omtvistede Ord Vibild (tydsk Weichbild) er her tydelig.

at for^{ne} stadz friihed oc byfredh skal reede yfter vd til Honebeck, Vester vd til clauessbeck oc Hølebeck sletth *) synder vd til øste beck, Den nor vd til igleu adh Rosenkelle oc ooleuad, Oc theres uegh til theres haffn oc stib i ellemose aa frij Dierffues eller dristes nogher ehuo han helst er ehuat uilfor eller stadht han er aff Rogerkunde aff ouerdodighed at bryde for^{ne} friidh Suo at han iunnen for^{ne} frij stedher dræber nogher man limmelester saargør eller noghet Hinder eller uelde gør oc uordher ther fore griben met stenbarlighe gerninger eller fordeles effter loffuen, tha skal han uære plichtugh fore then brodhe ouer alle rette bother at betale then han giorde skade forethiughe marck penninge, oc kongen foretiuge marck oc byn foretiuge marck Sier han oc ney fore suodan misgerninge oc fester lou **) fore sigh, tha skal han sette uedherhettigheds ***) louen ****) fore sigh oc skal innen ti daghe ther effther komme til stadhen oc giffue then lou han feste *****) Men kan [han] ikke fuldkomme louen, †) tha skal han bøde thet sagesfall som forescreffuet staar Item Huosom helst aff othe ns borgere vandrer sith ærende paa land eller annen stedz vden stadhen Oc uordher han greben fore stenbarlig gerninge tha skal han ther gøre Rett som han skade giorde Oc bothe ther emodh kongen oc saguolderen fore suodan sagh Men uordher han ide greben uidh stenbarlighe gerningher oc fester lou fore sigh tha skal hans sag følge hanom til Hus Oc forfølges loulige til the ris bything Er han oc j noghet gilde oc saghen er suo suar at hun rorer hans manhel ††) vppa, tha skal samme borger met toloff lagfaste men aff sith opperste gilde †††) rette lous Dagh skære ††††) sigh ther i byen fore then gerninge hanom til lagdes, Kan han oc ey suodan lou fulkomme tha skal han bødhe emodh saguolderen †*) oc kongen som landz lou vduiser Er oc icke sanne borgere i gilde Oc fester lou fore sigh tha skal han innen femten daghe meth toloff lagfaste men som huer haffuer tre marcks uedherhettighed †**) laguerghē sigh til sin sogne kircke eller oc bødhe mod saguollerē oc kongen som landz logh vduiser Oc er han i sancti knuz gilde, tha loghuerie sigh sielff sicte gildhebrodher som gammel siduane er Item huosom aff doorkab ihielstaar limbelester eller saar gør nogher man i othe ns oc er ide uedherhettigh (sic) at bøde moth saguolderen, kongen oc byen,

*) Saaledes aldeles tydeligt; cfr. Saml. af gl. danske Love, 5, S. 206, Anm. og S. 616.

**) Betyder uden Tvivl, at den Anklagede forpligter sig til, inden en bestemt Termin at bevise sin Ufkyldighed ved egen og Mededeismænds Ted.

) Maaſkee skal der læses: uedherhettighs; Ordet er abbrevieret *) Caution.

*****) Afslægge den Ted med sine Mededeismænd, hvortil han har forpligtet sig.

†) Kan han ikke stille det tilborlige Antal Mededeismænd.

††) Manhælg bet. Fred, Sikkerhed; see Rosod. Anders danske Lovhist. 2, 306, Rosen v. Saml. af gl. d. Love 2, 362. Altsaa her: om Sagen gaaer ud paa Fredløshed.

†††) d. e. af det fornemste Gilde, hvoraf han er Medlem; jfr. Jydſke Lov II. 94.

††††) Nære, isl. skira, rense; her: bevise sin Ufkyldighed.

†*) Saguollerēn betyder her og i det Følgende, som paa mange Steder i de gamle Love, Sagſøgeren.

†**) eller: uedherhettigh.

tha skal then som ihjelslo miste lifff De then som saar giorde mistæ handh til bood for sin gerning Quat helder han er borgher eller ey, Item om nogher borger ihjelslaar nogher mann oc kommer til boodh, tha skal han giffue koningen tolf marc til teygn geld *) Item skal engen uor embihman taghe meer een tuo vre penninge til stode leye **) aff nogher o the ns borger fore hans tiuff Men aff landz man taghe een halff marc penninge. Item om fogethen i o the ns hindrer ther nogher man fore nogher brode, tha skal [han] engelund sette hanem i stock eller koningens jern, om han kan songhe vnderhættigh borgeren fore sigh, vdhæn thet er then brode han skal miste lifff eller leem fore Item om nogher gest sæcthes aff nogher oc fæster logh fore segh, tha skal han først suærie eefsinne at han haffuer enghen som hanom uild met staa at giffue lou De sidhen skal han suerie tolf sinne oc longhuærie sig Item Alle jorde oc grunde som liggende ere innen theres friidz stræde oc marcke steel skule aldellis uære videntaghen oc frii fore alle tyngge suo som er Inna oc stød h ***) De the same jorde skule icke skiffes som strandkøbings ****) jorde Men the skule skiffes som almenigh landz logh vduise. Item huilken borger som duelies vdhæn theres stadh aar oc dagh vdhæn lagliet forfald, tha skal han icke holdes fore borgere i o the ns vdhæn han uel vprette oc betale sin forsymmelse oc brode Item om nogher borger eller annen driptes til at kobe noghet mellem mesin ghesundh oc elle mose, annet en mollestene oc timber til bygningh De wordher hanom thet beuisth ouer han skal bøde tre marc koningen, oc tre marc byen, eller oc loghuerie sig sielff tolfthe, om han thet dylter Item huilke bryggere bagere lodmangere oc alle andhre embihmend ehuo the helst ere som forsymme at the ecke holde færdighe theres gade oc stræde vogue †) oc hielde ††) aff huilke ofte kommer uodde tha skule the ther fore suare radet i o the ns, oc icke koningens fogeth oc then brode skal icke horic [sic hoiere] risæ noghen tiidh en ni stillinge penninge vthen the samme gøres fortrødne oc geenstridighe, oc tha skule the aff raadmennene befales koningens fogeth, oc tha fangher koningens fogeth halff brodhen Item skule for^{me} o the ns borgere huert aar giffue oss tryhundrethe marc om si. mortens dagh fore theres aarlighe byskath De huilken borgher som dyl noghet aff thet goß han plictigh er at giffue skat aff, oc suær ther fore, tha skal han bædre ther fore modh Raadmennene oc icke koningens fogeth Item huo som kober oc sæel i o the ns som andhre borgere. han skal redhe oc giffue i alle thyngge meth them Item om Nogher aff o the ns borgher hendher skibbrooth oc the kunne sielffue eller met andres hielp bærie noghet aff theres goß tha skule ey nogre uore fogethe eller embihmen formene them thet eller hindre them ther vppa i uogre mode, suo fræumpt the uele ey

*) Tægngjald, d. e. den Bøde, der skulde gives Kongen for en dræbt Mand,

***) Betaling for at holde Tyven fangen.

****) Mærne paa Skatter.

*****) Kjøbstad ved Stranden; see Bl. af gl. danske Love 5, 616. Sfr. samme Bærf 3, 171.

†) Maafee staaer der oogne (Dvne?)

††) Gjald, Sæl. hiall, Bislag til at terre i.

lidde then heffad som i loghboghen staar Item — — — borgere komme i uort Rige Danmark meth theres goð oc købmandskab vðhen i skone marketh tha skule the aldeles uære frii fore all told oc tyngge Item kunne for^{ne} borgere oc behindre nog — — — them skyldigh er eller haffuer them vforrettet oc kunne the gribe them uith gerninghen, tha mue the lade them besette suo lenge the pleiæ them rett Item enge gester som til othens se .føge met købmandst — skule købsla i for^{ne} by eller paa land borgherne til forkøb eller forfang suo fræmpt the uele ey miste theres goð som the haffue met at fare Item huo isom skiber eller købslaar i vlaghe haffuæ eller købslor paa landy borgerne i othens til forkøb eller forfang tha skule the haffue macth at hindre them til rette oc fore them in i othens De skal theres brøde som suodant gore uære forbrot til koningen Item Alle gester i huedhen the ere som uele ouer vinteren ligghe i othens met theres købmandskab, the skule uære plic- tige til all vinthers vðresel oc tyngge Meth for^{ne} borgere som the off gore skule effther thet som the- res goð oc hanteringh ær til Item skal enghen gest dierffues til at selghe vð nogher hande klede i alne taal *) i othens suo fræmpt suom the uele ey miste theres goð som the haffue meth at fare Item Bagere bryggere købmandere oc alle andre embighen ehuo the helst ere som uordhe paminte aff raadmennene i othens at bætre theres brøde oc forsymmelse paa theres embethe Vordhe the eck- sinne, annetsinne, oc tridiesinne paminte oc icke bedre them Tha skule the fore then forste paminnise vðdhe ni stillinge, fore then annen oc suo meget, oc fore then tridie oc suo megheet Men uorde the fierdesinne paaminte oc icke tha bedre Tha skule the uære plic- tige at bedhre modh raadmennene tre marck penninge De Naar the ære suo ræffsædhe oc icke uele bædhe them, tha skal theres embethe for- bindes them Suo at the icke mue bruget for en the bædre. Item huo som helst som uorder antuor- dett i kongens jern i othens for sine misgerninghe Tha skal koningens fogeth icke lade hanom vurt komme fran sigh for en ther uordher fyllest giort fore hans misgerning Vordhe then som stadhen sit, oc suo koningen oc byen Item huilken borgere som noghet køber aff nogher gest oc icke uel betale gesten til tiidhe som han hanom jette **) Tha skule fogethen oc raadmennene paminne then borgher i sith hus eetfinne Annetsinne De tridiesinne At han betaler gesten thet han hanom skyldig er gor han thet icke tha skule fogethen oc raadmennene betale gesten fyllest Aff then samme borgeres goð oc ther ouer gesten tre marck penninge for hans brøde oc forsymmelse Item skule enge embethe i othens haffue skrou ***) eller magth nogen rett aff at sighe paa theres embethe vðhen the haffue thet met raadzsins i othens minne oc stadfestelse Item Vune uii oc giffue for^{ne} uore borgere i othens effter uore elstelighe radz raad fore friihed oc priuilegium at huo som i othens by sueries friidlose ehuoert the komme i uort Rige Danmark tha skal fares met them Som meth andhre friidlose men ehuoert the finnes. Item Wele uii oc viute At Alle borgere i othens meere oc mindhre Skule uære borgemestere oc raadh i othens Svrighe oc liudige oc ucluilliche i alle the ærende the tilkræffues

*) d. e. i alenviid.

**) lovede.

***) Skraa, Kveven Lov.

aff them som rette vdi ghe ere De giffue uii Samme Raadb fuld machth at reffæ them alle som them icke lyde uele Til ydermere wisse foruaringh oc uitnifbyrdh At Alle theffe oc huer forfcreffne stycke oc article skulle stadighe faste oc vbrodhelighe holdes oc bliffue i theres machth til euigh tidh Tha haffue uii ladhet uort koningslighe Secreet hænge nædhen fore thette uort obne breff Som giort oc giffuet er paa uort sloth Nyborgh annen søndag i fasten Som kalles Dominica Reminiscere Nar effther gudz byrd Tusende ffirehundrethe halffierdesingtiughe oc siu

ad proprium domini regis mandatum presentibus domino nicolao erici et frangone nicolai militibus.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Seglet mangler. Forhen trykt, efter en Vidisse fra Christian den Tredies eller den Fjerdes Tid, i Iversens almeennyttige Samlinger 39 D., S. 161 ff.; og i Kolderup-Rosenvinges Samling af gamle danske Love, 5te Deel, S. 205 ff. efter en Afskrift i det kl. danske Selskabs Samling.)

XXII.

Kong Frederik den Tredies Privilegium for Odense.

Wii Friederich den Tredie Med Guds Naade Danmarks Norgis Wendis och Gottis Konning o. s. v. Giore Alle Bitterligt Att Eftersom Os Elschl. Borgemester och Raad Sampt Alle Emutterne med Meenige Borgerfchab Vdi wor Riobsted Ottenße, Aff Os Wnderdaningst haffuer werit begierendis Wj dennom Wris Raadigste Privilegium Wille Wnde och Bewilge Att paa alle de Sager, Som till Bytingit falder, Aff Borgemester och Raad maatte kiendis och dömmis Och paa huis de i Saa maader Affsigendis worder Jæe maatte til Anden Appelleris eller deris domme for Andre Indsteffnis, End for Os Sielff och wore Elschl. Danmarks Rigis Raad, Da haffue Wy Aff Synderlige Gunst och Naade, Saa och wdj Betragtning, Af for^{ne} Borgemestere och Raad sampt meenige Borgerfchab Vdj for^{ne} wor Riobsted Ottenße, Sig wdi Sidstforleeden Kriigstiid,*) Jæe Alleene, Som Erlige, Tro och Liudige Wnderfaatter forholdet haffuer, Medenns ochsaa Indenn och wden Byen, Sig med Allerførste Reedebonhed och willighed, ladet befinde, Och sig Vdj alle maader Saaledis Anstillet, Att wij deris wnderdaningste weluillig affection Imoed deris Herre och fæderneland, Wuiffuelagtig haffuer Rndt merche och fornehme, Raadigst beuilget och tilladt,

*) Kong Christian den Fjerdes sidste svenske Krig, der endtes ved Freden til Brömsebro 1645.

Saa och hermed beuifger och tillader, Att Alle de Domme och Andre Loumaal, Som till Bytinget falder, Skulle for Borgemestere och Raad derudj Byen och ingen Anden, om nogen paaschader Indsteffnis Och siden for ingen Anden Offuerdommer Indkaldis, End for Ds och wore Elschl. Danmarks Rigis Raad, Dog Saaledis att hoes Bonderne, deromkring boendis, hoes nogen derudj Byen kunde haffue at Soge, De derudj til Byting kiendt worder, Efftersom derpaa til Raadsue ey kiendis maa, da skulle Saabandt, herefter, Som hiid indtil for Lands Dommeren wdj wort Land Fyen paakiendis, Medens huis Sager, Borgerne vnder dennom Sielff eller Andre fremmede, med dennom kunde haffue at Vdsore, derudj Schulle Borgemestere och Raad, Som for er melt, Ingen anden Offuerdommer erkiende, End os och Danmarks Rigis Raad, dog Schulle de Wære tiltengt, Saaleedis, wdj alle foresaldende Sager at domme, och med denne woris Raadigste Benaading, Saa at omgaas, Som billigt och forsuahrligt kand wære, Saafrembt, de dend icke igien wille haffue forbrudt, Thj forbiude Wij alle och enhuer, Særdeclis wære fougeber, Embighmand och alle Andre Offtbermelte Borgemestere och Raad wdi Ottenste, herimod Som forschreffuit Staar, att hindre, eller i nogen maade forfangh at giøre, Vnder wor Hyllist och Raade, Giffuit paa wort Slott Kjøbenhavn den 29 Juny Anno 1649 Vnder Wortt Zignett.

(Originalen paa Pergament, underfreven af Kongen, i Odense Raadsue-Archiv. Seglet hænger ved.)

XXIII.

Stadsfæstelser paa Odense Byes kongelige Benaadningsbreve:

a. Kong Christian den Femtes, hvori er indført ordret: 1) Kong Frederik den Tredies almindelige Confirmation paa de Privilegier for Odense By, hans Fader, hoilov. Thukom. forhen havde stadsfæstet, dat. Kjøbenhavn Slot 30 November 1648; 2) samme Konges ovenfor under No. XXII trykte Privilegium af 29 Juni 1649. Disse Benaadningsbreve confirmeres i almindelige Udtryk, forsaavidt de ikke stride „mod idtzige Worris Souveraine Arfve Regering.“ Kjøbenhavn Slot d. 26 Septbr. 1670.

b. Kong Frederik den Fjerdes almindelige Confirmation paa fremfarne Kongers Privilegier, givne Odense By, for saavidt de „ey imod Bores jura Majestatis, absolutum Dominium, souverainitet og Arverettighed befindes at stride.“ Kjøbenhavn Slot, d. 6 Februar 1703.

c. Kong Christian den Sjettes ligelydende Confirmation paa samme Privilegier, med samme Forbehold; Kjøbenhavn den 26 Marts 1731.

d. Kong Frederik den Femtes Confirmation paa et af hans Farsfader stadsfæstet og af hans

Udfæder gibet Privilegium, der er indrykket ordret, angaaende Magistratens Ret i nogle Skiftetilfælde; dat: Christiansborg Slot, d. 10 December 1751.

Den omtalte Confirmation af Kong Frederik den Fjerde, dat. Kjøbenhavn Slot, d. 5 Marts 1723, findes vedlagt i Original.

e. Kong Christian den Syvendes almindelige Confirmation paa fremfarne Kongers Privilegier, med samme Forbehold som i Kong Christian d. Sjettes Stadfæstelse; dat. Fredriksberg Slot, d. 22 Mai 1667.

(Alle Originaler paa Papir, underkrevne af de resp. Konger og forsynede med det kl. Segl paa trykt. I Odense Raadsrue-Archiv.)

B.

Gilder og offentlige Indretninger.

XXIV.

Det elende Lags Ekraa

In deme namen godes amen In den iaren do men screff na godes borth dusent iiij hundred in deme viif vnd druttigesten iare (1435) in sunte valentini dage des hilligen martelers do worden vorfamelt i chtes welke lude wes namen hir na geseueu stan de van anwiffunge des hilligen geistes worden sprekende vumme sake vnde vumme stuce de de erer zelen vnde erer borelderer vnde eren na komelingen vnde allen cristenen zelen tho helpe vnde to losunge mochte komen In alsodaner mate dat se wolden maken edder stichten ene vicarie edder ene ewige missen gode to loue vnde marian syner benediden moder to eren In sunte albanus kerken in der norder siden in der nigen capellen. vnde schal heten dat elende lach. wente wy wol seggen mogen dar wy in dut elende gefettet synt. Also dat neyn man mach spreken vrunth kum vnde loze wy van der wald des dodes. Hyr vumme wille wy alle vleen to der de dar macht hefft vor vns tho biddende to deme de dar macht heft vns tho lozende van deme ewige dode. Hyr vumme hebbe wy vns eyndrechtlifen vor bunden myd henden vnde mid munden vnde mid gudem vryen willen In alsodaner mate dat in duffeme lage scholen wesen xxx (30) par brodere vnde sustere vnde nicht mer. vnde eyn Jowell par brodere effte sustere de in dat lach gan vumme erer sele salicheit willen schullen vth geuen v (5) mark lub. dar vnse missen mede to vor beterende vnde iiij (4) mark wasses. Vnde wanner broder edder suster vor steruet uth duffeme lage so schal eyn jowell geuen eyne mark lub. oft dat so is dat he hefft vj (6) mark werd gudes bouen

schult. Item van duffeme vorsecreuen gelde edder pennige schal men leggen in liggende grunde vnde van der rente de dar van komen schal men vnser prestere mede lonen vnde nicht van deme houet stole. Vortmer welke bedderue man de vnse vicarius is de schal hebben xvj (16) mark lub. wil got vnde maria dat dat gilde sif verbeterde so schal men mer godes denstes dar af stiften dar schal men vns denst aff doen gode to loue alse de alder lude vnde brodere myd em ouer eyn kunnen werden Item so schal de prester by der kerken uonen, vnde schal anders nene vicarie hebben. vortmer welke tijd wy eynen bedderuen prester frigen de dar vnse vicarie edder godes denst vor beteren wil wes rente wy dar mede maken der schal de prester mede brufen syn leuedage Item van deme vorsecreuen wasse schal men holden iiii (4) gude licht brodere vnde sustere mede tho begande. Wes dar mer is schal men mede holden vj (6) gude licht to der kronen de dar hengt vor vnser leuen vrouwen altare Item wannen broder edder suster vor steruet vth duffeme lage so schullen de olderlude de dar to gefettet synt En laten holden vij (8) erliken presteren vnde eyn jowell broder vnde suster scholen gan to der villige*) by ener mark wasses vortmer schal eyn jowell offeren eynen pennigh to der sele missen by j mark wasses vnde volgen to deme graue by j mark wasses Item weret dat of vor storue vth duffeme lage broder edder suster buten landes. so schullen brodere vnde sustere en laten began alse vorsecreuen is Item wil Jenichman vnse broder werden dat schal stan to den olderluden vnde to vj (6) broderen efft he deme gilde nutte sy. Item were jenich broder man vns de dar neme eyne bedderue vrouwen de schal neyn vul suster syn de wille dat de tael vul is er dar eyn vth vor steruet. edder of eyne bedderue vrouwe nemen eynen bedderuen man des geligh Of schullen se nicht to der kost gan vor vten se worden ge beden van den de dar de cost doet. Mer se seulle ge neten villige vnde missen vnde aller guden werk Item efft de brodere effte sustere **) mer wan eyn sy so schal de erst in gan de lengest ge bedet heft vortmer we lest in vnse lach get de schal broderen vnde susteren to seggen by j mark wasses Item so schullen vns ij (2) par volkes de cost doen ens des jares vnd dat schal uesen des mandages na des hilligen Lichames dage. vnd dat schullen se j jar touorne werten vnde se schullen vns gud beer vnde gud broth vnde schinken vnde ij (2) versche richte vnde braden vnd neyn vlesch [geuen] mer wil se dat verbeteren dat sta tho em Item de Jenne de de cost doet schullen neyne geiste bidden men ij (2) par volkes biddet he mer dat schal he verbeteren mid ½ punth wasses vor vten de sustere vnde de brodere also vor gescreuen steit ***) Item weret sake dat jennich mans beer effte brod effte spyse nicht so guth were alse sif dat borde dat schal men nicht vor sprekem by ener mark wasses er by ener hastenen stenen ****) so schal men uth nomen viij (8) man to den olderluden de scholen synen broke setten. Item uere dar Jenig broder mid vns de dar

*) sic; formodentlig forkortet for Vigilie.

**) neml. Aspiranterne til at indtræde i Laget.

***). Aspiranterne.

****) fastende Stærne, d. e. Mæde, hvor der ikke bliver spist og drukket.

drunke so vele dat he vor lete vnde ginge wedder sitten vnde drunke vortan de schal beteren eyn halff punth waffes edder of in vnsem samfunde vnde ginge wech. *) Item so bidde uy alle erdrechtiken alle de Jennen de na vns kommende synt vnde nu leuen dat se scholen lesen iij (4) elende bedderue mans de duffe broderscup vnde missen vnde villige vnde godes denst so vor stan alse de almechtige goth schal ere zele vorstan. Item so schullen de brodere vnde de susteren des sondagen **) auendes to der villige gan vnde wan de villige vte is so schullen se in gan to den de de cost doen vnd smaken ere beer vnde des mandages alse vor gescreuen is to vnser leuen vrowten missen gan vnde offern j (1) pennigh Of schal de prester dechnisse doen van den broderen vnde susteren de dar vor storuen sint. Item weret sake dat Jenighe van vnser broderen schelafftiggh worden to hope in vnsem samfunde de sake schal men bringen vor vnse olderlude efft dat de sake sy de se scheiden mogen. welker er eyn van dar geit vnd wel nicht plegen mynne effte recht edder of nemen de schal betern $\frac{1}{2}$ punth waffes edder bliuen vth vnser broderscup Item sloge eyn broder den andern in vnsem samfunde de schal betern j punth waffes edder bliuen vth vnsem samfunde Item vor spreke eyn broder den andern dat he betugen mach he schal betern vj (6) mark waffes. Item wanner de olderlude den broderen to seggen laten dat se scullen moten vnmme des gildes beste willen de scal betern j mark waffes vor vten he en hebbe vorval Item so scullen vnse olderlude macht hebben eyen erliken bedderuen prester to woruende vor wes se kunnen mid em ouer eyn worden vnde weret dat he nicht vul denst dede alse er besthet is so schullen de olderlude macht hebben ene aff to settende vnd winnen enen andern de dar vul do vnde nicht touorleende to ewigen tide alse men andere vicarie doet. Item weret sake dat Jennigh elende man edder vrouwe in duffe stad vnse broderscup hulpe behouede dat sette wi to den olderluden Item so scullen vns vnse olderlude refenscup doen des andern dages wan de cost ge dan is ***) Item alle duffe stude vnde article de vor ge screuen stan vor binde wy vns to stede vnde vest to holdende sunder Jenigheye argeliste edder helpe rede ****) vnde bidden vnde beden alle vnser na komelinge by dem vor denste vnde guden werken de hiir aff kommen mogen alle den de vns volgende sint in dat vorscreuene lach dat se hiir nicht bouen en doen wente wi de nu leuen hebben duffe stude to hope settet vnde ge maket vnmme cyndracht vnde vnmme be stantnisse willen dess lages to ener witticheit hebbe wi de hiir na ge screuen stan vnse Ingesegele ge hengt vor neddene duffe screff erst vnse leuen vrowten Ingesegel mid andern guden lude Ingesegel alse enes wolbornen mans anders Iwerson Iodewich van meken hynge grote Eggerert ffaplow Gerdbh kremer hans grawe hans hynzen hinrick trost hans rauensstorp hinrick kremer Jes Claueffson symon scroder herman wirman (?) albert

*) — eller hvis det skeete ham i Selskabet og han derpaa gik bort.

) Her menes uden Tviul Søndagen efter Hel. Legemsdag, altsaa Dagen før Lagets aarlige Gjestebud skal holdes. *) Tirsdag efter Hel. Legemsdag.

****) „Hjælperede,“ Undfysldning.

buseke Heningh wlf werner van schachten ludete hasenboet hinrik meidebom
hans kot Claws kremer nis pederffon Cort gunter hermen pynnou Johan Süte
clawes clemesson.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Af de 25 Segl ere nu kun Brudstykker af No.
2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 12 og 25 tilbage. No. 2 synes at vise Familien Beens Vaaben.)

XXV.

Hellig Trefoldigheds Gildes-Straa.

Mæn thet suo ær Ath gudh han ær then sanne kerligheeth, De huilken som bliffuer innen then ker-
ligheth, han bliffuer meth gud oc gudh meth hanem Tha vppo thet Ath uii ksbmen oc kbsuene oc
menighe brodderschapp i then hellie threfaldighees gilde i o then s matte thes stadigere oc faste bliffue
innen gudz kerligheeth, oc gudh meth oss, uare uii aar effther gudz burdy Medlyrvj (1476) set. tri-
nitatis søndagh forsamlete i Anders perssons uor aldhermans stue i uor fruue soghen, hørthe uii
ther oc lothe læse uort brodderschapps straa statuta oc uilkore som the gothe men ther thenne for^{de}
hellithrefaldighees gilde først vpytoghe dæctede oc samen satte fuldbordethe oc stadfeste, oc the oc
theres effterkommere i forn^e gilde i mange aar vbrodeligh holleth haffue, Tha fornomme uii noghre
article i then for^{de} gamble straa ther noghre byst haffue, Thy haffue uii alle endrechtelige om
lathet sette oc fuldborthet the article som behoff uar om ath sette De ther effther haffue uii lathet
omsette oc om scriffue then forneffnde straa i suo mathe som her effter folier:

Først Ath uii alle forserffne forbinde oss meth handh oc mundh, oc undher uort brodderschaps
iucigle ath lathe holde huer daghs messæ til euigh tiith gudh then hellithrefaldigheeth til loff hether
oc ære, De alle cristne siæle til roo oc lifæ, i set. Albanes kirke for thet altære bagh then sondre
kirke dor som kalles sti. Erasmi altære. Item haffue uii endrechtelige alle uith taghet ath i
thete brodderschapp skulle uære thræthtygh par brothre oc sustere oc engelunde meer. Item huilken
brodher eller suster som uil gaa i thete brodderschapp for syn siæls salighees skyuldh, han schal vd-
giffue til gilleth fire lub. mark en ertigh byugh oc en mark uor om han formaet (sic) **W**er thet suo
ath then brodher eller suster formaa thet bæthre ath gore tha skal thet staa til brodderschapps aldher-
man oc til menyghe brodderschapp, De the penninge schulle samen legges, oc købe ther jorder oc
hwiff fore, De aff then rente som ther kan aff komme schal man lønæ then Capellan som then dage-
ligh messe schal holde oc icke aff houith stolen. Item aff thet uor schal man lathe gore firæ gothæ
lyus ath lathe dode brothre oc sustere begaa meth De huath ther offuer ær schal aldherman taghe oc

lathe ther gøre aff eet gott stort hus, oc thet schal staa vppo then krone som hengher fore for^{ne} alteræ, Oc nær the ære vpp brende, tha schulle atther andre gøres i stæthen igen til euigh tiith ath holdes. Item nær nogher brodher eller suster dør vdh aff thete brodherstapp tha schal huer giffue to stillingh grote til stælegaue till thete for^{ne} brodherstapp, om suo ær ath then brodher eller suster formaa x (10) mark vffuer syn gialdh, oc the samme penninge schulle oc uære til brodherstapps behoff ath kobe jorde goß meth. Item huilken dandeman ther uor Capellan schal uære, thet schal staa til gildens aldherman oc brodherstappet, oc han schal leyes huert aar for fire oc tiughe lub. mark nær gilleth uorther suo right ath thet kan formaa suo megget vdh ath giffue til løn, Oc han schal holde gudh till loff oc jomfrue marie oc gudz hellien til hedher, oc alle cristne siæle til hielp oc trost, huer daghs messæ fforst om søndaghen læsen messæ aff then hellithrefaldigheeth, om mandagen læsen messæ for alle cristne siæle, om tiisdagen læsen messæ aff sancta Annameth Collecta aff alle engle, Om onsdagh læsen messæ aff st^o Erasmo meth Collecta aff st^o Anthonio, Om thorsdaghen læsen messæ aff gudz lichom, Om fredaghen siungen messæ Humiliavit aff uors herres hellie fem unde meth collecta aff st^o Georgio, Om louerdagen læsen messæ aff uor frue, Oc schall then samme Capellan boe hooff for^{ne} stⁱ Albanes kirke, oc engen annen vicaria haffue, eller sogne kirke suo lenge, han thet haffuer. Item uorther thet oc suo ath for^{ne} Capellan uorther spygh anten aff aldherdom eller annen siughe, Tha skal brodherstaps aldherman, fuldh macht haffue meth brodherstapps radh ath forsee hanom meth hielp oc trost til hans kost effter thy som han tilforen haffuer forsyullet aff brodherstappet Oc schall for^{ne} aldherrmann forsee brodherstappet suo at mesferne ey for thy schulle falde, Oc thet schal afflaes i for^{ne} Capellans løn, om thet lenge uarer, Wel oc for^{ne} Capellan meth foracht forsomme thenne gudz thieneste, tha schal Aldherrmannen haffue macht, then Capellan aff ath sette, oc leya en annen then som thet bæthre uil uare taghe. Item schal brodherstaps aldherman meth brodherstapps radh leya for^{ne} Capellan then ene effter then annen, huilken som brodherstappeth best oc quæmeste kan uære, Oc schal for^{ne} vicaria ey annerlunde forlænes huerken for uildh eller uenschapp som thes uerre mange steths giors. Item nær nogher brodher eller suster dør vdh aff thete for^{ne} brodherstapp, tha schal for^{ne} Aldherman lathe begaa then meth vigiliis meth otte erlige prester i stⁱ Albanes kirke for for^{ne} altære, Oc schulle huer brothre oc sustere tha soghe vigiliis oc bethe for alle cristne siæle, vndher en grot till uithe, *) Oc schal aldherrman lathe then dode brodher eller suster begaa meth tolf messer, Oc schulle alle gildbrothre oc sustere uære hooff then dode oc follie hannem til graue uith en grot til uithe. Item uare thet oc suo ath nogher brodher eller suster dør vden lands vdh aff for^{ne} brodherstapp, Tha schulle brodherstapps aldherman oc alt brodherstapp lathe hannem begaa her heme ligeruiis som fore ær screffuet. Item uil nogher gooth man eller quinne uorthe uor brodher eller suster, thet schal staa til brodherstaps aldherrman oc sex brothre ther til keefde om then man eller quinne ær brodherstappet quem oc nyttige,

*) d. e. Bode; 381. viti.

schal han eller hun tha uorthe brodher eller suster, tha schal thet alt brodherstappet fuldborde. De schal engen uorthe brodher eller suster i for^{me} brodherstappet vden han setter en uiff man til uiffen for segh ath han schal folt gore effter brodherstapps uiltor, then uiffen schal suo uel then rigeste som then fatigste gore. Item uare ther oc nogher brodher i for^{de} brodherstapp ther finge en gooth quinne eller jomfruwe til hussfruwe, tha schal then hussfruwe ey uorthe uor suster, e maethen thet tall ær folt, førre æn ther dør nogher vdh aff brodherstappet, uare oc nogher brodherstapps suster ther finge en dande man, thes gelighes schal oc uare meth hannem, Ey schulle oc the hobe brothre eller sustere gaa til uort brodherstapps kost vden the uorthe sonnerlige budne aff the som kosten schulle gore, thogh schulle the allegeuel uære delectyge aff alle the gothe gerninge som gøres aff uort brodherstapp, suo som ære messer, vigillier oc Andre gudz thieneste ligeruuis som the uære folle susche- ne i for^{me} brodherstapp, om thet suo ær ath the haffue gudeligh godh acht oc uillie ath uære i for^{me} brodherstapp. Item uaret oc suo ath the samme gothe hobe brothre oc sustere ære mere æn en, tha schal then som lengst haffuer bliidh forst indh komme i for^{de} brodherstapp. Item huilken brodher eller suster som siist gaar i for^{me} brodherstapp, han schal uare alt brodherstapp ath, nær the schulle mothe til vigillias steffne eller andre ærende, then rige suo uel som then fatige, anten uith segh sielfue eller uith sytt uiffe budh, suo lenge til en annen brodher eller suster i gaar, De suo ofte som thette forsømmes, suo ofte schal then brodher eller suster bothe thre grote. Item then mandagh nest effter then søndagh effter the helliethrekongers Dag, tha schulle alle brothre oc sustere komme ath afften til for^{me} st^l Albanes kirke til vigillias som holdes schall for for^{me} altære, De nær vigillie ære vdx, tha schulle the sampnes i thet hross som brodherstapps kost schall uorthe, oc smaghe theres øll, De suo om tiisdagen vden all forfal komme til messen oc offer huer en penninge til then messe som uorthe schal for for^{me} altære. De tha schall uor Capellan vppregne alle dothe brod- hres oc susteres naffn oc bethe gudeligh for them som thet segh bor. De vppo then samme tiisdagh som kosten schal gøres tha schal huert par folk lathe holde en messæ i for^{me} st^l Albanes kirke, uareth oc suo ath the ey kunne faa suo mange prester then dagh tha schulle huert par folk som icke prester kan faa then samme dagh faa aldherman en grot ath lathe sighe messer fore vdenstidaghen ther nest effter. Item schulle fire brothre oc sustere then samme tiisdagh gore brodherstappet en kost huert, De the schulle fly off hross eldh oc lys, oc giffue off madh gothe bøster oc uildbradh, oc en goodh ferst rett, oc ther til smør oc ost oc frit brodh oc senapp. De them stalt faes korn aff gillens til ath brygge off gott øll aff, som the ey uille gialde ther uith fore, nær brodherstappet sampnes paa fastende steffne, De huo her offuer gør ænten meth flere retter eller annen kost, the schulle giffue brod- herstappet en halff lest øll til uithe, De schulle the samme brothre oc sustere som kosten gore engen geste haffue then dagh the gore then kost, vden alle fire to par folk, bethe the mere, tha stulle the bæthre til brodherstappet eet halff pundh uor, for vthen the hobe brothre oc sustere som tillfoven ær sagdh, uil nogher byuthe them, tha maa the thet uel gore. Item uaret oc suo ath nogher mans øll brodh eller kost uare ey suo gooth som thet segh burde, tha schal engen brodher eller suster for- tale thet uith en mark uor til brothe, mæn vdenstidagen paa fastende steffne, schulle aldherman oc

lensmen taghe otte brothre meth them oc gaa vdh oc randsage huo som brodhen haffuer aff the fire suschene som kosten giorde, oc tha schulle the fuldh macht haffue ath sette hans brothe. Item uareth oc suo thet gudh forbythe ath noghre aff uort brodtherschapps brothre sloue then annen i uort samfundh tha schal han bæthre then brothe mooty then ther hugh faar effter aldhermans oc lensmends oc ser aff gildbrothrenes sigbelse ther til tagne oc ther vdoeffuer schaluban bæthre mooty menyghe brodtherschappet meth eet pundh uor, eller oc bliffue vde aff uort brodtherschapp vde lichamligh oc andeligh *) suo lenge han uil gerne bæthre hues han brodhet haffuer. Item uareth oc suo ath nogher brodher eller suster uorther scelachtigh meth then annen i uort brodtherschapps samfundh, tha schal then sagh settes indh til aldherman oc lensmen oc ser brothre ther til tagne, the schulle stillie then sagh ath oc forlighe them om thet ær then sagh the maa ath stillie, Oc huilken therre tha uil offuerhørig hvt gaa, oc ey uil hende oc [gøre] then annen thet rett ær han schal bæthre eet halfft pund uor eller bliffue vde aff uort brodtherschapp suo lenge han uil gerne bæthre. Item uareth oc suo ath nogher brodher eller suster dorffues ath fortale nogher brodher eller suster, thet beuillicht ær, tha schal han bæthre mooty then han haffuer fortalet, effter aldhermans oc fire brothres sigbelse Oc ther til bæthe mooty brodtherschappet meth ser mark uor, eller bliffue vde aff brodtherschappet suo lenge til han uil bæthre. Item schal ther tilstiekes aff menyghe brodtherschappet en man ther brodtherschapps aldherman schal uære, oc to som lensmen oc stoolbrothre schulle uære, Oc the thre schulle forsee brodtherschappet oc alt brodtherschapps goß bressue oc then gudz thieneste som ther skal aff gores oc alle andre stode som brodtherschappet macht vppo ligger, som the uele then allemechtighste gudh schal forsee theres stæle paa then vdherste dommedagh Oc nær nogher aldherman eller lensmen schulle keses, tha schulle the gamble aldherman oc lensmen kese ser aff gildbrothrene, oc the ser schulle holde thet meth theres helliens eedh oc meth vpprechte fingers forre æn the vdh gaa, ath the engen uille kesæ til aldherman eller lensmen for uildh eller uenschapp, eller nogher rebell eller fare skyuldh, mæn then eller them som the trøste oc uithe ath brotherschappet ære nyttige oc queme til aldhermans dome eller lensmands dome. Item skulle brodtherschapps aldherman oc lensmen gøre brodtherschappet — stapp huert aar annen dagh nest effter ath brodtherschapps kost ær giordh, Aff all vppbørelses vdgiff oc indhtecht paa brodtherschapps uegne, suo ath huer brother maa uithe huare b — schapps rente oc pennynge bliffue. Item nær aldherman oc lensmen lathe tilfighe ath brodtherschappet schulle samer komme for ærende skyuldh huath thet helst ær, tha skal huær f — som til uorther uareth uith en ß til brothe, haffuer han thet forfaldh ath han ey kan mothe, tha schal han ath myndste fighe aldherman eller lensmen til ath han haffuer sonnerlicht f — dh. Item huor noghre aff uor brodtherschapp fynnes, vden byess eller vden lands, tha schulle uii uære uore gildbrothre oc gildsustere behulpelige oc bystandige i stellige oc rettsferdige ærende, huo som sigth ther forsømmer vdi oc uil thet ey gøre, tha skall uor aldhermann fuldh macht haffue ath taghe hans pant for en tonne

*) d. c. han skal ikke nyde godt af Broderskabets Messer og andre gode Gjærninger.

øll oc en mark uor. Item hør heme i othenz schall man oc suo gøre, i the ærende som ey ære herschapp, borgemestere oc raadh eller uor by til forfangh vith then same brotthe. Item nær nogher brodher eller suster haffuer skyuldh til annen ther herschapps sagh ey rorer, tha schal han thet først thee for alderman oc gildbrothre, oc forsøge om the skyuldinge kunne ther afflegges vnder en halff tonne øll til uithe oc en mark uor. Item schall thenne uor sraa læses en tiith huert aar for alt brodherfappet oc thet schall uære om mandagen ath afften nær then kost schal gøres nær brothre oc sustere ære sampnethe efter vigiliat ære vthe, oc suo førre æn øll indgiffues vppo thet Ath huer brodher og suster maa uethe ath rette segh ther effter. Item schulle engen brodhers eller susters suenne eller drengte komme til brodherfapps øl førre æn mellom schuff oc otte om afften. Item Alle thesse for^{ne} Article oc uilfor forbinde uii øff som nu leue stadige oc faste ath holde vden all arge-
liste eller hielperæthe Oc bethe uii alle uore effterkommere Ath the for gudz skyuldh oc theres stæles salighech skyuldh oc suo gøre, Helst for thy thette brodherfapp ær vpptaget oc holleth gudh then hellie threfaldigheeth til loff hedher oc ære, Oc uore oc alle søndige mennesches stæle til hielp oc trost, Til hues beuifningh oc uisser foruarigh Ath i alle mathe her effter schal vbrodeligh suo holdes om uel aff the ther effter schal komme, som aff the ther nu leue, tha haffue uii meth alle uores uillie oc samthøde lathet henge uort brodherfapps Incigle næthen fore thenne ueruærende sraa Datum et actum Anno die et loco supra memoratis.

(Original paa Pergament i Odense Raadsjue-Archiv. Seglet viser en Afbildning af Treenheden: Gud Sader, der holder Sønnen paa Korset foran sig, og ved hvis venstre Skulder Duen svæver. Omskriften: St. fraternitatis S. trinitatis othin. Skraaen er forhen trykt i Suhms Samlinger til den danske Historie, 1ste Deel, S. 15.)

XXVI.

Skraeder- og Dverstjærer- Guildets Skraa.

I Guds navn amen Engen sraa er bedræ ath fyllæ en ræthuisshed øf spagferdigthed øf ther tiil gøre syn Jesucristhen Som han vel aff hanem haffue Ville huer man gøre syn gilbrother rætt oc stæll Tha thorthæ man ey sraa vether*) Thi skall sraa i huert embete effter alle gilbrodres quæmelighed gøres oc settes Soo ath rætuiffe men oc spaghe skulle nythe theres ræth oc specth, oc urætuiffe oc offuerdadighe men skulle rædes thet i sraaen er screffuen, Ath the forthy theres vndstap oc villie ey

*) da behøvede man ingen Skraa.

skulle fulkomme*) Iforthi haffue wij gilbrothrå i strædher oc offuerster embeth i ottens Effther erlighe oc gode menz tiilladelfse Samtycke oc fulburd, borgemesthers oc radmenz i ottensæ vethertaget at holde thenne straa ij uort gille meth vithe, oc uetherlog i alle mothe Som her effther screffuet stor. Item Wolborgmesse dag **) skulle gilbrodræ utuellie aldherman of lensmen tiill vorth gille Quelle the utuellie oc sye the ney giffue j (1) tyndhe oll tiill gillet, och bliffue icke frij vthen eth aar for then sagh. Item Huelken brother som skall gøre vorth gille kost han skall gøre hænne Innen xii (12) vgher effther han vordher vor gilbrother Eller haffuet i gilbrothres mynne Of then kost skal gøres tho samfelde dage huer dag meth iiij (4) bosther oc huer dag iiij ferste rætther huer dag steg grød moes, smør ost oc brød tiill offrende, en skaall, oc annen daghen xij (12) þ po bordeth fynder her nogher brøde po mad eller oll at thet ey soo holles of thet ther goth er, Stande thet till alle gilbrodres sielfse***) huat thes brothe skall vare. Item Thredy pingdag skulle alle gylbrodræ oc søstræ søge thiill thenn misse for strædher althereth then thime the at uares oc offræ theres offer, Quo thet forsømmer bøde en mark vor. Item Setther nogher gylbrother ny suen at sy Som man kalle kende Dreng****) Hans hosbonde gøre kost for hanem Innen eth aar om gaar meth thry bosther En ferst ræth, Ost, smør, of brød tiill offrende med tho gothe thynder oll. Item tagher gilbrother suen, som er kommen aff land Hans hosbonde gøre kost for hanem Som for er screffuen. Om nogher vordher tiilluareth at baghe offuer syn gilbrother Eller hære hanem tiill jorde komer han icke giffue j (1) mark vor tiill brothe for huer tid han thet forsomer. Item skall huert par folk giffue j (1) huiid tiil ligstoth †) komer thet ey vth then samme dag giffue dobelth. Worther nogher gilbrother thiilluareth om aftenen at komme thiill stefue om anden dagen komer han icke giffue j (1) grot tiill brothe. Item Huelken gilbrother som lader seg fire samfelle gylde mode offuer gange for nogher sag skylb, han skall icke være sit gille nermer en alle gilbrothrå velle. Item huelken som velkorer seg uet syth gille Of han ey holder thet velkor, han skall ey uære sit gille nermer en alle gilbrothrå velle. Item Huelken som kærer syn gilbrother po tyng eller for borgemestere eller rad før en han hanterer thet for sine gilbrothrå han giffuæ j (1) thynde oll tiil brothe. Item huelken som fortroden er of ey uel gøre eller holde som for er screffuen oc styther seg fraa them of for borgemestere oc rad oc sier hanem ær vræt steth i theres embede faller han ther for rættæ oc taber syn sag bøde en hal lest oll, haldelen tiill radett oc haldelen sine gilbrothrå. Item Huelken som tagher mere oll tiill seg en han kan uel rade Suo at han vpkasther i uorth gilde hus eller i uor gilde gaardh han giffue j (1) tyndhe oll tiil brothe. Item kærer nogher man nogher strædher for aldherman eller lensmen at han kan ey fow sit stornæ klæde jgen Tha skall aldherman legge hanem thit føre at han gør thet klæde vethe, kærer han mere effther then thiid, hanem er entid,

*) Denne Indgang synes at være en Efterligning af de første Ord i Fortalen til Jydsk Lov.

***) d. 1 Mai. ***) Sigelse, Kjendelse.

****) I Randen staaer: „Lære dreng.“

†) Liigstod, Bidrag til Begravelsesomkostningerne.

thid forlacht (sic), giffue en tyndhe oll for huer tid han kærer ther effther. Item Huelken man som Jæe giffue syn suen syn løn, Innen then tid aldherman oc lensmen hanom tiil siæ, han giffue ½ tyndhe oll tiil brøde meth lønen. Item spher nogher gylbrother the klædher som hans gilbrother haffuer storen Eller nogher offuerstærer offuerstæer thet klæde then anden offuer hans gilbrother haffuer taghet merk aff Eller then ene gylbrother vnlocker then anden sit arbeyd fore Som beuises kan Huelken som noghet aff thette for^{me} gor syn gilbrother emodh, bothe j (1) tyndhe oll tiill gillet oc soo moget mod syn gilbrother som han thien po thet samme arbeydd, Oc ther tiill skal han bøde j (1) t^{me} oll mod radet. Item Engen shall oc være i strædher gillet i othen s vthen then som logfast er oc then dag han efter embedet skal han legge sit ecthebreff *) po bordet ffor gylbrødræ po fasthende steffne. Item huelken som Jæe ut giffue sit korn Innen the hellige thre konghers dag, Som han skyllig er tiil gillet giffue j (1) mark vor tiil brøde om fastelaghen. Item Huelken man eller konæ ther vnlocker syn gilbrothers eller gilsøsthers suen eller quind føre en theres steffnedagh kommer Eller vndleyer syn gilbrothers Hus Han giffue j (1) t^{me} oll thiill brothæ. Item spiller nogher staal oll om meth syn villie giffue j (1) mark vor. Item Huelken stræder Som ster en mang klæther oc forderuer them vorther han kerd for aldherman oc lensmen han giffue j (1) t^{me} oll tiil gilleth oc gore klædeth soo goth som han togett. Item Skall engen stræder tiil stæde syn suen at stære ny, klæder, ueth j (1) t^{me} oll thiill brothæ, om hosbonden er selluff hieme tiilstæde, eller soo før han kan selluff stære. — Skall engen aff for^{me} strædher embed stæde nogher man eller suen thiil halgerning med segh Vthen han kan thet haffue med bormesthers of radmeng mynne Of vell gore en full kost i strædher gilleth som for er schreffueth. Item shall engen hosbonde giffue syn suen mere nyt arbeydd po en thid, en som han kan forthiene seg j (1) s po ved ½ t^{me} oll tiill brothæ, Gor suennen ther offuer syn hosbondhe vuidende bødæ selluff syn egen brothæ hosbonden vthen stathæ. Item Huelken suen Som forsømer syn hosbondes arbeydd daghen i gemen, i huilken dag thet er i vghen Oc gor flere fri mandag om aareth en en, Som soo kalles Tha sla sig aff for huer dag, han sig soo frii gor aff syn hosbondes arbeydd ij (2) s aff hans løn. Item Engen gilbrother shall giffue nogher suen arbeydd, eller tage hanem i thieneste, Som er komen fra syn hosbonde meth vmynnæ, før en han forlicht er meth hans hosbonde ued en t^{me} oll tiill brothæ. Item huelken suen som uell worde syn egen man her i o t t e n s, han shall thiene her i o t t e n s i thu samfelde aar nest tiil foren oc brucke eth aff for^{me} embeth och ey mere. Item huo som hyd kommer flyttende tiill by, of vell brucke noghet aff for^{me} embeth, han shall vinde embedet — — Som for er schreffueth oc ther vt offuer shall giffue gilleth ij (2) t^{me} oll fforthi han jæe haffuer thient tiill embedet her i byen i thu samfelde aar nest tiilforen. Item huo som vt aff [dør?] gangher offuerhørich oc ey vell være i rættæ for syn aldherman, han skal ey log haffue at brucke sit embett, før en han haffuer fest tiill lageth for j (1) t^{me} oll oc ij (2) mark vor. Item herdes han oc vedh at han ey vel feste thiil,

*) Bewiis for, at han er ægte født? I flere Gilder var ægte Fødsel en Betingelse for at optages.

oc adligeuall, vel brude sit embeth, aff offuerdadighed, Eller nogher del aff sit gille Som for er screffuet for nogher sag skul Suo ath hanem er forboet sit embeth Oc han ey vel holle lydelse eller feste tiil Som straaen Inne holler, Tha skal allerman oc lensmen, the theres brøst for borgemestere oc rad oc begere stadzens but oc kæmener med them oc sla hans Winnu tiill Oc maa thet ey jgen oplathe for en han vindher sit embet igen effther alle gilbrodres tycke oc ther tiil bøder mod borgemestere oc rad for syn offuerdadighed ij (2) s̄ grot. Item Huelken som brøther Vore lys han gøre them soo gothe jgen som the uore oc giffue en mark vor for syn forsommelssæ. Item fforsomer aldherman oc lensmen att lade vore lys veyæ kondemesse dag the giffue j (1) t^{ne} øll tiil brothe. Item Huelken gilbrother som aldherman eller lensmen bedæ bære uore lys for thet verdige sacramentha, gub legems dagh oc han ey uell thet gøre giffue j (1) mark vor. Item Huelken gilbrother ther opdragher then sag i sitt øls moll Som thiilsoren er aff thalen han giffue ½ t^{ne} øll tiil vide. Item Huelken som jde Jgen ber sine øpenninge jnnen sex dage effther øllet er drocketh han giffue j (1) mark vor. Item Huelken som jde jgen ber sine messe peninge st^e v o l b o r g s dagh tiil tide giffue j (1) mark vor tiill brothe. Item Om nogher strædher son eller strædher dather som fød er i ottensse, begerer uorth embeth, The skulle hassue halluff kost frij Som the skulle gøre i uorth embed. Item Huelken gilbrother Som gilleth skyllig er peninge eller korn, han giffue thet ut Junen st^e morthens Dagh ued ½ t^{ne} øll tiil brothe. Item Huelken gilbrother eller gilsofther ther giffuer syn gilbrother eller gilsofther vquæmelig ord i vorth gille hus eller gille gaard han giffue ther fore ½ t^{ne} øll tiil brothe for huer thid. Item Huelken som slar syn gilbroder blaa eller blodig i vort gille hus eller gille gaard han giffue j (1) t^{ne} øll tiil gilleth oc bothe mod then han giorde skathæ. Item Quo syst gaar i gilleth han skal vare tiil vor steffue oc thende uor kerthe soo lunge anden gilbrother komer, forsomer han seg her vti giffue j (1) mark vor for huer thiid. Item Engen man aff vorth embedt skall tage nogher Dreng at kende vthen han er ecthe ued sit gille. *) Item huelken som gilbrother vell vorde i vorth embeth han skall stære for gilbrodræ thry stycker gerning en quinne kiortel j (1) kobe et par Hoffer, En offuerster ½ stycke leyst Then dag skal han legge gilbrothæ j (1) goth t^{ne} øll fore. Item Huelken aldherman bether stende naer vij drecke vort gille aff gilbrodræ oc han ey vel stende giffue j (1) mark vor tiil brothe for huer thid. Item huelken gilbrother ther faller for brothe oc festher tiill oc han vell sin brothe ey ut giffue nar alderman hanem thiil sier han skal jde være sit gille nermer en alle gilbrothæ villæ. Item nar aldherman stor tiil tals om gildens beste, gør nogher gilbrother eller gilsofther vlydh hanem i sinæ talæ han giffue j (1) mark vor tiil brode for huer thid. Item huelken som dragher syn kniff mod syn gilbrother med ued hug giffue ½ t^{ne} øll tiil brothe. Item skal engen sidde oc sye i ottensse vthen han hassuer thet meth lensmendz oc aldhermandz mynne i vort gille. Item huelken gilbrothers both **) ther gør

*) Maafee: ingen Gildebroder maa tage nogen uægte født Dreng i Lære, under Fortabelse af sit Gilde.

**) Bud.

nogher gilbrother eller gilsøsther imod Tha skal hans hosbonde bædræ then brode. Item Huelken suen som for sig selluff haffuer syet po land of mottæ haffue foeth thieneste i kobstæden for en han drog po land oc komer han sidhen hid tiil byen at thienæ han giffue j (1) tne oll oc j (1) mark vor Huer thid thet soo steer. Item Huelken quinne Som gilsøsther skal worde i strædheregilleth i ottens hynne shall fyllie eth erlict rocthæ oc haffue sit ectebreff po bordeth som en anden gilbrother Oc hun skal giffue tiil jgang j (1) pund bygh j (1) mark vor oc en goth skaal, oc huer gilsøsther skal sydde som hun gaaer i gilleth effther. Item huelken gilbrother eller gilsøsther ther vel nyde then frihed gilleth haffuer han shall thet vfrj vppe holle *) vthen theres armod er soo stort the kunde thet ey ophollaæ Steer thet soo at nogher gilbrother eller gilsøsther vortther soo fattigh at the skulle bethe theres brød for gus styll tha tiilplechte vij oss brothæ oc søstræ i fornæ strædhere gilleth at holle them et moltid vppe om dagen soo lenge the leue huer effther sine effnæ thet kan formuæ oc sende thet menneste sit moltid i sith hus om thet ey er soo ført thet selluff gaa kan effther syn bæringh huo thet forsømer giffue j (1) mark vor tiil brothe for huer thid oc ther tiil nyder thet samme menneste all then frihed gillet haffuer [In] quorum omnium præmissorum euidentiam firmiorem sigillum ciuitatis otthoniensis præsentibus inferius est appensum datum ottenie Anno dni Mædrcij (1492).

(Original paa Pergament i Odense Raadsue-Archiv. Odense Byes større Segl hænger ved i en Silkesnor.)

XXVII.

Smedegildets Skraa.

Vi borgmestere oc Raad i Dtt hense gøre alle uitttherligt meth thette uort opue breff thet uij haffue oueruegith then tuedracht oc unillie som her tiil uæret haffuer udi smedegildet i Dtt hense Oc paa thet ath yttthermere skade eller forderuelse ey stee skaal meth mandraff slauff eller andhen deruelig skade Oc ath thet enæ embithe ey shall for — thet andith oc her effther een good endrect emellom them alle bliffue shall Tha haffue uij ouerseeth Oc ouerueyith først then gamlæ skraa som forbraat oc fordelt uor oc sidhen then ny skraa som the firæ embithæ aff smedegildet giffuen uor æ sandss ther brøst paa begge the forde skraar paa theres embithss uegnæ Oc haffue uij omsath oc forbedreth forde skraær dog saa at uij haffue stadfest alle the articlle som forde skraær indeholde Oc

*) Formodentlig: hvo der vil nyde Godt af Gildet, skal bære sin Part af Gildets Forpligtelser.

ther paa at̄ theff bedræ embitsmen her effther findes skal i Otthense i smedegildet De haffue iij the for^m kraar saa omsat oc forbedrit meth the articke som ther till tienæ oc the for^d kraar ey till fornæ inde holdit fførst at̄ Thijse nij effth^m embite stulle bliffue oc uære sammen bunden udi een good eendracht Som eeth gilde oc lauff till euig tiid som aff arild tiid uæret haffuer Suo som ære grouesmedher Kleyensmedher kellesmedher grydestouer pladeslaer Remesniider suerdfegher sabeluerfer oc kandestouer De enghen andhre ehuo the helst uære kunde fførst oc fremerstæ huo hiid till byen kommer oc uill bruge noghet aff thijse for^m embithe Tha skal han engelunde haffue ther loff till at bruge thet for æn han haffuer uunnit sit embithe fførst aff borgmestere oc raad De sidhen aff smebe aldermand oc gildebredræ oc huo sit embite skall uinde aff them han skall haffue saa god bewisningh thet han maa staa i loff oc togh meth dande men De maa ther engen bruge eller uinde nogher aff thesse for^m Embite udhen han haffuer saa goot bewisning oc haffuer ther til tienth tu samfelde aar i Otthense till embitedh De huo sit embithe uill uidne aff them han skall huer halffemaanet dag i sex samfelde ugher bedes till theres gilde oc embithe De skall han ther for uidher leggæ them en good t^m vøll fore De tha skall han frembere sin mestergerningh aff theres embithe som han uill bruge, aff thesse for^m embithe oc sidhen ther effther skall han giffue them siiræ tunner vøll i theres gilde meth brød oc maad som skall uære tree ferstæ retter meth smør oc aast oc stiigh oc ther till tuo lub. marck till theris messæ fire marck uoy till theres liuff De tuo ørte byg i theres gilde Item Mestergerningh aff smebe embithet som fram skall beres skall uære een iern greff een spade een buløxe en bindøxe een Hoiøxe Aff Kleyensmed embite eeth par spøræ eeth par høylæ een kriihage *) oc een haagpersæ Aff kniuesmit embite een bringkniff **) een bredkniff oc een stegmes ***) paa siiræ stilling Aff kellesmed embithe een tuo t^m kegel een halffandhen t^m kegel oc een t^m kegel Aff grydestouer embithe een gryde paa eeth pund fouer oc een handpande paa eeth halffpund fouer Aff pladeslaer embithe eeth pantser goth som rij (12) gyldene oc een kraue god som een gylden Aff Remesniid her embithe eeth ridetøgh got som iij (3) marck eeth spændebeltæ got som iij (4) þ een quinnæ pung god som rij (12) þ oc een grinnæ god som v (5) þ Aff suerdfeyger embite eeth suerd oc en ryting ****) at feyge oc uell ferdig gøre som thet sig bør Aff sabelmager embithe een sadell god som ij (2) marck een sadell god som een marck oc een

*) Kriighagen var, efter Vidensk. Selskabs Ordbog, et Krigsbredskab til at rive Mure ned med; men det Redskab, hvorom her er Tale, synes at have været mindre.

**) Mon det Samme som bryknifr, Stridsdolk? (Speculum regale ed. Einarsen, S. 406.)

***) Dette Ord skrives ogsaa Stæymest, Stekemez o. p. fl. Maader; siden det var Knivsmedz, ikke Sværdfegearbejder betyder det nok snarere Dolk end Kaaarde; see Jahns Udsigt over Krigsvæsenet i Middelald. S. 224; Rosenvinges Bl. af gamle danske Love, 5, 604; N. D. Magaz. 6, 56.

****) Ryting synes at have været en Mellemting mellem Kaaarde og Dolk; see Fornm. ssg. 4, 173, hvor Rytinger anføres som Navnet paa en Saxknifr, der vel har været halv sax (fort Sværd), halv Kniv. jfr. Kongespeilet anf. Et.

sabell god som viij (8) § De aff kandest uer embite een kande paa xiiij (24) § een kande paa een marck oc eeth kryff paa viij (8) § Nar suodan mestregerning skall gøres Tha skall tree utseses aff the bestæ i embithet ere ath see uppaa (?) at suodan gerning gøres kand han ey tha fyllestæ gøre fore huat embithe han uill bruge stande ut aff embithet till saa lengæ thet han kand gøre ther sult fore Item skulle enghen aff thesse for^{me} embite stædæ nogher mand till halff gerning eller till stucæ uerk udhen han kand haffue thet i borgmesters oc radmens minde De uill gøre een fuld kaast i smedegildet for hanem som for ær striffuit Item huo som een fortredher *) uill uære oc icæ uil gaa i gildit oc holde uide oc uetherlog **) meth them oc uidne sit embit som for ær streffuit han skall engelunde haffue loff till at bruge nogher aff thesse for^{me} embithe Item skall engen udenbyess mand aff noghet thesse for^{me} embithe fore nogher nvgord gerninge hiid till ott hense at sellie for udhen i reth iaarmarketh ***) som ær at knutsmessæ *****) Item fører nogher mand andhen tiid aars nogher suodannæ gerninge till ott hense at sellie Tha skall theres aldermand tagæ meth seg kongens oc bysens foget oc hindre then gerning till rettæ Item om nogher uor methborger tager nogher suodannæ gerninge aff landsmend eller kopsiedher her om kring oc sellier her ut nogræ aff thesse for^{me} embithe till forfangh tha skal then gerning oc hindres til rettæ. Item huo som komer hiidh flyttinde till by oc uil bruge noghet aff thesse for^{me} embithe han skall uinde embithet oc gildet som for ær streffuit oc ther utouer skall han giffue tuo tunner søll i gildit forthy han haffuer icæ tienth her i Ott hense til embithet nestæ tu samfelde aar till forn Item om nogher i theres gilbe er sin gildbrodher skyldug uitherlig giald Tha skall then som han ær skyldig kære hanem tree samfelde odensdagher for theres aldermand betaler han hanem icæ ther for indhen Tha skall theres aldermand leggæ hanem en mulig dag †) fore effther som gialdhen er till oc at minstæ een halff maaneth betaler han icæ indhen then dag hanem uor forlagdh, Tha skall then som han uor skyldig haffue loff at delæ hanem meth landzlogh ††) oc then som saa uorder utdelt aff gildit han skall ey haffue macht at bruge sit embithe førre æn han bedes nade oc bedrer een tunne søll oc een marck uor til uide bruger han embithet førre tha skall han haffue forbraat sex grottæ †††) mod borgmesther oc raad oc sex grottæ — — gildit Then same uide oc brøde schall uære huo som uitherlig giald schyldig ær

*) En Mand, som er fortroden, eller fortræden, d. e. vrangoillig.

) d. e. underkaste sig samme Bøder og samme Straffelov (Wittherlog, see Tydte Lov, Fortalen. jfr. Rosens. Saml. af gl. d. Love 5, 579), som de andre Mænd af samme Haandværk. Baade her og i Skrædernes Skraa skrives Ordet uitherlogh. **) „Zahrmarkt.“

*****) S. Knud Konges og Martyrs Dag, d. 10 Juli.

†) d. e. en passende, billig Termin.

††) delæ d. e. forfølge med Rettergang; altsaa: Creditor skal have Lov til at sagsøge Debitor for de almindelige Domstole.

†††) Sex Skilling Grot. Der gif fem Skil. Grot paa een Mark lodig.

till theres gilde oc ladher seg ther utbele som førre ær streffuit Item om nogher utdør aff theres gilde enthen broddher eller søster Tha schulle alle theres gildbrodre oc gildsøste fylge ligeth till kirke oc till graue Huo som thet forsomer oc er uthen lagæ*) forfaldh then schall giffue een marck uox till uide till theres liuff Item huo som igensidder meth sit ligksaad oc uill thet ey utgiffue then tiid hanem at uariff tha schall han pantes for sit ligksaad oc fore een marck uox till uide Item hues hustru i for^{ne} theres gilde bort dør oc han fanger sig en dandekone igen oc han uil haffue hende i gilbit Tha schall han giffue een orte byg een marck uox oc fræ stilling til igang i gilbit fore henne Item huickden theres gildbroddher eller gildsøster som giffuer syn gildbroddher eller gildsøster onde ord i gilbeshuuff eller huor the samen komæ till kaast drick eller steffne eller andhen stad huor som hæst the samen komæ han eller hun schall giffue till brode een tunne vøll oc een marck uox Item huo som i theres embithe er oc untlockr hyns andens hioon førre æn een halffmaanet fore steffnedag han schall giffue till brode ser graatte i radhit oc ser graatte i embithet oc schall ther till ombære suenden om thet kand hanem beuises uer meth rettæ Item huo som uorder uarit till mooth om afftenind at han schall andhen daghen modhe ær han i by oc uill icæ komæ han schall giffue tuo gratte till uide Item huo som i theres embith ær oc uill nogher kende dreng tagæ till seg togh at han ey bliffuer meth hanem mere æn een halffmaaneth hans husbunde schall giffue fore hanem i gilbit een tunne vøll tree bøster een færst ræth oc ther till stæg meth brod sinør oc aasth Item the ungeste gildsyffene i theris embith ære the schulle giffue maad oc schendæ huar the til samen komme till maad oc vøll oc the schulle tende theres lius oc slycæ them om høgtidelig daghe oc foruare them under een graat till brode fore huert sinde thet forsomes Item huo som kull kœuer oc kommer ther nogher till made aff theres embithe ther aff the kull uill haffue Tha schall then ther kull kœpte først self haffue tre tunner oc sidhen saa mangæ som ther huoff ære aff theres embithe huer haffue een tunne om han uill Er ther oc nogher radmand huoff som aff the kull uill haffue enthen till syn egen nytte eller bysens tha schall hanem ey sønes **) een ^{me} eller tuo. Item huickden thet icæ stæde uill han bedre een marck uox i theres laff Item om nogher i theres embithe ey uill giffue syn suend sin løøn om rette steffnedag eller oc gor syn suend fortreed oc suenden kærer uer hanem Tha schall theris aldermand tagæ kungens oc bysens fogit oc tuo men aff theris embithe meth seg oc uinde suennen fult ut fore sin løøn ***) Gør oc suennen hosbunden fortreed tha schall theris aldermand tagæ kungens oc bysens [fogit] oc tuo aff theris embithe meth seg oc schidæ husbunden ret aff suennen Item huickden i theris embithe som them skall forstaa meth maad oc vøll oc giffuer them ey thet goth ær oc ey staar them uell fore meth saa mangæ rettæ som for ær streffuit han schall bedræ effther alle gildbroddres sigelse Item Mar the samen komme till maad oc vøll om nogher tager mere till seg æn hanff

*) lovligt.

**) d. e. negtes; Isl. synia.

***) Gjøre Svenden betalt af Mesterens Bo.

nødtørftt till siger suo at han giffuer up tha schall han giffue een halff tunne vøll i theris lag oc tuo mark uor till uidhe till theris liuff Item om nogher i theris embithe som fult haffuer giord i theres lagh uill faræ paa land eller anderstad at voo Tha skall [han] ey mistæ sit gilde meth them her i Dtt hense uthen han uore lenger borthen aff Dtt hense æn dag oc aar Item schall ther log gangæ aff theris gilde*) som aff andræ gode gilde suo at huer schall hielpe syn gildbrodher oc gildsøster til rettæ **) suo at huo aff them som uorder trengd paa log meth rettæ ***) oc gildbrodre uorde at uarithe om afften tillforn at komme till steffnæ at uæriæ theris gildbrodher eller gildsøster huiden som icæ kommer oc kaster laad oc hielper syn gildbrodher eller gildsøster han skall bødhe een tunne vøll oc een mark i theres lagh om han er udhen lagæforfald Item nar her komer sluestenæ faalæ ****) tha schall ther engen koue aff them førre æn ther er tree dagæ gangæ effther at the ære bodne borgmester oc raad oc suaa i embithet oc icæ bundæ maa brydes før æn the tree dage ære framgangnæ huo ther emod gor aff theris embithe han schall ombære kouith oc giffue borgmester oc raad fer grottæ oc fer grotte i theris lagh Vør oc nogher ther emod som icæ er i theris embithe oc gilde han schall umbære kouit oc giffue borgmester oc raad een skilling graath Item huat som her kommer falt som theris embithe rorer uppa at koue Tha schall ey een eller tuo aff theris embithe haffue maect at koue thet them till at beholde aalcenestæ om the andræ uelæ staa i meth undher thet samæ faldsmaal oc brødhe, huo ther emod gor Item huo suo fortroden er at han syn aldermand eller stolsbrodher ey uill høræ nar the klappæ till liuff †) oc ey tha uill got liud haffuæ han schall giffue een graat till theris liuff fore huert sinde han gor uliud Item huo som ouerhörig ganger uth oc ey uill bliffue i rettæ fore syn aldermand han skall ey loff haffue at bruge sit embithe før æn han haffuer fæst till for een tunne vøll oc tuo mark uor i theris lagh Item huo som bryder theris liuff han schall gore them gode igeen effther firæ gildbrodres sigelse Item suenæ som læræ paa land oc komæ hiid til by oc ucle tienæ the skulle icæ tienæ her i by udhen the goræ theris læræ kaast som før ær streffuit Item huat som borgmester oc radmen uille haffue giord thet schall them icæ soncs fore theris ligeuerd. oc huat som borgere ucle haffue giord aff theris eygit iern thet schall them ey helder soncs fore theris ligeuerd Item Engen schall biude uffellige gestæ huo som nogher gesth biudher som nogher gildbrodher eller gildsøster gor umage ††) han schall bedræ i theris lag effther alle gildbrodhres tæckæ Item huem som fortroden ær oc icæ uil holde eller gore som her forstreffuit standher men skydher seg fraa theris embithe oc ind fore borgmesther oc raad oc siger at hanem ær uret giord i theris embithe Huiden som falder for rettæ enthen theris aldermand eller then seg skød han skall bedræ een skilling graath mod borgmester oc raad oc een skilling grath i theris

*) d. e. Gildebødrene skulle staae hverandre bi som Medbedsmænd for Retten.

**) For Retten.

***) Formodentlig: bliver tilfunden af Retten at skulle aflægge Eed med sine Medbedsmænd.

****) tilfals. †) Saaledes tydeligt; der maa vel læses liud.

††) Overlast; Jøl. ómaka, foruroilige.

embithe Item huo i theris embithe som falder fore brøde mod borgmester oc raad i nogher møde som her forstreffuit standher oc theris aldermand dyll Tha schall theris aldermand giffue borgmester oc raad tuo stilling grath till uidhe fore thet dyllmaal oc then som for brødhe er fallen schall selff bedre sin brødhe som for ey streffuit Item schall altiit een groufmed uære enthen aldermand eller lensmandh Item skal theris lauesteffner *) holdes sãm tidher om aareth Then forstæ femptæ dag postæ Then andhen femtæ dag pintæ Then tredie femptæ dag s_i nichels Then fierde fempte dag iule oc then fempte dagh som steffnæ schall holdes schall uære ascher odensdagh oc till thiffæ for^{me} steffnæ schall tuo atuoris aff radith som ther tilscidit ære at uære paa steffnæ meth them huo thet saa forsommer at uære them till forstr^{me} steffne som them schall at uære om thet forsomes han staa them till rettæ ther fore oc holde gildith oc lauith thet udhen aalle schadhe In quorum omnium præmissorum Euidenciam Sigillum Ciuitatis Otthoniensis præsentibus inferius est appensum Datum otthinæ sexta feria infra Octauas ascencionis domini Anno Eiusdem millesimoquadringsesimononagesimosexto (1496).

(Original paa Pergament, med Odense Byes store Segl; i Odense Raadsues-Archiv.)

Med denne Skræa er hæftet et mindre Brev, der lyder saaledes:

Wii borgmestere oc raad i otthens gøre vittherligt for alle At fore off haffue vaaret Erlige mend anders reyg oc hans scriffuer raadmend her sammesteg bysiddere vdi smedyelaget met menige laugbrødre ibidem The kundgiorde at aar effther gudz byrd mdrliij (1544) femte Juledag paa almyndelig steffne vor saa samtyctet aff menige laugbrødre at nar nogen vaares tiil steffne oc icke kommer til tiide bøde en sjerding øll for huert synde: drager han oc aff by nar han adtuaret er vden aldermandz oc leensmandz myude bøde oc i (1) sjerding øll for huert synde: kommer hand icke til tiide til steffne bøde effther kraaens lindelste huilde puncther som for^{mit} staar uij for^{me} borgmester oc raadt oc lige saa samtycte fuldburde oc stadfeste Thet vitne uij meth vort stadz Ingeygle indbezyglynde thette lille breff tiil theres store Kraa datum vsupra.

(Original paa Pergament med Odense Byes mindre Segl.)

*) Deres loobestemte Laugsamlinger.

XXVIII.

Skomagergildets Skraa. *)

By Hans mett gudys naade Danmarks, Suerigis, Naargis, Wendys och gottis Koningh, Hertugh wty Slesuig, Holsteen Stormarenn och dyttmerschen, greffue wty oldenborrigh och Delmenhorst, giøre alle bitterliggt, att by aff wor Sonderliigh gunst oc naade, Saa att wore kiere wndhersaatthe Skomagere wty Skomager lassdtt wty otthens tiill hielp och trost oc paa thett att the her effter skulle thennom this bedre hierghe oc forbedre thennom, Hassue wy wntth oc tiillsagdtt thenne skraa mett alle synne puncther, ordtt och artyckler fsom thenn indhe holder och her effter skreffuit staar.***) Forst att huilckenn som will ganghe wty Skomager laudtt (her) y [forne wor Stadtt] ***) otthens thenn

*) Af dette Gildes Skraa eier Skomagerlauget i Odense tre Exemplarer. No. 1, paa Papir, mangler Angivelse af Dag, Aar og Sted for Udsærdigelsen. No. 2, ligeledes paa Papir, synes at være en Afskrift til privat Brug, i al Fald uden al Autoritet, af største Deelen af No. 1. Under dette Exemplar staar: „gildt paa vort slaat Kobynhaun søndagen nest efter sancte martens dau aar efter gudys byrdh tusinne fem hundrite paa thedt VIII vner vort signete.“ No. 3, paa Pergament, med Odense Byes store Segl, (dat. Odense Mandag efter Allehelgens Dag Aar 1560) er en af Odense Byes Magistrat Skomagerlauget givne Skraa. Ilagtet ifkun No. 3, ifølge sin udsortes Tilstand, er et retsgyldigt Document, viser dog Dronning Christines under No. XXIX trykte Confirmation, at Gildet har haft en ældre, af Kong Hans givne Skraa, der formodentligen er den, der omtales i et Missive (i Odense Raadsue Archiv) fra Regjeringsraaderne til Odense Magistrat, d. den 16 Mai 1593, hvori anføres, at Skomagernerne i Odense have ansøgt om kongelig Stadfæstelse paa nye Laugsartikler, da deres gamle Skraa var forkommen i Grevenes Heide. Her maa altsaa være meent en Skraa, der var ældre end 1531, og dette kan da ikke være No. 3, som desuden endnu er tilstede. Af den ældre, af Kong Hans givne Skraa, er No. 1 efter al Sandsynlighed en Afskrift, der tillige kjendelig har tjent som Concept for den yngre Skraa af 1560 (No. 3). Det er den ældre Skraa, som her er aftrykt efter den omtalte Afskrift (No. 1). Den har paa flere Steder enkelte Ord eller hele Linier overstregne og Andet skrevet over Linien, hvilket uden Tvivl hidrører fra Conciperingen af den yngre Skraa, hvis Afvigelser her ere tilføiede i Randen under Mærket C. Det Overstregne er her indesluttet mellem Klammer [], det som er skrevet over Linien sat i Parenthes (). Man sammenligne i Øvrigt denne Skraa med den, Kong Hans gav Skomagerlauget i Alborg Aar 1509, og som er aftrykt i Dansk Magasin, 3die B. S. 230.

**) Istedetfor denne Indgang læses i C:

„Wii Burgemesthere och Raadth y Otthensze Giøre witttherliggt for alle och kendis medtt thett wortht obne Bress, Atth paa thet the ærlighe mendtt som holde och hassue skomager embedtt her y Otthense thetz roligere medtt huær andre were nue, Och thennem thetz bedre hierghe och forbedre kunde, hassue wij nu ewther theris begiering, wttj the hellighe tresoldigheds nassn aff konninglig priuilegier som off gunstelige giiffne och sambtycht ere, Och off aff Kon. Majt. wor kerristhe naadighe herre stadttfests ere, vntth och Sambtycht thennem thenne skraa wttj theris laugh atth retthe segh epther medtt alle sine ordtt puncther och artickler som then indeholder och herepterskreffuit staar.“

***) De indklamrede Ord mangle ogsaa i C.

skall haffue Bevisningh att handtt eller hun ere cøthe fødte och haffue ett gaat røcte eller thenn
 skall icke komme y theris gylde och skall handtt haffue tientt thuu*) aar samfelde [t] her wty otthens
 tiill stomager embede for endtt handtt maa lyses y theris gylde eller bruge theris embede mett then-
 nom Och skall handtt kunde giøre eet gaat par støffle oc thry par sto tiil synn mesther gierningh
 forendtt handtt maa komme y for^{re} gylde. [Ithem Huo sson will worde theris gilddroder y for^{re}
 embede handtt skall tryser**) bede ther om paa therys steffne. Thett første synde handtt tiillbedher
 tha skall handtt giffue gylbroderne enn t^{re} øll oc haffue saa sielff att waalde huod helder hand will
 offuer giffue thett eller frandelis bede ther ydermere om]. Ithem andytt synde handtt tiil beder
 tha ***) skall handtt giøre synn Mester gierningh for alle gilddbroderne oc giffue thennom tha thoo
 tonner øll, ij bøster flesk, ij første rette, aast, [Smør oc stigh] ****) Item Tredye Sinde handtt
 tiill beder tha skall handtt setthe thoo gylbrodre tiil wissenn for siigh som fultt haffue giortt y gyl-
 ditt oc giffue strax y þ ødtt tiil huus pnd, och skall tilforne haffue vundit sit borgeskaff for end
 han bruger sitth embede, oc ther effter skall handtt gyoere theris gilddbrodre och gildtt søstre enn y
 ganghs kost mett iij tonner øll, brodtt, bøster, thoo første retther, steg, smør och aast, Saa att
 well tiill reder [och thenn samme dag skall handtt giffue iij marc pnde tiill fattige folk eller tiill
 gudz tienyste.] †)

Item om aars dags tiidtt ther nest effter kommyndis, nar theris aldermandtt tiill siigher tha skall
 handtt giøre (give) thennom enn [andenn kost mett iij] ††) tonner øll [oc brodtt] †††) oc giffue
 thoo marc wox [y ort. byg effter tydens Leylighedtt som hanom mouglt er att giffue effter gamell
 seduandtt] ††††) och skall handtt stende for thennom nar som the samblis tiill gyldis kaast eller
 driick saa lenghe tiill enn andenn gaar y theris for^{re} gilde, Quilde gildsøstre som gaar y theris gilde
 skall [giffue tiill igang [ett] (H) pundtt byg †*) enn marc wox ett bøste enn aast enn skaal Item
 Om nogher Huustru y theris gilde myster synn mandtt tha maa hun lade giøre sto aff sytt eghit
 [y try samfelde aar ther effter handtt bliffuer dødt, Menn lader hun noghenn Suendtt eller mandtt
 bruge embedit mett siigh som icke haffuer giortt stell y theris gilde tha skall hun icke lengher bruge
 embedit mett thennom.] †***) Item om nogher stomager suendtt vill haffue stomager daatter som fod
 er y theris embede tha skall handtt haffue fest Hyndhe mōō for endtt handtt setther wisse eller loff for
 siigh om handtt will nyde wgre ydermer friihedtt y embeditt mett hende endtt mett noghen andenn
 Oc thenn friihed skall verre thett att the skulle bode giøre thenn beste kaast som for er strefsnitt oc

*) „fire samfelde aar“ C. **) d. e. tre Gange.

***) Fra „handt skall tryser“ indtil „handt tiilbeder“ mangler i C.

****) „11 bøster — stigh“ mangler i C.

†) Det indklam. mangler i C. ††) mangler i C.

†††) mangler i C. ††††) mangler i C.

†*) „en ørtug biugh“ C. †**) mangler i C.

giffue [liij]*) (ij) ørte bygh, [ij]**) (j) marck pnde iij marck wor oc icke mere, Item om stomager soun som fød er y embeditt y for^{ne} otthens fangher siigh hustru enthenn stomager daatter eller andenn handtt nyde thenn same fryhedtt som for er streffuyt Item om nogenn aff theris gylbroder flytter aff byenn oc er wdhe aar och dagh, kommer handtt tiill byenn igenn och will brughe embeditt mett them tha skall handtt wyttne embedytt igenn mett halff kostenn som for er streffuyt menn kommer handtt førre igenn nyde fede oc gylde och bøde sitt wyde for synn forsømmelse. Item huilckenn stomagher soun scoo will haffue fall handtt skal haffue thennom fall wty sitth wyndue och huus som handtt sielff wty boerd och rett scoo boe vidt enn tonne øll tiill vide, oc 1 s̄ grott tiill kongen oc en tiill borgmester och raadt wdenn thett er y rett knudy miss marckitt. Item huer løffuerdag skulle thoo stomagere ganghe om kringh tiill alle theris gylbrodris boe oc scoe***) theris gierningh, findhe the ondtt gierningh, scoo eller støffle tha skulle the thoo haffue fuldtt mactt att tage thenn gierningh som ondtt er oc bere thenn tiill theris stoffne for theris allermantt oc gylbrodre oc lade ther rethe offuer effter viij gylbrodris sigelse, Item skall ingenn bruge stomager embede y otthens wdenn hand er y stomager gildit i same stedtt, Quo her dierffuis y mod att giøre haffue forbrutt enn t^u øll y modtt gyltit oc en s̄ graatt til kongenn oc en til borgmester och raadt oc then gierningh meth som findis hoff hannom skal oc were forbrutt, [Och skall ingenn stomager boe paa thoo mile nerd otthens att giøre støffle eller scoo for bønder eller nogenn andenn wdertagenn for gode mendtt, prelatz, Borgmester och raadt byfogit]****) Item Quo som icke sitt fede will søge i laudz huusff effther som hand er indlyst y gyltytt hand giffue en fr øll til wyde for huer synde, Item nar stomagerne sambliis tiill nogenn kost eller dryck tha skulle the legge theris kniffue fraa them om the vordde them kraffde huo lengher siidder mett sitt waabenn eller kniff vty gildis huus tiill fortredtt handtt giffue enn t^u øll tiill wydhe Item huo som aff vredtt hoff drager synn kniff y theris gildis huus, gaardt eller nogenn anderstedd synn gylbroder tiill forfangh handtt giffue enn t^u øll til wydhe, Item huilckenn som wdgaar aff gyltis huus mett vredtt hoff oc kommer siiddenn indtt igenn oc giør nogenn skade hand skall icke verre sitt gilbe nermer end som alle gylbroderne vill hannom haffue. Item for all gildis gielddt skal aldermandenn haffue fuld mactt at legge them en mouligh tiidtt for, indbyrdis mett hynn andenn som gyldens gielddt er tiill huo som icke betaller inden thenn for^{ne} tiid som handtt bliffuer forsatt han skall icke nyde sytt gilbe mett thennom forend han haffuer betald then gielddt oc bott sitt wyde ther fore effther viij gylbrodris sigelse, Item nar allermantenn kioffuer beg eller hamp tha skall alle gylbroderne tage styfftt som formue er tiill oc ingenn andenn skall kioffue beg att styffte tiill hobe wedtt enn tonne øll tiill wyde som †) thenn skall giffue siig lader wddele aff theris gylde for noyhenn sagh hand bøde oc 1 t^u øll tiill laudtt, 1 s̄ graatt

*) mangler i C.

**) mangler i C.

***) s̄ue, undersøge.

****) mangler i C.

†) „Saa s̄all och“ C.

tiill kongenn oc enn tiill borgmester oc raadtt I t e m Huilckenn som kierer synn gilbroder eller gildsøster tiill tinghe oc icke klaffuer først for allermændenn hand bøde enn tønne øll y theris gylde *) I t e m om noghenn aff theris gylb brodre eller gild søstre kommer for obenbare ry som theris ære kandtt forkrencke tha skall thenn thett aff werpe om handtt will vere y gilbit mett thennom, I t e m huo som gild broders eller gylb søsters ære paa tall oc icke kandtt thett fuldkomme eller bestaa handtt bøde ther for enn t^{ne} øll tiill gylbiit, [1 þ graatt] **) (½ Daler) tiill kongenn oc en (hal) tiill borgmester och raadt I t e m huo som giffuer synn gilbroder eller gild søster vquems ordtt att gilbroderne kandtt kende thett att werre vquemme ordtt giffue enn t^{ne} øll tiill wyde, I t e m huo som tiill tall synn gild broders Dionn eller fæder them for endtt laugligh tiidt hand giffue een tønne øll tiill wyde, I t e m huilckenn som gaar synn allermændtt offuer hørriigh aff dør handtt giffue enn tønne øll tiill wyde, [1 þ graat] ***) (½ Daler) tiill Kongenn oc enn (hal) tiill Borgmester och Raadtt for huer sinde I t e m om nogenn gylbroder waaris tiill steffue om afftenenn oc icke kommer haffue forbrott 1 þ graatt tiill wyde I t e m huilcken som worder tiill waaryt att følge liigh tiill Jorde oc icke kommer haffue forbrott 1 þ graatt tiill wyde, oc sydenn enn þ graatt om thett worder Joridt for handtt kommer. I t e m huo som icke skyder siitt Liigh skodtt førendtt liggitt bliffuer Joridit, hand giffue en þ graatt tiill fattige folck tiill wyde, Huilckenn som tager kienne drengh ****) tiill sigh oc setter hannum tiill gierning for endtt handt siigher aldermandenn tiill hand giffue 1 þ graat tiill laffuitt, sidenn skall handtt giøre (give) enn [kiende kaaft (daler til laget) for hannom mett thoo (een) tonne øll ij bøster oc en fersk rett, aast, smør, ij fadtt siigh att thett vell tiill veder,] †) I t e m skall ingenn ††) føre, skto eller Stoflle att sellie tiill vor stadtt Dithens vdhenn tiill rett knudsmis markætt Huilcke her dryster sig y modtt att giøre Tha stulle vor fogeder haffue fuldmætt att tage samme gierningh om stomagerne thett klage for vore fogeder, I t e m skall inghenn kioffmandtt kioffue vorst leer y mellom paaftæ och midelmis I t e m skall stomagerne haffue thoo Løffuerdag frij enn for Sti morthens dagh oc enn nest effter att kioffue Leer oc ingenn skall giøre thennom hynder herpaa, I t e m huilckenn mandtt ther siidder hyemmen fraa thre fastinde steffner aff fortraadenhedtt hand skall icke verre nermer siitt lauff end som alle gilbis brodre vill haffue hannom, I t e m huilckenn mand ther skyder sig for borgmester oc raad oc taffuer sagenn hand skall giffue 1 t^{ne} øll, †††) enn [þ graatt] ††††) (hal daler) tiill konghenn oc en (hal) tiill borgmester oc Raadtt, I t e m huilckenn mandtt ther saarer synn gilbroder hand skall icke verre siitt lauff nermer end alle gilbtt brodre will haffue hannum, I t e m huil-

*) I Randen er her tilføjet med en anden Haand: „kongens oc byens sag wfforkrenkt.“ saaledes ogsaa C. **) mangl. i C.

) „1 þ graat“ mang. i C. *) d. e. Lædreng.

†) Istedetfor det indklamrede har C blot „1 daller til laffuet.“

††) „odtlenfische“ tilføjer C. †††) „till Lauget“ C.

††††) mangler i C.

den mandt ther barcker for bundenn aff bundens egitt leer eller syer sto hand skall giffue 1^{te} øll, oc 1 [§ graatt] *) (hal Daler) til kongen oc en (hal) til [byen]**) (Vor: och raad), I tem skall ingen skomager sye sto for nogenn borger y otthens aff theris egheet leer vndertagit borgmester [oc] ***) Raadt (och byfogt) I tem huilken skomagers Hustru ther mister Synn mandt och hun fester sig enn andenn mandt igen paa skomager embede oc vill bruge same embede tha skall hun nyde syn friihed thett hun haffuer giortt frij til forne oc hun skall søge siit sebe som hun haffuer siith tilforne, I tem ingen kioffmand skal holde beg fall y marcke tall att selge bønder till forprang forthy thett er (skomagerne her) Otthense [skomaghere] tiill skade. I tem skall ingenn bruge skomager embede (her) y otthens enthen att barcke eller anditt theris laffd [tilhør vndertagenn Niinsner embede], vden skomagere vden saa er hand er y skomagher lauffd i samme stedt.****) I tem om nogen skomager kommer her indtt aff landzbyerne eller af noget andre kioffsteder och vill giøre her skoo eller støffe noget stedz y otthens Saa ville by icke tilstede att nogen skall komme her indtt oc giøre sto eller støffe som for er rørd werre sig endhenn for herremendtt eller for nogenn andenn Besonderliigh om ther er nogher y wort laff thenn gierningh kandtt giøre att the same vdlendig kand giøre, Saa skall skomagers aldermandtt †) (mett kongens foged) oc [lensmandtt] (her i otthens) ††) haffue (Frihed) fuld mactt att lade besette och hyndre them oc theris goz som the haffue mett att fare, I tem huo y theris gylde som barcker her y byenn for noget vden theris embede vden thet er for borgmester [oc] †††) raad (och byfogit) handtt giffue en tonne øll y gyldeit for huer hudtt ††††) handtt barcker oc ij §. for huer tt skyndtt, I tem om noget mandtt eller skomager suend løber paa landzbyen oc gor sto for bunden oc kommer siden hiid til otthens oc will tienne tha skall ingen skomager holde hannum i sin tieneste for end hand for affstald mett aldermanden oc (effter) viij gild brodres sigelse, I tem huo icke betaller synn øll pendinge inden then tiidtt hannum forlegges hand giffue en § for huer gang hans allermant ham forlegger. I tem huo som icke betaller siit styffe enthen i Nygh eller hamp inden then tid allermantden ham tilstiger hand bøde for en fierling øll, Siidder hand xiiij dage offuer hørriig hand giffue end en fg øll oc saa framdelis huer xiiij dag 1 fg øll tiill handtt betaller vden saa er hand haffuer thet y allermantdens mynde, I tem huo som will delle gyldens †*) modhe y theris gylde hand skall delle thre samfelde steffner nar the mode ere delthe tha haffue theris allermanttt mactt att giffue thennom xiiij dagis dag som skellig er om hand beder ther om for end modderne er alle delthe oc the moddher skall

*) mangler i C. **) mangler i C. ***) mangler i C.

****) Fra: „I tem ingen kioffmand skal holde“ mangler i C.

†) 3 Randen: „borgmester oc radh.“

††) „aldermandt, burgemestere och Raadt medt byffogden her y Otthense C.

†††) mangler i C. ††††) „sunde“ C.

†*) „dele och“ C.

theris gylbis brødre belye. Item huo som sig lader vddele aff theris gilbe for rett bitterlig giæld hand bode en t^{ne} øll y gyltitt (1 s̄ graatt til kongen oc 1 s̄ til borgmester oc raad), *) Item huo som wd deltt er aff gyltitt, aff nogen theris gylbroder och mett fortred indløber eller gaar indtt till them som the sydde y nogen theris samsedde hand skall giffue 1 t^{ne} øll till brøde ther fore y theris gylde**) oc borgmester oc Raad [ij s̄ graatt] ***) (1 Daler) och the same brøde skulle oc bysens kemmer oc lensmend i skomager gylde lade vddele til hobe oppaa bytingiit Item huo som gior synn gylbroder forkiøff hand giffue en t^{ne} øll till wyde i gyltitt eller oc werye sig sielff tredie ther for, Item huo som gior synn gylbroder wlyud i siit leuthe lyud hand giffue 1 s̄ øll tiil wyde for huer synde. Item om noget theris gylbroder fester loff****) for endtt handt Raader mett theris allermantt eller lensmand y same gilde hand giffue gylbroderne en tonne øll om hand will the skulle suerye mett hannom vden thett er them sag hans ære . . . †) Item huo som waaris om afftenynn tiill log och icke kommer hand giffue ½ tonne øll till wyde om hand er vden loffliig forfalett Item nar loff skal giffues aff theris gylde ††) huo som tiill stede er och icke will kaste lodtt eller oc hand kaster lodtt y hatt oc icke will kiendes synn lodtt han giffue ½ tonne øll till wydhe. †††)

XXIX.

Dronning Christinas Stadfæstelse paa Skomagernes Privilegier i Odense.

Wii Christina mett gudz Nade Danmarkis, Suerigis Norgis Wendis oc gottis drotningh Hertuginna i Slesuigh i Holsthem stormarenn oc Ditmerschem indborn Hertuginna i Sassen greffinne i

*) Istedetfor 1 s̄ graatt har C ½ Daler.

**) „koningens 1 daller“ C.

***) mangler i C.

****) Forpligter sig til at aflægge Sed for Retten med (sine Gyldebrødre som) Mededeemænd.

†) „paarer“ C.

††) Naar de skulle sværge som Mededeemænd med en Gyldebrøder.

†††) Her tilføier C Thiise forskue Articulær hæffue wij forskue burgemestere och Raadt wntt och giffuitt forskue menighe laugbrøder y forskue, skomager laug for en statutt och schraae medtt wiide och wilfor fasth att holde och rethe segh eyther wttj alle maade som forskt staa, Dogh wille wij hæffue macht att formere och formindtke samme skraa eyther som tiiden och leiligheden segh begiiffuendis worder, Tiisilige Ko. Matz. Necess ther medtt att mere. aldelij wffordrentitt, Tiil huff ytthermere wiidtnisbyrdtt Och tryggere Stadtfæstelse hæffue wij ladett trycke wortt Stadz Indzejl hengendis neden for thette wortt okne breff, Giiffuitt y Otthense mandagen nesth eyther alle helligenn dagh Nar eyther Christj fødzell tusind femhundreditt tryndstiuuffue. Item huilken Skomager suendt her y Otthense som eyther thette dagh fordrister segh tiil atth holde frimandagh wundertagitt fastelassuen och piingsdagh hæffe forbrutt ther fore 1 tenne øll tiil laffuitt ½ daller tiil kongen och ½ daller tiil burgemesther och Raadt her wttj Otthense.

oldenburg oc delmenhorst Giøre alle witherligt at wii aff vor Synnderlig gunst oc Naade Haffue wendt oc tilladt oc mett thette wortt obue breff wæde oc tillade at wore kiære wundersotte stomagernæ i stomager lawg Hær i otthense Mæx nyde alle theris friiheder nader oc Priuileger som thennem giffuit er aff Hogborne forste konning Hans wor kiære Herre Hofbunde hwes siæll gudt naade Hwille friiheder oc Priuileger wii nw stadfeste oc fuldbyrde widt syn siolde magt at bliffue widt alle ordt oc aretile som for^m wor kiære herre Hofbundes breff ther om ydermere indeholler oc wdwiiser tiill ewigh tidt at holles swa at the hær effter mwæ haffue nyde brwge oc beholle skulle ligerwiiff som the hær tiil giortt haffue Item wele wii oc at hwilken theris gilbroder wiill wære wdj for^m stomager lawg han schal fulth giøre effter theris stroeff lydelse oc ingen maa lade brwge stomager embethe hær i otthense wthen han er i stomager gilbett ther sammestædz ehwo hær diærffes emodt atgiøre haffue forbrott till off ij þ grotth oc till gildett 1 t^m øll oc ij marc^m vor Oc findes ther nogen stomager gerning som forbroett er emodt theris Priuileger tha skulle the haffue fuld magt at behindre samme gerning paa Nette wthen all brøde Och schall aldermandt i theris embethe atuare konningens fogett atopkreff swadant wide Dyll aldermandt mett nogen ther brødig er som for^m stoer tha shall han bothe ther for effter gilbrodres samtyske ic. Dog mett swa stell at the skulle lade holle Messe oc gudz tieniste for wore forældernæ siæle som the off tilfagt haffue for sti knudz alther hof kwersdoren i sti knudz kerde Oc schulle hær effter selge stoo oc støffe for Redeligt oc stelligt køff effter som the thennem toffue kwnnæ Thii forbywde wii alle ehwo the helst ære eller wære kwnnæ serdeles wore borgemestere Radmend oc byfogett i otthense for^m wore wundersotte aff stomager embethe ther sammestædz her emodt athindre Hindre lade møde plaze dele wmage eller i Noger madhe atwforrette wnder wor drotninglig Hæffnd oc Wredhe Giffuit i wor stadt Otthense wor Herres himmelfar affthen anno domini Mdxvj Wnder wortt Signett.

(Originalen paa Pergament tilhører Stomagerlauget i Odense. Seglet mangler).

XXX.

Kong Christian den Treides Forordning om Laugene i Odense.

— — — — — met gwtdz Naade Danmarkiis norgis wenddes oc gottes Konning Hertug wtj — — Holstenn stormarenn oc dyttmerstenn Gressue wtj oldenburg oc delmenhorst — — — alle wiittherliigt att Eptherthij mangfoldelige klagemaell for off werriit haff — om then store wskiideliigheds som her til dags haffuer werrett hollett i blantt — — ger Smede stredder oc aandre Embizemend her wtj Otthense, Tha haffue wtj — giortt ther

siig stiid oc forandring paa Huilcket wij her epther wille att saa holles skall tiil saa lennge wij anderledes ther om tilsiigendes worder som her epther folliiger, først wille wij att naar nogenn skall indgaa wij nogett laug tha skal thennd giore sytt mesterstycke wij thuenne aff Raadtmennendens offruerrelse her samestedz oc giiffue enn gyldenn til Laugett oc enn t^{re} danst well til gyld broderne, oc ick ther fore besuerges mett ydernere tynnge Skeer thett saa att nogenn aff gyldbrodernne for had eller affuind skyld ber last paa same mesterstycke Tha skall then indkomme for Borgemester oc Raadt oc thee att haffue magtt att siige ther paa huad heller the haffue orsag til att foruise hannem eller oc ick Sameledes skulle for^{re} Embizsmennndtt ingenn driick eller gylle holle om aariitt wij nogenn theris Laugshuff wthen aleniiste thuenne tyder om aariitt som er pinggylle oc fastelaffuenns gylle, Wtj liige maade skall oc saa hollis mett theris suenne oc huilckenn gyldbrodern som haffuer thennd anden tiil att talle haund skall talle hannem tiill for Borgemester Raadtmennnd oc byefogiit oc ingenn andennstedsz paa thett wortt sagesald ick skall ther mett wonderlaes Quis deel thett werre seg hamp beg eller andenn deell som thee haffue att stiiiffthe thet skulle thee mue stiiiffte paa theris laugshuff paa fastennde steffne oc ick ellers, Bedennedes oc biudennedes alle Skomager schreder smeder stinder Bager oc alle andre Embizmennnd som nu erre eller her epther komennedes worder atj altiingest retthe etther epther att holle thenne forschreffue stiid epther som forschreffuit saar wtj alle maade Jorvriister seg nogenn til her emod att giiorre tha skall Borgemester oc Raadt haffue fuldmagtt tiill att straffe then ther fore som enn wlyddig oc wlydskom Borgere boer att straffis Thij Lader thett ingennsunnde Giffuit paa wor gaardtt wtj Ddenne Sancti thome apostoli dag Mar 10. M d r l i x Wnder wortt Signet

De mandato proprio regie majestatis.

(Original paa Papir i Odense Raadstue-Archiv. Det mindre kongelige Segl vaatrykt paa Bagsiden.)

XXXI.

Bodkerlaugets Skraa.

Wii Borgemester oc Raadh i Ottensø Giore witterligt for alle at Erlige menn Niels Knudsen Peder Olssen Niels Laurikssen Anud Nielsphen Jorghen Nielsphen och Laurik Nielsen Bokere som holle oc bruge boder Embit her i Ottensø som the begerendis ære saa haffue wy nu wtj helligtrefoldighets naffn aff kongelige priuilegier som ofs gunstig giffne och samtyckede ære, och ofs stadfeste ære aff kongelig majestætt wor naadigste Herre konning Christian vnt och samtycket them tessse epter^{re} artikle at rette seg epter i same laug Forst ath huem som thette forueffuede bodkerembit her epter vyl binde hand schal være en stellig persone tiil egthe och rette bode

aff fader och moder *) och haffue selluff eth goth rycte er hand fød byen byes tha schal hand hente ther broff och beuisning paa, att hand er komet ther fraa met mynde vthen all behindring i noghen maade Tesligeste schal och quynderne være uberygtede for noghen persone i losagtighets Leffnet heller vti noghen ubequemmelig stadt och schal være egte fød aff fader oc moder Item huilcken her epter thet for^{me} Embit vil vinde hand schal være goidt (sic) for sith arbejde och gore en goid Mestergerning som schal være tre gode misd ^{tuner} en trecht lugit paa och en legil att være lugit paa at mand kand se ath hand kand gore godt arbejdt, som kand være menig mandh tiil nytte och gaffu och schal hand haffue eth halfft hundret stoort pryfte knapholt **) och eth helt hundret stort berginds (?) knapholt och tuo mends redstaff vforborgit ***) och schal giffue Embits brodre en tue oll, eth boste cen ferst ret och smor och osth then dag hand berer mester gierningen fram Item schal hand giffue Borgemestere och raadh en Daler och gore Embits brodre en fry kost tuo ^{tuner} oll fire boster fire ferste retter, riisgroddh, smor och osth, Kage och steg, thette schal hand vdgiffue inden ser vggerdagh epter hand haffuer sagt borgestaff Item skal ther inghen bruge bøcker Embit her i byen som haffuer andre Embith sudere ****) scedere, bagere smede, skyndere, sneedere temmermend verdmestere †) eller kœpmend och ey heller schal noghen vden byes mand drage her ind i byen och arbejde paa bøcker Embit huilcken som fordrifter sig her emod at bruge noget i bøcker embith her i byen hand schal være fallen konningen, raadet, byen, embithet huer tre danske marc. Item schal ingen kobe knapholt eller bandstager som faller i vor stads friihet vthen bøckerne som bruge Embitet vthen kœbmend for theres husholding eller til theres skaane sisset Item schal ingen vden byes mand føre nogit arbejdt her ind i byen som er bøcke verck vthen fry marcet och fire gange om aaret som er stⁱ thomes affthen, palme leffuerdag, pinxe affthen och stⁱ Michels dag huem som thet gor hand schal haffue forbrot same arbejde som hand haffuer met at fare Item schal och ingen borgere kobe aff bønder eller nogen vthen byes borgere och holle ogs tiil stade vthen findste verck Huilcken seg her emod fordrifter hand haffue forbrot tre danske marc tiil konning iij tiil raadith och iij tiil laugit Item Huilcken bøcker som gor eller lader gore ^{tuner} halff ^{tuner} fjerdinger eller ottinger hand schal lade them gore rette Men bliffuer nogen befunden her offuer at gore falsch verck som forlidet er hand bliffuer falden konningen en daler raadit en daler och laugit en daler Item schal huer bøcker slaa sette naffle paa sith arbejt och huer en besonderlig, bliffuer nogen befunden som icke slaa sette naffle paa kœffmands verck hand haffue forbrot fire grotte och arbejdet met Item schal aldermanden en tiid huer maanet gaa om och besee arbejdet hos laugsbrodrene paa thet at the schulle

*) d. e. han skal være en rettskaffen Mand, født af uberygtede Ægtefolk.

***) Knapholt er vel kun en anden Skrivemaade for Klapholt o: det Træ, Bødderne bruge til Bunden i Gadeværk. Vidensk. S. Ordb.

****) Ikke behestet med Gjæld. ****) d. e. Skomagere.

†) At Ordet Værkmester her betegner en bestemt Art Haandværkere (jfr. N. D. Magaz. 6, 228) er tydeligt, men uvis, om det kan betyde dem, der forfærdige Krigsredskaber.

gøre got arbeyde, Men forskomer hand thet tha haffue hand forbrot $\frac{1}{2}$ t^{ne} øl Stem schal her ingen suend komme i laugit førre hand haffuer tient eth aar paa embedit her i byen och haffuer sith lære breff hvor hand haffuer lerdt och sidhen ther eyter maa hand bede tiil embedit, schal hand ther til bede trende tider om aaret først en reyse*) om paasten anden tiid mitfomer och tredie tiid si Bartholomei dag och tha schal hand nyde embedit Stem nar her kommer fremmet suenne tha schulle the gøre tre t^{ne} for aldermanden førre the gøre nogit andet paa thet at mand kand see at the gøre got verck Huilcken her emod gør hand bøde vj s̄ grot tiill konningen vj til raadit och vj tiill laugit Stem schal her och ingen i laugit forlocke en andens bud och ey stede hans hus emod hans mynde Huilcken her emod gør hand bøde en daler til konningen raadit och embedit och then bliffuer i husit, (om hand kand tale thet i iordbrottens mynde)**) och nyde sit bud [.] som førre haffde leyet Stem nar her kommer knap holt och bandstager for landet och nogen aff laugs brødre faar thet at vide tha schulle the tilssige aldermanden at hand schal sige the andre laugs brødre til och giffue them thet til kende saa schal hand lese thuo aff them v̄d at the schulle fare hen och købe the andre thet til gode Men huilcken som far hen for seg selff for vden aldermandens og laugsbrødrenes villig och kober for seg selff eller til sit egit behoff met nogen v̄lending heller then som temmeret fører hand schal haffue forbrot temmeret och en t^{ne} øll tiill laugit Wenn kand mand faa noget til købs aff andre v̄dere eller kjøbmend som haffuer selff ind køfft temmeret, tha maa mand thet fritt købe Stem huem som kler syn met broder for nogen befallings mand førre hand haffuer kerdt for sin aldermand i laugit och saat ther dom for seg hand bøde en t^{ne} øll tiill laugit, v̄ndertagen kongens och byhens sagesald Stem nar som aldermanden lader tilssige tha schal alle brødre i thet embit komme til steffne, och nar som the ære samlet, tha schal inghen aff them bort gange vden aldermandens long huem thet gør hand bøde $\frac{1}{2}$ t^{ne} øll tiill laugit Och huilcken aff brødrene som kommer icke til steffne, nar aldermanden lader tiill sige hand bøde $\frac{1}{2}$ t^{ne} øll och en marc̄ wor, om hand faar affthen v̄rsel Stem schal the haffue selff vorden steffne si Knud hertugs dag***) och tha schal the sette aldermand och lensmand och huilcken the lese til aldermand hand schal bliffue thet aar v̄d, v̄nder en t^{ne} øll tiill vide och lensmand lige saa, Och huilcken som kommer sist i laugit hand schal waare tiill steffne Stem bliffuer ther nogen aff theres Embitsbrødre siuge och hand haffuer behoff tha schulle brødrene tage en s̄ grot aff v̄ssen och hielp̄e hanem met paa tuende tider Door handh aff tha schal thet betalit aff hues igen er eyter hanem, bliffuer hand ved liffuit tha schal hand selff betalit Stem gøres thet behoff tha schal aldermanden sige tuo gildbrødre til at vaage offuer hanem. huer v̄nder $\frac{1}{2}$

*) d. e. en Gang.

**) d. e. den første Leier bliver i Huset, om Jorddrotten vil tillade det; egentlig om han kan tale saaledes at han erholder Jorddrottens Minde der til. Jvfr. den Talemaade: „tale wor Lensmands Mynde.“ i R. Christian den Tredies Odenseke Reces, Art. 8; Sl. af gl. danske Love, 4, 194. 533. Jorddrot betyder her vel blot Huseieren.

***) d. 7 Januar.

t^{ue} øll och en marck vor til vide Item om nogen aff dwer tha schal gilbrodre och gylfostere følge them til graffue vnder ½ t^{ue} øl til brode Item huilcken aff theres metbrodre som trenger eller haf-
fuer the andre behoff paa retfærdighed, tha schal the gaa och staa met ham och følge ham her inden
lands paa theres egne fortæring vnder tre danffe marck til konningen, raadet, och laugit Item wor-
der nogen aff the laugs brodre som thenne skraa lader gøre, paa til finde at the ville fare udaff
byen paa theres forbedringh entig til andre købstæder eller til langbyer tha maa the haffue frit vil-
for ath føre theres verck her ind i byen nar som the thet behoff haffuer dog konningens told vbehin-
dret Men vordhe the saa til finde at the vil flotte hiid til byen ygen tha schall the haffue theres
laug vforbrot, tuo þ grot vndertagen Item huilcken broder som ypper kiiff nar the dricke samen hand
schal giffue ½ t^{ue} øll tiil vide och en marck vor Men slaar hand nogen tha schal hand giffue en t^{ue}
øll Men vffuerfaller hand aldermand eller lensmend met ord eller gierning tha bøde seg tuo t^{uue} øll
och iiij marck vor Item huilcken som spiller øll paa laugsbordh hand bøde en album for huert
gang Item huilcken broder som lenger sidder met syn kniff end som aldermandenn tilfiger hand bøde
½ t^{ue} øll och en marck vor Item huilcken som laugs øll stender i gaden hand bøde ½ t^{ue} øll och en
marck vor Item huilcken broder som vinder laugith hand giffue tuo þ tiil staalet och huilcken som
skaar en schaale hønder hand giffue tuo yghen Men er thet aff wred hug giffue seg tuo schaaler och
ther til met ½ t^{ue} øll och en marck vor Item huilcken gilbrodre som øll schal Indlegge och er thet
straffeligt tha legge seg thet indh som aldermanden och alle gilbrodre noges met strags paa same
tiid och bøde segh iij grotter Men gør hand seg wredh eller giffuer vquems ord, eller nogen aff
hans, tha bøde end paa mögit Item schall laugsbrodre och laugsfostere sidde som the komme i lau-
get Men aff dwer nogle aff laugsfosterne och laugsbroder bliffuer giffit yghen Tha schal then hand
ygen fanger erfue thet sæde som then anden i sadt y laugit Item huilcken som fuer hoyge ede hand
schal bøde ½ grot Item huilcken som giffuer syn laugsbrodre vbcquems ord eller logter *) them entig
paa steffne eller i ølsmaall hand bøde en fierding øll och ½ marck vor Item huilcken som vsyrmer
segh **) i gillisbus eller gillis gaard hand giffue ½ t^{ue} øll och en marck vor Item huilcken broder
som er anden nogit skyldug for noget, hand kalle hanem for syn aldermandh en tiid anden tiidh,
Men retter hand ide for seg then tredie gang tha schal aldermanden och lensmand haffue magt at
indgaa i hans bus och fly hanem fylleste for then gielt for vthen all vide Men gør hand segh
wredh ther fore tha haffue hand forbrot en t^{ue} øll til laugit och en marck vor Tisse for^{ue} article
haffue vy for^{ue} Borgemestere och raad vndt och giffuit for^{ue} menige laugsbrodre vtj bocker Embit

*) d. e. besylder dem for at lyve.

**) At usyrme sig kan paa dette Sted ikke betyde andet, end at føre sig uanstændigt op (her uden Tvivl
at kaste op, hvad ogsaa i andre Gilders Straaer var belagt med Bøder). Overhoved synes Grundbetid-
ningen af dette Verbum og de dermed beslægtede Ord: usørm, usyrmelig, at være: uanstændig,
upassende Døpfersel, og kun middelbart: Vold, voldsom Hindring.

for en statute och sraa met vider och vilkor fast at holle och rettthe seg epter som for^{uic} staar Till itz termere vintnisbyrd och trygger stadfestelse lade by henge vort Stads Indzegle her for [och ville by for^{uic} Borgemeistere och raadh haffue fuldmagt at reformere och for myndste thenne sraa epter som nytteligt och gaffnligt være land]*) Giffuit sti Bartholomei apostoli dagh Mar 12. mdlj (1551).

(Original paa Pergament i Odense Raadstue Archiv. Seglet mangler).

XXXII.

Biskop Carl Ronnoys Statuter for Jomfrue Marie Psalters Broderskab i Odense.

In Nomine domini Amen Vii Karl meth guds nadæ Biscop vdi Odense Gøræ allæ witherlict at fore godæ menneskes boner oc begeringer pa thet at guds tienestæ maa vgeff oc menneskens wertskyld maa wordæ thess meræ, haffue wij wieth ett altar vdi Sancti Albani kirkæ i Odensæ gud till loff wdj hanss werdigæ moders jomfru marie aff hennes psalteres broderskap meth fleræ patroner heder oc werdiighet Som hederligæ men mesther Her Hans vrnæ prouest Her mathias brun almyndeligh official i Odensæ Her jey Hoffman prior i Sancti benedicti kloster **) Hans orgemesther bartholomeus lægæ Esgæ huid Hans walæ willom boghynder De Anders geed borgeræ i samestedt meth fleræ godæ menneskes hielp oc trost haffuæ thær begynt oc funderet till oc fore at ueræ Jomfru Marie psalters broderskap, som helligæ forsæræ pauer stadfest oc ther till nadeligæ affladæ vntt oc giffuet haffue Huilket wii oc effther suodane gudeligæ begeringæ oc nadæ oc wertskyldæ som ther till æræ oc ydermeræ hæræ effther kommæ kunnæ tilbøgeligæ oc samelethes begerindæ æræ, meth suodanæ articlæ wilkoræ oc vndersteningæ som hæræ effher fylgæ. Ffirst at huilke gudeligæ menneskæ thette broderskap begære ind at gangæ eyes inthet at giffuæ fore broderskap eller jgangh vthen the selff willæ till samæ broderskaps tienester wdj forser^{uic} Sancti albani kirkæ ornamentær eller forbædrelsæ, Men nar noget i thette broderskap affdo, tha skullæ the giffue tiid aff theres goþ huat the selffue willæ Item firæ tider huert aar skall forser^{uic} broderskaps steffnæ holdess Then forstæ tiid Sondagen nest effther wor frue dag Natiuitatis Then anden tiid

*) Disse sidste Linier, fra Mærket, ere vel skrevne med samme Haand, som det Dvrige, men synes dog at være senere tilføiede.

**) St. Knuds Kloster i Odense var i Aaret 1489 atter kommet i Benedictinermunkenes Besiddelse, efterat de i Kong Christian den Førstes Tid indtrængte regulære Kanniker havde tabt en langvarig Proces derom.

søndagen næst effther wor frue dag conceptionis Then tredia tiid Søndagen næst effther kyndelmessæ dag Then fierdæ tiid Søndagen næst effther wor frue dag annunciationis Suo ath allæ brodræ som j Ddensæ boø oc æræ skullæ forser^{me} søndager mødæ oc tilstædæ wærx j for^{me} Sancti albani kirke till steffnæ strax toluuff slaer effther maltiid Quilken broder thette noger tiid forsomende wordet tha skall han betallæ samæ broderstap en mark war, vthen han segh meth lofflig forfald orsagæ kan. Nar noger aff thessæ steffner holdess skullæ, tha skullæ alter wergæ ladæ thet liuses søndagen tilforen vdi allæ Sognæ kirker j Ddensæ Item nar noger aff forser^{me} steffner holden ær, tha skall samæ dag om affthen fore for^{me} broderstaps altar holdess Vigilie met ix lecher oc laudibus met suomangæ prester som wanæ æræ at siæ messer vdi forser^{me} sancti albani kirke Oc om mandagenæ ther næst suomangæ prester siæ messer fore brodræ oc søstræ som affgangenæ æræ Oc till then messæ som tha siungess fore broderstaps altar skullæ allæ brodræ oc søstræ offeræ som j Ddensæ æræ Och thet offer skall stiftess j tuindæ delæ then enæ deel skall broderstaps capellan haffuæ, Then anden deel skall till alterenss forbædringh Item æræ oc nogræ begerendess for^{me} broderstap som j Ddensæ seff sieth æræ oc icæ j Ddensæ boø, tha skullæ the huert aar vtleggæ firæ huidæ penningæ till messer oc alterenss behou, them antuordæ skullendæ huem for^{me} alteres wergæ æræ inden Sancti martini dag ther næst kommende vnder een halff mark war till widæ, Steer oc suo at the iij huidæ icæ framkomæ inden wor frue dagh Conceptionis betallæ een mark war Item skullæ oc altiit tuo bestenæ wedehettes men jnd (sic) prest oc jnd legman som vdi Ddensæ boø waræ wergæ till forser^{me} altær Oc the skullæ tilstidess nar Regenskap holdess, vthen suo ær at noger aff them affganget inden regenskap wordet, Oc them skullæ ottæ brodræ iij prester oc iij legmen tilkesæ Item skall forser^{me} broderstaps regenskap altiit wærx wor frue dag Natiuitatis vdi Sancti albani kirke, Quilken broder j Ddensæ seg ther till forsømmer, hode ther fore som screffuet ær om steffnæ Item skullæ huer vge holdess firæ messer fore forser^{me} altar, Huer søndagh effther outesang *) skall siungess Hovate celi Oc om mandagenæ leest sielmessæ fore brodræ oc søstræ som døde æræ The andræ tuo messer skulle holdes om torsdagenæ oc løuerdagenæ fore brodræ oc søstræ som leffuendess æræ Ther fore skall capellanen huert aar haffue toluuff mark penningæ messæ renttæ till tuindæ tider halffdelen om posten oc halffdelen om nichel messæ Item skullæ stolemesthere oc peblingæ alle wor frue dagæ *) alle apostelss dagæ **) allæ søndagæ allæ postæ oc allæ penz iij helgæ dagæ siungæ

*) Ottesang, den tidlige Morgenmesse; af Jsl. ötta, de tre Morgentimer fra Kl. 3 til Kl. 6. (Widenf. Sfl. Ordbog.)

**) Nemlig: Vor Frue Dag purificationis (Kyndelmisse), den 2 Februar; anunciationis, 25 Martz; visitationis, 2 Juli; assumptionis, 15 August; nativitatis, 8 September; oblationis, 21 November; conceptionis, 8 December.

***) S. Povels Dag conversionis, 25 Jan.; S. Peder in cathedra, 22 Febr.; S. Matthias, 25 Febr.; S. Paulus, 22 Martz; S. Peder's Martyrium, 29 April; Philippi Jacobi, 1 Mai; Barnabas Ap. 11 Juni; Petri og Pauli, 29 Juni; S. Povels Dag commemorationis, 30 Juni; Apost-

Gaude maria fore for^{ne} altar De allæ affthenc om fasten Ther fore skall stolemesthere huert aar haffue tuo mark penningæ De peblingæ tuo tynner oll Then enæ sancti Nicolai dag, then anden medfastæ søndag Item skullæ allæ thesse for^{ne} wilkoræ widæ oc wedertagæ holdess oc waræ till so- lengæ for^{ne} altar fanger somegelle (sic) wessæ renttæ at forser^{ne} tienester kunnæ wel vpeholdes met Item huo som thette brøderskap indgangæ skulle huer vge lessæ jomfru marie iud psalteræ som ær tre rosenkrantz Item wordæ hæræ nogræ sleræ articlæ anvørende en som forser^{ne} effuet æræ, tha skullæ the standæ oc waræ effther ottæ brødress sigelsæ iij prester oc iij legmen, off idæ till for- fangh eller wore efftherkommeræ Biscoper j Odensæ, Huilke for^{ne} articlæ widæ oc wilkoræ for^{ne} hederligæ klerkæ oc legmen them oc theres efftherkommeræ vdi thette brøderskap beplictæ vbrødelig at holdæ Thij samtidæ oc fuldburdæ wij forser^{ne} Karl met guds nadæ biscop j Odensæ alle thesse vpregnedæ articlæ De tilstæde samegeth som wij mue mit gud oc loffuen at allæ the nadæ och affladæ som helligæ oc gudeligæ forsære till wor fruess psalteræ nadeligæ vutt oc giffuet haffue mue liuses oc kundgoreff som thet seg wedbor Ther offuer paa thet forser^{ne} brøderskap maa theff bettre wed makt holdess oc guds oc iomfrue marie tienester mue meress giffue wij aff then nadæ gud off for- lentt haffuer, alle gudelige menneste som lessæ iomfru marie psalteræ oc æræ j for^{ne} brøderskap, fore huer rosenkrantz y for^{ne} psalteræ firittuffue dagæ till afflosningh aff theres Søndeboth In fidem et testimonium omnium et singulorum prœmissorum Secretum Nostrum præsentiibus est appensum Datum Ottonie Dominica Petare in medio Quadragesime Anno Domini millesimoquadringentesimo- nonagesimosexto (1496).

J den nederste Rand staaer: Nota Ille tres partes psalterii prænominati possunt legi junctim vno die vel diuissim secundum placitum videlicet per tres dies prout sint tres partes psalterii in qua- libet septimana. Sed si quis prætermiserit legere præfatum psalterium sibi in aliqua ebdomada non incurrit penas Sed tum perdit meritum psalterii et hoc intelligitur de — — — in confrater- nitate psalterii.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Seglet mangler. Om Marie Psalters Brø- derskab giver Præsten Sr. Michaels Digt om Jomfrue Marie Rosenkrands og dens Brøderskab megen Oplysning; see Molbechs Udgave af Præsten i Odense Sr. Michaels tre danske Riimværker fra Aar 1496. Da Forfatteren var Præst ved S. Albani Kirke og hans Bog er skreven samme Aar, som Bis- kop Carls Statuter ere givne, saa synes det, at den staaer i nogen Forbindelse med Oprettelsen af et saadant Brøderskab i Odense.)

Ienes Deling, 15 Juli; S. Jacob, 25 Juli; S. Peder in vinculis, 1 Aug.; S. Bartholo- mæus, 24 Aug.; S. Matthæus, 21 Septbr.; Simonis og Judæ, 28 Octbr.; S. Andreas, 30 Novbr.; S. Thomas, 21 Decbr.; S. Johannes Evang. 27 Decbr.

XXXIII.

Kong Christian den Tredies Gavebrev paa S. Albani Kirke til Odense By.

Wii Christiann mett gudh Raade o. s. v. Giøre alle witterligt att wij nu aff wor Sønnerlige gunst och naade Saa och paa thet att wor kiofstedt Odenße maa och kandt saa mögett thes bedre bliffue bygdt och forbedrett haffue vndt och giffuett och mett thette wortt obne breff vnde och giffue wore vnderfotte Borgemester Raadtmeindt och menige borgere och Indthbyggere y for^{ne} Odenße Sancti albani kirke mett huus tember steen kalk och anden byggening som ther paa staar att mue och schulle haffue nyde bruge och for euige eyendom tijll thennem och theres epterfommer beholle tijll att bygge gode Woninger och rentheboder vdi tijll byens forbedring, och schall tornett paa same kirke bliffue wedt magt som for^{ne} wore vnderfotte borgere vdi Odenße schulle mue nyde och beholle tijl att henge theris byes allmyndelige storm flocke vdi Sameledis mue for^{ne} wore vnderfotte borgere och allmue vdi for^{ne} odenße lade nedher bryde thet koor som star y for^{ne} Sancti Albani kirke och same plaz mett all for^{ne} Sancti Albani kirregaardt vdi lengen och bredden som then nu begrebenn och forfunden er nyde och for euige eyendom beholle tijll theres rette allmyndelige byes torff Dog saa att hues steen som brydes aff same koor schulle the lade anttuorde wor embismendt Quelden wij wille sielff beholle tijll wor egen bygnings behoff Tzelligeste mue och schulle for^{ne} wore vnderfotte menige borgere vdi Odenße lade mett muer indthegne ett byes strede saa wijdt och bredt som tuo wogne kunde mødes vdi, seg streckendis fran scholen och indt gennem Sancti Knudh kirregaardt ther samestedh vdi mett the gaarde ther wedt kirregaarden som nu mester Jehan wal-kendorp Jørgen gyldestern och Cristern perssen y boe Och schulle borgemester och raadt her samestedh sielff lade bygge en muer emellem for^{ne} Sancti Knudh kirke gaardt och same strede och then sielff ferdige och wedt magt holle. Thij forbiude wij alle ehuo the helst ere eller were kunde Serdeles wore fogetter Embismendtt och alle andre for^{ne} wore vnderfotte y Odenße her emodt paa for^{ne} Sancti Albani kirke, torn, kirregaardt strede och plaz epter som forscressuett staar at hindre hindre lade eller y noger maade forfang att gjøre Vnder wortt Hyldest och naade Giffuet paa wor gaardt vdi Odenße Sancti Hans dag Midtsommer Nar ic mdrlij (1542) Vnder Wort Signett

de mandato proprio
 regie majestatis.

Johan friiff Cantzeler.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Seglet hænger ved. Udtog, efter de gamle Cancelli-Registranter, i Werlauffs Beskrivelse over Kong Hanses og Dronning Christianas Monument i St. Knuds Kirke i Odense. S. 2, Anm. (g). I danske Atlas 3die T. S. 430 henføres Gavebrevet urigtigt til Nar 1541.)

XXXIV.

Kong Christian den Fjerdes Forordning, at St. Knuds Kirke i Odense skal være Sognekirke for St. Albani Sogn, m. m.

Wii Christiann den Fierde medt Gudꝝ Naade osv. Giore alle Witterligt, Efftersom Wij Naadigt ehre Kommen i forfaring At S. Knudꝝ Kirke Vdj Wor Kiøbsted Ottenhøe Liggendis, Icke schal haffue Saadan Maarlige Indkumpst at den med Bøgning och Vdj Andre maader effter fornødenhed Raad holdis Ved Lige Tha haffue Wij Naadigt, Saaledis for gott Ansæet, saa och hermed forordnitt At Sancti Albani sogen *) Vdj forstue Ottenhøe schal Leggis thill forstue S. Knudꝝ Kirke, Och Sancti Knudꝝ Kirke at Werre Nett Sognekirke Thill forstue S. Albani Sogn, Och schall forstue S. Knudꝝ Kirke foruden hurs den Aff Ringen, Begraaffuelser och Andet hid indtill Haffuer hafft at Opberge, Haffue Kirchens Anpart Korntiende aff Hundrup och Boelbroe, saa och en Gaard paa Arrøe med des Landgilde, som thill Sancti Albani Kirke hiid Indtill Liggett haffuer med Ald Anden Nettighed och Indkumpst som thill S. Albani Kirke sedwanligh haffuer Werrit Vdgiffuet, Wndtagen huius Jordschylde Vdj forschreffue Sogn, som thill S. Albani Kirke Thil forne haffuerr Werrit Erlagt, Saa vell som Kirke Pychemm for Ottenhøe och thuennde (sic) Agre der uden forre, med huius Maarligen deraff ghar och giffues, Quilchett schall Endnu Som thilforne Bliuffue Ved S. Albani Kirke, Och effterdj S. Albani Kirke ehr det fierde huus aff Graabrødes Hospitals Bygningh, Schall hospitals forstander Maarligen forschreffue Jordschylde med Indkumpst aff forstue Kirchelychemm for Ottenhøe, med de firre (sic) Agre deruden fore Lade Oppeberge och dermed Thilforplicht werre forschreffue Albanj Kirke Ved Lige at holde, Och effterdj Coret vdij forbetue Kirke ehr Alth schild fra Kirchen och Ingen Thienniste derudj giøris, schall det for Høigloffligh Ihukommelse Kong Hanss Begraffuelse Schylde Thillugt holdes, herforuden schall Altid holdis thrende Vgedags Predichenn saa och fropredichen Om Søndagen Vdj S. Albani Kirke, Lige efftersom Thilforne Vdj S. Knudꝝ Kirke pleier at forholdis, paa det med flere Siellesørgere for den Maarfag Schylde at holde icke schall Behouff giøris at Anvende Widere Bekostningh, Och for deris Schylde som Wilde Gha thill det Høigverdige Alters Sacramente, schall Altid Om Onsdagen och Fredagen holdes Predichen Vdj S. Knudꝝ Kirke, Och schall Borgemestere och Raad Vdj forstue Wor Kiøbsted Ottenhøe med Lensmandens paa S. Knudꝝ Kloster Dhm hand Nærnerendis ehr Thilstede eller och paa S. Hans Kloster i hans frauerelse deris Widschabff och Sambtøde, forordne Kircheuenger thill forstue Sancti Knudꝝ Kirke, som paa Kirchen efftersom Behouff giøris, Schall med forbetue Lensmandens Raad och Sambtøde.

*) Da den gamle S. Albani Kirke blev nedlagt, blev Graabrødre Klosters Kirke Sognekirke for S. Albani Sogn. Den fik derfor Navn af S. Albani Kirke, og den er det, der i nærværende Dokument menes ved dette Navn.

Lade Bygge och forbedre, Saa at denn Ved Hæft og Bygningh som det sig Boer holdt bliffuer, Giffuedt paa Wort Slott Riøbenh affn den 12 Martij Anno 1618 Under Wort Zignett.

Paa Bagsiden staaer: Anno 1618 Paaste afften er denne Fundag lest och forkynndt vdi Al-
bani Kircke, Vdi Leenßmandens, Bispsens, Borgemesters och Raadh Och Meenige Sognemendh, som
da tilstede wor, deris Meruerelß.

Same Dag er aff Leenßmanden paa her Canslers goede Behaug, forordnit thill Sti Knud og
Kirckes Bygnings forstander Borgemester Jørgen Schriffuer, Sampt till hanem, thuende Kircke
werger, Hans Mickellgen och Hans Brun.

(Original paa Pergament, understreven af Kongen, i Odense Raadstue-Archiv. Seglet hænger ved
i en Silkesnor.)

XXXV.

Kong Christian den Fjerdes Bevilling, at S. Knuds Sognemænd maae selv kalde Præst.

Wii Christian Denn Fierde, medt Gudh naade osv Gore alle Witterlicht att wij aff Wor
Sønnderlig gunst och Raade, naadigst, hæffuer wntt, beuillgett, och thillatt, saa och her medt,
Wande Beuillge, och thillade, att menige Borger, och Innduaaner, wdi Wor Riøbstedt Dthennse
som wdi Sancti Albani Sogen boenndis ehre, och nu bekommer, Sancte Knud og Kircke, wdi for^{ne}
Dthennse, thill deris Sognkircke, mue effter Ordinanshenn her effter, altidt till Ewigtidt, self
kalde Och wduellge sig Sognepreste, och Sielesorgere, thill for^{ne} Sognn, Dog medt denned Con-
dition, att naar for^{ne} Sancte Knud og Kircke nu engang bliffuer Repareret, och forbedrett, schulle
de der effter thill forpligt were, for^{ne} Kircke, aff denned Arlige Sundkomstis hielp, som nu thill
hennndis Wunderholdning Funderet perpetueret och lagt ehr, selff holde wedt Lige, Saa frembt
De icke denne Woris naadigst beuilling icke mere adnyde Wille, menns forbrutt hæffue. Giffuit paa
Wortt Slott Riøbenh affn Dennbt 11 Maij Anno 1618 Under Wortt Zignett.

(Original paa Pergament, understreven af Kongen, i Odense Raadstue-Archiv. Brudstykker af Seg-
let hange ved i en Silkesnor.)

C.

Dokumenter, der oplyse Odense Byes ældre Topographi.

XXXVI.

Mageskiftebrev imellem Ridder Claus Rønnow og Borgemester Tyge Andersen
i Odense 1469.

Jech Claues ronnou riddher gør uitherlicht neruærende oc kommende oc kennes i thette myt opne
bress Ath jech for magstiftes skyldh hassuer affhendh fraa mek oc myne arffuinge, oc til euinneligh
eyæ hassuer vplatt soldh oc stott oc meth thette neruærende bress vplather oc støther bescheen man
Tyghe anderssen borgemester j othens en myn engh liggende paa seden mark som Mattes
olffsen nu j uære hassuer som kalles dyremadh, til uetherlegnyng h for en jordh liggende i uor
frue soghen j othens, osten nest mynter strædith, huilken jordh han hassuer vplatt oc stott mek
igen for for^{de} engh Thy tilbyndher jech mek oc myne arffuinge At hemble fri oc frelse for^{de} Tyghe
oc hans arffuinge then for^{de} engh j lengen oc j bredden som hun nu begrepen ær meth suo mange
ellebusche som ther bypo staa for eet folt køb oc stothe, Oc jech kennes mek fæ oc folt uerdy oc fuld
uetherlegnyng h j jordh igen ath hassue fangeth aff hanum for for^{de} eng In cuius rei euidentiam
et robur Sigillum meum vna cum sigillis Nobilis honorabilium et descretorum virorum vdl. domini
Iuani brysche militis dni. Iohannis thome vice præpositi ottoniensis Nicolai jenssen consulis
et petri martini ciuis ottoniensis duxi inferius appendendum Datum ottonie Anno domini
Medlrxnono feria secunda infra octavas assumptionis beate marie virginis et matris gloriose.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Af de 5 Segl mangler nu No. 1; No. 2
viser Skjold og Hjelm med Bryfernes Vaaben; No. 3 en Lindorm med Omkrift S. iohannis tome;
No. 4 og 5 have Bemærker.)

XXXVII.

Thingsvidne om Odense Byes Klage over, at Sandemænd ikke gif ret Markeskjel imel-
lem Bulbroe og Odense Grund. 1471.

Jeppe Jenssen hærskfoghet j othensharith p. mortenssen byman j othens Tyghe brun

j persstroppe oc Mattes hardenbergh uii gøre uitherlicht Ath aar effther gudz burdh Mcdlxxj, then tiisdagh for uors Herres hemelfarelffe dagh, paa othens hærethz thingh for off oc gothe men flere som ther tha neruærende paa thinge uare, uar schicket en bescheen man henrich bulgher radman oc kemener j othens huilken som haffde ladhet thingsteffne tiith en hetherligh man her mattis henricssen priær j si knuz closter j othens Item beddes for^{re} henrich bulger om eet things uidne paa borgemesters radhs oc Almous uegne j othens oc han sich eet folt oc offrens stannende things uidne uith otto stellige dande men som ære Clement j østerløff Anders screder oc Anders ankerman j høyom hans nielssen i sammesteg p aubherssen j brenkil, fyndh hans perssen oc Anders bonde j fangel huilke alle sambrechtelighe uidnethe oc enchtet uidne them emodh gif Ath henrich bulgher haffde thry samfelde thing uærith ther jnnen stode oc gaff illingh oc kære vppo Ath othens hæreth sannemen ide ginge rett markeskiel mellom othense mark oc bulbro mark fraa bulbro oc til holbechs lidh Ath saa ær gangeth oc fareth thet uidne uii meth uore jncigle hengde for thette breff Datum Anno die et loco quibus supra.

(Original paa Pergament i Odense Raadsue-Archiv. Der have været fire Segl, som nu alle mangle.)

XXXVIII.

Thingsvidne, at Østermae har været et Vibild*) og Overdrey til Odense i 60 Aar og mere. 1476.

Claues jeppeffen byfoghet j othens hans nielssen radman Skipper Claues p smyth hans jenssen jess nielssen Seueren mattissen oc Anders nielssen bymen j sammesteg oc Mattes michelssen uii gøre uitherlicht for alle neruerende oc kommende Ath aar effther gudz burdh Mcdlxxvj mandaghen nest fore si^{de} dorothæe dagh paa bythinget j othens for off oc gothe men flere som tha for^{de} thingh haffde søcht uar skicket en bescheen man henrich bulgher radman oc kemener j othens beddes oc sich eeth folt offrens stannende things uidne uith otte lagfaste dande men som ære lasse jenssen smyth jorghen orm Olaff perssen Anders remfnyder Hans grydestøber joen perssen jess hanssen oc p jeppeffen sudher, huilke alle sambrechtelige uidnethe oc enchtet uidne them omuodh gangende ath the sanneligh hørde oc soue ther jnnen fire stode paa for^{de} thingh oc dagh thet otte aldherne achte dande men som ære hans ebessen Inguar smyth p ranhou Anders perssen henrich suaruer jeppe vgle lasse scrutt borghere j othens oc jess michelssen til helligesthøff the openbare til stode oc uidnethe

*) Vibild betyder her, ligesom S. 25, et Byen tilliggende District.

Atk then tiith bar mattis henrichsen som priær uar til sante knut logligh uar thingsteffud tiith paa hans oc si knuts closters beuifninge paa ostermadh mooth henrich bulghers oc othens byes beuifninge, tha uar sex aff them i eet thingsuidne, oc uibnethe ther obenbare jnnen fire stode Atk oster madh for othens haffuer i lx aar oc mere uæret en obenbare uibeldh oc fæledh til othens by vildsketh*) oc the aldrigh haffde hørdh nogher man kendh segh ther deel i førre æn atk the men som ther hooff bode oc aastodh haffde paa for^{me} oster madh the jette priær jeppegeth ther en føye uilie aff atk han skulde tage segh thet til oc uære theres tilstandher**) til suo mōghet som the tha indhegnethe huer for syn gaardh Datum Anno die et loco quibus supra Sub nostris sigillis presentibus appensis jn euidentiam testificationum premiffarum.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Der have været 9 Segl, som nu alle mangle.)

XXXIX.

Udtog af et Skjode paa en Jord i Odense. 1478.

Hans Rigelsen, Sognepræst i Dalby paa Hindsholm, overdrager til Arild Esbensen og hans Hustru Karine en Jord, som ligger mod St. Peters Kirkegaard i Odense, i Bredden fra Oluf Suders Huus og til Hr. Hanses fædrene Gaard, i Længden fra Gaden til Byens Mac. Derfor skulle de aarlig give 4 Grote til Præste Gaarden i Odense, S. Andreas Aften. Dat: An. medlyxviij die Ieorgii martiris gloriosi.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Af de 8 Segl ere kun Brudstykker af No. 5 og 7 tilbage; de vise Bemærker.)

*) d. e. uden at Nogen har ført Klage derover.

**) Tilstander betynder nok her snarere den, der paatager sig Forsvaret for Noget, end den, der tillader det; cfr. R. Christian d. Tredies Kjøbenhavn Reces af 1537, Art. 26 (Saml. af gl. danske Love 4, 188. jfr. sammeft. S. 533).

XL.

Thingsvidne angaaende et Stræde ved St. Albani Kirke i Odense. 1480.

Claues jeippffen byfoghet i othens Claues fremstropp uepner jørgen houensildh hans jensffen Claues skredder Niss remsuydher Morten jeippffen oc Arendh ma-
ler bymen i othens, uii lungøre thet for alle men neruærende oc kommende At aar efter gudz
burdh Medlxxx then mandagh nest efter st^e gertruds dagh, vppo bythinget j othens for off oc
for gothe men flere som tha for^{me} thingh haffde socht uar sticket en bescheen man Morten jensfen
bysens kæmener, oc han haffde ther vppo borgemesteres oc Nads uegne i sammesteh thingsteffninge
offuer aldherne danbe men, oc begerde at the schulde uidne sannen hues them uitherlicht uar om en
jordh som for^{me} borgemestere oc Nadh haffde latt delæ vppo, at thet schulde haffue uæret, eet obeth
Herstræde oc bysens stræde liggende osten nest st^e Albans stræde i othens langs gonom henrich
pabes gardh oc suo norden fram fore thet ellende gildes stenhwiff jndh til thet stræde Som lø-
ber norden fram fore bispgarden *) Item haffde for^{me} Morten jensson oc latt thingsteffne tiith
at høre vppo thet uidne en hetherligh man her jeipp persffen sogneprest j lunde vppo for^{me} hen-
rich pabes uegne, Oc then tiith thingsteffningene haffde hemblethe, tha jndfome ther junen fire
stods vppo for^{me} thingh oc dagh thesse efterscreffne aldherne danbe men som ære Anders dieghn
j marsloff Jess michelssen til helligesthwiff Anders pouelssen til graabrøthre oc hans eb-
besffen stindh j næthergade huilke alle fire sambrechteligh uidnethe oc suore j helliens eedh at
them mynnes at ther uar eet obeth stræde fraa thet stræde som løber norden fram for bispgardhen
oc jndh j st^e Albans stræde lige oomooth thet stræde som løber sønnen fram for radhwseth oc thet
ær noghet suo nær uith lx aar siden, oc at efter then tiith at byen uar brendh tha looth jeipp
pabe sette eet huff vppo then uester ende vppo for^{me} stræde nest st^e Albans stræde, oc Claues
uilliemssen looth henge eet lidh for then øster ende Item uidnethe for^{me} Anders dieghn at
han haffuer mange synne bode lobbet oc ganget gonom for^{me} stræde then tiith han gif til scolæ her
j othens Item Niss foghet til helligesthwiff oc jeff lo gh i næthergade the uidnethe oc j helliens
eedh at them mynnes at bysens kæmener gaff ther illingh **) oc kære vppo thet for^{me} stræde uar igen
lucht oc deelte vppo jeipp papes beuifningh ther vppo Til uidnesburdh at suo ær uidnet for off
som fore ær screffuet henge uii uore jncigle næthen for thette breff Datum Anno die et loco quibus
supra.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Af de otte Segl er nu kun No. 5, der viser
Bomærke, tilbage.)

*) Det nuværende Frosenkloster.

**) Paalage.

XLI.

Udtog af et Adkomsthrev paa en Byggeplads i Odense. 1487.

Gerike Kræmer, Bymand i Odense, afhænder til Hans Raaffnstorp og sin Datter Barbara, hans Kone, den Jord Osten for Raadhuset i Vestergade i Odense, som han har i Leie af Byen, og som Hans Raaffnstorp har opført Bygning paa. Brevet er medforseglet af Hennekinus Luchonis Proconsul *) ottoniensis, Jacob Pabe consul **) o. fl. Dat. A. D. midlxxxvij die beati augustini confessoris.

(Original paa Pergament i Odense Raadsrues-Archiv. Af de fem Segl er kun et Brudstykke af No. 4 tilbage.)

XLII.

Thingsvidne om Bygninger, der stode paa Byens Vold. 1495.

Esge huiid byfogit i Otthense Hans — — kæmner Hans pederßen bystriffuer Thomas remesnidher oc iacob otteßen borgere oc bymen i thet samested uij gøre thet alle uithertigt At aar effther gudss byrd medre quinto Then mandag nest fore sti morthens dag fore off oc dande men flere paa otthense bytingh uar sticket bestedhen mand p kaack borger oc kæmner ibidem oc ther bedis sich oc logelig framlidde eeth fult tingff uitne uid viij logfaste dande men som ære anders ionßen iacob Otteßen thomes remesnidher — — nielsen hans lauisßen lauis hanßen knut matsen Oc iep iesperßen borgere oc bymen i Otthense Thisse viij forde dande men alle sandrectelig uindite oc saude paa theres gode troo oc sandinghen at the sandelig soffue oc hørde lesses tu opne beseglithe tings uitne giffnæ paa forde byting eeth luddendes thet viij dande men uindite thet the soge oc hørde thet iiij gamle ellinghe ***) som uore ies iepßen ies loeg iep uglæ oc ioon sudher uindit i helligens eedh thet her iens eggerdßen haffuer af bysens iordh viij alne oc eeth korthen emod pientæ molledaam til then gord som Oluff perßen nu i hwer Oc thet huff som forde Oluff perßen i boer er bygdh paa bysens iordh fraa dørstolpen oc till piente molledaam Oc them mindes thet hans mule forðum borgmesther i otthense aff brodh aall then bygningh aff sit eygit huff som stodh fraa forde dørstolpæ paa volden oc saa till suortæ brodræcløsther emod forde pientæ molledaam Item oc eeth andeth tingsuitne luddendis thet tyge

*) d. e. Borgemester.

**) d. e. Raadmand.

***) Dtinge.

skriffuer paa then tiidh k mener i Dtt hense tilb dth iiii samfelde tingdaghe at alle som hade huff eller gordhe eller andhen bygningh paa bysens uold eller grau  om kringh o tthense oc huo som hadhe bysens iordhe meth urett  at the skulde strax rydde bysens uolde oc iordhe Item Winditthe oc thisse viij forde dande men at effther then bygningh som forde hans mule meth flere dande men then tiid till h rdhe oc affbr dth uore ther tillfuld xij eyger aff forde peder kaad ath the skulde gore reth sk all huath fortaa eydes at u re oc huar uiidh som uolden oc thet h erstredhe fraa forde m lle oc till forde suort br dr  aff arilbth haffuer u reth thet giordhe the ued theres eedh logelig til kraffde effther logen Oc for  ath effther forde hans mule meth flere gamble  llinge fore them hade giordh Tha bade the them saa gud til hielper ath then ny parth er opfat paa bysens uoldhff fortaa Oc Hr. iens eggerdsens huff stor viij alne eeth korthen paa bysens uoldh Oc saa langff sidhen ath uoldh fraa the pel  ther satt   r  fforst i stelliith emellom forde H. iensens iord uoldh till molledamith ott  aln  Item then gord ion suder paa boer viij aln  Item i H. iens esbernens gordh xi aln  Item oc j Cristiern andersens gord xii aln  Oc forde H. iens eggerdsen meth flere forde laadff eyger nore her emodh logelig tingsteffnde Ath thet saa gid oc foor thet uinde uij meth uore jntsegle hengende nedhen fore thette uort opne breff Datum anno die et loco quibus supra.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Af de fem Segl h nge de fire endnu ved;   vise Bom rker.)

XLIII.

Mageskifte imellem Biskop Jens Andersen (Belbenak) og Odense By. 1508.

Wii Jens Anderssen met gudh Nadee Biscop Vdi Dthense gore alle widberlicet Met thette wort Obne breff at uii haffue giort eth wedherlag met Dthense by Vdi soo Modhe ath Dthense by skall haffue till euig eyedom aff oss then wor oc sictkens Jordt liggendis vdi Nedbergade poo theen Sundherside aff gadhenn Oc er i Sin lengee fraa forde gade och Nedh till oen oc vdi Sin Bredhe fraa then gardt Som o luff uerkmester  Nu i boer poo then Vesther Sidee Och till gertrudt Hennings gardt poo then Hyster Sidhee Huillen Jordt wii koste aaff her Jep Iogh Och theremodt skulle uii oc othense sictth haffue igbenn aaff Dthense by till euig Eiedom then Madhe Jordt ligginde tuert offuer fraa Bisops gardhen Sundhen Nest op till oen Som er i sin lenge fraa thenn  ster odde oc so westhen offuer broen Szoo lancht Som samme Jordt Necker vdi uesther Och er i Sin bredhe fraa forde  sther odde oc tuert offuer thet flassee watu oc op i Sundher till thet gerdhe som stoor opoo thet Digee Och siden i alle Sinec brede op i uester so bret Som thenn Jord

oc slaffe wakt er mellom for^{ne} oec oc Samme gerde p^o for^{ne} Digee i medhen for^{ne} Jorbt oc Disge Mecker samen vdi uesther. Thii Deplicte wii off oc uare estherkomere Discoppere vdi othen se ad frii frelsee oc Hemble for^{ne} othen se by for^{ne} Jorbt i Sin lenge och bredhee Som forskreit stoor ic. Till ydhermeræ foruaring Henge uij uort Infegle Nebhen fore thette wort obne breff ic. Giffuidt vdi othen se Sancti marcij euangeliste dag Anno M d octavo.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Seglet mangler.)

XLIV.

Udtog af et Mageskifte vedkommende S. Laurentii Gilde i Odense. 1528.

Anna Skinkelsdatter, Povel Jensen's Efterleberke, i Gierstov, med sine Søners og sin Farbroders Laue Skinkels Samtykke, skjoder hæderlig Mand Hr. Niels Povel sen, Aldermand for St. Laurentii Gilde i Odense, og menige Gildebrødre til deres Gildes S. Laurentii Alter i Vor Frue Kirke i Odense tre Mark Jordstyk af en Gaard og en Have, liggende norden ved Grønnegadesti. Derimod har bemeldte Gilde overladt hende en Gaard i Gierstov. d. Odense S. Erics Regis Dag A. millesimo quingentesimo vicesimo octavo.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Der have været sex Segl, som nu alle mangle).

XLV.

Thingsvidne om Laghævd *) paa Aasteder og Eiendomme tilhørende Odense By. 1534.

Per Scriffuer Sidde i dommers stedt paa ottensse bytingh i Thenne sag Hans Scriffuer gregors haussen raadmend hans martenssen oluff stoffenssen laurits laurits-

*) I det femtende og sextende Aarhundredes Retsprog ere de Talemaader: at gjøre Lov paa Laghævd, at gjøre Lov og Laghævd, eller blot, at gjøre Laghævd, eenstyrdige. Ved disse Udtryk

ßen anders henningsßen oc hans Ge Wij gøre bitterligt fore [alle] meth thette vort opne breff aar effther gudz byrdt Mdxrxiiij mandagen effther Jubilate søndagen fore off oc menige Tingmænd tiil Ottense byting uor Skidat Erlig mand hans lauritsßen kemenerer her samestedz Hand bedes siæ oc loglig framlede eth fult tingsvitne vid viij trofaste dannemænd Som vore hennening scomagere y michilßßen morten smet clemet andersßen mester iacob staffen scomagere niels clausßen oc simon bøckere Huilcke alle sambrectillige vitnebe paa tro oc sanningen at the paa for^{me} ting oc dag Sandelig hørde oc saage adt for^{me} hans lauritsßen kemeners loghøringe som vore Erlige oc velbyrdige mænd hans stryg oc laurits kotti The hemlede oc vitnebe at for^{me} hans lauritsßen kemenerer paa Ottense byes vegne gaff oc gjorde syn log paa lagheffdt paa Thisse effther^{me} ottense byes aastede oc eindomme Som Er forst paa monde mølledamm Indtiill medstrømes Oc møllens gordz iord effther byes breffs liudelse: paa then haffuer iord østen byspgorden: paa then gordz iord Oluff verckmester paabor syndenn ved nedergade Ther nest paa the iorde oc haffuer bysens eindom vden møglebro: *) begge sider ved alueygen emellom veygen oc si^l knuþ closters jord tiil then vester side: oc emellom vegen oc si^l knuþ closters iord tiil then øster side Indtil eygby stræde tager: saa framdeles paa bysens iord emellem eygbystræde oc vor [Frue] kirkes jord: oc emellom alueygen oc vor frue kirkes iord vdi sønder som borgerne haffue i alne tall: oc paa thet stycke iord som michil mule breff paahaffuer sydost i syn enghaffue: oc paa Ottense lande bedt emellom same michil mules enghaffue oc si^l knuþ closters marck iord eyghymændene **) til then øster side: oc i lengen fraa then veyg aff eygbystræde

betegnes en Handling, hvorved Besidderen af en fast Eiendom skrede sin Besiddelse imod mulige Fordringer, vel især i Mangel af Adkomstbreve eller anden Hjemmel. Den, der gjorde sin Laghævd, gif da omkring Eiendommen med elleve lovfaste Mænd, som maatte være Selveiere, og da gjorde han ved Slutningen af Omgangen, eller paa flere Punkter i den, med dem Sed paa, at alt det, de nu havde omgaaet, tilhørte ham. Med dem maatte være Lovhøringe, d. e. Vidner til den Sed (Lov), der blev gjort. Lov paa Laghævd maatte ikke gjøres imod nogen ældre Laghævd eller andre Adkomstbreve; og alle de Lovseiere, der vare interesserede i Sagen, maatte gives behørigt Varsel om den Laghævd, vedkommende Besidder agtede at gjøre. Naar alt dette var iagttaget, mødte den, der havde gjort sin Laghævd, med sine Lovhøringe til Tbinge, hvor disse da afgave Forklaring over den udforte Forretning, hvorpaa Thingsvidne i sædvanlig Form udfærdigedes. Et saadant Thingsvidne paa en Lov paa Laghævd er det nærværende Dokument. Var en Lov paa Laghævd gjort imod en ældre usvækket Laghævd, da kunde den underkjenkes af Landsdommeren, med mindre den var gjort af Riddermændsmænd (Adelsmænd); thi da kunde den kun indankes for Kongen og Raadet. Denne Betydning af Laghævd i det angivne Tidrum fremgaaer af mange Thingsvidner angaaende sliige Forretninger (af hvilke nogle ville blive meddeelte i det Følgende), sammenholdte med Bestemmelserne i K. Frederik d. Førstes Haandfæst. Art. 44 (Baden, Danm. Riges Hist. 3, 10); Christian d. Tredies Haandf. (Krag og Steph. Chr. d. T. Hist. 2, 51); samme Konges Kjøbenhavnske Reces af 1547, Art. 14 (anf. Sted. S. 184 og Rosenvinges Saml. af gl. danske Love 4, 222), Dronningborgske Reces af 1551 (anf. Steder resp. S. 215 og 214), Koldingiske Reces, Art. 27 (Sl. af gaml. d. Love 4, 266); jfr. Rosenvinges danske Retshistorie I, § 103, 106.

*) Møglebro d. e. Storebro. Navnet er senere forvansket til Møllebro.

**) Maafee skal der læses eyghymænds; Ordet er abbrevieret.

lober: oc vð i synder Indtil then si_ knuþ iord — — scriffuer i uære haffuer, met the østre lergraffue Item paa then iord subuest fraa møglebro emellom aaenn oc si_ knuþ closters haffuer, paa møglebroport oc the iorde østen Indenn fore: som ieppe: anders ødt: oc niels freder paabo: Item paa the Torde vesten pientte mølledam: fraa suortte brodre closters iord oc Indtiil pientte mølle: oc paa samme pientte mølle oc mølledamm: damm oc damsbond: flod oc flode= maal: oc paa then haffue østen mølledammedt, paa mølle sluse oc Vðlob met samme mølles ganse tilligge oc behoring: Item paa the haffuer kalles øster madt fraa pientte mølle vðlob oc Indtiil si_ jørgens iordh knut nie lssjen paabor langs vðmed aaenn oc aaenn medstrømes neden fore the= res gorde som aastod aahaffue Sameledes oc paa ottense byes stiiibueyg: oc stiiibferd: ellemosc aae: oc otthensse haffen vdtiil mefkouffs gaff: effther konninglige priuilegier oc friiheder oc paa Ottenesse stiiiffmadt effther som dyger: groffter: oc stell vðuiise: fraa syndre ende: oc Ind= tiil fordrøppe stell: paa Thisse for^{me} ottense byes eyndomme oc aasteder gjorde for^{me} hans lauriitssjen kemenere syn log paa lagheffdt oc suor adt the ære ottense byes rette godþ oc ein= domme met alle theres rette tilliggelisse oc tilhørelisse at haffue leyget tiill otthesse by vylðket oc sterdt *) lenger end logen vðuiiff: oc Ingthen hand kendes ther anttemn lod eller dell ther vðj vden eneste ottense by, Ther bad hand seg saa gud hielppe oppaa selff tolffte med gilde mend oc gessue: oc gode Tordegne mend vðg suore the ey emod nogre lagheffde føre giffne: eller emod nogre gamle bezeylde bressue oc melte for^{me} hans loghøringe Thenne for^{me} hans log paa lagheffdt stadig oc fast at bliffue Saa vel Inden tynge som the oc gjorde paa aasteden som hun giffuen vor Oc vøre priere til si_ knuþ: oc suorttebrodre clostere: Christiernn scriffuer soget til prouestegorden uor frue kirckuergere: Timme lindegord til si_ jørgen: michil perssien michil mule i otthens h. maþ perssien oc h. lauriþ henrichssien oc alle lodzeygere som aastod haffue paa for^{me} aastede oc eindomme, loglig Tingsteffnde tiil thenne log paa lagheffdt At thenne log paa lagheffdt Saa giordt oc giffuen uor som for^{me} staar Thet vitne uij for^{me} med vøre bezeyglinge Datum vt Supra.

Paa Bagsiden staaer: lageheffdt paa munte mølle dam och gaardz iordtt, paa piente mølle och anden bysens eyendom østken for Otthensse bye och wden møglebroport Ao. 1534.

Vest paa Lundeherris Thing for Morten Skinkell**) thill Østropogordtt oc meninge Thingmendtt som tha thill stæde waare, for hans vnde vannt, om Ellemouße Na den 8 dag Martij Anno 1598.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Der have været 8 Segl, som nu alle mangler.)

*) uildsket og ukæret, d. e. uden at Nogen har klaget derover.

**) Med denne Adelsmand havde Odense By dengang vidtløftige Stridigheder om sin Havn og om Udskibning fra ulovlige Havne. Denne Sags Alter findes endnu i Byens Archiv.

D.

Dokumente, der vedkomme forskjellige locale og temporære Forhold i Odense.

XLVI.

Aflad paa 40 Dage for dem, som besøge Jomfrue Mariæ Psalters Alter i S. Albani Kirke i Odense. 1492. *)

Universis et singulis sancte matris ecclesie filiis ad quos præsentis litere poterint pervenire Johannes dei gratia archiepiscopus lundensis suecie primas et apostolice sedis legatus Nicolaus roskildensis Carolus ottoniensis Nicolaus globvibergensis hartuicus ripensis nicolaus burdeglanensis necnon nicolaus arusiensis eadem gratia ecclesiarum episcopi Salutem in omnium salvatore pium ac gratum omnipotenti deo famulatum impendere arbitramur quotiens eius fideles ad pietatis opera excitamus Cupientes etiam vt altare beate marie virginis matris iesu christi de psalterio eiusdem nuncupatum in ecclesia beati albani martiris a parte aquilonari Ottonie situatum congruis honoribus et reuerentia habeatur et a christi fidelibus iugiter veneretur Omnibus igitur vere penitentibus itemque (?) et confessis qui predictum altare tam deuotionis orationis vel oblationis [causa] visitauerint missas aut alia diuina officia ibidem audierint celebrauerint vel celebrare fecerint Aut qui sacramentum eucaristie et beatam virginem mariam ob virtutem psalterii eiusdem consueta lectura siue cum candelis et humili prostratione salutauerint Seu qui in memoriam passionis Jesu christi necnon ob compassionem gloriosissime sue matris marie quinque pater noster cum totidem aue maria flexis genibus deuote retulerint Tum eciam pro vsu dicti altaris necnon ejus conseruatione in esse siue pro quibuscunque ornamentis meliorandis quolibet [modo] manus porrexerint adiutrices Quotiens premissa seu aliquod premissorum deuote adimpleuerint totiens de omnipotentis dei clemencia ac beatorum petri et pauli apostolorum ejus auctoritate confisi singuli nostrum quadraginta dies indulgenciarum pro quolibet premissorum de iniunctis eis penitenciis misericorditer in domino elargimur Datum

*) Dette Afladsbrev henholder formodentlig blandt dem, der omtales i Biskop Carl Rønnow's, ovenfor under No. XXXII meddeelte, fire Aar senere givne Statuter for Jomfrue Marie Psalters Broderskab i Odense.

Haffnie Roskildensis diocceos in crastino Beati erici regis et martiris Anno domini millesimo quadringentesimononagesimo secundo Nostris sub Sigillis presentibus appensis.

(Original paa Pergament i Odense Raadstue-Archiv. Syv Segl, af hvilke No. 1, 2, 3, 4 og 5 endnu ere temmelig vel bevarede; af No. 6 og 7 ere kun Brudstykker tilbage.)

XLVII.

Forlig imellem Iver Skeel og Odense By for Vold, han gjorde i en Borgers Huus.
1530.

Wii knut gyllenestjerne met gudz naade electus tiill otthense byspsthyeth Gore witttherligt fore alle Anno domini m d x x i p s o die beati thome de aquino uij met gode mend flere som ere Erlige oc velbyrdige mend niels biild Henning valkendorp jørgenn quihou landzdommere i fhenn niels iepffen Hoffuegmand tiill nesbyhoffuedt claus olffen oc Eric gillenestjerne forsamlede wore paa Ottenesse raadhuus emellom Erlig oc velbyrdig suend iuer skell paa then enæ oc niels claussen borgere i otthens borgemestere raadt oc alle otthense borgere paa then annenn side paa eth venligt oc euigt forligelssemaall them emellom at gøre paa begge parte om then offueruold: indfald: saar: hug: oc stade: Som for^{ne} Iuar skeell selffierde haaffde giordt ind paa for^{ne} nielss claussen oc hans huffru vdi theres eget huff vden skuld oc brode Oc om allt thet saldymaall for^{ne} iuer skeel met tree sine suene wore saldne fore vdi oc offuer samme gerningher: fore huilde: vold: byfred: aaraadt *) oc huffred: paa bondesagher oc bysagher som the wore behindrede fore paa theres halss vedt ferste gerninger oc testigeste om thenne skade saar: drab oc handgerningher som for^{ne} iuer skell paa syn egenn persone oc hans suene oc metfylgere sige aff otthense borgere effther samme gerningher skeede oc gjorde wore oc effther hand met sine suene haaffde vaaret aff by vdi theres behold oc udj by igenn komne wore ic. Tha effther tij uij knut gyllenestjerne met the andre for^{ne} godemend haaffde her oppaa tiilforne vdgiffuit bort opne bezeyglde breff them idag emellom tiill enn euig god forligelss oc endelig beslutning at forhandle om alle tisse for^{ne} sagher oc gerningher som them nu paa begge parte emellom gjorde oc skeede ære effther thenn fulde mact uij ther om aff for^{ne} iuer skeell velbezeygltd haaffue: Haaffue uij thet nu saa taletd formedlet og forhandletd them emellom met for^{ne} gode mend paa begge parte

*) Anfald.

først skall alld thenn skade oc faldzmaall fore alle sagher oc logmaal juer skeel eller hans suene oc metfylgere saghe eller skylde kunne offuer bondesagher oc bysagher bliffue hoffs borgmester raadt og menighedt i otthens altingest quitte oc afftalne vden alle bøder aff iuer skeel sine suene oc metfylgere oc them ther met altingest vbeuardt oc ther emod skall quittes oc offuergiffues paa iuer skelss sine suenes oc metfylgeres vegne alle the hug: saar: skade: oc drab som nu skeede oc giorde ære aff otthensse borgere paa for^{me} Juer skelss egenn persone oc paa hans suene oc metfylgere Jngthet vndentaghet otthensse borgere oc indbyggere altingest vden alle bødher tunge oc tiiltaal vdi nogher maade: her vdoffuer sliig contract oc euig forenyng Som uij knut gillene tierne met the andre for^{me} gode mend niels biild henning valkendorp iorgen quigou niels iepffen claus olssen oc Eric gillene tierne haffue nu giordt imellom for^{me} iuer skeel hans suene oc metfylgere paa then ene De for^{me} niels clausen: borgmestere, raadt: oc menige borgere i otthens paa then annenn side som for^{me} staar Om alle sagher: trette: saar: skade logmaal oc faldzmaall ehvat the helst er eller nefnes kandh Jngthet vndentaghet fore bondesagher oc bysagher: skall the vaare oc bliffue them emellom enn euig sone oc enn euig endelig afftalenn sag oc tiil enn god oc venlig forligelisse Dog konningens sag oc rettighedt ther vden oc aldeles vndentagenn: oc fore allt Indtiil tess them emellom skeed er De haffuer ieg for^{me} juer skeel paa myne gode troo oc Christelig loffue oc reelighedt fore meg oc alle myne then for^{me} forligelisse som for^{me} godemend myne fuldmectige voldgiffsmend met for^{me} verdige H. electus H. knut gillene tierne j saa maade paa myne oc myne — — oc metfylgereres vegne giordt haffue vdi alle sine ord puncther oc articla samtyctet oc fuldbyrdhet altingest vden all argelst vedt fuld mact at holde vnder eth fult orvodemaall *) Tiill ythermere vytnesbyrd oc bedræ foruaring henger jeg for^{me} juer skeel myn bezeugling neden fore thette opne breff oc kerlig tiilbedher jeg for^{me} verdige H. electus oc the andre godemend for^{me} myne voldgiffsmend thette breff met meg at bezeugle — Datum vt supra.

(Original paa Pergament i Odense Raadsue-Archiv. Af otte Segl ere kun Brudstykker af No. 3 og 6 tilbage.)

*) Orvodemaall kaldtes den Sag, der ikke kunde affnes med Bøder. Til slige Sager regner Jydske Lov III, 23 voldfomt Overfald efter sluttet Forlig.

XLVIII.

Kong Christian den Tredies Missive til Magistraten i Odense om at udtage Krigsfolk til et Tog imod Ditmarskerne. *) 1544.

Christian med guds Naade o. s. v. Vor gunst till foren wider att som y alle och huer Serdeles well hortt och sportt haffue huorledis atth worre vnderfaatthe the dyttmerster haffue her till al tyd Sidett worre forfedre och end nu paa thennde dag Side off offuer horige forre ey att welle bekennde off forre Theris tilbørlige offrighed Saa acthe uy nu med thend almecteste guds hielp straf mett thett første att lade giøre ett welldigt Indfall till hestt och fod y fornessnde dyttmersten och med macht lade tuinge samme worre vhorfomme vnderfotte vnder tilbørlig Horsom y genn Thy bede vy etther och ville atty strax vfortoffuitt lade alle etthers medborger komme till Sammens och strax tarere och optegne them vtj Saa maade att huer fem borger vdgjøre thend Sicte med fry vnderholding paa thou moneder och atte vdgjøre gode duelige karlle medtth harrnesse Nor halhager och lange Speße och andre godhe verrh, och till forordenerre them en aff Radmendene som skall haffue befalning offuer them och till giffuer them en god badsterrer Befalende och saa samme etters medborger och vdbuds karlle atte erre theris hoffuedz mand horige och lydege folgagtige och bystandige Teslegeste atty aff sted styde Samme etthers folk Saa atthe vesselegen ere vdy wor klobstedt Slesueg nu sancte Jeps dag **) førstkomende y thett alder Seneste they skulle the fange vider besked Her wider altyngest att Rette etther effther ladende thett Ingelunde Befalendis etther gud screffuet paa vor slott flensborg fredagen nest vor froe dag visitationes aar 16 m dxliij vnder vortt Signett.

(Original paa Pergament i Odense Raadsue-Archiv. Udskrift: Off elskelige borgemeester Radmendt och menighe Borger vdy wor klobstedt odense. Det kongelige Segl er paatrykt.)

XLIX.

Kong Frederik den Andens Rescript om Indquarteringen i Odense. 1560.

Frederich then Anden mett gudz Naade o. s. v. Vor gunst tiilforrn. Wiider att wii ere kom-

*) Om Kongens Hensigt at angribe Ditmarsken i Aaret 1544, hvilket dog ikke blev udført, see Krags Christian d. Tredies Historie (danske Udg.), 1 Deel, S. 275.

***) d. e. S. Jacobs Dag, den 25 Juli.

menn wdj forfaring huorledes att the knegte som Er indlaugdt wdj Ethers bye, Dthenſe, och the andre omleggende Kiopsteder, ſtall hogligenn beſuerge borgerne, beſynderligenn mett wtellige oc wſkiellige driick, oc Stormegſtigſte hochborne forſte wor kiere herre fader hoglofflige i hukommelſe, haſſuer nogenn Nar ſidenn forledenn ladett wdgaae een ſtick ther paa wdj huilckenn er forordinerett at huer knegth ſtall haſſue dag oc natt tiill ſiin vnderholdingh mett oll halffandenn ſtobickenn. Thij bede wi Ether oc wille attj retther ether Effther ſamme woris herre faders ſtick oc Ordeningh, att giſſue huer knecht dag oc Natt tiill ſiin vnderholdingh mett wöll 1½ ſtobickenn, oc ther mett ſtall hand ſeg lade nøye, oc ſtulle y ey heller beſuerges mett thieris quinder att holde, wden the kunde haſſue thett y Ethers Egenn wilge oc nøye. Her wiider Ether effther att rette. Befallendis Ether gudtt, Schreſſuit paa wor gaard wdj Dthenſe then xxiiiij dag Julij. Nar 12. Mdlr vnder wort Signett.

(Udſkrift: Oß elſt. Borgemeſter oc Raadmendtt wdj wor Kiobſtedtt Othenſe. Original paa Papir i Odense Raadſtue-Archiv. Det kongl. Segl er paatrykt.)

L.

Kong Frederik den Andens Miſſiue til Magiſtraten i Odense om at udtage Krigsfolk til den ſvenſke Feide. 1565.

Frederich thend anden met Guds Naade o. s. v. Wor gunſt tilform Wiider att wi nu achte ſtrar Paafte, mett thend almechtigſte guds hielp, att lade wdruſte wore Orlog ſtiibe til Soes Och paa ſame wore Orlog ſtiibe, behoffue itt merckelig antall krigs folk, Att bruge emod wore och Riigens Fiender. Thij bede wi etther och wille, Attj ſtrar wdgiører ther aff etthers by et halvt Hundrede gode dulige weratthige karle, wel geruſte, mett harniſt och gode werrge hagger degne och lange Spiße Dog ſaa att the thuo partter aff for^m antall ſom bliſſue wdgiørde, Forſorgis met hager oc gode Lange rør krud och Lod och thend thride partt, mett harniſt oc lange Spißs Och attj tilſicker tuo goede forſtendige forſochte borgere, ſom haſſuer befalling offuer for^m knechte, Och mett thennom framſolger, och lader ſeg bruge emodt Fiendne, Och att the mett for^m knechte, wiſſeligen och wden ald vndſkyllinge ere her tilſtede, paa huilken — — dag, off Elſt. Herloff Trolde wor mand Naad oc Amirall, etther tilſchriſſuenthe worden, her ſtall thennom giſſues wiidere beſteed huor effther the thennom rette ſtulle Och attj tilholder thennom, ſom bliſſue forordinerede til hagſtøtter, Att the wdj midler thiid offue och bruge thennom mett Skiuden, Saa the kunde were ſtickelige oc dulige, att bruge emodt Fiendne nar behoff giøris, Samelethes wille wi att the ſom wdj thenne forgangen aar ware wdgiørtt, och haſſue werit brugit til Skiibs, Stulle met wdj for^m antall fram-

stikes Tilfigeste bede wij etther och wille Attj och vdgjører aff etthers bye Enn goed badscher, Saa och en piiber och en Tromsflaer, Och bestiller thett saa, Att the och mett for^{ne} knechte til for^{ne} tiid framkomme, her wiider etther effther att rette, och lader thett Ingenlunde Saa frampt at thesrom etthers forsømselse her vbinden finthes, och for^{ne} sold icke til forordnede tiid framkomme Attj tha icke wille stande off ther fore til rette Befallenthe etther Gudt Schreffuit paa wortt Slott Kiøpne-
haffn thend viij Februarij Aar 11. M d l x v Bunder wort Signet.

(Udskrift, som de to foregaaende Missiver No. XLVIII og XLIX. Original paa Papir i Odense Raadstue-Archiv. Det kongelige Segl er paatrykt.)

LI.

Bestalling for Thomas van Pomern og Henning van Hus at være Anførere for de af
Odense By udrustede Krigsfolk. 1565.

Borgemeister och Raad vdi Otthense wy giøre witterliige for alle vdi thette wortt opne breff
Nad wy nu haffue vdgjorth aff otthense by effther Kon: majestæts wor aller naadhigste Herres
breff och befalling ett haltt hundritt weractiige Karle meth halhager lange rør Rustning oc lange
Speße: en badscher: en piiber oc en tromsflaer De eblantt same wortt folk haffue wy nu effther Hog-
melthe Kon. Majestæts befalling tiiltroett och befalliit Thomis vann pomern och Henning
van hus: wore mettborgere ad schulle haffue befalling oc tiil Siun offuer Same sold mett ald
theres werger och rustninger frem och tiilbage effther som same folk paa Kon. majestæts oc otthense
byes wegne haffuer thennom wiid theris eed Soritth Tha paa thett ad for^{ne} tho befallingsmend mett
the andre wore Kriidsfolck Schulle lade siig finde trolige huor hans Kon. majestætt thennom bruge
will loffue och tiilsiige wy thennom ad hues wy icke nu haffue giortth thennom Schiell och fylleste
Och nogenn andre vdi kiøbstederne her vdi landett haffuer fangett mere vdredsell och tiill vnderholling
end the: eller her effther tiill the hiemkome fangendes worder Tha loffue och tiilsiige wy thennom
alle eller huer besynderliige ad wille giøre thennom saa gott fylleste och vnderholling Som nogen the
andre fangendis worder 11. Tiill hues ydermere windisbyrdt wy trycke wortt Stadz Secrett nedden
paa thette wortt opne breff Schreffuit y otthense Iordagen for Søndagen Cantate 1565.

(Original paa Papir, med Odense Byes mindre Segl paatrykt, i Odense Raadstue-Archiv).

LII.

Kong Frederik den Andens Misſive til Magistraten i Odense om at udruste Krigsfolk af deres By. 1566.

Frederich thenn Anden mett gudz naade o. s. v.

Wor gunst tillforn, Wiler Att wij Nægte met then Aldmechtigste gudz hielp, Strax paa foraritt, Att wdruſte wore Orlog ſkibe wdj Soen, Emod wore och Riigens fiender, Och behøffue ther till Nogett krigsfolk, Thj bede wij ether och wille, Attj tilltænke, Att wdgiøre aff Ethers bye, En borgemeſter, end Raadmandh Och till thenom, xl gode dueligh Næſte karle, Mett harniſt och gode werger Och thennom ſidenn fremſtæde, hid til wort ſlott Kiøpnehaffn well geruſt och wſtraffeligh, ſtafferitt, Saa the wiſt ere her tillſtæde, Indenn Søndagen Quasimodogeniti Forſtkomendis Sameledis Attj ochſaa wdgiøre aff ethers bye, En god bartſtier, mett kiſte och Ald tilbehøringh, Saa och en piber och en trumſlaar, Att the och paa for^{ne} thid fremkomme, Och tager her ingen forſømmelſe for, Anſeendis, Att Dff ther mier end ſtor macht, paaligendis er Befalendes Ether gudh, Schreffuitt paa wort ſlot Kiøpnehaffn then xxij dag Februarij Aar ic. M d l x v j vnder wort ſiguet.

(Original paa Papir, med det kongelige Segl trykt udenpaa, i Odense Raadſtue-Archiv.)

LIII.

Quittering fra Niels Kaas til Taarupgaard for fire og tyve Mand, som Odense By havde udrustet til Krigstjenesten. 1568.

Jeg nils kaas till Taarupgaard, kiendes och gör alle witterligt att thenne breffuisere Maß clausen aff otthænſe haſſuer nu offuerantworidit meg en sæddel fran kongl. majestæts Høiſmand Michel pederſen paa xxiiij knechte, som hand aff hanom haſſuer annamit, och borgemeſtere och Raadmend wdj Otthænſe, effter kon. majestæts min aldernaadigſte Herris breffs liudelſe haſſue wdgiord, Till windiſbyrd trøcker ieg mitt Signet neden for thette mitt obne breff, Giffuitt wdj Engelholm, thend xxj Januarij Aar ic. 1568.

(Original paa Papir, med Seglet paatrykt, i Odense Raadſtue-Archiv.)

LIV.

Den kongelige Renteskriveres Quitarering for en Sum Penge, det var paalagt Odense By at udrede. 1569. *)

Jeg Veder hanssen, Kon. majestetts Rentheskriuer, Gior alle Wittherliigtt Att Erlliige och welfornomstiige mend Borgemester och Raadmend aff Dithenſe haffuer nu wiid Duff Bagger borger ther samestedt, ladett Anntthuorde meg paa Kon. majestetts min Raathigſte herris vegne, ett thufind noie daller och thrij thufind mark danſke, Som the eptther Kon. majestetts breffs liudilſe war tharerett for att giffue hans Majestet till Jull nest for ledenn ladennthes for^{me} Borgemester och Raadmend aff Dithenſe quitt och kraffseløſ paa Kon. majestetts vegne for for^{me} Suma Daller och danſke peninge, som for ſtriffett stor y alle Maade Thil ydermere winthiſhyrdtt throder ieg mitt Siignett her Redenn for, Siiffuett paa Kiøpneh affn thend 2 Martij A. 1569.

(Original paa Papir, med Seglet paatrykt, i Odense Raadsſue-Archiv.)

LV.

Kong Frederik den Andens Miſſiue om en Skat paa 1000 Daler. 1569. **)

Frederich thennb anden met guds Naade Danmarkſ v. ſ. v. Koning.

Wor gunſt tillſorn. Wiider att wii behøffue en merkelig ſtor Summa penge till wortt Krigſfald att wdgiffue ſom nu erre paa togitt emod worre och riigens fiender, oc paa thet att for^{me} wortt Krigſfald icke for penge ſkyld ſkulle nedrode igien wdii therris wintherleye, worre vnderſotte till merkellig ſtade oc beſuerring, foraarſagis wii ether om en hielp till thes behøff att beſøge Thy bede wii ether oc wille att y retter ether eptther ther aff byen ſtrax att komme øſ till hielp mett ett tuſind

*) Dette er formodentlig den Skat, hoortil Odense blev anſat i det almindelige kongelige Skattebrev af 1 Juni 1568. Odense er der tareret for 2000 Daler, „halv Sølv, halv Mynt.“ Naar man antager, at „Sølv“ her ikke betyder umyntet Sølv, men den større Sølvmynt, Dalere, ſaa udgjør den i Brevet anførte Sum to tuſinde Daler, da der endnu i Aaret 1569 gif tre danſke Mark paa en Joachimſdaler. Jfr. Jacobsen, Fremſtilling af det danſke Skattevæſen under Kongerne Chriſtian III og Frederik II, S. 12 Anm. 4; S. 14, Anm. 2; S. 118.

**) Jøfr. Jacobsen, om Skattevæſenet under K. Chriſtian III og Fr. II. S. 115.

daller halffparten wdj enkind daller oc halffparten wdj mønt, *) och samme penge wdgifue oc framforre till wortt Slott k i o b e n h a f f n Saa the wisseligen oc wden all budsthylling erre ther tillstede inden S. Simonis oc Judæ dag som er thend 28 octobris først komendis oc thennum offueranthuorer wor Rentheschriffuerre oß Elff. Peder han søn oc ther paa anammer hans quitang oc ether her wdinden godwilligenn beußer ahnsehende att oß oc riigitt saa well som ether selff ther allsomstørst mact paaliggendis er, Wii wille thet igien mett all naade bekiende Schreffuit y wor kiopted Halmsted thenn 8 dag octobris A. M d l x i x Wnder wortt Signett.

Wdenpaa staaer: kom thette kongel. matt. breff bormester frands briren til hende om natten emellom tisfdag oc onsdag som wor then 18 dag octobris 1569 vedt en karll hedt nels.

Udskrift: Dff Elff. borgemester Raadmand oc menige borger wthi wor kiopted Odense.

(Original paa Papir, med det kl. Segl paatrykt, i Odense Raadsue-Archiv)

LVI.

Quittering for Prouiant, leveret af Odense By til Barbjerg. 1569.

Kiendes Jegh hanns Michael søn Att haffue annammet paa kongl. majestættis myn naadige herres wegue, Eth hundrett Fiorgethinge siider fæst, Som Erltiige welforstandiige Mennd. Burgemester Raad och Meningh Almue wdj otthense; mett Christophher holm ibid: hiid sendt och forstikstedt haffuer, Till witsnisbyurdt Er mitt Siignet her wnder Tryckt Datum Achilles **) wdj warbierigs haffu then 26 octobris 1569.

(Original paa Papir, med paatrykt Segl, i Odense Raadsue-Archiv.)

LVII.

Quittering for Prouiant, leveret af Odense By til Halmstad. 1569.

Jeg Laue Beck kon. Mitt_ prouiant mesther wdj halmstedt kiendes for alle adt haffue ladit

*) d. e. af de tusinde Daler skal Halvparten erlægges i hele (enkind) Dalere, Halvparten i de mindre danske Myntsorter; ifr. Jacobsen anf. St. S. 12 ff. **) Et Skibs Navn?

annamme aff Jacob Jørgensen borger wdj Odenseve Siuff Iesther oc otte t^{er} ell oc sex Iesther brodt som borgemeister oc Raadt ther samestedt hiidt forskickit haffe tiill kon. Mtt^e krids folks underholding Quilfett for^{re} ell oc brodt ieg wiill her medt haffe for^{re} Jacob Jørgensen fore quiterit wdj alle maade, oc ieg skall stande kon Mtt^e Idermere tiill gode rede oc regenstaff fore Tiill windisbirtd under mit signett datum Halmstedt den 28 dag octobris aar 1569. *)

(Original paa Papir, med Laue Beck's Underkrift og Segl, i Odense Raadstue-Archiv).

LVIII.

Kong Christian den Fjerdes Missive til Magistraten i Odense om at sende Fuldmægtige til en Forsamling i Bogense for at udfinde Midler til Handelenes Op-
hjælpning. 1604.

Christiaan theend Fierde medt gudh Raade Danmarkis o. s. v. Konning.

Wor gunst thillforrn. Wider Att effthersom wij komme wdj forfarringh, huorledes Att den gemene Handteering och Riobmandh handell, der wdj Eders Bye, Saa well som och wdj anndre worre Riobsteder der wdj wortt laandt Fyen fast mehre Endt wdj anndre well forordnede Steder, Nar effther aar, iho meher, iho meher, afftager och forringis, huilcket medt tidenn, (medt mindre andre mid-
del bliffuer betennct), wille forarsage Stuor armodt under borgerschabet i Riobstederne, ther wdj Niget, Och effther at wij som En Christenn offrigthed inthet heller seher Endt wore och Nigeens udersattis gauffn och beste, och Att deris Nerring och handteriung motte wore och daglige formeris. Tha bede wij Eder och wille, Attj der wdj aff Byenn, vduessuer en borgemeister och en forstandig och forfarren Riobmandt, Som den 6 Martij forstkommende, Kunde begiffue theennem tiill wor Riobstedt Bogense, ther samestedh wij worris fulmechtige wille tiill forordue, som daa medt theennem Kunde offuerweige och betennct, wedt huadt middell for^{re} worre Riobsteder och des indbyggerre, deris handteriung och Riobmandschaff ther i Niget, som andennstedh effther theenne dag, Kunde tiltage

*) I Odense Raadstue-Archiv findes desuden tre Missioer fra Kong Frederik den Anden; det første, dat. Byringe (Kloster i Skaane; jfr. Daugaards Klosterhiit. S. 161) den 11 Martz 1565, befaler, at Odense By skal fore Fatalie til Halmstad og Warberg og sælge Krigsfolket for skjelligt Bærd; det andet, dat. Fredriksborg Slot d. 25 April 1567, at Odense By skal sende Fatalie til Flaaden i Anledning af Krigsfolks Opsendelse til Norge; det tredje, dat. Fredriksborg Slot, d. 5 April 1568, at Odense Borgere skulle sende Korn og andre Varer til Halmstad til Hærens Proviaftering. Alle Originaler paa Papir.

wore och formeres, Och for^{ne} worre Underfaater borgere der wdt aff Kunde bliffue forbedret Ter medt Skier wor willge. Schreffuit paa wortt Slott Hadersloffhus den 6 Februarij Anno 1604 Under wortt Signette.

(Original paa Papir, med Kongens Underkrift og Segl, i Odenſe Raadstue-Archiv.)

LIX.

Bonskrift fra Odense By til Kong Frederik den Tredie om Indbring i Indquartering m. m. 1660.

Stormegtigste Høybaarne, Allernaadigste Herre och Konning. Gud Allermegtigste Lycksalig giøre Eders Kongel. May^{tt}s Kongelig Regimentte, Naadelig Spare och beuare eders Kongl. May^{tt} Yenge och Well Vdj Ald Kongelig och Fredelig Welstand.

Wi Take Gud och eders Kongl. May^{tt} for de aff Faderlig Omſorg, haſſuer igien forſchaffet os for den blodige feide, den ynſchelige fred, Och kunde derhos ey gaa forbi, Eders Kongl. May^{tt} Underdannigst och Veemodig woris Rod och Elendighed Supplicando at Andrage, Quorledis wij icke Allene for Fiendens Indſald i denne Proyintz eſter advenant, meere bleffue med Indquartering och Andenn Lyngge belagde, end nogen Kiobſted i det heelle Kongerige, det icke Allene aff wore i eders Kongl. May^{tt}s Cancellie da Indloffuerede Supplicationibus er at ſee, Mens wi med Clare Documenter haſſer At beuiſe. Quoraff Fienden Siden tog Marſage os Utter med Meegen Høy Indquartering Verpſlegunger, Tuinde Brandschatter och Andre Kriigs præszurer, Saa hoit och offuer Eſſne belastede, Ja langt meere end nogen Anden Kiobſted enten Vdj Riget eller Førstendomme, Som eders Kongl. May. aff det Swenſche her Eroberte Cancellie Naadigste Kunde fornemme, Saa at wij der offuer Nær Wor Undergangen, Haſſde den Barmhertige Gud icke wed eders Kongl. May^{tt}s Lyckelig Waaben och de trinde Megtige Armeer os derfra befriet. Quorfor wij Gud och eders Kongl. May^{tt} Aldrig tilfulde kunde betade. Mens eſterſom Allernaadigste Herre och Konning, Wi fattige och Elendige Menniſcher i denne bye, Siden, langt offuer Ald woris Middel och formue med dend første deel aff det Hollandsche infanterie, Saauelſom aff General Staben, ſaa haardelig haſſuer werit och endnu ere belagde, At wij det ey lenger kunde holde, Mens fast aff Armod och hunger, mange ere och Endnu maa Undergaa, om eders Kongl. May. aff Kongelig Naade ſig ey offuer os forbarmer, Thi wij aff det Hollandsche folck och andre General Stabsperſoner, haſſue her i byen Continuerlig holdet och endnu holder offuer 1600 Mand, Naar ichon en Generals Perſon och Oberſter Regniſ for en Mand, ſom dog koſter wlige meere, Quilcket aff Hoſpliggende

Specification, Lit. A. er at see, Dø Borgerskabet och de Høyeste Nøedere, falder øf daglig fra, endeel forløber Huus och gaarde, och de som bort døe, lade inttet uden Tomme Huuse och stoer giæld efter sig, Saa woriø byes Medgjøll, som Anno 1638. waar 125 mark er nu saa nær som 43 mark, øf hen død, bortløben och for Armet, At Tyngen paa øf saa offuer bleffne, saa Høit er Ind woren, at icke Allene Alt det Fienden efterloed os, nu gandsche er Medgangen, Mens wj och haffuer sat byen och øf wdj saadan giæld och besuering, som wj seendt eller Aldrig Kunde betalle, Dø nu i woriø bye icke waar en scheppe Rug til Kiøbs, forend de goede Mend, Eders Kongl. Ma. Høybetroede Commissarier aff Medynd haffuer hiolpen øf med 200^{lwr} Korn aff eders Kongel. May. Magazin Huilket dog icke forslaar paa 3 dags tid, end sige lenger, Saa Lide Wj Nød igien. Huorfore Wj Indfalde till eders Kongel. May^{tt} som woriø Allernaadigste Herre och Konning och Landhens Fader, med woriø Aller Underdanigste bon och begieringh, for Guds schyld wille Endtledige øf denne Haarde byrde, som wj Wden total Ruin ey lengere kunde bære. Dend Høyeste Gud will eders Kongl. May. det Mundeligen och Rigeligen belonne, Dø wj igien Altid, wøspardt liff och blod, findiø Eders Kongl. May^{tt}s

Datum Ottenøe dend 3 Juny Anno 1660.

Underdanigste Tiennere Borgmestere och Raad-
mend i Ottenøe paa deris egne och Meeninge
borgerskabs der sammesteds wegne.

Denne borgmestere och Raads Angiffuende Er Dø beuist, laade om den dobbelte Brandschatt till Fienden, Saa och forbigaaende och nu Werende Indquartering, Att Armoeden for deø schyld, och de Mange Borgere, Som ere Affdøde och Wdgaad, nu Saa hartt indtrenger, Att hiellp och for-
lindring høylig behøffues.

Ottenøe den 5 Juny 1660.

Sten Bilde

Henning Powisch
Min egen Handt.

Hans Kongel. M^{ts} Naadige Svar er At saa snart evacuationen her aff Seland fra det Swentste Krigsfoeld sleet er will Høistbemt Hans M^{ts} sig her paa Naadigst wiidere erklere och saadan fornøden anordning lade giøre saa at Supplicanterne kand Worde forlindret, Datum Cancelliet for Kiøbenhaffus Slot den 14 Juny 1660,

© Kragh.

(Original paa Papir i Odense Raadstue-Archiv. Under Bønskriftet er Byens store Segl paatrykt.)



Svendborg.

A.

Dokumenter, vedkommende Byen i Almindelighed.

LX.

(B. S. 102.) Kong Christoffer den Førstes Benaadningsbrev for Svendborg. 1253.

Christoforus Dei gratia Danorum Sclavorumque Rex omnibus hoc Scriptum cernentibus in Domino salutem. Significamus vobis quod hos latores præsentium Villanos de Svineborgh sub protectione nostra cum bonis suis susceperimus speciali dimittentes eisdem omnes leges et jura, quæ in tempore Patris nostri felicissime memorie habuerunt, volumus etiam, ut omnes arcæ, quæ tunc temporis extra villam inhabitate fuerunt, simili modo inhabitentur, et alie ad pascua exponantur. Hanc etiam dictis Villanis concedimus gratiam, ut in Thorø ligna jacentia, quæ vulgariter Vindfellæ appellantur, ad domus suas reparandas, et ad cremandum recipiendi liberam habeant facultatem. In ejus rei evidentiam et ne quis ipsis super præmissis aliquam ingerat injuriam contra nostræ libertatis tenorem præsentibus eis contulimus literas sigilli nostri munimine roboratas Dat. Svineburgh Anno Dni. M. C. C. L. III.

(Trykt i Begtrupps Svendborgs Beskrivelse, S. 210; jfr. sammest. S. 16. Udtog i Thorke-
lins Diplomater. Arnæ-Magnæan. T. 1. p. 192 og i Suhms Hist. af Danmark, 10de Tome, S. 233, hvor det antages, at Documentet er udfærdiget i Februar eller Marts 1253).

LXI.

(B. S. 102.) Hertug Valdemar Erikfens Benaadningsbrev for Svendborg. 1280.

Waldemarus Dei gratia Dux Iutiæ omnibus hoc scriptum cernentibus in Domino salutem. Noverint universi tam præsentibus quam posteris nos latores præsentium dilectos cives nostros in Svineburgh in nostra recepisse protectione speciali dimittentes eisdem omnes libertates leges et jura quæ temporibus progenitorum nostrorum videl. Dominorum

Waldemari quondam Regis Danorum, Erici clare memorie Ducis Iutiæ Patris nostri perdilecti oc Domicelli Abeli nostri Patruī liberius habuerunt. Hanc etiam dictis civibus nostris concedimus gratiam, ut in Thorøø et alibi in bonis nostris, prope dictam civitatem sitis gregum suorum pascua habeant adeo libere, veluti in eorundem prædecessorum nostrorum temporibus habuisse dignoscuntur, volentes insuper, ut in prædicta insula Thorøp (sic) ligna non fructifera et ligna jacentia, quæ vulgariter Wyndfellæ appellantur, ad domus suas reparandas et ad cremandum recipiendi liberam habeant facultatem, sub gratia nostra discretius prohibentes, ne quis officialium nostrorum seu quisquam alius cives nostros memoratos contra tenorem præsentium super hac gratia eis a nobis indulta præsumat aliquatenus indebite molestare, quod si quis nostrum mandatum vilipendere ausu præsumperit temerario nostram haud dubio non effugiet ultionem. In cujus perpetuam rei notitiam supradictis civibus nostris presentes literas contulimus ad cautelam. Datum Tranckier Anno Domini M. C. C. L. X X X in die beati Michaelis archangeli præsentibus quamplurimis tam clericis quam laicis.

(Udteg hos Suhm, Hist. af Danmark, 10de Tome S. 801.)

LXII.

(B. S. 102). Kong Eric Menveds Privilegium for Svendborg. 1305.

E(ricus) Dei gratia Danorum Slavorumque Rex omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in Domino sempiternam. Notum facimus universis quod nos perhibitores præsentium dilectos Villanos nostros in Svineburgh volentes favore prosequi speciali ipsi tenore præsentium indulgemus, quod in sylva nostro Thorøp ammodo sicut hæcenus ligna cremabilia libere succidere valeant, et pro suis usibus ordinare, donec ad villam ipsorum venire personaliter nos contingat, immo per gratiam nostram districtius inhibemus, ne quis cujuscunque sit conditionis ipsos super eisdem succidendis et pro suis usibus disponendis aliquatenus inquietet prout regiam vitare voluerit ultionem. Datum Assnæs Ao. Dni. M. C. C. C. quinto in die beatorum innocentium in præsentia nostra.

(Udteg hos Suhm, Historie af Danmark, 11de Tome S. 490.)

LXIII.

Kong Erik af Pommerns Bessjermelsesbrev for Svendborg. 1409.

Wij Erik meth gudz nathæ Danmarks. Sweriges. Norges. Wendes och gothes konning och hertughæ ij pomerenn Hellsæ allæ mæn thetta wort obnæ breff see eller höræ læsæ ebiundælæghæ meth gudh och kungore thet allæ mæn so wæl the nu æræ som the æn komnæ sculæ at wi thessæ nærwærendæ brefforære woræ kære borgære aff Swineborgh allæ och hwær særdeles meth synæ thyanære och hyon vnder wor fret och wern hæffuæ taghet serdeles at wernæ of beffirmæ och vnnæ och statfæstæ them meth thætæ wor breff so stor frelsæ och nathæ som wore borgere ij Dthens hafue. Och forbywthæ wi allæ woræ houesmæn fouædhæ Emmesmæn och allæ andræ ij hoo the æræ at the thessæ forfreunæ woræ borghere theræ thyanære Hyon eller goy ij nagher hande mathæ hundræ eller yforræthæ emmod thessæ woræ budh och nathæ vnder wor konninghelæghæ heffnd. Scryuet vnder wor Herres fothelsæs aar thwsendæ fyræhwædræthæ paa thet niendhæ then fredaw nest efter alle gudz hælgænæ daw ij wor Nærwærlsæ pa wort Slot Traneker vnder wort Secretum.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Seglet mangler. Udtog hos Begtrup, anf. Sted, S. 17.)

LXIV.

Kong Christoffer af Bayerns første Privilegium for Svendborg. 1442.

Wy Christoffer, meth gud nædhe Danmarks Suerighs Norges Wendes gothes konnyng palanggreue paa Niin of Hertugh j bayern Gøre wetherlicht at uy aff vor synderlighe gynst of nædhe hæue uy vnt of till lath vnnæ of till ladhe meth thette wort obne breff at nar ther kommer noghre ildgernynghs men till voor of kronæ koppsteth swineborghe of kommer noghre junen eller ydenbyf men of kærer offuer thæn tha skall bysogeth borgmesther of Rådhy taghe till them aff al mouen of oppe holde thæn som kærth vordher paa of bydhe hannem till borghen som edhers stadhz bogh*) jnnæ holler kan han icke borghen for sig fanghe tha skall konghens jern borghere for hannem saa længhe saghen vordher lofflligh for deeltly of for^m byfoghit borgmesther oc Rådhy wære sagloffæ of ey bøde ther fore the oppe holle hannem of then bøde som lader paa taghe effther loghen om han tagher paa meth vrætte Item of maa vor byfoghet borgmesther of Rådhy hæffue fuldh macht

*) Om en Stadsbog, der vel har indeholdt Bvens Statuter, tales ogsaa i R. Erik af Pommerns Privilegium for Kjøbenhavn af 1412. Cf. af gamle d. Love 5, 125. Hvidtfeld, R. Eriks Hist. (Quart.-udg.), S. 308.

at hundre ok besætte i for^m swineburgh hoo som wore burghere haue till at syghe for witherligh giell saa lenge the haue ræt giordh uden the ære kalleth hiidh i herstabs tyeuistæ Dat. in ciuitate nostra ottoniensi in profesto S^{cti} martini Anno dⁿⁱ mcdxlsecundo.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Seglet mangler.)

LXV.

Kong Christoffer af Bajerns andet Privilegium for Svendborg. 1444.

Wy Cristoffer meth guds nabhe Danmarks Swerigs Norges Wendes oc gotes koning palantgreue pa Riin oc Hertugh i bayern Gøre widerlicth alle men at fore off haue beræt nokre wore elskelige burgere aff Swineburgh at nokre pleye at haue Inseyling oc vseyling meth theres kopmandzskap there om fring Swineburgh i vlaghlighe oc vstellighe haffne, hwilket wy ey tilstædhe wele, effter thy at thet wore burghere oc menighet i for^m Swineburgh ær til stoor skadhe oc forfang, oc theres biering them thet meth minykses oc buirtaghes som the kære Swo at the ey formtwe at gøre off oc kronen swodan tieniste som theres foreldere oc the her til giort haue Thy forbiuthe wy alle wore foghete oc æmbizmen friiborne frelsses [men] kopmen oc bønder oc alle andre i hwo the helst ære nokre inseyling eller vseyling at haue, eller kopmandzskap her effter i nokre vstellighe oc vlaghlighe haffne om fring Swineburgh at bedrive eller hanterere, vnder thet godes fortabelsse som the tha swo hanterere, oc wele wy ythermere at thet skall rettes ouer them her emoth gøre som ouer them wort buth ey holde, fframedelis haue for^m wore burgere aff Swineburgh beræt fore off at nokre prestær oc klærche haue kirker pa land oc theres præstgardhe thet hoo oc wele them ey besidhe mæn sidhe i Swineburgh oc brughe torgget oc markenet som andre wore burgere thet gøre oc wele thet fore ey vpholde tynghe meth them, hwilket oc kommer wore burgere til swarheet oc tynghe Thy wele wy at alle præster som swo kirker pa land oc theres præstgardhe thet hoo haue oc i for^m Swineburgh sidhe, oc torgget oc markenet brughe som andre wore burgere thet gøre, at the vpholde stellighe tynghe meth them eller oc sidhe nær theres kirker som tilbør, fframedeles haue the oc beræt fore off at nokre friiborne frelssesmen oc bønder haue Jordhre oc gardhe i for^m Swineburgh oc them ey bygge eller besidhe, oc ey giue stat eller skyld thet aff meth wore burghere, effter thet som the aff theres Jordhre oc grundhe thet gøre Thy wele wy at alle oc sonderlige bønder som Jordhre oc gardhe haue i Swineburgh, oc ey skattegods pa land haue oc thet besidhe, at the in fare i Swineburgh oc theres gardhe oc jordre bygge oc selffue besidhe, oc gøre stat oc skyld thet aff som andre wore burgere thet gøre, oc the som skattegods haue oc thet besidhe oc jordhre eye i Swineburgh, the skule bliue besidende pa wort oc kronens skattegods, oc sly thet swo at

theres jordhre i Swineburgh wordhe bygdhe oc besidhne aff andre, woret oc saghe *) at nokre thesse for^{ne} ey gøre wilde tha wele wy at for^{ne} wore burghere i Swineburgh skule macht haue theres gardhe oc grundhe bygge oc besidhe ladhe, Swo at the som ther pa sidhe skule ther aff gore stat oc tieniste som andre burgere gøre, som ther ey selfue jordhre haue. Oc swo at the som jordhen tilhøre fange miwelige leyning **) aff theres jordhre oc grundhe om the swodant farfald haue at the thet ey selfue besidhe kunne effter thy som for^{uit} staar, oc nar the som ther swo jordheghne ære wele theres jordhre jgen haue, tha skule the fornoghe them fore theres bygning the ther pa bygd haue effter stellighet, oc sidhen selfue besidhe them oc gøre stat skyld oc tieniste ther aff, effter thy som andre wore burgere ther gøre aff theres jordhre grundhe oc goß som for^{uit} staar, oc biuthe wy alle wore foghete oc æmbighmen oc sonderlige wor foghet pa nyburgh at the fly thet swo at thesse wore buth swo holdene wordhe som for^{uit} staar, Swo længe wy thet anderlund stidende wordhe effter wort elstelige radhs radh. Datum vland in portu oreh affn profesto beati Olavi regis et martiris nostro sub Secreto Anno domini mcdxlquarto. Ad relationem domini ottonis nicolai militis.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Seglet mangler. Udtog hos Begtrup anf. Str.)

LXVI.

Privilegium for Svendborg af Hertug Hans, udvalgt til Danmarks Rønge. 1480.

Wii Hans meth gudz Nade Vdualdh till Danmarks Riige Mett Erffuingh till Norige***) Hertugh i Slesuigh oc Hertugh i Holsten Stormarn oc Ditmarschen Grefue i Didenborgh oc Delmenhorst gøre uitherlicht meth thette wort breff at borgemester oc raadh i Swineborgh hauffue uærit for oss oc beret at the som bygge oc boe vpa thors fryn frynkalf byrcholm hiorths skars dreyß tafindh oc orkell bruge oc hauffue uloglige hauffner oc seglatzff theres borghere till stor skade oc forfangh vdi suo made at huat som the hauffue at selie fore rede penninge thet fore the till tyffelend som the aff arilbz tiid pleghe at fore till for^{ne} swineborgh som er theres rette arel togh Oc ytermere ther vtouer fare the ther ind vdi landet at købe oc selie meth bønderne orne kør fornn honingh smør oc andre køpmanß uare oc fore thet aff landet oc till tyffelend meth theres eygne skib suo uell vdi forbudh som uden forbudh****) suo at the gøre for^{ne} swineborghs inbyggere stor forprang ther vpa i mange made Oc meth thet goß som the fore

*) En plattyst Bending: ,weret sacæ.“

**) d. e. en passelig og billig Leie.

***) Jof. Werlauffs Beskrivelse over K. Hanses og Dron. Christines Monum. S. 27, Anm. (g).

****) d. e. Hvad enten der er udstedt noget kongeligt Forbud mod siige Varers Udførsel af Landet, eller ei.

hiem igen ther gøre the landkøp oc forprangh meth, huilket imodh uor nathige Herræ fathers forbud er, Oc haffue for^{ne} borgere fert at the vdi ørkell by gøre oc landkøp bode meth seglaßff vth oc indh i landet emodh theres byes gamle stiduanie oc priuilegia oc wele ey søge theres bytorge som the aff gammelt tiid ære uanne at gøre hwilket uii ey mue eller tilståde uele at suo sfee skall Thii forbyuthe uii alle oc huer færdeles som bygge oc boe vpa for^{ne} ver ta si ndh ørkell oc anenstedz ther omkringh nogre vlaglige haffner at haffue eller bruge, eller noget forprang eller landkøp at gøre for^{ne} su i neborghs inbyggere her effther thenne tiid vdi noget made under uort hyllest oc nathe Dyrffes her noget vtouer at gøre tha skall uor foghet meth borgemestere oc raad haffue macht at hindre them oc theres skib oc goy huof the haffue meth at fare oc skall thet uære forbrudd Halffdelin till off oc kronen oc halffdelin til for^{ne} by su i neborgh effther thii som hogboren forstes konningh Christo ffers breff ther vpa giffuit ythermere vtuiser oc inneholder oc uor nathige Herræ fathers forbudz breffs innehuldelse Datum in castro nostro nyborgh ipso die cathedrae s^{cti} petri nostro sub Secreto Anno dⁿⁱ mcdlxx.

Ad relationem domini strangonis magistri curie regis

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Sigillet mangler. Jfr. Vegtrup S. 18).

LXVII.

Kong Christiern den Forstes Stadfæstelse paa Svendborgs ældre Privilegier. 1480.

Wii Cristiern meth guds nade Danmark's Sweriges Norges Wendes oc gothes koning Hertugh i Sleswiig oc i Holsten Stormarn oc Dithmarschen Hertug Grewe i oldenborg oc delmenhorst Vore alle witherlicht at vppa thet wor oc kronens købstad Swineborg maa thes ydermere bliffue bygd oc forbættret oc borgerne sammesteds wed bestand biering oc macht oc at the thes ythermere kunde haue i macht at gøre off oc kronen thieneste oc tynges som thet sig bor haue wii stadfest oc fuldburd oc meth thette wort obne breff stadfeste oc fuldburde alle the preuilegie nade oc friiheder som wore forfætre koninger i Danmark for^{ne} wore borgere oc menighed i Swineborg vnt oc giffuet hawe at holde oc bliffue ved theres fulde macht meth alle theres puncte oc article som the breff them ther om oc vppa giffue ære iueholde oc vtwise. Da Serdeles stadfeste oc fuldburde wii then artikkel som wor forfæther koning Christo ffers oc wor kære son Hans them giuet haue at ingen schule haue noghre Indsejgling eller vdsægling ther omkring Swineborg meth theres købmansschab i vlaglige oc vstellige haffner for^{ne} wore borgere till schade oc forfang Da om noghre findes ther emod at gøre at the schule haue forbrodet hwes goß the hawer meth at fare effter for^{ne} wor forfathers koning Christo ffers breffs vdwiselse Da giwe wij wor foget borgemestere oc radh i Swineborg fuldmacht her effter at hindre them som noghre Indsejg-

ling eller vdfeygling haue ther om kring Swineborg meth noghre købmansschab i blage oc vffel-
lige haffner Och stide oc føre for^{ne} wor kære son hwes stibb eller gots the i sodane made hindrende
worde Oc wele wij ther till lade rette ower them som findes her emod at gøre som bør at rettes
ower them som wore breff oc bud ey holde wele Thii forbiude wii alle ehwo the helst ære eller wæ-
re künde Oc Serdeles wore fogede oc embihmen for^{ne} wore borgere oc menighed i Swineborg
her emod at hindre eller hindre lade mode wmage eller i nogre made vforrette vnder wor kongsslige
heffnd oc wrede Datum in Castro nostro Nyborg feria quinta post festum beatorum dionisii et so-
ciorum etiam martirum anno dⁿⁱ millesimoquadringentesimo octuagesimo Nostro sub Secreto presentis
bus appenso. Ad mandatum dⁿⁱ regis.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Seglet mangler.)

LXVIII.

Kong Hanses andet Privilegium for Svendborg. 1504.

Wii Hanss met gudz nade o. s. v. Giøre alle witherligth at wii nu høorth och formerdet haffue
then trengsell oc besuarength som wore kiere vnderfotthe borgemestere Raad oc menighed i wor køp-
stedh swineborg her till haffth oc lediith haffue oc en nu aarlighen haffue oc liidhe i atskillighe
mode Tha them till lettelse Hielp oc trosth at the her effther dess beddre oc lempeligere mue oc stille
vedkomme oc formoghe theres byskath vt at giffue till gode redhe oc opholde anden thienesthe oc
tiunghe som them boor ath giøre off och kronen nar them tilfighes Haffue wii ther fore oc aff wor
sønderlig gunsth och node vnnt oc giffuet oc nu met thesse wort obue breff vnde oc giffue them oc
theres efftherkommere saadane nader frrihedher och priuilegier i ord puncter oc articler som her eff-
ther følger, som er først at wii ey ville vnde eller tillade at nogre aff woore vnderfotthe her i
swineborg skulle sibe eller waare frri fore aarlighe byskath vt at giffue vthen all enesthe wor bor-
gemesther och byfoghet her i byen ere Men paakommer byen nogre andre tyunge paa kronens vegne
tha giøre oc opholde the samme woore borgemestere oc byfogeth som ther eræ, ther vdi effther som
theres andeel tilfigher oc som andre wore vnderfotthe her i byen giøre oc them ther vdi tilfalde at
giøre och opholde Oc vnde wii och tillade at nar som sannemennene her i swineborg vptreffues till
ath giøre togh tha skulle the oc mue ther paa haffue oc nyde tiidh och frriesth effther som woore kiere
vnderfotthe sandemennene i wor stad Dthenesse haffue oc nyde nar the worde opkrasthe till at
giøre togh Oc tha saadant togh giøre effther som i for^{ne} wor stad othenesse sedwane er Oc ville
wii ey at noghre aff for^{ne} woore kiere vnderfotthe her i swineborg skulle opstreffues eller tiltages
kygdemen at waare till eller offuer the sagher som skee oc bedriiffues vthen byest Thii forbiude wii
alle ehoo the helst eræ eller waare künde serdeles woore fogedher embihmenn oc alle andre som fore

wor skyldh wille stulle giøre oc ladde them eller theres efftherkommere heremod thenne wor gunst oc node paa nogre thesse for^{ne} friiheder oc priuilegier at hindre hindre lade møde deele plaxse vmaghe eller them ther paa i nogher mode krende eller forfangh giøre Under wor konnyngliche heffun och bredhe Giffuet vdi wor køpstedh Suneborgh mandagen nesth effther sancti botulphi abbatis dag Mar 11. m d quarto

Under worth Secrete
Ex mandato dⁿⁱ Regis ipso

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Sigillet mangler.)

LXIX.

Kong Christiern den Andens Privilegium for Svendborg. 1517.

Wii Christiern met gudz nade o. s. v. Giøre alle witterligt at wii aff wor sønderligh gunst oc nade haffwe nu taget anammet oc wndfanget oc met thette wort opne breff thage anamme oc wndfange oss elskelige wore kiære wndersotte Burgmestere Raadmend oc menigheidt borger vti wor køpstedt Suneborgh vdi wor koningliche heghen wern friidh oc bestermelste besønderligh at forsware oc fordegtinge till rette Sammeledes haffwe wi aff samme wor gunst oc nade swoldbyrdet samtyct oc stadfæst alle the nader friiheder oc priuilegier som wor kiære her fadher høyboren første konningh Hans hwes siell gud nade oc andre wore forfæddre koningher i Dannemarc thennom nadeligen wndt oc giffuit haffue at nydhe bruge oc beholde vdi alle theris aardt pincte oc artikelle som the Indeholde oc wdulisse De paa thet for^{ne} wore kiære wndersotte Borgmestere Raadt oc mensborger i Suneborgh mue her effther dess bedtre thennom bierge oc theres bieringh dess ythermere forbeddre oc ware Haffue wii wndt oc giffuit thennom tisse effther^{ne} nadher friiheder oc preuilegia som her effther screffuit stander, som er først at fremmedhe køpmend ligger oc andre borgere i Suneborgh stulle icke fracte wdhenbyes mendh stiiip eller bade till theris goß ther fore byen ath fore theres wore oc goß met ther frau byen om suo er ath borgerne ther i byen haffue ther till stiiip oc bade tillstade fore stelligh fracht oc leye huem her emodt giør bøde till oss oc kronen i i j marc oc byen i i j marc Item engen gesth skall købe met gesth oc huem ther met syndes haffwe forbrut so dant h køp oc peninge halffdellen till oss oc halffdellen till byen so well thend som selliger som thend som køber wdhen nar almyndig market er Item gesther som komme till for^{ne} wore køpstedt Suneborgh met køpmandstap at sellige oc købe stulle giøre theris gestestudt en tiid om aaret som er ix ð till koninghen oc ix ð till byen oc hwem thet icke giøre will bøde i i j marc till koningen oc i i j marc till byen och skall dog betalle gestestudt som forscreffuit staar Item skall engen borgher købe met gesters peninge hwem ther met syndes haffwe forbrut i i j marc till oss oc kronen oc i i j marc

till byen Item wille wij at engen gest eller wdhenbyes mand skall holdhe hogerii i suyneborg om rettthe tordag som er om løffuerdagen, met sild fiff oc andre sliq waare som selges for stillingh oc huydh, men hwem som sliq waare fører till suyneborg at sellige om tordagen the skulle sellige the waare borger i Suyneborg vdi samkøp oc enger andre, hwem her emodt gjør haffwe forbruth fodan køpmandskap halffdellen til kongen oc halffdellen till byen Sammeledis wille wij och at at inghe wtlendiste mue eller skulle her effther giøre landkøp met bønder ther om theris byy paa tuo myle neer for^{me} wore wnderfotte I suyneborg till skade oc forfangh Thii forbiude wii alle ehwo the helst ære eller wære kunde herdelis wore fageber oc embismend for^{me} wore wnderfotte vdi suyneborg her emodt paa for^{me} nader friiheder oc preuilegier at hindre hindre ladte møde plagsømage eller i noget made at wforrettthe wnder wor kongelig heffnd oc wrede Giffuit paa wort slott Køpnehaffn sancti Vincencii martiris dag Nar effther gudz byrdt M d r v i j Wnder wort Secretum.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue; Archiv; et Brudstykke af Seglet hænge ved. Udtog hos Begtrup anf. St. S. 18, og i Regestum Fionix i Samlinger til den danske Historie 2 B. 2 S. S. 20:22.)

LXX.

Kong Frederik den Førstes Brev om Tid paa Falsterbod Fiskeleie, udlagt til Svendborg By. 1526.

Wij frederich met gudts nade o. s. v. Giøre alle witttherligt at oss elste borgemestere Raadmend och menige borgere vdi wor kjøpstedt Swinborg wore kiere wnderfotte haffue nu giffuit oss tilkiende at oss elste her albret Teipsen Ridder wor mand Raadh och Embismann paa falsterbode huss och mesther Hans wend wor tholder paa falsterbode haffue nu paa wore weigne wdtlagt thennom effther wor besalningh it sidt paa falsterbode fiste leye liggendis nest østhenh kjøpnehaffns leye och norden ercheispenns och the kaalbergs leye vdi wiide och bregde som the then thennom forwisdt haffue, thaa haffue wij aff wor synnerlige gunst och nade Sammeledis och fore troschap och willige tjeneste som the oss och Riiget her tiill giordt och beuisdt haffue och her effther troligenn giøre och beuise mue och schulle haffue wij vndt och giffuct och met thette wort opne breff vndter och giffue for^{me} borgemesthere Raadmend och menige borgere vdi for^{me} wor kjøpstedt Swinborg och theris efftherkommere samme sidt och leye at mue haffue nyde bruge och beholde tiill euig tiidt Dogh met saa stell at the ther aff giøre och giffue oss och wore efftherkommere konger i Danmark saadan sagefaldt och alt anden rettighedt som andre wore borgere och wnderfotter ther paa fiskeleyet sidt haffue pleye och pligtuge ære at giøre och giffue aarligenn aff rette Thii forbiude wij alle ehwo the helst ære eller were kunde herdelis wore fogether embismenn och alle

andre forn^e wore borgere vdi Swineborgh her emod paa forn^e sidt at hindre hindre lade møde plaze dele smage eller vdi noget maade forfang at giøre vnder wort hylleste och nade Giffuit vdi wor kjøpstadtt Dithens gudts Regems dag aar 16. mdrxxvj vnder wort Signet.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Seglet mangler.)

LXXI.

Thingsvidne udstedt fra Laasinge Thing, hvori er indført fem Kongebreve om Svendborg Byes Handel. 1560.

By Eptherne Jep Jensen y Biergeby tingfogett paa Tosindt Rasmus Kaabeløs Foget paa Kierstrup Jep Henriksen prest Michil ericksen y Soby anders hanzen y wordhe Niels Olsen ibidem giøre alle witterligt mett thette wort obne breff att aar epther gudzs biurdt Mdlx then neste Torsdag epther Paasche paa Tosinghe tingh wor stycket for oss och dannemendt flere som samme dag for ting søgthe Erlig och welforstandigh Mandt Jens Scriffuer Borgemeyster wtj Suinburig mett byes kiemenes hans Iffuerpen ibid Bedis siit och louglige fremlede enn fuld Hertiids neffad aff xxiiij dannemendt Som erre Frandzs ferrigmandt y winuffby Morthen ferrigmandt y Styoll Pouell buck y søeby Niels hanzen y giiffinge Hans perken Chresten hanzen ibid Niels morthenzen y worde Hans nielsen pouel hanzen Jens nielsen Anders simenzen ibid Lauris schredder y biergeby Lauris henricksen ibid Pouell andersen y lundby Anders perken nels laurisen Hans hanzen ibid Niels bertilsson y Knudsbølle Jep billuff Per ieffen ibid anders ienzen y Strammelse Lauris ipsen iens — — iep hanzen ibid huilke forn^e xxiiij dannemendt alle endrecteligen windet paa thro och sandhen att the samme dag sandelig hørde och saage att Erlig och welforumstigg Suentd Rasmus Kaabeløs Foget paa Kierstrup wtj lenth liudt obenbar loed lese eth Høgboren Forstis wor aldernaadigste Herris konning Fredericks then andens breff tillscreffuet Erligh och welbiurdig mandt Frandzs brochenhws lenjmand paa Nyburigh och Tosingh lydende ord fraa ord som her epther følger: Fredrick then Anden mett gudzs Naade Danmarks Norges wendes och gottis konningh, Wor gunst tiilforn wid att wore wnderfotthe Borgere wtj wor kjøbstedt Suinburigh haffue haffdt theris fuldmectige her hoes oss och beklagett huorledes att ther skall wære mange Ieberswenne och andre paa wortt landt Tosinghe och the omliggende smaa øer som bruge ther mingen wloglig kjøbmandskab theennem tiill staade och forfangh paa theris nering och bierringh som the siige, och tiig sielff ydermere ald leyligheden ther om berætte kunde, Thy bede wy tiig och wilke att thu mett thet første ther om forfarer Leyligheden och sidenn haffuer flittig indseende saa ther ide stedis nogre pe-

berfvenne eller andre paa forne Tofingh eller paa the andre smaa øer ther om kringh att bruge nogen kjøbmandskabs handell som land værre emoedt forbudt eller emoed forne wore wnderfotthes wtj Suinburigh preuilegier, Her wiidt att rette tig ephter och laed thet ingenlunde befallendis tiigh gudt, Screffuit paa worth Slott Nyburig then 8 Martii anno 12. Mdlx wnder worth signeth. Ther ephther opstoedt forne Jens Scriffuer met forne Byes kiemener ibid. och lodde obenbar kynde och lese Fire Kongelig preuiligier och friiheder wforfalskede helle och hollene wstrabede och welbefeglede Then Første konningh Christofers wdgiffuen anno dñi Mcdxliiij saa lydende:

(Her følger det ovenfor under No. LXV indførte Document.)

Then anden wdgiffuen anno Mcdlxxx saa lydende Wy Christiern met guds Naade Danmarks Suerigs Norges wendes och gottis koningh hertug wtj Slesuigh och y holsten Stormaren och Dytmerken Gressue wtj oldenburig och delmenhorst Helsing eller off Elsfelig bønder och mienig almue som bygge och boe paa Thorsø, Stryn, Strynbø kalluff, Byrdholm hiortheos, flaresø dregeø Tofingh kierlige mett gud och wor naade wider kiere wenter att wore Borgemestere Naadt och mienighedt wtj Suinburigh haffue ladet off forstaa att mange aff eder och mange andre ther om kringh wdsegle mett korn och kjøbmandskab aff vlaghe haffue wor och kronens kjøbstedt tiil stade och forderff y mange maade Tha maa y wide att wy haffue nu wnt och giffuit wor forne almue y Suinburigh Saadane preuiligier och friihedt som wor forfader konning Christoffer thennum tiilforne giffuit haffuer saa att ingen skulle nogenstedz wdsegle aff wlouge hauffue mett kjøbmandskab eller andet moed forne wore preuiligier, Findes och noget som her emodt giore tha haffue wy giffuit wore borgere och almue y Suinburgh saadan befalling och magt att the skulle lade hindre mett styb och goys och hues the haffue mett att fare oc føre them hiid tiill wor kiære Søn Eptherthi som worth obne breff wy ther yppaa giffuit haffue ydermere indeholder oc vduifer Metther eder her ephther huer y syn stedt saa framt y wille ey ydermere tage ther stade fore In chr̄o ualete Ex castro nostro Nybyrg h feria quinta proxima post festum beati geronis et sociorum ejus martirum anno domini Mcdlxxx nostro sub secreto

Then tredie konningh Hansis wdgiffuen anno Mcdlxxx: (Her følger det under No. LXVI ovenfor indførte Document).

Then fierde wdgiffuen anno Mdxxi saa lydende Wy Christiern met guds Naade Danmarks, Suerigs Norges wendes och gottis koningh Hertug y Slesuigh holsten Stormaren och Dytmerken Gressue wtj oldenburig och delmenhorst helse edher wore kiære wnderfotte som bygge och boe paa Tofingh, thorsø, Stryn, strynkalluff, Dregeø, Berdholm och andre øer som ligge omfringh Suinburgh kierligen mett gudt och wor naade wider att off tiill widende worrit er huorledes att y emoed wort breff och forbudt som wy nu giorth

haffue skiffue och wdføre her aff riget ind wtj tydland eders gohs och hues y haffue att selge Leffligeste att y och haffue och bedriffue [Kjjobmandskab?] inde hoës eder sielff met homble Salth och stoell worre fattige borgere och mieninghet wtj Suinburgh tiill stoer stæde och forderuing Quillet wy her epther ingenlunde tiillstede wille Thy bede wy och biude edher alle strengelig och huer serdelis att y rette edher epther att føre och stycke tiill wor kjøbstedt Suinburgh och ingen andenstedys hues y haffue at selge the skulle ther for betalle edher tiill redelighet met pendinge eller waare och wille wy ey at y skulle giøre och haffue nogen kjøbenstab inde hoës edher sielff y noger maade enthen met Salt eller homble eller andet, Men at y skulle alle edhers kjøbenstab giøre och bedriffue y for^{me} wor kjøbstedt Suinburgh findes och nogen her epther som her emodt dierffuis att segle tiill tyslandt eller giøre ther nogen kjøbenstab Tha haffue wy befallet och fuld magt giffuit wore Borgeme^{re} och Bysogett i for^{me} Suinburgh att tage fra thennem styb och hwes gohs the haffue mett att fare och skall halffdelen komme off tiill gode och behoff och anden halffdelen tiill byens behoff och lader thet ingenlunde wnder wor hyliste och naade Giffuit y wor Staedt Dttensø Mandagen nest epther Sondag Cantate Mar 10. Mdrxj (1521) wnder worth Signett: — Att tiise kongelige Preuilegier och friheder saa haffuer warith lest och obenbare kynth tiill Loßingting och siden for tiise andre omliggende øer som for^{uit} saar Tiill ydermere widnisbiurdt lade wy trycke wore Indsegle neden for hengende thette worth obne breff datum vt supra.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv; der have været sex Segl, som nu alle mangle).

LXXII.

Udtog af Kong Frederik den Andens Stadfæstelse paa Svendborg Byes Privilegier. 1562.

Kong Frederik den Andens almindelige Stadfæstelse paa Svendborg Byes Privilegier og Friheder, saaledes som hans Fader, Kong Christian den Tredie, naadigen havde givet og stadfæstet dem. Stadfæstelsen er blot i almindelige Udtryk, uden nogen nye Bestemmelse. d. d. Vort Slot Kjøbenhavn den 4 Juni 1562.

(Original paa Pergament, underskreven af Kongen, i Svendborg Raadstue-Archiv. Seglet mangler.)



LXXIII.

Tuko Windszen Stjode til Svendborg By. 1337.

Omnibus presens scriptum cernentibus Tuko Windszen salutem in domino sempiternam. Noverint universi presentes et futuri quod recognosco me a viris discretis et honestis consullibus et willanis swineburghe argentum et plenum precium videlicet quatraviginta marchas puri argenti ponderis colloniensis habuisse et totaliter percepisse pro quo argento Eisdem willanis struæbyærgh. dronigholm. scathegateh. byygth. cum omnibus et singulis suis pertinentiis pratis agris mobilibus et immobilibus scotasse libere perpetuo possidenda Insuper obligans me et heredes meos ipsos et heredes Eorum ab impeticione quorumlibet appropriare perpetuo possidenda In cujus rei testimonium sigillum meum duxi apponendum Datum anno domini mcccxxx septimo in festo inuencionis sancte crucis.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Seglet mangler. Forhen trykt i Blandinger fra Sorø, 2det Hefte. Gjenbrevet i Pontoppidans Annal. Eccl. 2, 149.)

LXXIV.

(L. C. S. 157). Thingsvidne af Fyenbo Landstthing om Ret til at optage
Dnæg. 1384.

Omnibus presens scriptum cernentibus Petrus Friis auditor causarum placiti generalis Phyonie, Proconsul civitatis Otthoniensis, Atho Bonde, Hennekinus Westfal, Andreas Petherszen, Hinzerus Pape, Rykardus Friis, Johannes Tordszen, Robardus Ryquardi, Tyko Petherszen, Johannes Møllerszen cives Othonienses, Johannes Laurenszen, Petrus Henniksen, aduocatus in Skamherrit, et Johannes Anderszen aduocatus in Bodherrit, salutem in domino sempiternam, Testimonium perhibentes veritati universitati vestre declaramus nos sub anno Dni MCCC octogesimo quarto, Sabato proximo ante diem beati Pauli conuersionis in Placito Phyonie generali presentes fuisse, vidisse, pariter ut audivisse, quod constitutus in eodem Placito generali vir discretus Petrus Ottheszen civis Suineburgensis, plenum legale et sufficiens Placiti testimonium habuit per viros idoneos, legis peritos, qui testificabantur, quod villani forenses, agros extra fines Parochie sue excolentes, non pos-

sunt secundum leges terræ nostre *) pecora, armenta et iumenta, pecudes, oves et sues aut alia quecumque animalia, que sub manu hominum in frumentis et fructibus suis aluntur, sub tempore vindemiarum legaliter arrestare, vel arrestatas ad villas suas in qua (sic) residentias faciunt personales pellere, ducere aut aliquid agitare, Sed infra limitationes agrorum et camporum per ipsos cultorum, custodias et clausuras publicas habeant, in quibus huiusmodi arrestata convenienter et decenter observabunt. Vterius testificati sunt, neminem posse secundum leges terræ in Maceriis suis ab agris et campis communibus disiunctis, Sumptis vulgariter pro Belwenge **), pecora, armenta et iumenta aut alia quecumque animalia, que aluntur sub manu hominum aliquid arrestare, Preter capras quas lex huiusmodi privilegio indicat non valere, Acta sunt hec anno die et loco supradictis, presentibus pluribus fide dignis, in lege doctis et peritis. In cuius rei euidenciam firmiorem Sigilla nostra presentibus sunt appensa.

(Udtog hos Suhm, Historie af Danmark, 14de Tome S. 138, efter det Langebetske Diplomatarium i Geheime-Archivet).

LXXV.

Kong Hanses Gavebrev til Svendborg paa Grunde og Gods i Haldager. 1500.

Wii Hansß met gudz nade o. s. v. Gøre alle witherlicht at uij aff wor sonderlig gunst oc nade oc paa thet at wor oc kronensß köpstad swyneburg oc the wore — — wnderfotte borghemestere Raad oc menighed som ther vdi boer eller her effther kommende worde mue thess yther — — forbædres Oc samme wore kære wnderfotte oc theriss quegh till hielp tröst oc bestandh haffue wij wntt oc giffuet — met thette wort obne breff vnne oc giffue til for^{ne} wor köpstad oc dess Indbyggere all then mark oc ængh som her till uaret oc leget haffuer till the seem gaarde wij paa kronens weghne haffue i Haldager by i tuede sog — i sundz herret Swaa at wore kære wnderfotte mue oc skulle her effther oc till ewigh tiid swodan mark oc — i syne Rette lenge oc breede oc ther till the toffther oc Jordzmoner som samme seem gaarde nu paa staa nar som gaardene ære affbrudne oc ødelaght nyde oc beholdhe till theriss quæg fore overdrift Oc ther till all oc — — wnderstouen som ligger oc hører till for^{ne} gaarde suv meget som the behoff haffue till at Indgærde for^{ne} — — ængh met som aff areldhe seedy wæret haffuer doch met Swa [Skjel] at the oc theriss efftherkommere till ewigh — — skulle ther fore giffue oc gøre off wore Efftherkomere koxingher i Danmark oc

*) Terra betyder her uden Tvivl Stad (jfr. Du Cange), saaledes som i R. Baldemar den Tredies Privilegium for Eolding, Art. 2 (Rosenvinges Samling af gl. danske Love, 5 T. S. 391). Leges terræ nostre altsaa: vor Stads Love eller Privilegier.

***) Bælgvænge, et lidet indelukket Vænge. Vidensk. Selsk. Ordbog.

kronen Trebiuæ danske mark penninghe i steden for thet landgilde oc annet som her till aff for^{ne} feem gaarde ganghit oc giort er Eller oc then som wij for^{ne} Herrit pantsætter eller forlæner som swodan Ager oc ængh vdi lygger Oc wille the bruge eller nyde noget aff vdenstouen tha skulle the thet haffue i wort myndhe eller oc hantff som for^{ne} skou oc herrit i uære haffuer paa wore och kronens weghne Thij forbyude wij alle ehuoo the helst ære eller uære kunne oc serdeles wore fogheder oc Embigmen som nu ære oc her effther kommende wordher them eller theriff Efftherkommere her emodd at hindre eller hindre ladhe mødhe plaze deele wmaghe eller noget forfangh at gøre paa for^{ne} — — ængly toffter som gaardene nu paa staa eller understou i nogre maade wnder wor kongelige heffnd — — Giffuit paa wort slott Københaffn Tamper Torsdaghen nest effther Exaltationis sancte crucis Mar effther gud3 biurdt Tusindheseemhundredhe wnder wort kongelige Secretth, wij her vnder henget haffue.

In presentia d^{nor} Iarmani magistri curie et marquardi Ronnou militis.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Seglet mangler.)

LXXVI.

Udtog af et Thingsvidne af Fyenbo Landsting om Fredslysning over en Jord,
Kong Hans havde givet Svendborg By. 1501.

Thingsvidne af Fyenbo Landsting, udstedt af Førgen Urne, Landsdommer i Fyen, Jesper Friis i Lundbygaard, Henrik Brockenhuus i Sandagergaard, Væbner, Cristiern Mule, Borgemeester i Odense, Hans Lauritsen, Skriver til Fyenbo Landsting, Oluf Skriver, Herredsfoged i Sallingherred, og Knud Madsen, Herredsfoged i Masumherred, dat. Mar efter Guds Byrd Udprimo den Loverdag nest for hellig Korsdag exaltationis. Paa den Thingdag lyfte Eggert Friis, Raadmand i Svendborg, den Jord, som alle Svendborg Indbyggere sit af vor kjæreste naadige Herre, liggende paa Hallager Mark, til aarlig fællig Græsgang og Dverdbrev, samt affagde de Gjerder, de hadde reist imellem Tvede Mark og Hallager Mark, samt imellem Orkels Mark og Hallager Mark. Alle de, som bygge i Orkel og Tvede, samt Fogeden paa Orkel paa Bispens Vegne, vare hertil loblig tingstævne.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Syv Segl have hængt nedenunder, af hvilke nu kun No. 5 og 7 findes, der vise Bomærker.)

LXXVII.

Kong Christian den Tredies Gavebrev til Svendborg By paa Drkel Fang m. m. 1549.

Wij Christiann mett guds naade o. s. v. Giore alle witterligt att wij aff wor synnderligh gunsth och naade Saa och paa thett att wore vnderfotte menige almue vdi wor kiofstedt Suinborg sa mogett thesbeder mue bliiffue wedt theris neringe och bieringe haffue wij vndt och til- ladett och nu mett thette wort obne breff vnde och tillade att off elste borgemestere raadtmenndt och menige almue vdi forne Suinborg mue nyde och beholle aldt Drckels bye och Drckels fanngh och eyenndom saa mogett som heer till ther aff haffuer leygett och werett brugtt till the tyuge gaarde vdi forne Drckell bye Vnder tagenn aldt stouffenn och the enuge som ther aff brugis nu heer till slottett till saa lennge wij anderledis ther om tillsigenn dis worden. Dogh mett saa stell att the icke skulle bruge samme eyenndom vdi andre maade endt till theris feedrefftt och engebieringh och aldelis ingenn swinnstier haffue paa samme eyenndom. Sammeledis skulle the aldelis inttett nyde eller bruge aff stouffuenn paa samme eyenndom entthen till Aldebrandt eller andenn deell vden alleneeste tornn och vnder schouff till staffre och gerdhell och thett att bruge till samme fannghs gierdhell och till In- ttett andett Och tesligeste aldelis inttett beuare thennom mett then hestehaffue som ligger vdi samme faengh som nu indgierdt er. Och icke heller nogenn aff thennom att styude eller styude lade entthenn dyer harer fogle eller andenn wildt paa forne eyenndom Och skulle the aarligenn till huer Sancti Michels dagh giffue ther aff till off och kronen fyrgetyuge Jochimsdalere och thennom lade yde heer paa wortt slott Nyborgh oc were wor lensmandt heer paa slottett then som nu er eller heer effter kommendis worden horige och lydige vdi hues maade the thennom paa wore wegne tillsigenn dis worden till tilbørlighedt. Thii forbyude wij alle o. s. v. Gessuitt paa wortt slott Nyborgh Odensdageann nesth effter Sancti Andree apostoli dagh aar. ic. m dxl paa thett niende Vnder wortt Signett.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv, underkreven af Kongen selv. Sigillet mangler.)

LXXVIII.

Udtog af et Thingsvidne om Skjel imellem Holmdrup Grund og Drkel Fang. 1584.

Thingsvidne af Sundsherreds Thing, at otte Sundsherreds Sandemænd, tilfulgte af ærlig og velbyrdig Mand, Johan Buchholdt, have stenet og stablet ret Skjel imellem Holmdrup Grund og Drkel Fang d. Mar 1584, Onsdagen efter S. Povels Dag Conversionis, som var den 29 Januar.

(Original paa Pergament, i Svendborg Raadstue-Archiv; af fem Segl ere No. 2 og 3 tilbage de otte Bomærker.)

B.

Dokumenter, der angaae Kirker og Altere i Svendborg.

LXXIX.

Brev, hvorsed Bertel Henningsen, Borger i Svendborg, afftaaer sit Huus, der siden kom til S. Knuds Alter i Vor Frue Kirke, til Peder Tidemandsen imod Underholding for sin Livstid. 1436.

(L. C. S. 63).

Alle mend dette breff see eller høre hilser ieg Bertel Hennikesen borger i Suineborrig euindelig met gud, De kundgior alle mend næruerrindis, oc komminindis, met dette mit vone breff, det ieg, karst og sund, met min fri villie fulllelige haffuer vnt oc oplat disse brefforer, Peter Tidemandsen borgere i Suineborrig, oc hans høstru, Gertrud Jensdatter, oc deris sande arffuinge, min bood, baade mit huus oc Jord, oc met alle sine rette tilhøre, intet vndertagit, til cuindeligh eyge, Liggindis i Suineborrig mellom Matz Hous bood oc Jacob Bassis, Met saadant stiel oc vilkaar som her effterfylge, Første er det, at for^{me} brefforer P. Tidemandsen oc hans høstru Gertrud, oc deris sande arffuinge skulle meg min fri kost oppeholle, i min liffs tiid, baade til mad oc til øll, oc til sad met dennem at sidde, oc nyde saa got som de det selfue haffue, De skulle de den samme bood seluer indløse for vi i j mark lybst, Item skulle de giffue meg vj alne graat klæde huert aar om Sti Hans Dag Baptiste, oc et par klædehøffe gen huer Paasche, oc thu par sto, eet om huer Paasche, oc ett om huer Michelsmesse, De der met ett par linklæder huert aar, om Ste Marie Magdalene dag, huer alne til en fj. Item tilbyder ieg meg oc mine sande arffuinge for^{me} brefforer P. Tidemandsen oc hans Høstru Gertrud Jensdatter oc deris sande aruinge denne for^{me} bood at hemle frij oc frelse for huer mandz hinder oc tiltal vden for bystat oc anden bys tænge. In cuius rei testimonium Sigillum meum vna cum signis discretor: viror: D. Johannis Hennikini rectoris ecclesie Schorp, Olai Riquardsen proconsulis in Suineborg, Jens Kalbz Consulis et Hans Pach civis ibidem, præsentibus est appensum. Datum Suinburgie anno Domini mcdxxxvj in profesto Sti Nicolai Episcopi et confessoris.

LXXX.

Skjøde paa en Gaard til St. Knuds Alter i Vor Frue Kirke i Svendborg
1457.

(L. C. S. 70.)

Alle Mend dette breff see eller høre lesse, helse wi Niels Jensen, Sogneprest i Bregninge,

sidendis ret i officialis sted, vdi S. Nicolai Kirke i Suineborrig paa Bistops Ting, Hans Matsøn, Præst til for^{ne} S. Nicolai Kirke i Suineborrig, Jesse Lidelføn, Lord Eskildsen, Jes Hay, Las Nielsen, Nis Jensen oc Tile Kremer, Bymend i Suineborrig euindeligen med gud, De giore bitterlig, alle mend næruerindis oc kommindis, os aar efter gudz byrd medlvij den Fredag nest for gudz Himmelfardz dag, da vare wi oc mange flere Danne-
mend paa for^{ne} Bistops Ting vdi for^{ne} S. Nicolai Kirke i Suineborrig, hørde og sandelige saae, at Skickit var for os oc for saa mange Danne-
mend, som der da vaar for Dom oc rette paa for^{ne} Ting en besteden danemand Jep Basse, bymand i Suineborrig, oc haffde loulig laubod, solde, oc fuldkommelige skote til S. Knudz altere, liggindis i vor Frue Kirke i Suineborrig, en sin gaard baade huus oc Jord, til euindeligen eghe i lengden oc bredden med al den gaardz rette tillydelse, intet der aff vndertagit, huilken gaard som liggindis er i Suineborrig norden nest det hyrne huus der Hans rimsnider nu vdi sine være haffuer, Huilken for^{ne} gaard som for^{ne} Jep Basse selff opbygde oc fordom vdi bode, De kiendis for^{ne} Jep Basse paa for^{ne} Ting at haffue fangit oc oppebaarit vdi pendinge oc godz oc god betaling til sine fulde nøye aff hederlig mand Her Matz Peteresen Sogneprest til vor frue kirke i for^{ne} Suineborrig paa for^{ne} S. Knudz alters vegne, fuldt oc alt for for^{ne} gaard, baade for huus oc for Jord, oc tackit hand for^{ne} Her Matz for god betaling, Tilbant for^{ne} Jep Basse seg oc sine rette arffuinge til for^{ne} S. Knudz altere, thenne for^{ne} gaard baade huus oc Jord hemle, frii oc tilstaa for alle mandz hinder eller tiltale, vden for Byffat, Til ydermere vindiabyrd at dette er saa tilgangit i alle maade som for^{ne} staar, da haffue wi hengt wore Indzegle med villie oc vidstaf neden for dette breff, Giffuit aar Dag og sted som for^{ne} staar.

LXXXI.

Claus Nicquardsens Gjeldsbrev til S. Knuds Alter i Vor Frue Kirke i Svendborg.
1462.

(L. C. S. 67).

Jeg Claus Nicquardsen i Suineborrig kiendis i dette mit obne breff at ieg oc mine sande aruinge skyldige erre til Sti Knudz Altere i vor frue kirke i Suineborrig x lub. mark saadan mynt som i Lybke oc Hamborgh gessue erre, hyle penninge vndertagne, Tilbyder ieg meg oc mine arffuinge aff de for^{ne} x lub mark aarlige vd at giffue til for^{ne} Altere j lub mark, vden affslag i hoffuit penningene, de v i i j j lub vdt at giffue om Paaschen, de andre v i i j j lub. om Sti Michels dag, saa lenge at for^{ne} x lub mark retteligen betalede vorde, ved meg eller mine sande arffuinge, Til ydermere Deviisning haffuer ieg med villie oc med vidstaf hengt mit indzegle neden dette breff, Med

beskedne menz indzegle, som er Peder rab. oc Hans Clausen borgere i Suinburgh, som ieg haffuer bedit der til. Datum anno Dⁿⁱ mcdlxij feria 6. p. Octauam Epiphanie Dⁿⁱ.

LXXXII.

Udtog af et Pantebrev paa et Huus i Svendborg til S. Knuds Alter i Vor Frue Kirke. 1462.

(L. C. S. 74).

1462 feria sexta post octavam Epiphanie Dⁿⁱ udstedte Hans Styborg et Brev paa, at han eller hans sande Arvinger vare skyldige til S. Canuti Alter i vor Frue Kirke i Svendborg 10 Lybske Mark, saadan Mynt, som i Lybek og Hamborg vare „geffue oc genge,“ hule Penninge undtagne. Derfor pantsatte han til forn. Alter en Bod i den Gaard, hvori han boede, imod at han og hans Arvinger havde Magt til at indfætte deri, hvem dem lystede. Af hine 10 Mark skulde aarlig udgives til bemeldte Alter 1 Mark lybsk uden Afslag i Hovedpengene, de 8 Skl. om Paasten, de andre 8 Skl. om Michelsdag, indtil de 10 Mark vare betalte.

LXXXIII.

Udtog af et Brev, hvorved Hr. Anders Jacobsen, Sognepræst til S. Nicolai Kirke i Svendborg, arvefæster en Jord til en Borger sammesteds. 1466.

(L. C. S. 14).

1466, Mandagen næstefter St. Hans Dag Apostel, udstedtes et Thingsvidne paa Svendborg Bything, at Sognepræsten til S. Nicolai Kirke, Anders Jacobsen, havde overladt et Stykke Jord i Skattergaden, hørende til St. Nicolai Kirkes Præstegaard, til en Borger for 12 Grot (i Randen 9 ß) aarlig til Præstens Bord. Hr. Anders stadfæstede de Breve og Artikler, som hans „forfæderne Preste“ til Nicolai Kirke havde udgivet om denne Jord.

LXXXIV.

Jes Torkildsen i Tved afhænder sin Aupart af en Gaard i Svendborg til Vor Frue Kirke for sin og sine Slægtninges Saligheds Skyld. 1467.

(L. C. 148).

Alle mend dette breff see eller høre hælper jeg Jes Torkildsen vdi Thued euindelig met gud Oc kiendis ieg met dette mit obne breff, at ieg haffuer vntt oc giffuit til vor frue kyrke i Suenborrig til gudz tieniste, den halffue gaard, i huor min part vorder fallinde, nar denne for^{ne} gaard stiftis, huilken som ieg crffde efter min broder P. Underßen, gud hans sell naade Som liggindis er i Bagergade vesten næst becken paa den Sondre side, hoer gaden, met alle denne for^{ne} gaardz rette tilhoringe som er vdi husene oc i iorden, i lengden oc i bredden, intet deraff vndertagit, for for^{ne} P. Underßens sæl oc for P. ossuel Underßens sæl, oc for min sæl for^{ne} Jes Torkildsens, oc for mine hustruer, oc for vore børns sæle, oc for alle vore foreldernis sæle, Denne for^{ne} halffue gaard oc grund haffuer ieg for^{ne} Jes Torkildsen met min frij villie oc vidstaff oplat oc vntt til for^{ne} vor frue kyrke til gudz tieneste vdi ett friit brugeligt pant, at haffue, for fire sinde tiuge mark Danste penninge, som i syn ere genge oc giffue, Vare det saa at ieg for^{ne} Jes Torkildsen eller mine sande arffuinge ey igenløste denne for^{ne} halffue gaard fra for^{ne} vor frue kyrke inden xx samfelde aar de erre from forne nu næst kommindis, for disse for^{ne} lxxx mark. Da skal denne for^{ne} halffue gaard werre meg for^{ne} Jes Torkildsen oc mine sande arffuinge affhend oc til for^{ne} vor frue kyrke oplat oc stott til euindelig Eyge, met dette samme breff. Item tilbiuder ieg meg for^{ne} Jes Torkildsen oc mine sande arffuinge at hemle frii oc tilstaa o. s. v. (Blandt Vidnerne nævnes Hans Laurißen, Præst i Kirkeby) Datum anno Dⁿⁱ mcdlviij, die beati Dionysii.

LXXXV.

Arel Walkendorf til Glorup giver Gods til S. Hans Alter i Vor Frue Kirke i Svendborg for sin og Sines Salighed. 1481.

Jegh Arel Walkendropp i Gloropp Kennes meg i thette myt opne Breff mett myn fry Wilhe og Bydstaff och mett beradh hoff oc i myn wellmact at haffue gyffuit oc Wnth och Wndæ och giffuæ til St. johannis hap^{te} alteræ wdj then sondræ sythæ i Woer frw Kyrkæ wti swenebrgh myn Gardh ther ieg Koptæ aff brødtherne i Graabrødræ Closther mett alle synæ rettæ tilhoringe som er i Høfeth och i jordthen wdj lenghen och i bredhen wti for^{ne} Gardh engendthing wndhentaghen i nogher modthæ och alle the breffue som jeg haffuer poo for^{ne} gardh, huilken Gardh næst then Gardh som lillæ nyßæ wti bodhæ, hwes syel Gudh nadhæ och en jordh som lyggynde

er i for^{ne} Soghn paa Rysenborgs sundhen nesth badstueffwen hwiilken jordh som for^{ne} lilla nyssæ och i wærdhæ hæffæ aff megh; Allt thette for^{ne} gøh thett gyffwer jeg til for^{ne} se Hans Alteræ til æwyneligh eyhendom for myn syel och myn Hostrues och myne foreldhernes syeles salighedh mhet sodant stel och wilkor at for^{ne} St. Hans alteræ wærie stulle ladhe sywnghe hwer Tisdagh om Mæreth en messæ aff the hellige treefoldighedh och ther til skal wære memoria de beata virgine maria och pro defunctis i for^{ne} messæ. Och alter wærine stulle gyffue hwert Aar Cappellanygh iij Mark for for^{ne} Messæ, Men steer thett och soe at for^{ne} Tyenestæ ikkæ holdes som forschreffuetth staar och for^{ne} Cappellan ikke syn Rente foor, tha skal jeg och myne sanne Arffwynghe hæffue fuldh maeth ighen at Kræffuæ for^{ne} gøh och leggæ thett til eth anneth alteræ hwor the wille holdæ sodan tyenistæ. Liil ydhermere Wytnefbyrdh och forwarynghe paa alle thesæ for^{ne} Artiklæ tha hengher jegh myth iugegel nedhen for thette myt opne breff mett sleræ hedherlig Danneemndt Soosom er Hans Andherßsen Borgmesther Nis Hay Nyss maghenßsen och Rørdh Estildsen Ratmen wdj sweneborg og Hans Guldsmedh borgher och byman i samme stedh. Gyffuetth Aar effther Gue byrdh. mcdlxxi then Løffuerdagh nesth effther se Bartholomæi apostoli Dagh.

(Utskrift paa Papir, vedlagt Sunds Serreds Liber Copiarum.)

LXXXVI.

Fundatsbrev paa en Messe ved S. Hans Alter i Vor Frue Kirke i Svendborg,
stiftet af Raadmand Nis Hay. 1481.

Jegh Nis hay radman i suenneborg gøe uittherligh At icch met myn kære hostrues karine jeppe dotthers fry uillie samtysæ och fulburdh hæffuæ undh och gyffuit: och met thette uort opne breff til euyneligh eyæ undhæ och gyffuæ til sancti johannis baptiste alteræ och gyllæ som gwoldsmædæ och rymfmedhere oppe holler udi uor frue kyrkæ i suenneborg: som er femsynnæ tyuæ mark och viij mark och xx: i thet panthæ gøh som iegh hæffuer aff hærindhæ kyrkæ. huilket gøh som byggynde er uti agædorpp aff thet gøh som gudh hæffuer megh forleeth paa jordh: for begges uore syeles bestandh och salighed skyldh: och for marynæ hays myn kære hostrues syel. huilken gudh nadhæ: och for alle crystnæ syælæ: meth sodan uilkor och forordh Alth huadh then for^{ne} sum renthæ och skyllæ kan: meth annen renthæ som til si johannis baptiste alteræ aff andræ danne men til forne stycthet och gyffuit ær och æn gyffues moe heer effther aff goth folk skal holdess til euyngh tidh: huer ughæ sex messer: och skal i alle the sex messer leses en collecta for alle the som hæffuer hiølpeth til si hans alteræ och gyllæ Och skal jegh for^{ne} Nis hay och myn kære hostru swith maeth hæffuæ i uor liffs tidh til for^{ne} alteræ: thet at forsee och forlæne medhen ni lyffuæ en

houest och bequem presth huem off teckes then ther guds tienistæ for for^{ne} si^l hans baptiste alteræ gøre och holle skal sex daghe om huer ugæ som forscressueth stoer Item uare thet och soo at gudh forbyudæ then presth nogher mærkæligh forsømmelsæ heer i moodh giordæ och blyffuæ at uareth en synnæ och annen synnæ och tredhæ synnæ och ey uille tha raadæ boedy oppoo then forsømmelsæ Tha skulle allermen och alle gylle brødre i for^{ne} gylle fulth macth haffuæ at styckæ en annen Danne- man til ther then tienniste uil holle som forscressuet stoer Item och nar guth thet soo forseeth haffuer at ui dødhæ och affgangnæ æræ Tha skulle allerman och gillebrødræ i for^{ne} sancti hans baptiste gyllæ met hans guldsnets radh och samtyckæ ther effther fremdeles fuldh macth haffuæ thet at forlææ och forsee huem them tha besth tyckes och for^{ne} alteræ ydhermeræ at forstandhæ Som the uille andhsuæræ for guth Item uare thet och soo at gudh forbyudhæ nogher uille dycrues for^{ne} macth och fryhedh at forkræckæ i nogher modhæ modh thette uort opne breff Tha skulle for^{ne} allermen och gylde brødræ fuldh macth haffue forscressnæ sum guldh och penninghe ighen at annæ fraa for^{ne} si^l johannis baptiste alteræ och styckæ ther anner stedh uti suenneborgh guds tien- nistæ huar them tha besth teckes Item forbyudhæ ui alle uore arffuynghe och alle andræ i hoo the helsth æræ noghith at beuæræ segh met forscressnæ sum penninghe och renthæ til for^{ne} sancti johannis baptiste alteræ, andherligs æn som thette uorth opne breff jndhæ holler undher guds hoy- gestæ heffu och undher theres syels forfarelsæ Item hoo som cappellan er til for^{ne} si^l hans alteræ: tha skal han haffue en aff the nøglæ Som til thet stryn hører, som alterens loff indæliggæ Tiil ydhermeræ uytnesbyrdh och bædræ foruaringsh poo alle for^{ne} artiklæ At met guds hielp soo skal holles i sandhedh som forscressueth stoer Tha hengher jegh Nis hay myt inægel nedhen for thette myth opne breff meth myn fry uillie uidstæff och i myn fullæ uelmacth meth flæræ hedherligh menç som ieg haffuer bedheth ther til Som er H. jens ostretson sogne presth til oldropp: H hans laurens- son sogne presth tiil kyrckæby: Hans andhersson borgmesthere i suyneborgh: Nis magh- nussen Radmand i sammesteth och Northin steyer borgher oc byman i suyneborgh. Scressuet i suyneborgh aar effther guds byrdh Med Ixxxi^o then fredagh nesth for si^l martini dagh.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadsue-Archiv. Der have været sex Segl, som nu alle mangle.)

LXXXVII.

Hans Guldsmeds Gavebrev paa en Gaard i Svendborg til Vor Frue Kirke for sin og sin Families Saligheds Skyld. 1485.

(L. C. S. 145.)

Jeg Hans guldsmed borger oc bymand i Suenborg kiendis i dette mit obne breff at ieg haffuer wnt oc giffuit met min frij uillie samtyckæ oc beraadt hu, oc i min uelmagt, Oc met min kiere hu-

fruis Mettis fri villie oc fulde tilladelse oc samtycke vnder oc giffuer til vor frue kyrke i Suenborg mit hiirne huus oc gaard, som liggindis er Sti Nicolaus soken østen nest resten, met alle den gaars rette tilhøringe, som er i huusit oc i iorden, vdi lengden oc i bredden, intet vndertagit, Oc det huus oc gaardzrom som ieg købte aff Hans smid i Heringe som ligger optil Kiergaarden mellem Hans skinders gaardt oc Jøfop bagers, met alle den gaardz rette tilhøringe som for^{uit} staar, vnde oc' giffue wi disse for^{ne} gaarde for min sæl, oc for mine hustruers sæle, som er Jehanne oc mette, oc for alle vore børns sæle, oc for alle vore foreldernis sæle, di som [vi] haffue not got at, Oc alle christne sæle, til euindelig Eyge, Met sodant skell oc vilkor, at Sognepresten oc kyrkewerge til vor frue kyrke skulle huert aar giffue tho mark til Sti Johannis altere i samme kyrke, met sodant skell oc vilkor, at Capellan til for^{ne} alter skal huer fredag holde en messe aff vor herris hellige fem wonder, for min sell oc for beggis mine hustruers sæle, oc for alle vore børns sæle, oc for alle vore kiere foreldernis sæle de som wi haffue not got at, oc for alle christne sæle bestandelses skyld, Men skede det oc saa at for^{ne} Messe icke holdis ved magt som for^{uit} staar saa at Capellan til for^{ne} altar ville forsømmit oc icke holde den ticnste som for^{uit} staar, oc vorder lofflige atwaarit, oc wille ey raade der boed oppaa eller oc om for^{ne} kyrkeverrie ville forsømmit, oc icke redelige ville betale for^{ne} Capellan for for^{ne} alter ij mark om paasche, for for^{ne} Messe, Oc kyrkeverrie vorder oc lofflige atvarit met dannemend, oc ey ville raade der boed oppaa, Tha skulle mine arffuinge der effter haffue fuldt maet till at annamme disse for^{ne} huuse oc iorde igen fra for^{ne} kyrke oc altar, oc bruget selff effter deris villie, Tilbiuder ieg meg oc mine sande arffuinge at hemle tilstaa frij oc frelse disse for^{ne} gaarde for huer mandz hinder oc tiltall, vden for iordsskyld til Sti Nicola i kyrke som for^{uit} staar, Oc til vdermere vindsbyr oc bedre foruaring paa alle disse for^{ne} artikke da henger ieg mit indzgle neden for dette mit obne breff, met flere heberlige mendz indzgle som ieg der til haffuer bedt, som er Her Matthiis Oiderup, Her Matthiis Lauritßen, Niels Mauenßen, Morten Scheire, Per reff borgere oc bymend i sammested, Giffuit aar effter gudz byrd tusinde firehundert, firehundztiunge paa det fempté, den fredag nest for vor frue dag natiuitatis.

LXXXVIII.

Skjøde paa en Gaard til Helligkors Alter i Vor Frue Kirke i Svendborg. 1485.

(L. C. S. 81.)

Alle mend dette breff see eller høre lesse helse wi Per Ebbisen byfogit i Suenborrig, Hans Anderßen borgemester ibidem, Niis Mogensen, Lord Eskildßen, radmend ibid, Morten skere, Poffuel. Anderßen. Byscriffuer borgere ibid, euindelig met gud, Wi giøre alle vitterligt

neruerrindis oc kommendis, Nar effter gudz Byrd. med lxxxv, den Mandag nest for Simonis et Jude ap^l. Da vaar stidit besfeden mand Oluffert, bedis, sid oc fremledde ett Tings vinde met viij Danne mend, som erre Matz Kemp, Anders Persen, Hans krog, Jep eygel Per Mehmager, Boo Persen, Karl Suder og Henrik Suder, Huilke viij Danne mend vintide endrectelig, at dennem at haffue seet oc hørt samme Dag paa for^{ne} Byting at Jacob Bast aff — — — oc hans søster som hebt hōstru Pnne, Hans hundrit marcks hōstru, de vaare paa for^{ne} Ting samme Dag sollde stotte oplode oc affhende fra dem oc fra deris arffuinge, al deris rettighet oc eygendom, som de haffuer i den gaard, som her Jens Østridshen affbøde huus sel gud naade, Huilken gaard som ligger i Suenborrig vesten vor frue kirke oc vesten optil stredit, Huilken gaard oc grund oc Jord som kallis Abildgaardz Jord, Oc Nør fra den gaard som P. Andersen streder nu iboer, oc saa i Synden indtil Erik Suders Jord tager, oc som benefnd var den halffue Abildgaardz Jord met de huus, som nu paaaster, Oc Jord, bygde oc wbygde, i lengden oc bredden vot oc tiurt, met al for^{ne} halffue abildgaardz rette tilliggelse, indtil hellige kaars Altare i for^{ne} vor frue kirke til cuerdelig euindeligen eye, Oc kendis de dennem oc deris arffuinge at haffue fylliste oppebaarit aff de dannemend, som da vaare til det for^{ne} hellig kaars altere penninge oc fulde verd for for^{ne} gaard huus oc Jord, som forscreffuit stander, Oc tilbonde de dennem oc deris arffuinge at fri oc hemle, oc sandelig tilstaa dennem for^{ne} gaard huus oc Jord, bygde oc wbygde i bredden oc lengden som for^{ne} stander, intet vndertagit, til for^{ne} hellig kaars altere for huermandz hinder eller gensigelse, vndertagit byskat, Oc tackit de dennom for god betaling, dette børde wi oc saae at saa gif, Thi henge wi vore Indsegle vnder dette breff, Datum ipso, die, loco ut supra.

LXXXIX.

Provstevidne om en Gaard i Suenborg. 1499.

(L. C. S. 77.)

Wi effterscreffne Anders Jensen Officialis i Suenborrig, Mester Ulrich Bildshen, Jens Henriksen prest i kirkeby, Per guldsmed, Morten Bentshen, Jep Stii borgere oc Rymend i Suenborrig euindeligen met gud, Rundgiörindis for alle neruerrindis oc komme skullindis os aar effter gudz byrd med x nono, den Torsdag ante Dominicam som kallis Reminiscere, da waare wi neruerindis paa Prousting paa S. Nicolai kirke gaard, sandelig saae oc hørde at stidit vaar for os oc for mange flere danne mend som der neruerrindis vaare for dom oc rette hederlig mand her Hans Jysen Capellan til S. Kanuti altere i vor frue kirke i Suenborrig haffde steffnit i rette met seg, disse effterscreffne danne mend, som erre Jes Jude i Orkel, Hans Jensen, Gyrke skindere, P. Michelshen borgere i Suenborrig, Jes Findshen aff Sko-

rup, Las Nielsken oc Hans Nielsken ibid, Dennem atspurde for^{ne} Her Hans Ipsken, oc bad dennem for gudz skyld oc for retferdigheds skyld, fordi i erre nu de elste mend som ieg kand vdelede oc finde Quem den gaard oc grund tilhørde i fordom tiid aff rette, som nu bodel Mayen i vere haffuer, oc huor der vdi bode, som eder lengst kand mindis, Om i kende gamle Matz Juncker eller ey, oc huor hand bode, Oc om eder mindis at Matz hou haffde nogen huus eller Jord, neben sin gaard, der som mand ganger til Closterit, ret neder at gaden, vden der som hand selffuer boode, Da fremginge alle for^{ne} Danne mend oc alle endrectelig met ett mundhoff vindide paa deris tro sel oc sandhedz ord, oc intet vinde eller gensigelse dennem modgangindis, At dennem fuld bitterligt er i lang tiid, som dennem lengst kand mindis da bode gamle Matz Juncker i de bode, som nu Bodel Mayens huus paa stander Oc neben hos hannem bode Wirke skindere i mange aar, i den bod som nu Souren Jude iboer Oc vindide oc for^{ne} Danne mend at dennem mindis i 17 aar oc mere aldrig hørde de at Matz hou haffde nogen Jord eller huus i Suenbørrig vden der som hand selffuer bode, met alle de bode som hører til for^{ne} gaard, Ther til suarit Claus scriffuer, Matz remp, Erick Suder at dennem bitterligt er at i 17 aar oc mere da hørde de aldrig at Mats hou haffde nogen huus eller Jord i Suenbørrig, vden der som hand selffuer bode, oc ett byggested i Skatergade, At saa er er vindit for os i alle maade som forscressuit staar, det vinde wi fremdelis vnder vore Indsegle trycte neben for dette vort obne bress, Giffuit aar oc dag oc sted som for er sagt.

XC.

Et Raadstuevidne om Grunde og Gods, tilhørende S. Knuds Gilde og Alter i Svendborg. 1499.

(L. C. S. 75.)

Wi efterscressne Hans Andersken Borgemester i Suenbørrig Bild Persken Vebner Claus scriffuer, Jep Engel, Eggert Friis, Matz remp, Oluff kerurt, Jep Kortzshen, Knud Jensen raadmend oc Michel Diegen Byscriffuer ibid, gjorde bitterlig at aar efter gudz byrd mdcxix den fredag nest efter S. Matthie apostoli dag, var stidit for os paa Suenbørrig raadhuus for raad og for rette, oc for Danne mend flere som der da neruerrindis vaare, hederlige mand her Hans Nod, Oc var begerindis for gudz skyld oc for retferdighz skyld at vide efter wore Bys bøger, huor mange bode der var ett stund mellem den gaard Hans Persken nu iboer, oc det hørne huus anders kremer nu iboer, Da kunde wi ey andit kiende eller finde vdi vore Bys bøger end vdi lxxx aar oc mere, da haffuer der verrit iij bode mellem for^{ne} Hans Persken gaard oc byggested, oc det hørne huus som anders kremer nu iboer, føre her Matz Oiderup lod bryde de ij boder aff, oc lod bygge det huus op igen som Anders Skomager nu iboer, Item

vindit Matz remp for os paa sin gode tro, sel oc sandings ord at den tiid Torb Eschilbßen oc hand de vaare Lensmend til S. Knudz gille i Suenborrig, Da var her Matz Oiderup Skraaprest til forne gilde, oc bar hand oppe renthen oc huusleyen aff forne iij boder paa S. Knudz vegne, Item vindit girde skinder for os paa sin gode tro, sel oc sandhedz ord at det er xij oc x l aar siden hand bode i S. Knudz bod, oc mere som Souren Jude nu bor oc leyde hand hende aff her Matz Oiderup, oc gaff hannem huusleyen paa S. Knudz vegne, Oc da bode der Matz Juncker som stotte det iorde godz til S. Canuti Alter norden nest optil hannem, som forne her Matz lod siden bygge ett huus, Item vindit Hans Jensen oc Jes Jude, met flere gamle Danne mend paa Suenborgs raadhuus for os paa deris gode tro, sel oc sandhedz ord, at det dem fuld bitterligt er, at der vaar iij boder imellem den gaar Hans Persen nu iboer oc det hjerne huus Henric lege for dem aathe, Oc her Matz Oiderup bar huusleyen oppe paa S. Knudz vegne aff dem alle fire, Item vindit for os forne Matz remp, Hans Jensen Jes Jude oc gyrlke skinder at den Jord her Matz Oiderup lod bygge forne huus oppaa, hun hor met rette til S. Canuti Alter i vor frue kirke i Suenborrig, Oc det vilde de vinde i helgens eed alle ord oc Artikle, Som forne staar, om behoff giorris, At saa er vindit for os, oc gangit oc farit, Til vindiabyrd, trycke wi vore Indzele for dette breff, Datum et actum ut supra.

XCI.

Gavebrey af Peder Madsen, Sognepræst i Oiderup, og hans Moder til Vor Frue Kirke i Svendborg. 1499.

(L. C. S. 147.)

Her Matzen Sognepræst i Oiderup oc hoill magdatter, wi kendes os i dette vort obne breff at wi haffue vntt oc giffuit, oc met dette vort obne breff vinde oc giffue til vor frue kyrke i Suenborg gud oc Jomfru Maria til loff oc heder, for vore oc alle deris saele som wi haffue not got att til en enig rente vj þ. penninge til fordstyld aff den gaard som Matts Suerdfeger købte aff os oc nu vdiiboer, ligginde synden nest hans Persens gaard oc norden til Sti Knudz boder til gaden hoes pissuelde, effter det stødebrefvs liubelse som wi, forne Matz Suerdfeger der paa giffuet haffuer, Dog met saa stel at de vj þ penninge skulle ey vdgiffuis for end wi bode bøde oc affgangen erre, Til hues vindiabyrd henger ieg forne Peter Matzen effter forne min kiere moders raad oc samtycke, mit indzeget neden for dette obne breff oc min handschrift; Datum Dtt hore Sabbato primo ante festum beate Katharine virginis, Anno domini mcdxcno.

XCH.

Mageskifte imellem Henning Balkendorp til Glorup og Colloquii Gilde i Svendborg. 1515.

(L. C. S. 43.)

Ieg Henning Balkendorp i Glorup, gjør bitterligt met dette mit obne breff at ieg met min fiere høstruis raad oc samtyske haffuer giortt ett venligt oc kkerligt mageskifte met allermænd oc gildbrødre i Colloquii gilde i Suenborrig til euindelig Eyge, i saa maade, at for^{me} allermænd oc gildbrødre skulle haffue en' gaard af meg i Stubendorp*) som M. N. nu iboer, De styller aarlig gen til landgilde, tij ortug byg, enn skeppe smør, oc en mark oc at holle ett sønob, met all sin rette tilliggelse, De der imod skall ieg haffue igen en gaard liggendis i Drendrup, som Michel skreder nu iboer, oc styller ett pund byg 1 þ graatt met andre bede, oc for hues at den gaard i Stubendorp er bedre, der erre wi forente om, De ieg oc min høstru skulle verre gildsystemen i for^{me} Colloquii gilde, Thi tilbyder ieg meg oc mine arffuinge at frij hemle oc fuldkommelige tilstaa for^{me} allermænd oc gildbrødre til for^{me} gilde som for^{me} staaer, met al sin rette tilliggelse, som er ager eng, skou oc mark, høtt oc tiurt, intet vndertagit, huad det helst er eller neffuis land, Item stede det oc saa, det gud forbiude, at for^{me} gaard eller nogit aff hans rette tilliggelse borde for^{me} allermænd eller gildbrødre til for^{me} Colloquii gilde affvonden met nogen rettergang, Da til plicter ieg meg oc mine arffuinge at vederlegge for^{me} allermænd oc gildbrødre eller deris efterkommere til for^{me} Colloquii gilde, met en saa god en gaard aff rente, oc saa vel belehlig inden sex vger, der nest efter De holle for^{me} gilde oc gildbrødre uden all skade, Till vindsbyrd henger ieg mit indzejel neden for dette mit obne breff, som giffuit er i Glorup, den Mandag nest efter St^e Matthe dag, De kkerlig tilbedendis erlig oc velbyrdige mænd som er mester Olrik bild, Canik i Narors, Markus Hansen i Drendrup, P Olsen i ouenshoff at de oc ville besegle dette mit obne breff met meg, som giffuit oc scriffuit er, som for^{me} staaer, Anno dⁿⁱ m d r v.

XCHH.

Udtog af et Skjøde paa en Gaard til S. Anne Alter i Svendborg. 1526.

Thingsvidne af Svendborg Bything, dat. Nar efter Guds Byrd M d r v j feria secunda post festum Johannis Baptistæ, at Jes Madsen, Skomager og Borger i Svendborg skjødede, undte og oplod til Mads Pedersen, Raadmand og Oidermand for St^e Anne Lag, som kaldes Kjøbmænds Gilde, paa S. Anne Alters Vegne, som Kjøbmændenes „Company“ opholder, en sin Gaard og Grund i Svendborg, i Møllegade, med saa Skjel, at Gildet skal bygge og forbedre samme Eiendom og gibe deraf til S. Anne Altar to Mark hvert Nar til at opholde Gudsstjeneste

*) I Dverkriften staaer, maafee rigtigere, Stogerup.

med. Dog skal Jes Madsen og hans Hustru Mette beholde samme Gaard i deres Levetid imod at svare bemeldte to Mark Penninge til forbemeldte Alter.

(Original paa Pergament i Svendberg Raadstue-Archiv. Der have været sex Segl, som alle mangle.)

XCIV.

Absent Brev af Borgemeester, Raad, Oidermænd og menige Borgerstab i Svendborg om en aarlig Afgift til S. Hans Alter i Vor Frue Kirke for en Gaard, Alteret overlader Byen til Nedbrydelse. 1527.

Wii effther^{ne} Hans s^{ch}riffuer fuldmyndig Borgemeester wtii Suinborg Her Anders Ing- uordsen werdighe ffadhers mett gud Biscop Jens anderffen Official oc prouest ibid. Matts Mandt Per guldsmidt Per bang Hans anderffen Per skoningh Claus — — — Strange maughenssen Mortben Hanne Hans nielsen Madmendt Niels perssen oc (sic) fuldmyndigh aldermandt offuer klobmendslaghet ib. Knudt bernicke albrett tagesssen Suinborg kiemener Niels maken myndigh aldermandth wdoffuer stomagherlaghet Jyrghen Kiel desmidt myndig aldermandt aff Smedelageth Hans bordke myndig aldermandt aff s^{ch}redherlaghet De menighe Indbyggere oc almue aff Suinborg bekende beplichte oc tiilbinde woff oc wore effther kommere arffuinge Indbigghere oc almue euighen oc euindelighen att giffue tiil St^e Hans baptiste althere wtii wor ffrue kirke ib. entthen ffor^{ne} altheres vicario Cappellan eller ffor^{ne} altheress werie som ffor^{ne} althere wtii were oc fforfuor haffuer arlighet aar ffeem marck rede penninghe Huilke peninghe ffor^{ne} Suinborgs kiemenere skulle wdgiffue tiil gode rede tuinde tidher om aareth aff ffor^{ne} byss rentthe oc Indgieltdt Halffredii marck om St^e michels dag oc 2½ marck om posse ffor then gordt oc eyndom som wij haffue annameth ffran St^e Hans althere oc althersuerie weluillighen som ffor^{ne} altheres breff ther paa wduiffser oc Indeholdher wtii breben oc i lenghen lighendis Syndhen nest Radhusset Huilken gordt met aldt sin bygningh oc eyndom stall affbrides oc wdlegges tiil menige bestee oc byss bestandt att uere oc bliffue tiill et euigt areltorge oc almindeligt marketh haa well ffor indhenbiiff Indbigghere som wdenbiiff, oc tiilfighete ffor landferinge ffor wdhen marckett haa well som i almyndeligt marckett som her effther komendis worder Skebe oc haa thet gudt fforbyude att thise ffor^{ne} penghe oc rente icke wdkomme tiill gode reede aar effther aar som fforsschriffuet staar De then gudhs tieniste skulde fformynstess ffor theres stelle som for^{ne} gordt oc grundt haffue giiffueth tiill ffor^{ne} Althere Thaa tiilpliche och bebynde wij wore efftherkommere borgmeester oc raadt oc mennighe byss Indbigghere oc almue att holde ffor^{ne} St^e Hans althere aldeless wdhen stadhe oc opbigge ffor^{ne} althere syn gordt wtii geen wtii bredhen oc y lenghen effther ffor^{ne} altheress breffs lidelse som ther paa er Att alle thise ordt, artidler oc punethe skulle

ffast oc ubridlighen holdhes euindelighen Tha haffue uij ffor^{ne} borgmesthere oc raadt mett mennige Suinborghs Indbigghere oc almue ffuldkommelighen oc endrecteligen Saa oc willie oc samtide hengdt wor byff oc stads Indzegell nedhen ffor thette breff mett ffor^{ne} werdige fadhers officials Indzegell oc mett alle wore Indzegler oc ffor^{ne} laghs Indzegler Giffuitt oc schriffuet i Suinborgh Sti-
 Olaui Konges dagh Mar effther gudh byrdt tusyndhe ffemhundredhe xxviij.

(Original paa Pergament i Svendborg Raadstue-Archiv. Af de tolv Segl er nu kun det første, Svendborg Byes Segl, tilbage.)

XCv.

Leiebrev paa en Gaard, der tilhorte Vor Frue Vicarie i Vor Frue Kirke i Svendborg.
 1535.

(L. C. S. 95.)

Jeg Per Laurigen prest til vor frue Capel, i vor frue kirke i Suenborrig, gior bitter-
 ligt i dette mit obne breff, at ieg vdi leye haffuer ladt fornumstig mand Hans Andersen borger i
 Suenborrig, oc hans sande arffuinge deris liffs tiid, en fornessnde Alters gaard, som hederlig
 mand her Souren Persen i Falster gaff til for^{de} Alter, til gudz tieniste, Huilken gaard oc
 grund liggindis er Norden nest Niels tagihens gaard, oc Synden nest den gaard der Morten
 Skeyre fordom ibode, met al for^{de} gaardz rette tilliggelse, i lengden oc bredden, op oc neder, vot
 oc tiurt, som for^{de} gaard nu begreffuen er, ic. Vndertagit det stenhuus som hederlig mand her Mi-
 chel Persen Sogneprest til vor frue kirke lodt bygge, oc gaff til vor frue tiider i for^{de}
 kirke ic. met sodant stell oc vilfor, at for^{de} Hans Andersen, hustru, oc born, oc deris sande
 arffuinge, skulle rebelig vdgiffue presterne til for^{de} Alter v mark danske penninge, halffdelen om Mi-
 chels messe, oc halffdelen om Paasche, oc selffuer bygge oc forbedre paa for^{de} gaard, som de ville
 haffue gaffu aff, oc holle hannem ved sin fulle mact, Oc disligiste seluer forskatte hannem i alle Vys
 tynger, oc ir ß til vor frue kirke til Jordshyd huert aar, Item vaar det oc saa at for^{de} v mark
 ey rebelig vdkomme vbestaarit til Alter, til for^{de} tuende tiider, Da skal presten til for^{de} Alter have
 for^{de} gaard igen, selffuer vdi oc aff at sette ehuo hannem løster, Oc da saa vel som nu selffuer op-
 peberre for^{de} huusleye, Oc den bygning oc forbedring der da findes skal verre quit og frij til for^{de}
 Alter, foruden nogen gunst gaffue eller bestatning der faare ic., Item vaare oc saa det gud forbiude,
 at Messe oc gudz tieniste skulle affleggis, eller er bleffne aslagt, da skulle for^{de} Hans Andersen,
 hustru oc born oc deris arffuinge haffue den gaard met hederlig mandz minde, her Souren Per-
 sens i Falster, Oc hues bygning oc forbedring der da findis paa for^{de} gaard, det skal staa til viij
 Danne mendz sigelse, ii ij paa huer side. At ieg dette saa tilstaa som forscreffuit er, oc til vder-

mere vindiſbyrd, henger ieg mit Indzegel neben for dette mit obne breff, met flere Danne mendz Indzegele ſom ieg haſſuer der kierligen tilbedit, ſom erre her Anders Inguorſen Officialis i Suenborrig, Anders Mortenſen raadmand ibid, oc Thomas Jenſen borger ibid, Datum anno dⁿⁱ m^{dc}xxx quinto, feria tertia poſt Benedicti Abbatis.

I en Anmærkning er af Proſten tilføiet følgende:

Diſſe v mark aff Carſper Crampis gaard ſom ligger til vor Frue Vicarie, ere lagde til Hørens løn i vor Frue Sogen eſfter Fundagens Lydelse.

Archetypus harum literarum inuenitur apud Michaelem Nicolai Ludimagiſtrum Euenburgienſem, 1573.

XCVI.

Calente Alters Indtægt.

(L. C. S. 91.) Copie af her Jep ſkyttis register, paa det godz ſom laa til Calente altere (i Svendborg.)

Neditus altaris kalendarum.

Oluf vgle ix ſ; Calente gaard-iiii mark; Strangi Mogenſen vi gl.; Hans Anderſen vi gl.; Jep Lauriſen xxii ſ; Dytmer glarmeſter xii ſ; her Morten xii ſ; Søren ſmed vi ſ; Søren Jude ii ſ; Lauriſ Lemmermand vi ſ; Kirſtine gaasix v ſ p. curia i Brogade; Collus rimsneder 1 mark; Hyrne huſit —; her Michel iiii ſ; Oluf kervert ii ſ; Per Bang iii mark; Niels huid ſmed xii ſ; Jep Eſpernſen viii ſ; Hans Norſkoff iiii ſ; Maſ mand iiii ſ; Hans ſmedz gaard vi ſ; Michel ſeriuer ix ſ.

Landz godz.

En gord i Stramelſe ix ørtug byg oc 1 pund haure; En gaard i Stiøl iii ørtug byg; En Jord iiii ſtr. byg; En Jord iiii ſ. Anders pſ; En Jord paa Querndruppe mark 1 ørtug byg.

XCVII.

Fundatsbrev paa Præſterenten til St. Nicolai Kirkes Tjenere i Svendborg. 1541.

(L. C. S. 24).

Wi eſterschreffne Eric Crommedige, Høffuidzmand paa Nesbyhoſſuit, Michel Brochen-

huuse, Hoffuidzmand paa Nyborrig, Jørgen Jensen, Superintendentens i Hyns Stigt, kiendis i dette vort obne breff at anno Dⁿⁱ m d r l j die Pauli conuersionis waare wi effter Kongl. Maytt. vor heriste naadige Herris befaling forsamliede paa Suenborrigs raadhuus, vdi Herrihproustens, borgemeesters, raadz oc menige almues øffueruerrelse vdi sammested, De øffueruegeide huorleidis stidelig kunde tilgaa met tuende Sognepresters, tuende Capellaners, en Scholemeesters oc en Herris oppehold; Tha haffue [vi] saa øffuer eens samtyct, at Sognepresterne foruden deris tilstidide offerdage, skulde de haffue xii danste Guide huer halt aar af huert Hedste oc ildsted i begge sogner, i sammested, Men bosoldh giffue effter deris effne, Derneft at Capellan til St. Nicolai Kirke skal aarlig haffue St^e Gertrudz vicarie, som løber 16½ Mark Huusleye oc iordsthyld. Først af Simons Huus vid Geridzport 2½ Mk. It. de iii boe derneft iii Mk. Jens Hiulmandz gaard 3½ Mk. Item det Huus, som Hans Strangisøn vdi bode imellem boe ii Mk. Item aff Strange Maunnsønns Huus vid Stranden 2½ Mk., de tho boe der hoes, som A. M. haffuer 2½ Mk. Item thu stycker iord, som ligger paa Tosing, som laa for til Calente alter viii β. Item skal samme Capellan haffue de Huse oc gordzrom til en residence, som Hr. Knud Andersen hadde i sin tiid.. De hertil skal han haffue ix Ortug byg aff en gaard paa Tosing, som laa førre til Calente alter, De skal hand holde en prediken huer Sondag Morgen i Closter for vngt Følsch, oc predike huer Torsdag i Sti Nicolai Sognekirke, foruden den mettieniste og Sognebud, som hand skal verre Sognepresten met bistandig, nar hand hannem tilfigendis vorder, De skal Sognepresten ibidem eller Capellanen, om nød er, predike huer fredag vdi Closterit, foruden den anden Sognmetieniste, som pleier at holdis. Item skal Skolemeesteren haffue xj Guide huer halt aar aff samme Hedste oc ildsted, oc aff bosoldh effter deris formue, De xii Mark oc 6½ β aff Calente Jordsthyld oc Huusleyge. Som er aff Strangi Maunnsøn 4½ β til iordsthyld. Item Hans Andersøn 4½ β til iordsthyld. Item Her Jens Gregorsøn xii β til iordsthyld. Item Hans Knøbe 1 Mk. til iordsthyld, Rasmus rimsner xii β til iordsthyld, Oluff Salmager vi β til iordsthyld, Auffue Søurenssøn ii β til iordsthyld. Aff Her Hans rødz gaard vi β til iordsthyld, Erick Hansøn iiii β til iordsthyld, Niels Tagisøn oc iiii β til iordsthyld, Niels Diegen 1 Mk til iordsthyld; Hans scriffuer ii Mk til iordsthyld af sin gaard, Per Bang ii Mk til iordsthyld Maybager 2½ β, Nis Guid xii β til iordsthyld Strangi Maunnsøn ii Mk. item viii β til iordsthyld aff Fru Mettes gord, Michel rimsner iiii β. Michel Diegen ix β, P. Maunnsøn iiii β. Item iiii Mk. aff St^e Byrritte gord i Skattergade som Jomfru Kirstine Claus dotter iboer, oc ii Mk aff St^e Byrrite boe i Rysborrig, som mester Ulrich nu haffuer, oc dette skal vdgiffues til tuende tider om aarit, Haldelen om Sti Michels dag, oc Halffdelen om Paaschen. De skulle samme Kirketienere haffue selfue maect, at opkressue samme rente aff dennem, som bo i Husene oc paa iordene. De det skal dennem redelig giffues, vnder deres bressuis fortabelse, som derpaa giffuit er. De til vdermere beviisning oc vindiøbyrd at saa skal vbrødelig holdis, Trycke wi vore indzegle paa dette vort obne breff.

XCVIII.

Fundatsbrev paa Præsterenten til Vor Frue Kirkes Tjenere i Svendborg. 1541.

(L. C. S. 55).

(Indgangen er ligelydende med Fundatsbrevet for Nicolai Sogn; derpaa hedder det videre:)

— „Tha haffue wi saa offuer eens samtyckt, at Sognepresterne foruden deris tilfickit rente oc offers dage, skulle de haffue xii danste Guide huer halt aar aff huert hedske oc ildsted, i begge Sogne ibidem. Men bosold oc enuerrinde sold giffue effter deris effne; Derneft at Capellanen til vor Frue Kirke ibid. skal haffue al den Rente, som liggendis var til Sancte Anne alter i samme vor Frue Kirke af disse efterstreffue Huse oc iorde, Først af Jens matsens scomagars gaard i mollegade ii Mk penninge, af en iord ved skiffbroporten Per Persen haffuer vi s, af Hans Andersens iord vi s, af Niels Tagisens gaard ii Mk, aff Christoffer Gommisens Huus iii Mk; aff Maß Horboes bod iii s, aff Hans Torkelsens gaards halpart iii Mk., aff Jep Bogmandz gaard xxiiii s, aff det Huus Morthen Buchs hustru iboer iii Mk, Erich scomager af det Huus Hans Ericksen iboer ii Mk., af Tiens slacters gaard i Mk, af Hans Engels Huus iii Mk, af det huus Hans Matsen haffuer v Mk, af tho bode i samme gaard iii Mk, af en bo knud Lemmiche haffuer 1 Mk; De effther Her Jep Skyttis Død, skal tilleggis samme Capellan den rente, som nu ligger aff rette til Sancti Canuti alter i samme vor Frue Kirke. Sogne Diegmen til samme vor frue kirke skal verre Hører her i Scholen, oc foruden Schole løn skal hand haffue til Diegne rente vi danste Guide, huer halff aar aff huer hedske oc ildsted i samme Soggen, Dertil met af alter rente skal hand haffue huert aar ii Mk af den gaard Nis Kellemed iboer, som var giffuen til Sancti Peders alter, oc v Mk. aff Sancti Johannis vicari ibid, som Hr. Knud Jude haffuer, Item v Mk. aff vor Frue Capels vicari, som Hr. Peder Laurißen haffuer. De skal Sognepresten til vor frue kirke eller hans Capellan predike i Closter kirke huer Onsdag, De skal Capellanen til vor frue kirke, foruden Sognebud og Sognetjeneste, predike i vor frue kirke huer Tisdag, De Sogne Diegmen met sine Sogneborn oc pefflinge sunge Dthesang, effther Ordinaungen paa samme for^{ne} ii dage prediken hollis, foruden anden sedbanlig tieniste Sogndiegnen pleyer at holde om hellige dage. De for^{ne} Capellan oc diegen til samme kirke haffue self magt at opkreffue for^{ne} rente oc Jordstyld aff dem som paa iordene oc hussene ibo, De det skal dem redelig vdgiffuis, halpart til Michelmøffe, oc anden halpart til Posche huert aar, vnder deris broffs oc ehedomis fortabelse, som derpaa giffuit er, oc dennum her effter giffues skal v. s. v.

XCIX.

Lehnsmands og Superintendents Brev om at Kirkeby og Lunde Sogne indtil videre
 skulle være annecterede St. Nicolai Kirke i Svendborg. 1541.

(L. C. S. 18.)

Michel Brochenhuus kongl. Mai^{ts} Lensmand til Nyborrig oc Jørgen Jensen Superin-
 tendent til Fyns stigt, Wi gjøre bitterligt for alle med dette vort obne breff, at som menlig alle
 Kiofsteders Sogneprester her vdi stigtet, haaffuer aff gammel christendoms skick, Annere Landkirker til
 sine bykirker, bode for sin egen vnderhollings nøttørtighed, oc sine mettieners behielping, Tha haaffue
 wi oc nu paa gudz vegne oc kongelig maiestats, saa sambyrdit oc forskickit, at hederlig mand her Chri-
 sten Clausen Sogneprest til Sti Nicolai Kirke vdi Suenborrig, skal haaffue efter erlig oc
 velbyrdig mandz mester Olricks afgang, Kirkeby og Lunde Sogner for Annere, Met saa stel
 hand skal lade samme kirker forsees med en lerd oc gudfryctig prest, som dennem kand vel forestaa vdi
 gudz ord oc sacrament, Oc for sig sin tieniste nogis med renten aff den ene Sogen, Som de sel
 best kunde forliges om, Besynderlig her Christophher som forn^e mester Olrick til samme Sogner
 haaffuer verrit Capellan, Om hand i lerdom oc leffnit vil sticke seg som en Christelig prestmand bør at
 gjøre, Indtil saa lunge at en nermer sogen, beleylig hoes Suenborrig, bliffuer ledig at kunde
 annereris til forn^e Sti Nicolai kirks Sogneprest, som nu er, oc alle hans efterkommere euin-
 delig ic. Thi biude oc befale wi paa gudz og kong^e Mai^{ts} vegne, alle sognemend oc gandste sogne
 almue vdi forn^e Kirkeby oc Lunde Sogner, at i forn^effude her Christen Clausen, verrer hø-
 rig oc lydlig for eders rette Sogneherre, oc at i gjøre oc giffue hannem alle eders sogneprests ret-
 tighed, som eder eyer med rette, i Lind, offer, oc anden preste rente, prestegaarde oc alle deris rette
 tilliggelse, som i ville forsuare for gud, oc verre bekiend for kong^e Mai^{ts}. Hand skal igen eder
 baade stundem sell tiene, oc lade eder ved en anden lerd dannemand vel betiene, baade i kirken oc
 vden, med gudz ord, sacramente, oc alle andre rette preste embeder, Her vide i at rette eder efter nar
 Herridz Prousten effter denne vor scriffuelse hannem vdi eders kirker oc preste gaarde indforindis vor-
 der, effter kong^e Maiestats ordinandzes lydelse, Giffuit vdi Kiøbenhavn Torsdag effter tredie
 Paaschedag, Anno dⁿⁱ mdrli. Under vore signeter.

C.

Thingsvidne af Svendborg Bything, at tolv gamle Mænd svore om Renten til Vor
 Frue Kirke i Svendborg, hvis Adkomstbreve vare bortkomne. 1543.

(L. C. S. 121).

Wii effterscreffne, Peder Skoning Byfogit i Suenborrig, Per Willompen, Anders Per-

ßen Strangi Hanßen Raadmend, Hans engel byscriffuer, Niels Tagißen, Per Hanßen, Thomis frag, Erich hanßen, Per scriffuer, Jesper knudßen, Christopher Persen borgere ibid, Giørre bitterligt i dette vort 'obne breff, aar effter gudz byrd mdrliii Anden Paaſche dag paa Suenbørrigs byting var ſtidit for os oc Dannemend flere beſteden mand Jens ſmed kyrke verge til vor frue kyrke her vdi Suenbørrigs bp, Huilken der haſſuer iii ting ſamfelde, oc i dag det ſierde giſſuet ilbing oc klage, at hues breffue ſom for^m vor frue kyrke, haſſde paa huuſſe iorde, gaarde, oc andre kyrkens eyedomme erre hende meſteparten vdi denne fremſarne feyde fraa kommit den tiid byen bleff ſpolieret oc vdupluſtrit, Oc paa huert Ting beſynderligen haſſuer budit loug paa Logheſt att ville induerge met kyrkemend effter lougen for^m kyrkens eyedomme, Oc der til haſſuer ladit Tingkalle diſſe effterſcreffne gamle ellinge ſom boo vdi begge Sogne her ſamme ſtedz, ſom er Hans ſeriffuer borgemeſter, Per Wang, Strangi Mogenßen, Jesper Hanßen Raadmend, Hans Jesperßen, Jens ſtinder, Søffren Hanßen, Hans Perßen, Hans Jesperßen Stomager, P. Olßen, Knud Lemmide oc Michel Raſmußen borgere i Suenbørrig De lod opleſſe kyrkens bog for thennem ſaa lyvindis, forſt

En iord vid bagergade port ſom Jørgen Nielfen nu haſſuer, oc giſſuer Aarligen iiii ſ

Jt. en boo liggindis emellem her Hans gaas oc Søuren gaas ſom giſſuer aarligen x engelſte til kyrken, oc x til preſten

Jt. en iord neſt optil mølledammit ſkyller iii ſ

Jt. en iord neſt optil iii ſ, Huilke Hans Anderſen borgemeſter aathe,

Jt. Her Hans Gaas haſſuer en iord i Holgade for vj ſ

oc en anden iord der hoes for vj ſ

ſom Hans Anderſen borgemeſter aathe

Jt. Thomis frag en iord i Holgade for vi ſ

oc en anden iord ibidem for vi ſ

ſom Jep kordßen aathe

Jt. Oluff ker vort en iord i Holgade for vi ſ

Jt. Jesper Anderſen haſſuer en iord i Holgade for vi graatte

Jt. Erich Hanßen en iord i Holgade for v ſ

Jt. Per guldfmid en iord i Holgade for vi ſ

Jt. Morten ſeyre haſſuer en iord Nordouſt fra kyrken for ix ſ

huer beſynderlig, oc bad dem ſaa gud hielpe met oprakte fingre, at dem kand vel dragis til minde, at ſamme vor frue kyrke haſſuer haſſt for^m Jorde, oc gaarde, vdi trettiuge vintre oc mere, wildſtit oc wliert, Oc kyrkewerge til for^m vor frue kyrke haſſuer oppekorrit leyen, oc giortt rede derfor paa kyrkens regenſkab, Oc haſſde for^m Jens ſmed loſſligen tingkallit alle de mend ſom ſamme iorde oc gaarde vdi vere haſſde, oc atſpurde dem alle oc huer ſærdelis om de haſſde der no-git imod at ſige, Tha ſuaride de alle, ney, Ther offuer i rette ſatte for^m Jens ſmed for Dom-

mere oc Dannemend huorlebis hand viidere den sag forfare skulle paa kyrkens vegne efter sodanne vindisbyrd, oc theris egne bekiendelse, Tha beraadde Dommeren seg met Iougen oc Dannemend, oc fandt saa for rette, at effterdi for^{ne} vor frue kyrke haffuer hafft sodanne eyedomme vdi saa lang tiid som nu beuist er, Da bør kyrken effter Iougen at nyde oc beholle for^{ne} sine eyedomme Iouglose til euig tiide, Ther oppaa bedis sig oc Iofflige fremlebbe for^{ne} Jens sme d ett fult Tingebidne aff viii trofaste Dannemend, som er o. s. v. borgere i Suenborrig, huille for^{ne} viii Dannemend alle endrectelige vindide paa deris gode tro oc sandhedt, at de samme dag paa for^{ne} Ting sandelige hørde oc saa at saa gick oc foer i alle ord oc articke som for^{uit} staar. Til vdermere vindisbyrd henge wi for^{ne} wore jndzgle neden for dette vort obne breff, Datum vt supra.

CL.

Mester Hans Gaases Gjenbrev paa en Gaard og et Huus, Borgmester og Raad med Aldermanden for Kjøbmands-Compagniet havde overladt ham imod en aarlig Afgift til Vor Frue Kirke og dens Præster. 1552.

(L. C. S. 85.)

Jeg M. Hans Gaas kiendis met dette mit obne breff, at fornumstig mend Burgemester oc Raad i Suenborrig, met Aldermandens samtycke til Kjøbmands Kompani her samme stedz haffue vnt oc bebreffuit meg oc mine arffuinge ett S. Anne laugs huus oc Jord som liggindis er Norden nest vor frue kirkis huus oc Jord, der som Scholen var tilforn emellem begge gader, som Jesper Knudsen salig met gud, en tiid lang vdi Ieye haffde, Esterdi det findis fordom at verre kommit fra mine foreldre, Met saadant stel oc vilkaar, at ieg oc mine arffuinge skulle verre forplicitit, at bygge oc forbedre det, oc giffue deraff aarlig aar iii mark til at lønne Capellanen met til vor frue kirke, Sammelebis haffue de oc vnt oc bebreffuit meg oc mine arffuinge en bo effter Anne Huedkeldz, Christen Jenhenss effterleuerstes død oc affgang, Huillen bo liggindis er Vesten nest min egen gaard oc Osten nest den gaard, som Søren gaas ibode, Oc met saa stel oc vilkaar at ieg oc mine arffuinge skulle giffue der aff, aarlig aar til gode rede, effter den tiid ieg samme bo anammer, oc Anne Huidkeldz død oc affgangen er, fem skilling, de 2½ ß, til Sognepresten, de 2½ ß til vor frue kirke, Oc der som for^{ne} penninge icke redelig vdkomme aarlig aar som forseriffuit staar, Men aff nogen fortrodenstass igen holdis, Tha skal for^{ne} huus oc bo komme saa fritt oc ubehindrit til S. Anne laug oc kirken igen, som det nu er, Dog at ieg skal tilsiges ett halt aar tilforn, om de som i samme huus boer, findis forfømmelig, oc icke ville vdgiffue for^{ne} penninge oc Ieye til rette tiid, som for^{uit} staar, Datum Suenburg, feria 2a prorima post dominicam Vocem Iucunditatis, Anno Dⁿⁱ m^o lxxii, vnder mit Signet,

CII.

Kong Christian den Tredies Bekræftelsesbrev for Borgemeſter og Raad i Svendborg paa Herligheden af to Gaarde, hvis Landgilde var henlagt til Løn for Capellanen ved St. Nicolai Kirke. 1552.

(L. C. S. 124).

Wi Christian met Gudz naade o. s. v. Giorre alle bitterligt at os elſtelige Borgemeſter oc Raadmend vdi vor kioſted Suenborg haſſuer berett for os huorledis at deris forſedre Borgemeſter oc Raadmend der ſammesteds haſſue koft thuende Gaarde liggindis paa Thofing, den ene i Lundzbalke, ſom Jens Hanſen iboer, oc den anden i Stio II, ſom Hans Engel iboer, Huille gaarde ſom haſſuer verrit lagt til Kalente Gilde der i byen, De Borgemeſter og Raad altid haſſuer haſſt ſamme godz i forſuar, De der wi nogen tiid ſiden forleden haſſue forordinerit vor Lænsmand met Superintendenten vdi vort Land Fyn, at ſulle eſfter vor Ordinans liudelse drage her omkring i Landit, oc forfare huor Kalente godz ſandz at verre, Da ſulle de det legge til Scholer eller anden gudz tieniſte, De ſamme tiid er Landgillet af ſamme thuende Gaarde lagt til Capellanens vnderholling, til St. Nicolai kirke i for^{re} Suenborg, oc Herligheden der aff at bliſſue hoer Borgemeſter oc Raadmend der ſammesteds, Thi haſſue wi aff vor ſynderlig gunſt oc naade beuilget oc ſamtyct, oc nu met dette vort obue breff beuilge oc ſamtyct, at herligheden aff for^{re} thuende Gaarde, maa her eſfter verre oc bliſſue hoer for^{re} Borgemeſter oc Raadmend i Suenborrig, oc deris eſfterkommere, Dog at rette Landgille bliſſue hoer Capellanen til for^{re} St. Nicolai kirke, den ſom nu er oc hereſfter kommindis vorder, ſom det forordinerit er. Forbindindis o. s. v.

Giffuet paa vort Slot Nyborrig Sancti Thome Apoſtoli dag, Mar 10. m dlii vnder vort Signet.

Christian.

CIII.

Kong Christian den Tredies Brev paa Kongetienden af Skaarup Sogn til Sognepreſten ved Vor Frue Kirke i Svendborg. 1558.

(L. C. S. 137).

Wi Christian then tredie met gudz naade o. s. v., Giorre alle bitterlig at paa thed Sognepreſten til vor frue kirke vdi vor kioſted Suenborrig, then ſom nu er eller her eſfter kommindis vorder ſaa megit this bedre kand haſſue ſin tilbørlig vnderholling, haſſue wi aff vor ſynderlige

gunst oc naade vndt oc tilladit, oc nu met thette vort obne breff vnde oc tillade, at hand altiid her-
 effter skal mue oppeberre vor oc kronens part aff forntiinden aff Skoruppe Sogen, oc thend siden
 nyde bruge oc beholle til sin vnderhollings behoff. Sammeledis haffue wi af samme gunst oc naade
 vndit oc tilladit, at hues kloker Taffler oc andre ornamentes som kirkeverrier til for^{ne} vor frue
 kirke haffue vdført af Thuede kirke oc til Suenborrig effter vort breffs liudelse, maa oc skal al-
 tiid her effter bliffue til kirkerne ther sammesteds. Bedindis oc biudindis vore vnderfotte menige
 Sognemend i for^{ne} Skoruppe Sogen at i rette eder her effter at giffue oc til gode rede fornøge
 for^{ne} Sogneprest til vor frue kirke i Suenborrig vor oc kronens part aff forntiinden aff for^{ne}
 Skoruppe Sogen efftersom forscruuit stor ladindis thed ingenlunde vnder vort hylift oc naade.

Giffuit paa vort Slot Nyborrig then x Dag Junii, Aar ic. mdlviii.

vnder vort Signet
 Christian.

Vest for Retten oc Confererit, med her af udtagne
 sidimerede Copier inden Sunds Gudme Herridz-
 ting Laarsdagen den 18 August 1692.

CIV.

Dom af Sundsherredsthing om Colloquii Gilbes Gaard. 1563.

(L. C. S. 45.)

Jeg Hans Mag i Querndrup Herrisfogit i Sundherrit kiendis oc bitterlig giør for alle met
 dette mit obne breff, aar ic. mdlxiii, Onsdagen nest effter dominicam Reminiscere var stidit for
 meg paa Sundzherris ting, erlig oc fornunstig mand Bertell Juerßen i Stenstrup, Oc hand
 paa Lensmandens vegne erlig oc velbyrdig Eschil Gois, haffde lofflig met trende lauger vdi rette
 delst Rasmus Persen Buck i Stubestrup for gesteri oc anden herlighed til Nyborrig, aff den
 gaard som for^{ne} Rasmus Persen nu selffuer iboer, Dertil suarit erlig oc velbyrdig mand Mæ-
 ster Hans Gaas oc sagde at baade hand oc de andre dannemend saa mange som gildbrødre er i
 det Colloquii gilbe i Sundzherrit de haffue haft samme gaard i heffdt oc haand wildskit oc
 vkiørdt i xl aar. Oc der paa vdi rette lagde for^{ne} Mester Hans Gaas ett obit beseglit perge-
 mens breff, wdgiffuit paa Wlorup aff erlig oc velbyrdig mand Henning Balkendrup, Aar
 effter gudz byrd mdr v, *) som beuiste deris atkomme, at de haffue samme gaard for frij Eygedom oc
 magstifte til for^{ne} Colloquii gilbe, til dennem oc deris effterkommere, for huermandz tiltale, Oc
 for^{ne} Mester Hans Gaas oc Bertel Juerßen gaff dennem vdi alle rette, oc begerit dom for

*) See ovenfor No. XCII.

dennem i denne Sag, Tha efter tiltall oc gensuar oc sagens leylighed, oc efter forne Breffs Iydelse som forne Mester Hans i dag lod lesse inden tinge paa samme gaard, Tha fandt ieg forne Rasmus Persen quit at verre for forne Bertell Juerßens tiltale i den sag, Oc huem som kiendis seg at haffue nogen videre Eygedom, eller Herlighed i samme gaard, Da maa den tiltale allermanden oc alle gildbrødre i forne Colloqui i gilde, oc lade dennem louglig falle efter recessens Iydelse, Til hues ydermere bindisbyrd trycker ieg mit indzejel neden paa dette mit obue breff, Datum vt supra.

F a a b o r g.

A.

Dokumenter, der vedkomme Byen i Usmindelighed.

CV.

Rong Eric Menveds første Privilegium for Faaborg. 1288.

(B. S. 239.)

Ericus, Dei gratia Danorum Slavorum rex, omnibus hoc scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. &c. *) quod nos villanos de Faaburg sub nostra pace et protectione recipientes specialiter defensandos, ipsos ab omni onere thelonii ubique locorum intra terminos regni nostri liberos dimittimus et exentos, concedentes eisdem libertatem in pascuis suorum pecorum pascendorum, quam habuerunt tempore felicitis memorie proavi nostri domini regis Waldemari. Insuper iisdem hanc addidimus prerogativam, ipsis licentiam indulgentes — — — ut quicumque predictis villanis infra villæ suæ terminos injuriari præsumserit, potestatem eundem detinendi, si potuerint, habeant absque satisfactione qualibet exhibenda. Unde per gratiam nostram distincte prohibemus, ne quis ipsos super hujusmodi libertatibus et gratiis contra tenorem præsentium præsumat aliquatenus molestare, sicut regiam evitare voluerit ultionem. In cujus rei testimonium præsentibus scriptis sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Nyburgh anno dni [mille-

*) Caalødes i den bircherodske Afskrift. Der er her udeladt en af de sædvanlige Formularer: notum facimus omnibus præsentibus et futuris, eller: constare volumus universis præsentibus et futuris, eller deß.

simo] ducentesimo octogesimo octavo dominica S^{to} Trinitatis. In præsentia dilectæ matris nostræ, teste d^{no} Waldemaro duce Iutiæ.

(Udtog hos Suhm, ¹ Hist. af Danmark, 11te Tome, S. 33. Jfr. danske Atlas, 6 Tome, S. 787. Under den bircherodske Uffrist staaer: „Originalen i Saaborg.“)

CVI.

Hertug Waldemar Eriksens Bessjærmelsesbrev for Faaborg. 1288.

(B. S. 240).

Waldemarus, Dei gratia dux Iutiæ, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in Domino sempiternam. Constare volumus universis præsentibus et futuris, quod nos præsentium exhibitoribus, dilectis nostris villanis in Faaburg, omnia jura singulasque libertates, quæ et quæ eidem temporibus progenitorum nostrorum, claræ memoriæ Waldemari ac Abelis, quondam regum Daciæ, ducisque Erixi, patris nostri perdilecti, vel in pecoribus suis ad pascua deducendis sive in aliis quibuscunque liberius dignoscuntur habuisse, prout in evidentibus literis eorundem progenitorum nostrorum evidentius patet, concedimus per præsentes; abusiones singulas, quas prædicti villani nostri hactenus in consuetudinem deduxerunt, præsentibus in irritum revocantes, et capiendo eos deinceps sub nostra protectione speciali defensandos. Unde sub gratia nostra firmiter prohibemus, ne quis ipsos villanos nostros super hac immunitatis gratia eisdem a nobis indulta præsumat aliquatenus indebite molestare. In cujus facti perpetuam memoriam et evidentiam plenior memoratis villanis nostris præsentes literas contulimus sigillo nostro communitas. Datum Hathærslef anno dⁿⁱ M. ducentesimo octogesimo octavo.

(Udtog hos Suhm, Hist. af Danmark, 11te Tome, S. 35. Brevet siges her at være givet den 5 September. Jvfr. d. Atlas, 6 T. S. 787).

CVII.

Kong Erik Menveds andet Privilegium for Faaborg. 1297.

(B. S. 272.)

Ericus, Dei gratia Danorum Slavorum Rex, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus universis, quod nos exhibitores præsentium villanos in Faaburgh, quoniam nobis servierint, una cum omnibus bonis suis

et familia sibi — — — sub nostra pace et protectione suscepimus specialiter defendendos, prohibentes districte sub obtentu gratiæ nostræ, ne quis advocatorum nostrorum vel eorundem officialium seu — — alius ipsos seu eorum aliquem contra tenorem præsentium in bonis aut personis audeat aliquatenus molestare, sicut indignationem nostram et regiam ultionem volunt evitare. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum. Datum Otthoniæ anno MCCXC septimo in die beatorum martirum Dionisii et sociorum, teste D^{no} Nicolao dapifero nostro.

(Udtog hos Suhm, anf. Steb S. 259; jfr. Danske Atlas, 6te T. S. 789).

CVIII.

Rong Eric Menveds tredie Privilegium for Faaborg. 1313.

(B. S. 243.)

Ericus, Dei gratia Danorum Slavorumque Rex, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus, quod nos exhibitores præsentium dilectis villanis nostris in Faaburgh de gratia cupimus ac — — — inus speciali, quod in campis Dyghernæs, Hoorne et Svanwik pascua pecorum et ligna cremabilia ac virgas pro constitutione sepium suarum — — — teneantur prout consveti fuerunt ab antiquo. Unde districtius prohibemus, ne quis advocatorum nostrorum seu quisquis alius ipsos vel ipsorum aliquem impediatur indebite, prout indignationem nostram et ultionem regiam duxit evitandam. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Nykiøping anno dñi MCCC tertio decimo tertia feria proxima post diem S^{ti} Johannis ante portam latinam. In præsentia nostra &c.

(Udtog hos Suhm, 5ift. af Danmark, 11te T. S. 696).

CIX.

Rong Christoffer den Andens Bekræftelse paa ældre Kongers Privilegier for Faaborg. 1325.

(B. S. 249).

Christophorus, Dei gratia, Danorum Slavorumque rex, dux Esthoniæ, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus universis, quod nos exhibitores præsentium, omnes et singulos villanos nostros in Faaburg,

sub nostra pace et protectione suscepimus specialiter defendendos. Omnia jura et libertates eorundem, quæ et quas a temporibus progenitoris nostri, dñi Waldemari regis felicis memoriæ, in theloniis, pascuis suorum pecorum pascendorum et singulis aliis habuerant, exceptis silvis nostris dictam villam circumquaque circumjacentibus, ipsis per apertas literas dñi Erici, fratris nostri, quondam regis Danorum, concessis, roboramus, ratificamus, et confirmamus per præsentem. Unde sub obtenta gratiæ nostræ distinctius inhibemus, ne quis advocatorum nostrorum, eorum officialium, seu quisquis alius cujuscunque conditionis aut status existat, ipsos seu aliquem ipsorum supra dictis juribus suis et libertatibus præsumat aliquatenus molestare, prout indignationem nostram et ultionem duxerit evitandas. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus [est] appensum. Datum Wurtungburgh anno dñi MCCCXXV in octava corporis Christi in præsentia nostra.

(Udtog hos Suhm, Hist. af Danmark, 12te Tome, S. 96, efter det Langebæske Diplomatarium i Geheime-Archivet og Refens (utrykte) Atlas).

CX.

Dronning Margarethes Bevilling for Borgerne i Faaborg at maatte erlægge Tolden paa samme Maade som andre Kjøbstædmænd i Fyen. 1388.

(B. S. 248.)

Margretta, Dei gratia Norvegiæ et Sveciæ Regina ac vera hæres Daciæ, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in dño sempiternam. Præsentibus declaramus et — — — nos latoribus præsentium, dilectis nostris villanis de Foburgh, specialem dedisse et annuisse gratiam dandi thelonium constitutum et tali modo, prout ceteri nostri villani de aliis villis forensibus pheoniæ dare solent. Inhibemus igitur districte, ne quis advocatorum, aut eorum officialium dictos villanos Foburgenses aut illorum aliquem contra hanc gratiam nostram — — thelonii ullatenus audeat molestare. Datum Svyneburgh anno dñi MCCCLXXXVIII ipso die Sii Andreæ apostoli, nostro sub secreto præsentibus appenso.

CXI.

Kong Erik af Pommerns Beshjermelsesbrev for Faaborg. 1413.

(B. S. 245).

Vi Erik, med Guds Raade Danmarks, Sverrigs, Norges, Venders og Gothers Kon-

ning og Hertug i Pommern, hilse alle Mænd, at Vi af vor synderlige Naade og Gunst have taget Vore elskelige Borgere i Faaborg, deres Gods og Hion, i vor særdeles Naade, Fred, Værn og Segn; og unde Vi og stadfæste dem alle de Privilegier og Friheder, som vore Forfædre, Konger i Danmark, dem givet og stadfæstet havde i disse Breve, som til dette vort aabne Brev hængte ere, dog saa, at de skulle give deres Told paa Skane Marked. Thi forbyde vi alle Mænd, ihvo de helst ere, fornævnte vore Borgere i Faaborg imod disse vore Naader og Friheder i nogen Naade at hindre eller „tøfre“ under vor Naade og kongelige Høvn. Datum Flensborg anno dñi Mquadringsesimo tredecimo dominica proxima post festum exaltationis S^{te} crucis, nostro sub secreto præsentibus appenso.

CXII.

Udtog af K. Christoffer af Bajerns Bestjermelsesbrev for Faaborg. 1412.
(B. S. 246.)

Kong Christoffer tager Borgerne i Faaborg med deres Gods og Hion i sin særdeles kongelige Naade, Fred, Værn og Segn, samt under og stadfæster dem alle de Privilegier, hans Forfædre, Konger i Danmark, forhen have undt dem; Alt i samme Udtryk som Kong Eriks Bestjermelsesbrev (No. CXI). Datum Ottoniæ crastino beati Martini episcopi et confessoris, nostro sub secreto præsentibus appenso, anno dñi Mquadringsesimo quadragesimo secundo.

CXIII.

Udtog af Kong Christiern den Førstes Bestjermelsesbrev for Faaborg. 1452.
(B. S. 247.)

Christiern med Guds Naade Danmarks, Norges, Benders og Gotheres Konge o. s. v. bekræfter Faaborg Byes ældre Privilegier. Dat. Nyborg dom. Invocavit, nostro sub secreto præsentibus appenso, anno dñi 1452, anno vero regnorum nostrorum Daciæ quarto et Norvegiæ tertio. *)



*) I det bircherodiske Haandskrift S. 249 findes endvidere en Notits om, at Kong Hans i Året 1493 har

CXIV.

Udtog af Thingsvidne om Jorder og Enge, som Vor Frue Lag i Faaborg overlod
Eggert Nielsen. 1430.

(B. S. 269.)

N^o 1430 har Niels Hord, Bysfoged i Faaborg, Henrik Hansen, Sognepræst ibid., Eiler Tydskjen Borgemeester ibid., Jens Buleggen, Jens Jepsen, Jens Smidt, Thomas Henriksen og Bjørn Laurson, Raadmænd ibid. givet et Vidne og Brev, at besteden Mand Eggert Nielsen paa Faaborg Thing gjorde bevistligt med otte Mænd, at Michel Smidt paa Vor Frue Lags Vegne overlod bemeldte Eggert Nielsen nogle Enge og Jorder, som tilhørte Laget, med saa Skjel, at dersom samme Enge og Jorder af ham eller hans nogentid skulde afhændes, sælges eller pantsættes, skulde de først tilbydes Lagsbrødrene igjen.

CXV.

Udtog af Eggert Nielsens Bekræftelse paa en Gave af hans Moder til Vor Frue Lag
i Faaborg. 1430.

(B. S. 270.)

Samme Aar 1430 og samme Dag, Onsdagen næst efter Midfaste, udstedte ovenmeldte (i foregaaende No.) Mænd lige saadant et Brev, kundgjørende, at bemeldte Eggert Nielsen inden Thinge godvillig vedstod og bekræftede sin Moders, Søster Greta Esge, El. Esge Jensens Enke, hendes yderste Villie, da hun gav sin Gaard i Deygerneß, kaldet Mosegaard, til bemeldte Vor Frue Lag i Faaborg; og saasom han var næste Arving, er han med ovennævnte (i No. CXIV) Jorder og Gods igjen af Laget fornøiet.

CXVI.

Vidisse af Kong Christian d. Fjerde, hvori er indført et Laghævedsbrev paa
Faaborg Fiskevand af 1501.

Vi Christian den Fjerde o. s. v. Gjøre Alle vitterligt, at for os var stiftet Os elste Niels

givet Borgemeester og Raad i Faaborg lige Friheder med Borgemeester og Raad i Odense, paa det at Borgerne i Faaborg ikke skulle deles og støvnes til Herredsting eller andet udenbyes Thing, men søges for deres egen Dyrighed.

Madsen, Borgemeester udi Vor Riøbstad Faaborg med et velbeseglet Pergaments Brev med 12 hængende Indsegle for, heelt, holdent, ufrabet, ustuget, umaculeret og i alle Maader uforsalfket, lydende Ord fra Ord som følger:

Alle Mænd, dette Brev see eller høre læse, hilse Claus Jensen, Byfoged i Faaborg, Claus Brykke af Vaben, Jens Vulger, Borgemeester, Her. Mads Jensen, Officialis Episcopi og Præst til Horne Sogn, Hr. Hans Bii, Prior i det Hellige Lands Kloster, Hr. Hans Lauridsen, Sognepræst, Esbjørn Kræmer, Peder Hammer, Laurits Kræmer, Raadmænd, Hans Simonsen, Hans Skræder og Peder Ballger, Borgere og Bymænd sammesteds, ebindelig med Gud og bitterligt gjøre for alle Nærværende og Kommende, at Nar efter Guds Byrd Millesimo quinquagesimo (sic) [quingentesimo] primo, den Onsdag, som S. Blasii Episcopi Dag paafaldt, *) var stiftet paa Faaborg Bything for os og for mange flere gode Danne-mænd bestedelig Mand Jens Lyckesen, Byens Ræmner, hvilken som bedes, sit og fremledte et fuldt Thingsvidne af otte trofaste Dannemænd, som vare Knud Ibsen, Hans Madsen, Anders Bøse, Anders Madsen, Morten Hansen, Anders Smed, Borgere udi Faaborg, Stephen Rok i Horne og Laurits Ibsen udi Bjernet, hvilke for^{ne} otte Dannemænd alle samdrægtelig bundet paa deres gode Tro og Sandheds Ord, intet Vidne dem imod gif i nogen Maade, at de saae og hørte, for^{ne} Jens Lyckesens Laghøringe vare inden alle fire Stokke paa for^{ne} Ting og stadsfæste og hjemlede den Laghævd, som han, Borgemeester og Raad og menige Almue i Faaborg gjorde paa deres Fiskevand, som ligger Norden Byen, og som Dommeren dennem af Rette forefandt, i saa Maader, at første Laghævd, for^{ne} Jens Lyckesen gjorde paa den Holm, som ligger Norden udi for^{ne} Fiskevand, og stod paa samme Holm og bad sig Gud til Hjælp og Helgen selv tolvte Mand lagtimelig Dags, med gode jordegne Dannemænd, at for^{ne} Holm og Fiskevand, baade udi Bredden og udi Længden, med Dam og Damsbund, har været uilbæstet og ukæret til Faaborg udi 100 Nar, og kjendes ingen at have nogen Rettighed eller Eiendom udi for^{ne} Vand uden Gud og vor naadige Herre og Konge og de gode Indbyggere, som udi Faaborg boe. Item anden Laghævd gjorde for^{ne} Jens Lyckesen med gode jordegne Dannemænd, selv tolvte Mand, og stod udi Flodemalet paa for^{ne} Vand, der som Swaninge Mark og Dirnisse Mark medes, og bad sig Gud til Hjælp og Helgen, at for^{ne} Fiskevand, med al sit rette Flodemaal, at det er Guds og vor naadige Herre Konges og den gode Almues, som udi Faaborg boer, og ingen anden kjendes at [have] Rettighed eller Eiendom i for^{ne} Vand. Item tredje Laghævd gjorde for^{ne} Jens Lyckesen og stod paa Møllebam igjen, og bad sig Gud til Hjælp og Helgen, selv tolvte Mand, med gode jordegne Dannemænd, at for^{ne} Fiskevand, som han og Borgemeester og Raadmænd og menige

*) Denne Tidbestemmelse viser, at Aaret maa corrigeres til 1501, ikke til 1551; thi i det forstnævnte Aar faldt S. Blasii Dag (d. 3 Februar) paa en Onsdag, men i Aaret 1551 paa en Tirsdag. Dokumentet røber sig desuden kjendeligt som henhørende til de catholske Tider. Om 1451 eller noget tidligere Aar kan Tiden ikke være, da Helligaands Kloster i Faaborg først oprettedes 1477. (See nedenfor No. CXXI).

Almue i Faaborg havde da trindt omkring gaaet, kendes han Ingen at have nogen Eiendom eller Rettighed udi, hverken udi Dam eller Damsbund, uden Gud og vor naadige Herre Konge og menige Almue, som udi Faaborg boer, og haver været uildstet og ukæret til Faaborg i hundrede Aar, hvilken for^{ne} Laghævd for^{ne} Jens Lyckesen med Borgemeesters, Raads og menige Almuens udi Faaborg Billie og Samtykke gjorde, og varede deres Fiskevand med Loven som Dannemænd i alle Maader. Og hans Laghøringe meldte denne Loug stadig og ved fuld Magt for Dommere og Dannemænd paa for^{ne} Thing; At saa gif og før paa for^{ne} Thing, det vidne vi med vores Indsegle hængende neden for dette Brev, His auditis lectis et visis Sigillo nostro ad causas lucide protestamur, Dat: Haffniæ 9^o die Maii Anno 1604. Teste Arnoldo Huitfeldio Iustitiario nostro dilecto.

(Uffkrift, indført i Akterne ved en Proces mellem Fru Anne Margrethe von Gdzen, Sl. Jørgen Schuldtens til Simtrup (nu Sølsteenshuus), og Faaborg By, af 1657. Sides i Archivet paa hovedgaarden Svedholm. Da Originalens Retsskrivning ikke er bibeholdt i Uffkriften, er denne her trykt med den nu sædvanlige Skrivemaade.)

CCVII.

Udtog af Christiern Povelsen, Forstander for Odense Hospital, hans Leiebrev paa Langsmølle ved Faaborg til denne Byes Magistrat. 1552.

Christiern Povelsen, Prior til S. Knuds Kloster i Odense og Forstander for det almindelige Hospital sammesteds, samt Jens Pedersen, Præst og Tilsynsmand i samme Hospital, bortleie til Jørgen Bulger, Borgemeester i Faaborg, og Raad, paa deres og Almuens Vegne, bemeldte Hospitals Mølle, Langsmølle kaldet, liggende strax uden for Faaborg, imod en aarlig Afgift til bemeldte Hospital af fire Mark danske, som gilde og gjæve ere efter danske Hviders Værd, d. S. Knuds Kloster i Odense, S. Viti et Modesti dag, Aar 1552.

(Original paa Pergament med 3 Segl i Svedhølm's Archiv.)

CCVIII.

Udtog af et Arvefæstebrev paa Langsmølle ved Faaborg. 1552.

Jørgen Bulger, Borgemeester, og Raad i Faaborg, bortleier til evig Tid til Peder Hanssen og hans Efterkommere den Mølle, der ligger strax uden for Faaborg By, Langs Mølle kaldet, for aarlig Afgift tre Mark danske til Faaborg By for Vandløb af Byens Dam, og fire Mark

danste til Hospitalet; dog med saa Skjel, at Mølleren skal holde Bygningerne i Stand, samt vedligeholde Broen med Steen og Tommer mellem Faaborg By og Langs Mølle, og ud til Gaaschølmén. Men vil Kongen have Møllen igjen til Hospitalet i Odense, eller i andre Maader forvandle den, skal dette Brev ingen Magt have, hvorimod Magistraten i Faaborg i saa Fald skal gjøre Mølleren Fyldest for Møllen og Bygning, som findes derpaa. Dat. Faaborg, Sti Jacobi dag, 1552.

(Original paa Pergament i Svedholms Archiv. Byens Segl hænger ved.)

XCIX.

Udtog af en Landsthingsdom om Sandemænds Tog mellem Faaborg Grund og Svanninge, Diernisse og Kalleko Grund. 1579.

Morten Brod til Barløsgaard, Landsdommer i Fyen, gjør bitterligt, at paa Fyenbo Landsthing, Løverdags den 12 Dag Decembris 1579, var stiftet Otto Emicksen til Steensgaard paa sine egne og sin Søsters, Sfr. Magdalene Emicksen til Damsgaard's Vegne, Erick Raas til Gjelstov, Brede Rangau til Rantzauholm, Ebbe Munk til Fjellebro, Fruen Edel Hardenbjerg til Svedholm paa egne og to sine Tjeneres Vegne, hvilke havde indstævnet otte Sallingherreds Sandemænd for at de havde for nogen Tid siden svoret Markeskjel imellem Faaborg Grund paa den ene Side og Svanninge, Diernisse og Kalleko Grund paa den anden Side, ved hvilken Leilighed Lodseierne formeente sig at være steet for nær imod deres Laghænder og andre Breve. Paa deres Klage havde Niels Raas til Thaarupgaard, Al. Mai. Cantler, og flere Godmænd efter kongelig Befaling selv været paa Møderne, grangiveligen overseet, gransket og forfaret bemeldte Sandemænds Tog og ladet læse hvad gamle Breve og Brevsfer begge Parter havde at fremvise, og derpaa affagt, at da Sandemændene havde svoret imod Laghænder, Laase- og andre kongelige Breve, og gjort Sed imod Sed, imod Necessen, havde de deri gjort Uret, og bør deres Sandemænds Tog ingen Magt at have; hvilken Godmænds Dom i Netten fremlagdes, dat. 10 Mæbr. 1579. Sandemændene forsvarede sig vel med, at ingen gamle Sandemænds Breve vare for dem, da de gif og gjorde det Markeskjel, at der tilforn var gjort og svoret Markeskjel af Sandemænd, saa at de ikke vidste andet, end at de gjorde Markeskjel ret. Dog dømte Landsdommeren, efter Citanternes Paastand, at de havde gjort Uret og skulde optage de Væle og Stager, der vare nedsatte i samme Markeskjel, der burde uden Magt at være.

(Original paa Papir i Svedholms Archiv, med M. Brocks Segl paatrykt i grønt Vox. Seglet er det, der beskrives i Danff Udellexicon S. 83, Tab. XII. No. 310.)

B.

Dokumenter, der vedkomme Kirke og Kloster.

CXX.

Stjøde paa en Jord til Præstegaarden i Faaborg. 1464.

(B. S. 264.)

Alle Mænd, som dette Brev høre læse, hilse vi Lasse Skogh, Byfoged i Faaborg, Henrik Thomaesen, Sognepræst i Degernes, Hans Brems, Borgemeester i Faaborg, Jep Bulg, Nis Bendesen, Anders Magesen, Jep Suder og Jep Hansen, Raadmænd der sammesteds, evindelig med Gud og gjøre bitterligt, at Aar MCCCCLXIII^o Dnsdagen næst for Joh. BAPT. Dag, nærværende at have været paa Faaborg Bything og sammelunde seet og hort, at for os og for flere gode Mænd, som da nærværende vare, [var] stiftet denne Brevviser Hr. Mads Jepsen, Sognepræst til S. Nicolai Kirke i Faaborg, hvilken som da fremledte et fuldt Thingsvidne der inden fire Stofte ved otte troværdige Dannemænd, som vare Bertel Pedersen, Peder Knudsen o. s. v., hvilke samdrægteligen vidnede i Sandheds Ord, at paa fornævnte Tid og Sted var besteden Mand Hans Kræmer, Borger og Bymand i Faaborg, og kjendtes det aabnbare, at den Jord, som hans Fader Niels Kræmer i fordum stjødte og gav Hr. Markus, som Sognepræst i Faaborg var, hvis Sjæl Glæde have, paa Præstegaardens Vegne i samme Sted med saadan Vilkaar, at der skulde bedes for ham og flere hans Benner, som der benævnte ere i Bønnebrevet, til evig Tid, den stjødte fornævnte Hans Kræmer forskrevne Hr. Mads Jepsen paa fornævnte Tid og Sted og stadfæstede alt dette, Stjøde og Gave, som hans Fader før havde gjort derom, som det samme Thingsvidne da og vidnede om, at den fornævnte Jord, som liggende er Østen næst S. Nicolai Kirkegaard i fornævnte Faaborg, og fornævnte Hr. Mads nu paabver, skal være til evig Tid til Præstegaard i Faaborg. Derover tilbandt fornævnte Hans Kræmer sig og sine sande Arvinger fornævnte Hr. Mads og hans rette Efterkommere den fornævnte Jord og hendes rette Tilhøring at frie, frelse og tilstaae for hver Mandes Tiltale o. s. v. sub sigillis nostris &c.

CXXI.

Vidisse af Claus Krumsstrups og Fleres Gavebrev til Hellig Mands-Kloster i Faaborg. 1477.

(B. S. 251.)

Alle Mænd, de dette Brev see eller høre læse, hilser jeg Broder Hans Olsen, Prior i den Hel-

lig Nands Huus i Faaborg, og kjendes med dette mit aabne Brev, at jeg haver af bestedne Mænd, Borgemeester og Raadmænd og menige Almue i fornævnte Faaborg, et Brev, som lyder Ord fra Ord, som her efter skrevet staaer: — Vi Borgemeester, Raad og menige Almue i Faaborg kjendes i dette vort aabne Brev, at os er til vidende vordet, at nogle velbyrdige Personer, som ere Claus Kramstrup, Hr. Frederik Warsbet, Ridder, med sin kjære Huusfrue, Frue Bede Hennikes Datter, og Anders Tepsen i fornævnte Faaborg, de have givet og opladt nogle Gaarde og Grunde, liggende i Faaborg, med deres rette Tilliggende til Gudstjeneste, og særdeles, at der maa og skal funderes og stiftes den Hellig Nands Kirke og Hospital, som den Hellig Nands Ordensregel udviser og indeholder, fattige, syge, fremmede, elendige Pillegrime og Andre, som ei kunne gaae fra Huus til Huus efter deres Føde *ic. ic.* (sic), saa unde vi og tillade, at fornævnte Gaarde og Grunde maae blive til fornævnte Gudstjeneste med saa Skjel, at den Skat og aarlige Tynge, som skulde gaae af fornævnte Gaarde og Grunde til Byens Tynge og Behov, det tage vi paa os for Guds Tjenestes Ogelses Skyld, paa vor naadige Herre Konges Trost, Naade og Tilladelse og paa hvis vor naadige Konge vil oversee og lide i Skatten. Men skeete det saa, at nogen Gaarde eller Grunde fremdeles i Faaborg gives til fornævnte Helliggeistes Huus, da skal der stattes af som Sædvane er. Herover bede vi Borgemeester, Raad og menige Almue i Faaborg kjerligen og ydmyggeligen vor naadige Herre Konge, at Hans Naade vilde værdes til at styrke og stadfæste, at saadan Naade og miskundelig Gjerning maatte øges og blive i fornævnte Stad og By Faaborg; thi at det storligen gjøres behov, fordi at nærmere er paa tre eller fire Mile der nær intet Kloster eller Afsad, som vi kunde nyde daglig til vor Sjels Salighed; og bede vi, fornævnte Borgemeester, Raad og menige Almue i Faaborg, værdige Fader og Herre, Hr. Carl Konnov, Biskop i Odense, at hans Naade ogsaa vilde værdes til at samtykke og stadfæste med sin biskoppelige Magt og hvis hans Naade maa og vil gjøre med Guds og den hellige Kirkes Lovs Tilladelse. At alle disse fornævnte Stykker og Artikler, som forskrevne staae, er Borgemeesters og Raads og menige Almues Billie, Fuldbyrd og Samtykke, da have vi ladet henge vor Byes Indsegl med Billie og Bidskab endrægtelig neden for dette Brev. Datum in oppido Faaborg an. MCCCCLXXVII, fer. quarta infra octavam Nativ. b. virginis. In cujus rei testimonium sigillum dictæ Hospitalis presentibus est appensum.

CXXII.

Udtog af nogle Dokumenter og Optegnelser, vedkommende Hellig-Nands Kloster i Faaborg. (B. S. 255 ff.)

1. Anno 1479 har Byen igjen givet nogle Jorder til at bygge Kirken paa udenfor Byen, og er samme Brev i Odense Hospitals Gjemme. *)

*) Dette Dokument har formodentlig været blandt flere ældre Pergamentsbrøve, der forhen tilhørte Odense

2. A^o 1489 har Eggert Krumstrup til Bennermøsegaard, med sin Frue, givet en Gaard til den Hellige Lands Kloster. Brevet er forseglet af dem og Hr. Hans Laurfen Sognepræst ibid.

(„I Odense Hospitals Gjemme“ *)

3. A^o 1506 har Peder Nielsen Prior som da har udgivet en Mevers til Byen for en Gade, som dem var bevilget at indtage Noget af til Klosterets Magelighed.

Samme Prior har med en anden Mevers forpligtet Klosteret, ikke at præjudicere Byen med Fiske-ri eller Tangfjær i Soven.

(„I Saaborg Byes Gjemme.“)

4. Anno 1515 har Just Urne givet til samme Kloster noget Gods med Vilkaar, at de skulle annamme ham, hans Hustrue og Forældre ubi den Hellige Lands Broderskab og gjøre Begængelse over dem, naar de døde. Item skulle hans, hans Hustrues, Faders og Moders Navne tegnes i Munkenes Bønnenes, med mere, som samme Brev omformelder, som er forseglet til Bitterlighed af Hr. Peder Madsen, almindelig Official i Odense, Hr. Niels Thomsen, perpetuus vicarius i S. Knuds Domkirke, og Hr. Bertel, Sognepræst i Skambj.

(„Originalen i Odense Hospitals Gjemme.“)

5. Anno 1519 har en Otto Henriksen skjødet noget Gods til Klosteret; og have til Bitterlighed forseglet det med ham Jochum Knudsen og Hr. Niels Thomassen, Præster i Odense, og Peder Andersen, Raadmand.

(„Originalen i Od. 5. Gjemm.“)

6. Anno 1520 har Just Urne igien givet Gods til Klosteret og skjødet det til Prior Peder Nielsen, som endda levede, og beder at forsegle samme Skjøde med sig Hr. Niels Paulsen, Hr. Niels Thomassen og Hr. Laurd Hendriksen, Præster i Odense.

(„Origin. i Odense Hospital“ **)

7. 1530 døde en navnkundig Munk her i Klosteret, om hvilken M. Jacob Madsen Episcopus tegner i sin Visittatsbog, (***) at han i Marslev Kirke fandt en gammel Pergaments Bog, i hvilken dette var tegnet: **Mag. Andreas Broberg serenissimi principis Christierni pædagogus ad duodecim annos, ecclesiarum lundensis, roschildensis, othinienensis,**

Hospital, og som ved en Underfølgelse for nogle Aar siden befandtes aldeles forraadnede som en Folge af uhenstkømselig Behandling i ældre Tider.

*) Disse Ord staae saaledes vedtegnede i Randen i det bircherobste Haandskrift; jfr. Hofms. Fundats., 5 T. S. 175.

) Jfr. Hofman anf. St. S. 183. (*) Denne Bog findes endnu ved Odense Bispecontoir.

ripensis, hafniensis canonicus, qui obiit Faaborg monachus MDXXX in die Eadmundi regis.*)

CXXIII.

Umbefalingsbrev fra Peder Nielsen, Prior i Hellig-Aands Hospital i Faaborg, for en Syg, der agtede at besøge S. Jacob i Compostella. 1522.

Ego frater petrus nicolai præsbyter ac prior hospitalis sancti spiritus in oppido fo-
burgh ottoniensis dioceseos de regno daciæ omnibus orthodoxis salutem sinceram-
que in dulcissimo spiritu sancto charitatem. Quoniam itinerantibus et præsertim ob - - cau-
sas peregrinantibus (ne sinistra oriri possit suspitio) honorario opus est rata literarum
testimonio, idque magnopere opere pretium esse atque conducere cuique homini peregre
proficiscenti ad hospitalitatem sui perspectum est, Iccirco tenore presentium omnes fide-
les etiam atque etiam obtestor atque oro vz. reges, duces, comites, primates optimates,
clericos, prelatos ac alios id genus pios homines ad quos presentium portitorem Ioannem
petri divertere contigèrit ut propter deum divamque virginem genitricem ejus mariam
ac paracletum spiritum elemosynas hospitium et alia ejus generis pietatis opera divine
misericordie meritoria ei partiri, largiri et administrare, etiam suffragari (ne ab impiis
legum transgressoribus iniuriis afficiatur vel indebite molestetur) non dedignarentur. Ipse
enim male — — — et gravissimo corporis morbo laborans non humanum medicum ac-
cessiri fecit, verum divum apostolum Iacobum in auxilium (ut plerique solent) invocavit,
ejus limina in compistella pro honore ejus et dei gloria ac suo profectu visere firmiter
vovens. Insuper si eundem inter peregrinandum in partibus illis mortem obire acci-
det, quia recte divus paulus omnibus (inquit) hominibus statutum est semel mori et rur-
sus — — — operemur bonum, ut non insepultus abiiciatur sed in cimeterio cum funerali
pompa (ut christianum decet) terræ condatur. Nam nulla prorsus excommunicationis
vel interdicti — — eum ligari compertum habeant. Qui predictæ complere non recusa-
verint, humaniter se tractandos (si ad — — — diverterint) infallibiliter sibi persvadeant.
Salvator enim noster Eadem quippe (inquit) mensura qua mensi fueritis remetietur vobis

*) Jfr. Pontop. An. Escl. D. 2den T. S. 276.

— — — retributionem apud deum cumulativissime assequuntur — ejus non — — — Datum anno domini 1522 ipso die mathiæ apostoli.

(Originalen paa Pergament findes som Bind om en gammel Raadstuebog i Kjersteminde Raadstue-Archiv. Et Segl har hængt ved, men er nu borte).

A s s e n s .

CXXIV.

Kong Christiern den Andens aabne Brev, at Tienden af Assens skal henlægges til Assens Sognetirke. 1514.

Wii Christiern met gudz nade o. s. v. Giøre alle vitttherlicht at for oss er berett at wor oc kronens wor frue Sogne kircke i assens schall nu haffue fangitt stor affryd met Sielegassue allmesser oc andhen hielp aff thet wor frue closter ther sammesteds nu begynt er Suo theann nu storligen forfalder oc kand icke wedt macht holddes Daa effterthii at samme wor frue Sogne kircke i assens er nu annexeret met wore oc kronens kircker gangtoffte och kerndorp vnder en prest Oc paa thet at for^{me} Sognetircke i assens maa oc kand thes bethre wedt macht bliffue oc then gudz tieneste ther vbindhen ær schicket thes ythermere vpholdes Haffue wii nu met rette Sogneprestens som nu er tiil samme kircker fulburd oc Samtycke aff wor sonderlig gunst och nade vndt oc tilladit oc met thette wort opne breff vndne oc tillade at wore kiere wundersatte borgere och indboggere i assens Som Saa oc ploige theris egne eller theres bydz eigedoms iordher vdi thee marcke therom fringh for^{me} theres by, mue oc schulle her effter indtiil euigh tiid giffue oc fornoghe aff samme Sædh oc iordhe tiil for^{me} wor oc kronens wor frue Sogne kircke i assens hues tidende the pleige eller bor ther aff at giffue eller giøre Oc thee her tiil dagh giffuit oc giord haffue tiil wore oc kronens kircker gangtoffte oc kerndorp Thii forbiude wii alle ehuo thee helst ære eller wære kunne serdeles wore foghete oc embigment Sammeledes ether wore wundersatte bønder oc menige almue i for^{me} gangtoffte oc kerndorp Sogner boendes oc besiddendes ære for^{me} wor oc kronens wor frue Sognetircke i assens her emodt paa for^{me} tidende eller oc andhen quegtidende at hindre hindre lade møde plaze eller i nogre møde forfangh at giøre vnder wor kongelig heffnd oc wrede Giffuit vdi

wor stadt Dithenſæ Søndagen nest effter sancte Katerine virginis dag Mar 11. m d r i i j vnder
wört Signet.

de mandato dñi Regis proprio.

(Original paa Pergament i Afsens Kirkes Archiv. Seglet mangler. Udtog i Regestum Fionie
i Suhms Saml. t. den danske Historie 2det B. 2 S. S. 13.)

CXXV.

Kong Frederik den Førstes aabne Brev, hvorved Helligkors Alters Jorde gives til
Afsens By. 1532.

Wii ffrederiich mett Guds Naade o. s. v. Gore alle witttherliigt att woer Burgimester Och raadt-
mendt vdi woer købstadt Afsenns haffue nu bereett fore off att ther ligger nogre iorde vdi lund-
ager marc som horer tiill hellig kaarff altter vdi for^{me} Afsenns byekirke som er woer, och
kronnenns forleenning Och her Masmus som nu haffuer samme alter vdi forleenning haffuer bortte
och vti leyge ladett for^{me} iorde fremmede och vdtuortes menndt aff andre byer, Och samme menndt
agttede att uille Inndtgeerde samme iorde, Och huor saa stede, Tha stede wore vnderfaatte vdi
Afsenns stade och forfannng paa theriff reette feegannng och gressgannng Tha fore sliig leyligheds
skylbt Szaa och eyther thii att samme hellig kaarff alter er een aff woer och kronnenns forleenning,
haffue wii aff woer Sunderlig gunst och naade vnnndt och tiillladett Och mett thette wortt opne
breff vnde Och tiill lade, at for^{me} Wore, Burgimester och raadt vdi Afsens mue Och schulle tiill
thennom annamme for^{me} Jorde som ligge vdi lundager marc, Och horer tiill hellig kaarff al-
tter, Och thennom nyde och beholde tiill theriff bye Och decelle och skystte thennom emellom Burgerne
Daag mett saa stell att huilke som samme Jorde bruge och nytthe schulle there aff aarligenn giffue
och fornøye for^{me} Her Masmus huess aarlig affgiffitt som ther pleyger aff att gaa, Eller huem
som thenndt bsr att haffue mett rette Thii forbiude wii alle wore ffogetther Embiysmenndt och alle
andre Wore vnderfaatthe ehue the helst ere eller were kunde for^{me} wser Burgemester och raadt
vdi Afsenns here emodt paa for^{me} Jorde att hyndre hyndre lade møde plasse eller vdi noger
maade forfannng att gore Vnnder Wortt hyldeste och naade Giffuit paa Wortt Slott Gottorpp
woer ffrue affttena Conceptionis aar 11. M d r r i j vnder Wortt Signet

(Original paa Pergament i Afsens Kirkes Archiv. Seglet mangler.)

CXXVI.

Kong Christian den Tredies Stadfæstelse paa sin Faders ovenanførte Bestemmelse om Helligfors Alters Jorder. 1537.

Vi Christian med Guds Naade udvalgt Konge til Danmark og Norge o. s. v. gjøre Alle vitterligt, at Os elskelige Borgemeester og Raadmænd i Vor Kjøbstad Afsens have nu havt her hos Os et hoibaarne Fyrstes Kong Frederiks, Vor kjære Herre Faders, aabne beseglede Brev, indeholdende, at forbemeldte Vor kjære Fader haver undt og tilladt, at forskrevne Borgemeester og Raadmænd udi Afsens skulle have, nyde, bruge og beholde til deres By nogle Jorder udi Lundager Mark, som henligge til Afsens Byes Kirke, og dele og stifte dem imellem Borgerne; dog med saa Skjel, at hvilke samme Jorder bruge og nytte, skulle deraf aarligen give og fornøie Hr. Rasmus, som nu haver samme Alter i Forlehning, hvis aarlig Afgift, som der pleier af at gaae, og hvad [hvem] som den bør have med Rette, som samme Brev i alle Maader ydermere forklarer og indeholder; hvilket samme Brev Vi nu af Vor synderlige Gunst haver fuldbyrdet, samtykt og stadfæstet, og med dette Vort aabne Brev fuldbyrde, samtykke og stadfæste ved fuld Magt at blive udi alle sine Punkter og Artikler, som det i alle Maader indeholder og udviser. Thi forbyde Vi alle o. s. v. Givet i Vor Kjøbstad Odense, Hellig Legems Aften, Aar 1537, under Vort Signet.

(Udfkrift af dette Brev findes i den saakaldte store Commissions*) Protokol i Afsens Raadstue-Archiv. Da Protocollen ikke har bevaret Originalens Ortographi, er Dokumentet her astrykt med den nu gjældende Skrivemaade.)

CXXVII.

Aabent Brev af Eiler Rønnow, Lehnmand til Næsbyhovedlehn, hvorved Kierum Kirke lægges som Annex til Afsens Kirke. 1549.

Jeg Eiler Rønnow Kon. M^{te} befallingsmandtt vdi Næsbyhoffuigleien kiendis oc gjør alle wittherliigt mett thette mit opne breff ad efftherthij Kon. M^{tes} breff ther paa giiffuett er bemeler ad ther schall werre en anere kircke tiill huer sogne kircke vdi kjøbstederne the ther nest om liigende er oc the ingenn anere haffue tiil afsens sogne kircke syden Kierndroppe fraa kom Oc efftherthij ad her i ens nielsen som sogne prest wor tiil Kierndroppe haffuer weluilligen igen oplatt same Kierndroppe sogen for Her Christiern schytte sogne prest vdi afsens Oc Sognemendene och almue vdi samme sogen haffue giffuet theses mynde ther tiill oc beuilgett oc annamet for^{re} Her

*) Denne Commission blev nedsat ifølge kongelig Befaling Aar 1718, for at undersøge en Deel Misligheder ved Afsens Bøes Bestorelse. Undersøgelsens Akter, der ere indførte i ovenmeldte, 2612 Folioider store Protokol, give megen Oplysning om de fleste ældre Forhold og Sager, der angaae Afsens.

Christiern tiill theses retthe sogne prest oc Kierndroppe ad were en anere tiill asens sogne kirke Tha haffuer ieg nu paa kon. M^{tes} wegne fulbyrdit oc samtyktt for^{ne} Kierndroppe kirke ad were her effther en rett anere tiill asens sogne kirke y alle maade Oc thennom thesis sogne prest y asens ad giøre theses rentte oc rettiighet som the her tiill haffue giortt theses rette sogne prest ic. Schreffuit vdi vtt hense kyndermese affthen anno ic. m dx lix Under mith Siignetth.

(Original paa Pergament i Asens Kirkes Archiv. Seglet hænger ved.)

CXXVIII.

Udtog af et Thingsvidne om Afhændelsen af et Huus i Asens, der tilhørte Vor Frue Liden. 1560.

Mar 1560, Onsdagen efter dominicam Reminiscere, var Pov el Bang, Borgemeister i Asens og Forstander for Vor Frue Liders Gods, tilstede paa Asens Dything, hvor han fra sig og alle sine Esterkommere, Forstandere for bemeldte Gods, skjødede til Jørgen Bang, en Søn af Sl. Borgemeister Jens Bang, et Huus og en Jord, liggende Syd for Vor Frue Kirke i Asens. Eiendommene vare lovlig lagbudt tre Thing før Skjøde gif.

(Original paa Pergament med fire Segl, i Asens Kirkes Archiv.)

CXXIX.

Udtog af et Skjøde paa en Have, tilhørende S. Jørgens Lag i Asens. 1560.

Morten Laali, Raadmand og Olbermand for S. Jørgens Lag i Asens, Pov el Bang, Borgemeister, Laurits Hendriksen, Peder Guldsmed, Jørgen Bang og Hans Laale, Raadmænd ibid, skjøde med menige Gildebredres Willie til Pov el Hermandsen, Borger i Asens, og hans Arvinger en af Lagets Haber imod en aarlig Afgift af otte Skilling. Dat. Fredag næst efter Fastelavns Søndag, Anno 1560.

(Original paa Papir, med Spor af sex paatrykte Segl, i Asens Kirkes Archiv.)

CXXX.

Udtog af et Skjode paa en Have i Assens, som tilhørte S. Jørgens Lag sammesteds.
1566.

Morten Laale, Raadmand og Olbermand for S. Jørgens Lag i Assens, Povel Bang, Hans Laale, Borgemeester, Laurits Hendriksen, Peder Guldsmed, Jørgen Bang, Peder Andersen og Anders Laurson, Raadmænd, overlade Hr. Peder Jensen, Sognepræst i Assens, og hans Eftermænd i Embedet en af deres Lags Have, liggende imod „sededammit,” Syd op til Jørgen Bangs Have og Nord op til Christen Jubes, Byfogeds, Have, med den venstre Ende grændsende til Præstegaardens Have og med den østre til det Stræde, der fører ned til bemeldte Dam — alt imod en aarlig Afgift af otte Stilling danske til S. Jørgens Lag, at erlægge hver Fastelavn. Dat. Assens, Tirsdag næst efter dominicam Invocavit, Aar 1566.

(Original paa Pergament, med otte hængende Segl, i Assens Kirkes Archiv.)

CXXXI.

Domsaft, hvorved Indtægten af Helligfors Vicaries Gods tilkjendes Sognepræsterne i Assens. 1569.

Wii Efftherne Eric Rossenkrandy tiill Balsos *) Kon. M^{tes} Befallings Mandt paa Hanns Raades gaardt y Dithense Peder Hundermarck tiill Drenndrop Landhdommer y FyennHenning Duitzow tiill Sanddager, Och Knudt Michelsen tiill Skenderopp**) Wy giøre witttherliigt for alle wdj thette wortt Obnne Bress, adt Aar effther gudys byrdt indlric Mandenn tiuffuinnde dagh Julle wdj Domsuen y Dithensse wore wy effther kon. M^{tes} wor aler Raadigste herris Bress oc befalling forsamlede wdj thenn fyennste Adels Neruvelse tiill Landemode: Och hagde for Dff wdj Nette steffndt effther samme Hanns kon. M^{tes} Befallingh Ponell Banngh Lauritz hieridssen Borgemeester y Assens oc Raadett ther Sammesteds for Nogens sager schyldt: Som Hanns Kon. M^{tes} wor kommen y forfarinng om: Forst om Hellig Korsfis wicarij som schal werre forleennt tiill Sognne prestenns ther sammesteds hanns wunderhollingh: Skall enn partt ther aff wiidt Raffnn Griisse Jordt werre aff ffor^{ne} Borgemeester oc Raadt wndt enn aff mettborgerne wiidt Raffnn Jørgenn Banngh oc Hanns Arffuingge effther hannem: saa thenndt Karlige Schyldt oc Landgielb som ther aff haffuer ganngidt wdj her Raffmusis tiidt som Samme Goeddy mett forleennt wor: er Sogneprestenn forholtt fore Tilfigeste om een

*) Balsø?

**) nu Utrichholm.

gaardt aff Samme wicarij vdi Åbor liggendes som borgemeſter oc Raadt forholdt Sognnepreſtenn
 all thenn vuiſſe Renntte: ſageſaldt: gaardſteiningh oc Ånden Herlighedt fore Som hanom effther
 hanns forleeningh burde ther aff ad haſſue mett rette: effther ſom Chriſtofer Banngh Hanns
 Raades ſicht ſchriſſuer paa Hanns Kon. M^{tes} wegne wiidere off berette ſchulle: Och ad wy ſchulle
 grundhſte oc forfarre om forn^e griiſſe Jorbt bor ad fyllige forn^e Jørgenn Banngh for Arffue
 godz eller ey: Liſligeste om thenn Årlige Landgiæle ſom ther aff haſſuer ganngidt wdj her Raſſ-
 muſis tiidt icke bor ad fyllige Sognnepreſtenn ſom nu er: eller her effther komendes wordet: De
 wdj ligge maade forfarre huiſ hiemell oc tiilladelle forn^e borgemeſter oc raadt haſſuer tiill thenn
 vuiſſe Renntte oc herlighedt ſom the her tiill wpeboritt haſſuer aff forn^e gaardt i Åbor: Oc ad wy
 ſchulle domme ther paa: Om forſchr^{te} Herlighedt mett landgille icke bor ad fyllige forn^e ſognnepreſt
 mett all Rettiighet ſom her Raſſmus thenndt hagdt haſſuer for forleeningh mett flere Jorde ſom
 ther fraa kommen ere: Effther ſamme wicaries Registers Lydeleſe: Och huiſ wy ther om Grandhſtinn-
 des oc forſarindes wordet: Adt wy ſchulle giiffue thett frann off beſchreffuitt ſom wy wille And-
 ſuore for gudt oc werue bekiendtt for Hanns Raade: Tha forſt berette Chriſtofer Banngh Kon.
 M^{tes} Stichtſchriſſuer paa hanns Raades wegne ad ſliigh Sognnepreſtenns forleeningh oc Rettiighet
 wor hannom forholdt oc forfortiidt fore Saa handt icke effther gamell bøger oc wicarij registers Ly-
 deleſe Motte thet nyde oc bekomme y thet the hagde wndt oc forſeglett griiſſe Jorden bortt for tho
 marck penndingge Årligenn: oc tiilforne pleyede ad giiffues ther aff Atthen ſchiepper byggh og Nie-
 ſtelling penndingge: Oc ſtødt hannndt ſliigh Jundt tiill thet forleeninghs breff ſom the ſielff tiill Åſ-
 ſenns bye faaett oc bekomett hagde: af framſarne konger tiill Sognnepreſtenns wnderhollingh y the
 maade: Och Pouell Banngh: Laurij hierickſſen Borgemeſter oc raadmendt motte mett hanom
 for off vdi Rette Oc berette ad the hagde giortt ther mægenn vmage oc bekaſtingh tiill for the ſinge
 oc bekomme Sallig høyløfflige yhuſommelle konningh Chriſtians thenndt tredie tiilladelle: Conſor-
 matz oc Stadſteleſe breff: paa Sallige høyløfflig yhuſommelle kon. fredericks Breff paa forn^e
 hellig kaars wicarie tiill theris Sognnepreſtis wnderhollingh: Oc meente for ſliigh theris beſtuningh
 oc beſueringh the hagde ther mett: Burde nogen herlighedt ther aff: Och berette ad thenndt ſamme
 griiſſe Jorbt hundt paa thenndt tiidt wor Anholden aff Jennis Rottfeldt høffuitſmandt paa Åa-
 genſtoff oc handt optogh Landgille aff ſamme Jorbt: Jundt tiill Jørgenn Banngh handt
 beuſgitt hanom thenndt fraa mett ett halff Hundritt daller: Och paa thett ad Jørgenn Banngh
 wille thendt Jndfrij tiill ſliigh: hagde the, giiffuit hanom ett breff paa ſamme Jorbt tiill ſegh oc
 ſynne arffuinge: Dog the ſulle giiffue ther aff Årlige tiill Sogne preſtenn tho marck penndingge: Och
 weiſte icke Andett eundt the ther vdi ſchulle haſſue giortt well: y thet the lode thenndt nogerledes
 Jndfrij: Och y Rette lagde the ett Sallig høyløfflig y huſommelle Kon. fredericks forleeninghs
 breff wnder Datum m d x r i j wdgiiffuitt lydenndes eblannndt Manng Andre ordt ad hans Kon.
 Matt aff ſynderlig gunſt oc naade hagde wunt oc tiillatt ad Borgemeſter oc Raadt y Åſ-
 ſens Mue tiill thennom Anname hellig kaars allters wicariis Jorde ſom ligger y Lunbagger
 marck: oc thennom Nyde oc beholle tiill theris bye: Oc dielle oc ſchiffte thennom emellom Borgerne:

Dog mett saa schiell ad huilcke som Samme Jorde brugge oc Nytte schulle ther aff Arligen giffue oc fornøge Sogneprestenn huiſ Arliigh affgiiftt som ther pleyger aff ad gaa: Ther nest y rette lagde the Sallig Høylofflig yhuſommelse Koningh Christianns stadfestelse breff om samme Jorde tiill theres Bye ad bliſſue: Dog ad the som Samme Jorde Nytte oc bruge: Schulle Arligen giffue her Rasmus eller huem som thenndt bør ad haſſue mett Rette: huiſ Arlige Affgiiftt som ther pleyer aff ad gaa: som same Breffue y thennom sielff widerre forklarar oc Indeholler: Och ett parckmendys breff mett Assens byeff Borgemesters oc Naaedys beseglingh lydenndes ordt fraa ordt som her efftherſylger Wy efftherschreffinne pouell Banngh borgemester y Assens; Morthenn Matſſen; Morthenn Laalj Lauritſ hierickſſenn Peder guldsmedt oc hans Laalj Raadmenndt Riennedes vdy thette wortt obnne breff: Ad Erlig Dannemandt Jørgenn Banngh Raadmandt her Samestedys Indløste enn aff helligh kaars Jorde: liggendes vdy Lundager bygge-
 marck oc wennger som kallis Griiſſe iordt — — — tilligelse: Fraa Erlig oc welbyrdig Mandt Jennis Rottfeldt for halfftreadiesindy tiuffue daller oc kom thenndt forſchr^m Jordt tiill Assens Kiercke vdi gienn som hagde werrett ther fraa vdy fyrretiuſſue Nar oc mere Bode vdy Sallig Heyderſtorps tiidt: oc siden vdy fru Annis oc Jennis Rottfeldts tiidt Tha for ſliig hanns Welgeerninng oc wdlagdt penndingge som for berordt er, Tha giiffue wy hannom oc hanns Arffuinger tiill euigh tiidt wortt breff for off oc wore efftherkommere Borgemester oc Raadt y forſchr^m Assens paa same Jordt som kallis griiſſe Jordt mett all synn Rette tiilligelse: Intet wnder tagidt y noget maade: Dog for^m Jørgenn Banngh oc hanns Arffuinger tbenn enne effther thenndt Annenn tiill euigh tiidt schall Arligen giffue tho marck danſke tiill Sogneprestenn y for^m Assens: Halffdellenn om paaſte oc Andenn halffdellen om S — — dagh Adt saa er y Sandhedt som forſchr^m ſtaer Henger Wy worr Byeff Indſegell nedenn for thette wortt Obnne breff: Mett woris egenn beseglingh Schreffuitt y Assens torsdagenn effther pengsdagh Anno domⁱ m^dlx. ic Oc meente forſchr^m Borgemester oc Raadt ad theris wlemppe icke schulle findes saa ſtoer som Berett wor: Menn huiſ findes kunde ad the icke hagde wdlagt saa magedt thennom mett Rette hagde burdt Tha wilde the werre offuerbødiigh thett ad wdrette: Mett Manngge Ordte oc talle thennom emellom forløb. Och the paa Alle ſider gaffue thennom for off y Rette oc Begieridt dom for thenom: Tha effther tiilltall gennſuor Breff oc ſegell, som for off vdy Rette lagdis oc Saghenns Leylighedt: Sagde wy saa ther paa for Rette: Om griiſſe Jorden Ad efftherthj beuſliggt er: Aff ſalligh koninggs frederick Breff, Hellig Raarf Jordt ad werre ett fritt Kon. forleeninng: oc ad werre forleentt Borgemester oc Raadt y Assens som for^m Kon. Breff wiidere formelder: Oc for^m griiſſe Jordt ſidenn ad werre Bebreffuitt aff Borgemester oc Raadt tiill Jørgenn Banngh och hanns Arffuinger tiil euigh tiidt: Oc ther offuer for rinnitt thenndt Arlige ſchylt oc landgille aff for^m griiſſe Jordt: Tha kunde wy ey Andett ther om ſige: endt thet breff Jørgenn Banngh saa bekommet haſſuer bør Jørgenn Magtt ad haſſue, Och huiſ Arlige Rettighedt aff Arilds tiidt gaungidt haſſuer aff samme Jordt oc her effther mett Rette kanndt paa Settis bør ad ſøllige ſogneprestenn y Assens oc hanns efftherkommere: Stem om thenn gaardt y Abor peder Lauritſſenn nu vdy

boer: bleff saa paa sagdt for Rette: Ad efftherthj for^{ne} gaardt oc saa findis effther Borgemester oc Raadhy som ther tiilstede wor theres egenn betiendelse: ad hørre tiill samme hellig Korffis wicarij: Alligewell handt icke er beneffndt wdj fundattgen: Aff Huilckenn gaardt Borgemester oc Raadt, dog her tiill haffuer Anholdtitt sygh Herlighedenn mett then wuiffe affgiiffitt: De icke the kanndt beuise then ad werre thennom hiemmellett eller befriitt: Ennthen aff Kon. M^{tt} wor naadigste herre: eller nogen Andenn framfarne Konger: Tha bør for^{ne} gaardt y Abør mett Landgille: Herlighedenn oc all Anden Nettighedt Alltiidt adt fylliige Sognneprestenn y Affsens oc hanns efftherkomer Sognneprest y alle maade ligge som for^{ne} griiffe Jordt oc andenn for^{ne} hellig Korff wicariis goedz: som tiill Sognne prestenns y Affsens wnderholling aff Salliigh. Kon. M^{tt} naadigste tiillagdt oc samtydtt er: Menn om huis Andre Jorde aff samme wicarij nogenstedz findis ad enthenn werre forrygt eller tiill Andenn brugh hedenn lagdt: emod Sallig kon: fredericks forleenings Bress: bør for^{ne} borgemester oc Raadt mett thet forste Igienn adt wdspørge: De haffue sittiig Indseende ad komme tiill thenn rette brugh Som Salliig Kon. M^{tt} Konningh Christian thette tiill Kiercke thienners wnderhollingh lagdt haffuer: De thenndt Anholdenn Landgille mett all Andenn Nettighedt aff griiffe iordt som Sognneprestenn her tiill forforhett er aff Borgemester Raadt oc Jørgenn Banng Thissligeste then wuiffe Rentte oc herliighedt som Sognneprestenn her tiill er forholitt aff Borgemester oc Raadt mett thenn efftherstandende Landgille aff for^{ne} gaardt y Abør bør for^{ne} Borgemester oc Raadt ad wdlegge oc Igienn giffue Sognne prestenn her peder effther kon. M^{tt} Bresss lydelse: Huis thennom Nettligenn oc Koffligenn kanndt offuer Beuiffes: adt haffue Oppeboritt wider enndt ther er giortt Regenskab fore: Wdenn all ydermerre Anklage for thenn sagh y Nogen Maade: ic.: Tiill ydermerre windishyrdt Hænger wy wores Singuetther her nedenn fore: Datum Anno die et Loco vt Cypra.

(Original paa Pergament i Afsens Kirkes Archiv. Af de fire Segl ere No. 1, 2 og 4, med udkjendelige Mærker, endnu tilbage.)

CXXXII.

Notits om, hvorledes Afsens Byes gamle kongelige Benaadningsbreve ere bortkomne.

I den ovenfor (S. 138) omtalte store Commissions Protokol, S. 174 ff, er indført en Udskrift af Affsens Byes Thingprotocol om et Forhør, Borgemester og Raad d. 26 Novbr. 1720 lod optage for at oplyse deres Ret til at bortfæste Byens Jorder. I Borgemeesters og Raads Raalbsfeddel hedder det: „Saasom vi ere forarsagede at føre Vidnesbyrd og derefter forhverve Thingsvidne om, at vi ligesom vore Formænd i mange Aar tilførn have stedet og fæstet Byens Jorder, Eng og Raalshaver, naar nogen er ledig bleven, til Byens Indvaanere og Borgere, som de der have Inspectionen

over Byens Jorder; saa og om, at de derpaa af salige og hviloblige Konger i Danmark allernaadigst meddeelte Privilegier og Gavebreve paa Byens Jorder og Enghave i forrige svenske Krig, da Svensken var her i Byen og udplyndrede baade Byen og Raadstuen, samme Tider bleve borttagne og bortførte; Saa gives hermed lovligt otte Dages Rald og Barfel" o. s. v.

Det tredie Spørgsmaal, som blev forelagt Høvedvidnet, Niels Lausen Storm, der erklærede at kunne mindes i 60 Aar, lyder saaledes: „Om Vidnet ikke har hørt at sige af gamle Folk, at da Svensken var her i Landet og udplyndrede denne By 1657, at Byens Privilegier og allerhøistbemeldte Sl. og hviloblige Kongers Gavebreve *) paa bemeldte Jorder bleve borttagne og spolerede af Fjenden, og om de ikke have hørt adskillige ældgamle Skippere og Andre, at de nogle Aar efterat Freden blev sluttet, ere indkomne til Gottenborg, enten formedelst contrair Wind eller for andre Aarsager, da have de gamle Skippere og Andre sagt saaledes, at Afsens Byes Privilegier og Benaadninger i Gottenborg fandtes, som bleve dem tilbudne, om de vilde indløse dem, kunde de faae dem for 10 Rdlr.; men som de ingen Ordre havde derom, have de ei kunnet indløse dem? Vidnet hertil svarede, at mange Skippere og Kjøbmænd have sagt ham det, ligesom Spørgsmaalet omformelder.“ — Dette Vidnesbyrd bekræftedes af de andre Vidner.

Kjerteminde.

A.

Byens Privilegier og kongelige Benaadninger.

CXXXIII.

Kong Christoffer af Bayerns Privilegium for Kjerteminde. 1441. *)

Wy Cristoffer meth guþ nadhe Danmarks Sweriges Norges Wenders oc gotes ko-

*) I det andet Spørgsmaal siges, at Byens Riamner og Sl. Jorder, Eng og Raalhaver ere givne Byen af Kongerne Frederik d. Første og Christian d. Tredie, og at Borgemeester og Raad skulle raade derover og dele eller bortfæste samme Jorder, Eng og Raalhaver, samt have Indseende med, at ingen af samme Jorder forkommes. Og da Borgemeester og Raad ingen Lon nyde, have de havt Rettighed til at oppebære den sædvanlige Fæste deraf. — Dersom der med disse Kongebreve sigtes til de under No. CXXV og CXXVI aftrykte, har man 1720 enten ikke vidst, at disse Dokumenter fandtes i Byen, eller med Forsæt fortiet det; eller ogsaa ere de senere komne tilbage fra Sverrig.

**) I Kjertemindes Raadstue-Archiv findes tillige det Privilegium, givet af Kong Erik af Pommern

ning palanggreue paa Riin oc hertugh i beyern gør widerligth alle men at wy haue vnt oc tilladhet oc vinne oc tillade meth thette wort opne breff at wore burghere oc menighet i kirtemønne mwe haue oc holde theres torgbdagh her effther vñ thorsdaghen oc then dagh mwe the oc the som tiit søghe frui kobe oc selghe oc haue oc nydhe swodan frifhet som the haue i andre wore køpstædher i fywn vñ thorg daghen. Thz bethe wy oc biuthe alle som bygge oc boe paa hinhholm driister op søghn reffninge søghn oc floster op søghn at the søghe her effter til torghs vñ thorsdaghen til for^{ne} wor køpstædth kirtemønne oc kope oc selghe stellige som for^{uit} staar. Datum in nyborgh feria 3^{tia} proxima post dominicam Reminiscere nostro sub secreto anno domini millesimo quadringentesimo quadagesimo primo.

(Original paa Pergament i Kierteminde Raadstue-Archiv. Seglet mangler.)

CXXXIV.

Rong Christiern den Førstes Befræstelsesbrev paa nogle af Kierteminde Byes Jorder. 1460.

W Christiern meth gudz nadhe Danmarks Sueriges Norges Wendes oc gotes Røning Hertugh i Sleswig greue i Holsten stormarn oldenborgh oc delmenhorst gore alle niterlicht at effter thi uij i sanden vtsport haffue at uore borghere oc menighet i kertæmynne til-

1413, der er aftrykt i Nye Danske Magazin, 5 D., S. 235; desuden en Vididsse af dette Dokument, der begynder saaledes: Omnibus presens scriptum cernentibus Jonas in kertemynæ Johannes — in kölntorpæ Symon in mesinge petrus magni in ræffninge Johannes — in viby et laurentius in dalby ecclesiarum curati palno kanuti armiger et Johannes — salutem in domino. Noverint universi nos sub anno dni m^oed^oxxx (1430) feria quarta pentecostes quasdam literas apertas illustrissimi principis et potentissimi domini Domini Erici dei gracia regnorum dacie swecie norwegie regis inspexisse et lectas diligenter audivisse tenorem qui sequitur de verbo ad verbum in danico ydiomate continens: derpaa følger Rong Ericis Privilegium af 1409 og tillige samme Ronges (ovenfor under No. LXIII aftrykte) Privilegium for Svendborg af samme Aar. At dette sidste Dokument er optaget i Vididsen, hidrører formodentlig derfra, at Kongebrevet for Kierteminde indrømmer denne Byes Borgere samme Friheder, som Svendborgs og Faaborgs Borgere. Af det Svendborgske Privilegium af 1409 findes i Kierteminde Archiv ogsaa en særskilt Vididsse, der begynder saaledes: Omnibus presens scriptum cernentibus Paulus sacerdos officialis domini episcopi in swineborgh frater — — gardianus claustrum fratrum minorum ibidem Ericus beatæ mariæ birgerus Johannes sancti nicolai ibidem ecclesiarum rectores Johannes de sedhorp Stheffanus de — — et Henricus de ffosletæ ecclesiarum curatores et Hans Hudthemacker balistarius in castello ørkell Salutem in dno. Noverint universi nos sub anno dni mcdxxxix (1429) feria secunda proxima ante festum sancti botulphi abbatis quasdam literas apertas &c.

hører uedhle uong'steyglebergs buske, Vildegedzskou oc drey gss mad liggende vden fore kertemynne oc the them til græssgang hafft oc not haffue aff olberdom tha haffue uij but oc til-
ladet oc vnne oc tillade meth thette uort obne breff at for^{ne} uore borghere oc menighet skule oc nue
nyde brughe oc beholde for^{ne} marke til theres gressgang fforbiuthende alle ehuo the helst ære eller
uære kunne oc serdelis uore foghete oc embizmen for^{ne} uore borghere her udi hinder at gøre eller i
nogle made vforrette vnder uort hylleste oc nadhe, haffuer oc nogher annen noghen rettighet eller til-
tal paa for^{ne} marker tha komme sigh fore off oc uort radh tha uele uij stide them suu meget som
ret er. Datum in falkstria in villa nostra moorsby Die decollationis beati Johannis bap-
tiste nostro sub Secreto Anno domini mcdseragesimo.

ad relationem dⁿⁱ nicolai ronnou iohannis frille militum et andree ienssen legiferi
sialandie.

(Original paa Papir i Kjørteminde Raadstue-Archiv. Paa Bagsiden Fragmenter af det kongelige Segl.)

CXXXV.

Kong Christiern den Førstes Brey om Kjørteminde Bro. 1460.

Wij Christiern meth gudz nadhe o. s. v. helse alle bønder oc worthnethe oc menege almoge ehuem
i helst tilhøre som bygge oc boe i bærghe hær it oc vpaahinge holm i fiun kerlige meth gudh
oc uor nadhe, Wider kere almoge at uore esselige borghere i kertæmynne haffue ladet off vnder-
stande ati uele ey redhelige vtgiffue then hielp til at holde then bro meth ferdhug fore byen efter
thi som gammel sedhwane uærit haffuor Thi bethe uij oc biurthe ether alle oc huer serdelis oc alle
andre som hielp pleyghe vt at gøre til forscr^{ne} bro ati huert aar redhelige vtgiffue then forscr^{ne}
hielp oc antuordher henne them som broen ferdugh holde skule til gothe redhe oc styr thet suu at
broen ængen uanstelse haffuer fore ethers geenuordhughet skyld. Oc lader thet engelunde vnder uor
konningrlige heffu oc uredhe Datum in falkstria in villa nostra moorsby die decollacionis beati
iohannis baptiste nostro sub Secreto Anno dⁿⁱ mcdseragesimo.

(Original paa Pergament i Kjørteminde Raadstue-Archiv. Et Brudstykke af det kongelige Segl
hænger ved.)

CXXXVI.

Kong Christiern den Førstes Benaadningsbrey for Kjørteminde. 1473.

Wij Christiern meth gudz Nade o. s. v. Gøre alle witterlicht at wii aff wor sønderlige gunst oc

nathe Suo oc ypaat het at uore borgere oc menighet i wor oc kronens købstedh kærtemynne maathes ydermere bliffue wedh bestand oc fornē købstedh förbædres haffue wii stadffest oc fulburdh oc meth. thette wort obne breff stadffeste oc fulburdhe Suodan priuilegier nadher oc frihether. Som wor forfater koningf Erik fornē wore borgere i kærtemynne vnt oc giffuet haffuer, at the skule haffue oc nyde suodane priuilegier oc frihether som wore borgere i Suineborg oc othens ere begauede oc benadhebe meth aff fornē wor forfater koningf Erik eller andre. De vnne wii oc tilladhe at the mue oc skule beholde til theres hys græsgang wedle wong steyglebergs buste lildegedzskou oc dreygsmad som the aff olderdom ther til hafft haffue. Som wort breff the tilforne her ypaat haue ydermere utuifer oc sameledes vnne wii oc tilladhe at the mue oc skule bliffue frij fore told vt at giffue suo wel fore, oc i a snes oc mædel far. Som i andre wore købstedher i Danmark vdentaghen om høsten paa wort fisterij i staane oc annenstedz. Thi forbiudhe wij alle ehuo the helst ere eller være kunne forfere uore borgere oc menighet i kærtæmynne her emodh at hindre eller i nogre made yforrette vnder wort hylleste oc nathe Datum in Castro nostro Nyborg h feria Secunda penthecostes anno dñi millesimo quardingentesimosseptuagesimotercio nostro sub Secreto. ad relationem dñi nicolai ronnou militis marscalci.

(Original paa Pergament i Bjerteminde Raadstue-Archiv. Kongens Segl i rødt Vox hænger nederunder. Skjoldholderne ere en Vildmand og en Sigur i lange Klæder.)

CXXXVII.

Kong Hanses Stadffæstelse paa ældre Kongers Priuilegier for Bjerteminde. 1484.

Wii Hans mett guds nade Danmarks Norges Wendes oc gothes Koning vdwald till Sverige o. s. v. Vore alle witherlicht at wii aff wor sonderlige gunst oc nade haffue annammit oc vnsonget oc annamme oc vnsonge wore elselige borgemestere Nady borgere oc menighet vdi wor oc kronens købsted kærtemynne vdi wor kongingslige friid Hegn wern oc besterming besønderlige at forsware oc forbeitinge till rette. De vnne oc stadffeste wij them alle the nader friheder oc preuilegie. Som wor kære fader Koning Christiern hves siel gud nade oc andre wore forfædre framsarne Koninge i Danmark them nadelige vnt oc giffuit haffue. ffrii oc vhindrede. At nyde bruge oc beholde met alle theres ord oc article som the breff ther ypaat geffue ere ydermere janneholde oc vtwise. Item vnne wii them oc tolfrii at være ehwar the helst komende worde vdi wore Nige vdentaget wort staane market om Høsten. Thi forbiude wii alle ehwo the helst ere eller være kunde. De serdeles wore fugebe oc embizmen Soldere oc alle andre them her omød at hindre eller hindre lade dele: plæpse eller i nogre made yforrette vnder wor kongingslige heffud oc wrede Datum in Castro

nostro nyborgensi feria quarta proxima post dominicam Cantate Anno dⁿⁱ millesimoquadringentesimo octuagesimo quarto nostro sub Secreto.

(Original paa Pergament i Kjersteminde Raadstue-Archiv. Et Brudstykke af Seglet hænger ved.)

CXXXVIII.

Rong Hanses Stadfæstelse paa Kjersteminde Byes Besiddelse af Fiddem. 1496.

Wii Hans met gudz nade Danmarcks Norges Bendes oc gotes koningh Buald til Suerige o. s. v. giøre uitherligt at fore oss uor skicket vor borgemesters bud iep auessen uti kyrtttemynnæ paa byens begne meth eth breff aff kyrtttemynne bytingh ludende at Borgemester rad oc borgere i fornessinde kyrtttemynne haffue giort lagheffd paa then iord oc vibelle som kalles kyrtttemynne siid met skedeth *) liggende synden sundit oc øster paa indtil then nykaste demningh i mosen som støder paa øren oc endelangt ath then sigg mellom holme oc for^{ne} skedit oc syden fram vdmeth tegelladen til thet graffue dyge oc fram vdi ath indtil torstors nabbe oc indtil langebro oc gjorde ther theres eed oc lagheffd at thet the haffde omgoeth thet er uor iord eyedom oc forstrand oc en brugt siit til kyrtttemynne effther uor vilkæ oc som priuilegier inneholler Som theres breff ther om ythermere vdiuiffen Huilket breff uij nu stadfeste oc ued sin fulde mact domme ued alle ord oc articla som thet inne holler fforbydende alle ehuo the helst ære eller uære kunnæ fornessinde uor by kyrtttemynne paa for^{ne} iord oc eyedom hinder eller forfangh at giøre i noget mode, Saa lenge noget kommer fore oss met bettere beuiffningh paa uort rettertingh. Datum Nyborg in profesto beati nicolai episcopi anno dⁿⁱ mcdxcxvto nostro ad causas sub Sigillo Teste georgio marsuin iustro nostro dilecto.

(Original paa Pergament i Kjersteminde Raadstue-Archiv; der have været to Segl, som begge mangle.)

CXXXIX.

Rong Hanses Forordning om Kjersteminde Byes Handel m. m. 1503.

Wii Hans met gudz nade Danmarcks Sueriges Norges Bendes och gotes konnyng o. s. v. Giøre alle vitherlighth at oss elskelige borgemester oc Raad vdi vor kopstedh kirthemynde haffue bereth och kerth fore oss at fremmedhe kopmen kopflaa met bøndernæ ther om kringh theres by oc sammeledes bønderne och almue ther omkring optage andre menz pendinge oc kopflaa meth them for^{ne} wore borgere till stor stadhe oc forfang Tha haffue wii nu aff vor synderlig gunst oc nade

*) Som det sees af Akterne i en Proces om Kjersteminde Tid imellem denne By og Palle Andersen (Ufeld), Eier af Lundsgaard, (hvilke Akter endnu bevares i Byens Archiv), var Skedet en lille Skov, som nu er forsvunden.

vunt oc giffuet oc meth thette worth obne breff. vnde oc giffue wore borgemester Raadmen oc menig-
 het vdi for^{ne} wor kopssted kirt hem ynde suodane priuilegia oc friihedh at Ingen fremmede kypmen
 ehuar the helst hiemmæ ære stulle eller mue kope eller kopslaa aff bønderne eller andre paa en miill
 nær alle vegne omkringh theres by. Oc velle wii ey at noger bønder eller och nogre andre ther om-
 kringh byen paa en miill nær mue eller stullæ taghe nogen fremmedhe mandz pendinge op oc kopslaa
 met ther omkringh byen paa en mill nær for^{ne} wore borgere till stade eller forfangh Men vnde wii
 oc tillade at wore borgere i wor stad othenesse oc for^{ne} wore borgere i kirt hem ynde mue kope
 oc kopsla met huer andre her effter som the aff arilde giorth hassue Dierffues noghen heremod at
 giore oc bliffuer ther met befunden, ttha mue for^{ne} wore borgemester oc borgere i kirt hem ynde
 optage them som suaa giore oc gøstet oc indfore ther i kirt hem ynde oc staell tha suaadanth gøst
 halffdelen wære forbruth till off oc kronen oc halffdelen till for^{ne} wor kopssted kirt hem ynde. Er
 off oc fore kommet at fremmedhe vdenste kopmen oc andre kopslaa meth wore borgere i othenesse
 oc met andre wore vnderfotthe oc ladhe suaa saadanth gøst vdstibe fore kirt hem ynde oc ey for-
 tolde ther saadanth gøst Wille wii at huo som suadanth gøst vdfører at the thet fortolde som thet
 sigh bær Wille och nogre ffrii them som noghet gøst vdfører fore toldhen tha wille wii ath the stul-
 læ giffue off saadan told som bær at giøres oc giffues aff suodanth gøst Daffue for^{ne} wore kiere
 vnderfotthe i kirt hem ynde oc bereth fore off at ther goer eth gerdhe ued strandhen emellom kirt
 hem ynde oc stauer shoued h oc tessige wed strandhen emellom wore kopsstedher kirt hem ynde
 och nyborgh Wille wii ath the som suaadanth gerde holde stulle at the stulle holde gode leeth paa
 samme gerde wd met strandhen som till forn wæreth hassue oc uell ferdughe emellom stauer shoued
 och kirt hem ynde oc wedh the gamle almynde weye som aff arilde oc till forn wæreth hassuer oc
 ath saadane gamle oc almynde weye ey ighen teppers (?) met the gerde for^{ne} wore borgere i kirt he-
 mynde till stadhe eller forfangh i noger madhe Thii forbiude wii alle ehuo the helst ære eller wære
 kunne ferdeles wore fogheder och embighen thesse for^{ne} wore kiere vnderfotthe borgemester Raadmen
 eller borgere i for^{ne} kirt hem ynde herimod at hindre hindre lade møde delæ plaze vmage eller i
 noger made at vforretthe vnder wor kongelighe heffu oc brede Giffuit i wor stad othenesse Sonda-
 gen Inuocavit naar ic m dtercio vnder worth Signeth.

(Original paa Pergament i Kjørteminde Raadhuus-Archiv. Seg'et mangler.)

CXL.

Kong Christiern den Andens Privilegium for Kjørteminde. 1516.

Wij Christiern met gudts nade Danmarks norgis wendis och gothes koning vduald ko-
 ning till Suerrige o. s. v. Giore alle witherligt at wij aff wor sønderlighe gunst och nade hassue

thagit anammet och vndfanget och met thette wort obne breff thage annamme och vndfange off elstelige wore kiere vnderfotte borgemeister Raadmend och mene borghere vdi wor kopstadt kirtthemynnde vdi wor kongelige heghnn wernn fridit och bestermelisse besönderlig at forsuare och forbegtinge till rættthe Sammeledes haffue wij och aff samme wor gunst och nade fuldbyrdt samtyckt och stadfestett och met thette wort obne breff fuldbyrde samtycke och stadfesthe alle the nader friiheber och priuilegier som hogborne fursther wore kiere forfædre framfarne koningher i danmarck thennom naadeligenn vndt och giffuit haffue wiidt theres fuldmagt at bliffue i alle theres ordt puncthe och articelle som thi Indeholde och vduise, ffremdelis haffue wij och aff wor sönderlige gunst och nade paa thet thi thess bedre och ythermere mue thennom bierghe och upholde wor och kronens och byens thynge vndth oc forbedret theres priuilegier met thesse efftherschreffne articelle fförst vndhe wij och tillade ath the icke skulle her effther wære bygdemend offuer nogher vdbyes mendh, eller nogher vdbyes mendh offuer thennom, effther som wore vnderfotte i ottkenssee ther om priuilegier haffue och nydhe, Mue och for^{ne} wore borgemeister och Raadmend vdi kirtthemyndhe her effther wære frij fore sandemandz eedt och Naansseedt, Item wille wij at huer embizmand ther i byen skall fædhe segh aff siit embethe Wille wij och at huer bondhe som bygger och boer i biergeherredt och paa hingsholm och i affuen sloff færdingh skulle aarligenn giffue een skeppe hardt kornn byg eller Mug tiill brokornn at upholde then broo met syndhen for kirtthemyndhe, ffremdelis wille wij ath huer vdbyes mandh som vdfæder eller opffæder ther for byen, skall giffue een skellingh aff huer læsthy godts, och een pengingh aff huert stycke quigh, tiill at upholde och færdugh met giøre then stibbroo som ther for byen liggende er. Thij forbiude wij alle ehuo the halst ære eller wære kundhe, serdeles wore fogether och embizmend for^{ne} wore kiere vnderfotte i kirtthemyndhe her emod at hindre hindre lade eller i nogher maade at vforrette vnder wor konninglige heffn och wredhe Giffuet i ottkenssee tiisdagen næst effther Scti knudt konnings dag aar m d r v i Vnder wort Signeth.

(Original paa Pergament i Kjersteminde Raadstue-Archiv. Seglet mangler.)

CXLI.

Udtog af Kong Frederik den Førstes Stadfæstelse paa Kjersteminde Byes Priuilegier.
1525.

Kong Frederik den Første stadfæster Kjersteminde Byes ældre Priuilegier. Deri tilfikkres Byen samme Friiheber, som Svendborg og Odense nyde; i Övrigt tilføies ingen nye Artikler til de ældre Priuilegier. Dat. Nyborg Slot, Fredagen næst efter S. Margrethe Dag Aar m d r v.

(Original paa Pergament i Kjersteminde Raadstue-Archiv. Seglet hænger ved.)

CXLII.

Kong Christian den Tredies Bekræftelse paa ældre Kongers Privilegier for Kjerteminde. 1538.

Kong Christian den Tredie bekræfter Kjerteminde Byes Privilegier (uden at tilføie nye Artikler): „dog saa att naar wi videre ere komne vti riigens forfaringhett oc ter ta findes nogle artikler vti same theres preuilegier oc friheder som ere off eller andre vore vnderfotte her vti riigett besuerlig tha wille wii mett wort elskelige Danmarks Raadt haffue fulldmagt same preuilegier att forandre och remediere ephter som the kunde were off oc riigett och andre vore vnderfotte libelige och thollige.“ Dden se, Tirsdagen næst efter hellig Kors dag Exaltationis Aar 1538. *)

(Original paa Pergament i Kjerteminde Raadstue-Archiv. Seglet hænger ved.)

CXLIII.

Udtog af Kong Christian den Tredies Gavebrev paa Gjedskovs Ma og Hoved til Borgemeester og Raad i Kjerteminde. 1558.

Nabent Brev af Kong Christian den Tredie, hvoreb han tillader, at Borgemeester og Raadmænd i Kjerteminde maae nyde Kronens Eiendom Gjedskovs Mad og Gjedskovs Hoved imod deraf at svare aarlig een Tonde Smør, vel forvaret med Salt og Træ, at levere paa Nyborg Slot. — Dden se, 30 Juni 1558.

(Original paa Papir, understreven af Kongen, i Kjerteminde Raadstue-Archiv.)

B.

Dokumenter, der vedkomme forskjellige Forhold i Kjerteminde.

CXLIV.

Gundats paa en Messe for Vor Frue Alter i Kjerteminde Kirke. 1437.

Borghemestere radh vd meneghæ almue i kyrthe mine boende Helse alle som thennæ næruærende

*) Ogsaa af Kongerne Christian den Fjerde og Frederik den Tredie haves i Kjerteminde Raad-

scriffth seer eller horer læsæ euinnæligh meth gud; og gøre uij thet uitherlicth for alle neruærende og her effther kommende skal, at gud til loff og Joff. maria og til desst at Jomff. marie loff og ære mo ogys og forbæres Tha til plicte uij oss meth thette uorth obnæ breff og uore sanne efftherkommæ at ladhæ hollæ en synghen messe huer louerbagh aff Joff. maria for uor ffrvæ alteræ i kyrthemine kyrkæ, og effther messe uor ffrvæ loff at synghæ intil ewigh tiid thette for^{me} so at hollæ for godhæ mennistes almossæ skylb som the ther til giffuæ haffuæ som Er Hr. mathias Knudsen Hues siel gud haffuæ gaff sin gard ther til i Kirthemine lighende Stem clement — og hans Hustru elsæ og Hinnes meth arffuinghæ gaffuæ ther til en cald og dyst og Hælidom, meth sodanth skal og uilfor at Guilden bændemand som alteræ uerix er til for^{me} Jomff. marie alteræ, tha skal han thet for^{me} goð rodhæ og regere meth annith merhæ Quad som godhæ mennestæ ther til giffuæ uille og ther til capellan i og udh aff at sæthæ ful machth at haffuæ effther arffuignes radh og samtixæ som for^{me} tyenistæ gøre skal Stem uore og so at noghen uerdzens hofdingh eller Herre uillæ gøre ther noghen hindher i bland forlæ eller forsuare for^{me} alteræ eller alteræ goð tha skal rettæ arffuinghæ meth alteræ uerix som for^{me} goð ther til giffuit haffuæ effther borgmesteres og radh samtixæ ful machth ath haffuæ for^{me} goð igben at kallæ og legghæ thet annenstedt til gudz tyenistæ effther alle theres uillæ og samtixæ Stem til uthermæ foruaringh og stadffælsse tha haffuæ uij alle sambrectæligh meth uillæ og uithstæff ladith hængth uorth stadz incigæl nethen forre thette uorth obnæ breff scriptum sabbato ante dominicam Domine in tua misericordia anno dⁿⁱ mcdlxxxviij

(Original paa Pergament i Kjerteminde Raadsue-Archiv. Et Brudstykke af et ukjendeligt Segl hænger ved.)

CXLV.

Udtog af et Skjøde paa en Jord, der tilhørte S. Gjertruds Alter i Kjerteminde.

1490.

Borgmester, Raad og menige Almue i Kjerteminde overlade en Jord, som er skænket til S.

sue-Archiv Bekræftelser paa Byens Privilegier, begge i almindelige Udtryk uden Tilføielse af nogen nye Artikel. Disse Dokumenter ere paa Pergament, forsynede med det kl. Segl, underskrevne af Kongerne og dat. Kjøbenhavn Slot resp. d. 7de Juni 1608 og 30 Novbr. 1619.

Gjertruds Alter sammesteds til en Mand i Byen og hans Arvinger, imod en aarlig Leie af 10 ß. Aar 1490, S. Gjertrudsdag.

(Original paa Pergament i Kjerteminde Raastue-Archiv. Byens Segl, hvori sees et Skib, hænger neden under.)

CXLVI.

Kong Hanses Forlig imellem Kjerteminde Bye og Palle Andersen til Hverringe og
Lundsgaard om Byens Tid. 1505.

Wii Hansff met gudz nade Danmarks Sueriges Noriges Wendes oc Gotes konning
o. s. v. Giøre alle wittherligt at aar efter gudz byrd miquinto Sancti kanuti ducis dag vdi
sante hans closter i othenffe neruerende off elselige verbug fader Hr. Jenseff anderffen
biscop i othenffe Hr. Sorgen parsperger Ridder Sorgen marsuin wor Rigens Canspeller
Peder brockenhuff wor langbomer i norreintland Ebbe strangeffen wor embesman paa
haggenstouff Jacob anderffen wore men oc Raad Anders tegemat wor embisman pa
aleholm Sorgen worne wor langbomer i syun oc Nielsff elemitten forstander til Ringelø-
ster wore elselige men oc thienere met flere gode men ther neruerende, Ware for off stickethe wore
kier vnderfotte borgemester og Raaden aff Kierteminde pa theres egne oc then mene allmoges
uegne ther sammesteds pa then ene Oc off elselige palli anderffen aff huerind*) wor man oc
Raad pa then annen side om trette oc dele the sammen haffde om Kierteminde fith liggende sonden
oc often by til Kierteminde broe Som for^{ne} palli anderffen sagde at hannom tilhorde oc skul-
de ligge till hans gard Lundzgard Tha haffue wii nu dog suo thalet them emellom i mindelighed till
en fuldkommelige ænde at for^{ne} wore kier vnderfotte borgemester Raad oc menighed mue oc skulle
her efter till euig tiid til theres by nyde bruge oc beholde for^{ne} fith ind till grøndiget som ligger
tuertu ouer moesen fraa Lundzgard oc ned till stranden oc pa thet diige skall palli anderffen
holde gærde oc ledsted forre strandueyens skyld oc suo frambelis wester at stranden pa thet store gamle
diige som thet gærde gaar at kaldaggers ledt oc ther teflige scall for^{ne} palli oc holde gerde oc
ledsted Oc mue oc skulle suo langt som thet recker efter som forstreffuit staar for^{ne} wore kier bor-
gere oc vnderfotte nyde oc bruge theres byes friid oc rett som thet sig bør efter theres preuilegiers
ludelse the haffue aff off oc wore forfethre framsarne konninger i danmark Thii forbyude wii alle
ehuo the helst ere eller wære kunne oc serdeles wore fagede oc embismen them her emod at hindre

*) Herregaarden Hverringe paa Hindsholm.

lade eller uforrette i noget made vnder wort hylleste oc nade Giffuit aar dag oc sted som forskreffuit
staar Vnder wort Secretum.

(Original paa Pergament i Kjerterminde Raadsstue-Archiv; Seglet mangler.)

CXLVII.

Orseide, *) given Kjerterminde Borgere for en Odense Borger, som de havde dræbt
paa Brolykke. 1512.

Per Scriffuere landztingstinghøring paa welbyrdig mandz i ens Styggens landzdommere i fyen
[vegne] Hans - borgmesthere i Dthenffe gregors nielsen raadmand Hans marthenffen Kle-
ment Tomesen remmesnider borgere ibidem vij gøre alle uitttherligt i thesse wort opne breff anno
domini Mdxij Sabbato Citientes fore off och mange dannemend flere paa fynbo landzting waar
stide en fornumstig Dannemand oluff laurensssen byfoget i Dtenffe met flere sine samfrender
fulmøndig giordt effthermaallssmand **) paa Hans Knusssens Død som Kirkttemyndede borgere
ihielslaage paa brolycke Hues siell gud naade Quille there i leent lyd framgingge sambrectelige met
Hand oc mund loffuede uessede oc sagde laurenz poelsssen borgmesthere i Kyrttemyndede paa
sine egne oc alle sinæ metborgeres vegne en fuld oc fast orseyde euig fredt oc felighedt fore
for^{ne} Hans Knusssens Død indtill euig tiid vbrodelig at holde thennem och alle theres efftherkom-
mere borgere i Kyrttemyndede oc alle theres samfrender oc venner fødde oc vsfødde paa hues syde
thet i nogen maade naare kand inggen vndertaghende. Och kende for^{ne} oluff laurensssen seg
aldeles met flere sine samfrender oc venner fulld boed oc bædring ***) oc settemyndede †) til theres
fulle nøgen at haffue oppeboret paa theres egne och alle theres oc for^{ne} hans Knusssens sam-
frenders oc venners vegne aff for^{ne} laurenz poelsssen oc hans metborgere for for^{ne} hans
knusssens dødh. Thij skaall thet naare en euig endelig afftalen sag ligheruiiff som thet aldrig
skedd haffde oc fore att thet vsfortact kand naare i then sag, saa at huem som ytttermere vill seyde

*) Orseide var en edelig Forsikkring, som den Dræbtes Arvinger, efterat Bod var gjort og Forlig indgaaet,
maatte give, at de ei nogensinde vilde hevne hans Død paa Gjerningsmanden eller dennes Frænder. Vi-
densk. Selsk. Drdb.

**) d. e. den, som skulde tale paa Sagen, forfølge Sagen for Retten.

***) Her det Samme som Bøder. Verb. at bedre, d. e. at give Bøder.

†) Dette Ord maa her betyde det Samme som de to nærmest foregaaende. Maaſkee her det udlædes af det
Oldn. sætta, forlige, og mun, munet, Guds, Gave (jfr. Saml. af gl. danske Love II, S. 237; III 372);
altsaa Guds, Gave til Forlig.

eller nogen mand i nogen maade fortegge met ord eller gerninge for for^{ne} Hans knu^{ss}ens dødt han skall thet gøre paa sind egen halff oc paa eth fult orbodemaall. *) Thet oppaa bede loglig sich oc framledde for^{ne} Lauren^z poelss^{en} eth fult tings bytne ued viij trofaste Dannemend, som ære hans marthenss^{en} tomes remmesnider cristiern muremester borgere i othensse hans rose i hunderoppe: iens anderss^{en} i sanderum Sep findss^{en} i marsløff Staffen knu^{ss}en i rynckeb^y oc anders bertelss^{en} i hulbro Quille alle endrectelige vitnede at the paa for^{ne} ting oc dagh sandelig hørde oc saage at for^{ne} orseyde saa i alle made vedt ord oc articlæ gigh oc loffuet oc vessebt vaar som forscressuet stander. At thet so for off gigh oc foover som forscressuet staar Thet bytne uij for^{ne} henggende wore Indzeygde naden fore thet wort opne breff met for^{ne} oluff lauren^zss^{en} Ingeygle Datum anno die et loco quibus vt superius dictum et cetera.

(Original paa Pergament i Kjerterinde Raadstue-Archiv. Der have været sex Segl, hvoraf kun Brudstykker af No. 2, 3, 4, 5, med Bomærker, ere tilbage).

CXLVIII.

Udtog af Kong Christian den Tredies aabne Brev om Tolden i Kjerterinde. 1542.

Kong Christian den Tredie gjør bitterligt, at Rigets Raad har bevilliget ham, at den Told, som hans Fader, Kong Frederik, paalagde for Gottorp, maa nu oppebæres i Riget saaledes, at der af hver Klepper, Og og Dre, som udstibes eller uddrives til Lybsland, skal erlægges i Told tyve Skilling danske, hvorimod de Handlende skulle være frie for Tolden ved Gottorp. I Kjerterinde skal Byfogeden oppebære denne Told, og Kongen paalægger Borgemester og Raad at staae ham bi. Kjøbenhavn Slot, Tirsdagen efter Vor Frue Dag conceptionis, Aar 1542.

(Original paa Papir, med det kongelige Segl paatrykt, i Kjerterinde Raadstue-Archiv).

CXLIX.

Kong Christian den Tredies aabne Brev, hvori bestemmes, at Locaten i Kjerterinde skal være Degn i Kjolstrup. 1558.

Wij Christiann Thenn Tredie mett Gud^s naade Dannemarks Norges Wendes oc

*) Jfr. S. 76.

Gottes Konning v. s. v. Gjør alle witttherligt att wij aff wor spuderlig gunst oc naade, saa oc paa thedt att stollenn wdj wor klopstedt Kiertheminde saa mogett theß bedre landt wedt magtt hollades oc thee bornn oc peblinge som samme stolle besøge theß ydermere wdj goedt lerdomme mue wptuctes, haffue wnth oc tiilladett oc nu mett thette wortt obene breff wnde oc tiillade at Locaten wdj fornē Kiertheminde scholle thenn som nu ere Eller her epyter kommenthe worder skall were degenn tiill Kiøllstrup fogenn oc af samme fogenn aarligenn wpbere thenn seebvanlige degenn Renthe som ther pleyer aff gange Dog saa att samme Locat skall were pligtug att gjøre fogenefolkedt wdj fornē Kiøllstrup fogenn thenn tiillbyrlige thieneste indenn Kierkenn oc wdenn som enn fogene degenn pligtug ere. Thij forbiude wij alle ehuo the hellst ere eller were kunde Serdeles wore foggeder Embismendt oc alle andre fornē Locat thenn som nu ere eller her epyter kommandes worder her emodt paa fornē Degendom Epther som forschreffuet staar att hindre Eller wdj nogre maade forfang att gjøre wnder wortt hylleste oc naade. Giffuett paa wor gaardt wdj Dttthense then xxviij Junij Mar Mdlv iij under wortt Zignett.

(Original paa Pergament i Kjertheminde Raadstue-Archiv; Seglet hænger ved.)

CL.

Udtog af et Thingsvidne om den Skade, Kjertheminde havde lidt i den svenske Feide.
1660.

Thingsvidne om den Skade, Indbyggerne i Kjertheminde have lidt ved de Svenskes Indfald her i Landet og i den Tid, de havde Kjertheminde By inde; dat. Kjertheminde Raadhuus, Mandag den 17 Septbr. 1660.

I dette Dokument taxeres Skaten paa Huse og Bygninger i Byen til 19300 Slettedaler, fordeelt paa 133 Gaarde, Huse og Baaninger, der have lidt større eller mindre Skade, hvilken for de høiest ansatte („den grundmurede Gaard og den anden hosliggende ved Stranden“) er 800 Sldr. Fire og fyrgetyve større og mindre Gaarde, Huse og Baaninger vare aldeles borte; deriblandt en Hestemølle, afbrændt af Fjenden.

Skibsbroen, for størstedelen ruineret og meget forskudt, kunde ikke repareres under 330 Sletdaler.

Langebro, „som endnu fattes ved begge Ender og begge Sider at forfærdige, som ganske er brostfældig, ikke ringere at kan med forfærdiges end 200 Sletdler.“

Skaden paa Skibe og Skubber, deels borttagne, deels ruinerede, taxeres i Alt til 4567 Sletdaler. En „Kreier,“ som Fjenden borttog, er taxeret til 600 Sletdler, og en „Skude,“ ligeledes, til 700 Sldr.

„Her foruden Boris frugt hauger her for Byen som Boris Armee i stod i 8te dage og ei „alleene Plantewerck, Gierder og frugt træer afbrent Mens endogfaa hvis frugt der udj var tota- „liter blef Ruinerit og gandsche forbiisnet, som eche under en heel Summa penge kand Repareris.

„Desligeste befindes Boris Byes Mænd til Sub Dato 1656 den 10 8^{te} (October), som da be- „drog sig effter Taxering 416 skilling Redsel; Og nu siden dend tiid Borgerne ere undbegebe og „hendsøbe findis idun til denne dato 104 Skillings Redsel, Hvor af kand eragtis icke at værre be- „holden udj Byen biedere end dend 4de part.“

(Uffkrift paa Papir i Kjerteminde Raadstue, Archiv.)

CLL.

Udtog m. m. af nogle gamle Qwitteringer for kongelige Skatter af Kjerteminde.

1. Kong Hanses Qwittering for 10 løde Mark af Kjerteminde Bystat. d. Castro nostro Nesbyhoffuet vigilia ascensionis dñi anno ejusdem mcdxtercio (1493) nostro sub Signeto.

2. Kong Hans quitterer Borgemester, Raad og Menighed i Kjerteminde for 10 lødige Mark, deres Paastestat, de til Paaste skulde have givet Kongen af deres By: d. Næsbyhoved Slot dominica Jubilate, requinto (1495).

3. Egher Bryste paa Dallund, Væbner, quitterer for 20 løde mark, han har modtaget af Claus Skinkel, Byfoged i Kjerteminde, for deres Bystat; d. Dallund ipso die Scti Kanuti regis, anno dñi mcdxcnono (1499).

4. Kong Hanses Qwittering for 28 Mark 2 Skilling af Kjerteminde aarlige Bystat, som de skulde have givet til Paaste næst forleden i dette Aar; d. Bort Kloster Dalum, Fredagen næst for Pintsedag Aar rvc (1500).

5. Kong Hanses Qwittering for 20 Mark lødige af Kjerteminde By, som de skulde givet af deres almindelige Bystat til S. Martini Dag nu sidst forleden; d. Nyborg fjerde dag Jule Aar mdiiij (1504).

6. Kong Christiern (den Anden) quitterer for 20 løde Mark Penninge (?), Kjer t e m i n d e By- stat, som skulde have været erlagt til Martini sidst forleden; dat. Vor Kjobstæd Døense, anden Dag næst efter Stæ. Lucie virginis Dag anno dñi mdxiiij (1514).

7. Wi Christiern (den Anden) ic. giøre alle vitttherligt at uore kiere vnderfotte borgemester

Råd oc menighed i Kertemindē haffue nu till gode rede ladit off fornøget xxxviij mark vj ß aff the xc (?) lode mark som the off for theres ouerskat giffuit skulde till st. mortens dag næst forleden oc ther till wortte them aff kaarttet xvij mk riiii ß for hues uiij therethe i theres by nu siist uiij komme ther vdiouer fraa kallundeborig. Thii lade vi dem v. s. v. d. wort Slot Nyborg, Tirsdagen næst efter S. Laurentii Martyris Dag, Mar mdrxvj (1516).

8. Kong Frederik (d. Første) quitterer Kertemindē for eet hundrede tolv en halv Mark danske, deres aarlige Byskat og en Ouerskat. Dat. Odense, Søndagen næst efter S. Francisci Confessoris Dag, Mar mdrxxviiij (1528).

9. Christiern Hvid paa Provstegaarden i Odense quitterer Borgemester og Raad i Kertemindē for 80 Mark Penge, han paa Kongens Vegne har modtaget af dem; d. Kertemindē No^o mdrxxviiij (1528) alio die valburgis.

10. Jeg Christiern Hvidt beggen i Kjøffnehaffn gjør witterligt mett thette myn obne breff att erlige oc fornumstige mendt borgemester Råd oc menighedt i Kertemindē haffver nu andwordett i ørgen skymell vor k^{re} nath. Herris hoffskmandt for een fenide langknecte halffandett hndrett tretten oc tiue (183) mark danske paa Regenscab aff the penninghe thee sculle wtt giffue vor k^{re} nath. Herre till att affløne langknecte mett xc.; d. Odense, Tirsd. næst efter Severini Dag, Mar mdrxxxi (1531).

11. Wij Christoffer mett Gudz Raade Gressue wdij Oldenborgh och Delmenhorst xc. görer alle witterligt att wore tro wadersotte burmester Raad oc menighedt wdij Kertemindē haffue nu ladet for andtuorde off mett anders besæ oc peder kempe theris metburgers ther sammesteg Hundret oc tolf mark danske som wor theris byskat oc en aarskatt (sic: Ouerskat?), som wij them till forn ther om till screffuit haffuer, Thij lade wij forse^{ne} anders beste xc. Giffuit paa wort Slott Købnehaffn søndagen næst epher sancte mortens dag Mar xc. Mdrxxiiij (1534) wnder wortt Signet.

M^{tor} Seffren
Scriffuer.

12. Joachim Bed til Forsløv quitterer Borgemester og Raad i Kertemindē for deres aarlige Byskat til Mortensdag, nl. 56 Mark 4 Skilling danske. Odense, S. Hans Baptista Dag 1546.

(Alle Originaler paa Papir i Kertemindē Raadstue-Archiv, med paatrykte Segl.)

Middelfart.

CLII.

Kong Frederik den Andens Befaling om Oprettelsen af en Post i Middelfart til Befordring af kongelige Bud og Breve. 1563.

Fredrick den Anden medtt gudts nade osv. Wor gunst tillfornn widtt adtt wy dagligenn formode, aff tydsland och Till oss Breffue och post, Tisligeste selless och forstide wore breffue Ind wdj Tydsland, Thj Bede wy theg och wille, att thu altidt holder till stede wdj wor klobstedtt medelfardtt En godtt post klipper och post wogune, som dagh och natt kunne faae till Rede, adtt flytte och fore wore post Bude och Breffue ther frann och till Rudgardtt, Tisligeste adtt thu till Siger Borgemester och Raad ther wdj for^{me} melffar, adtt the forstaffer thet faa, adtt ther altidt legger till stede ther kamestedts stibbe och baade, som kunne offuer fore wore poste och Breffue, nar och paa huadtt thidtt the ther till stede komen — — — Ther mett steer wor wilge, Thj ladtt thedt Ing — — — — theg gudtt, Schreffuet paa wort Slott kispnehaffen Thend xvij dag aprilis etc. m d l x i i j wnder wortt Singnett.

Udenpaa: koppie aff konglige maiestatts Breff om Een post klipper och Post wagen som kris toffer Johansen haffuer. Og med meget nyere Haand og Blæk: om postwogn i Melfard — och Waade til Collding.

(Copi paa Papir i Middelfart Raadsue: Archiv.)

CILII.

Kong Frederik den Andens aabne Brev om en Skat af Middelfart. 1570. *)

Frederich den Anden med guds Raade osv. Wor gunst tillfornn Wiid att epther som wij haffue forschreuit worre kere tro vnderfotte Danmarks Riigis raad oc adell Superintendenten fuldmectige aff Prelater Kaniker Prouister prester klobstedthmend, bønder oc menige allmue offuer alltt rigett Oc the met os haffue betrachtiid oc offuerueigitt thenne store pengis vdgiffit som os oc riigitt

*) Jfr. Jacobsen om Skatteræsenet i Chr. d. Fredes og Frederik d. Andens Tid, S. 115 og 217.

paahenger. De huer epther theris effne oc leilighedt godwilligen betwillgitt att komme of till vndsettning fremdbellis at vdförre thenne kriig De epther som i paa samme thyd haffue ladett ether taxerre for i ijc (300) daller, halffparten i daller oc halffparten i mønt *) att komme of tillhielp met. De tha er bleffuid besluttiid att samme penge Skulle vdgiffuis till fire terminer. Tha Eptherdi wij strax met thet förste paa Sommereen achter att giöre ett aluorliggt bestandigt thog emod worre oc riigens fiender. De ther förre hantt will werre fornøden att samme penge paa en thyd vdgiffuis Saa for^{ne} wortt forhaffuinde thog icke ther offuer Skall forhallis Bede wij Ether oc wille Attj retter ether epther wißeligen oc wd en all wndstylling eller wiidere fortog att vdgiffue for^{ne} i ijc daller, inden pingdag forstkommende, thet allerseniste: De thenum att offueranthworde of Elft^e Eric Rosenkrantz wor mand raad oc Embizmand paa wor gaard i Ottenße oc ther paa anammer hans quitanze hand Skall thennum sidden fremdbellis lessuerre paa the steder wij ha num befallit haffue De lad thet Ingelunde ansehendes hvad allsomstørst macht of och riigett ther paa liggende er. Wij wille igien werre Ether alle oc huer serdbellis en naadigst herre oc Konning oc ethers gaffn oc beste wiide oc ramme som wij worre tro wnderfotte plectig erre. Schreffuit paa bort Slott Kispenhaffn xi Martij Aar M D Lxx Vnder wort Signett.

Udenpaa: Dß Elft Borgemester Raadmend oc menige borgerre wthj wor kiofstedt Meddelfartt

(Original paa Papir, underfcreven af Kongen og med det K. Segl trykt udenpaa, i Middehart Raadstue, Archiv.)

CLIV.

Kong Frederik den Andens aabne Brev om en Skat til at aflønne Krigsfolk med.
1570. **)

Frederich Thenndt Andenn met Gudths Raade osv. Wor gunst tiillforrn Wij wille ether naadigst icke forholde att Gud Allermectigste thet nu saa naadeligenn siddett haffuer att wij haffuer fangitt enn goed friidt De allting er forliggt oc klart giort emellom Oss oc wor Fiende Kongenn aff Swerig, huorfor Gudt stiee Tuig loff oc priis, De Efftertj wij acte med thet allersörste att betalle, oc tiillfriidhs Stille wort fremmede krigsfolck oc thenom affthacke, Saa the kunde come aff riigett, oc icke lenger skulle ligge Ether oc andere wor Vnderfotte tiill Omkostning oc besweringe,

*) Dette betyder rimeligviis: Halvparten i Joachimsdalere, Halvparten i de mindre (lettere) danske Myntsorter: jfr. ovenfor, S. 81 Anm. *). Jacobsen, anf. St. S. 13.

**) Jofr. Jacobsen, anf. St. S. 115.

will Dff tiil same Betalinge behoff giøres enn merckelig Stor Summa pændinge, De therfore fororsagis ether om en hiely at besøge, Thi bede wij ether oc wille attj retter ether effther, att kome Dff tiill Vndtsettning tiil for^{ne} wor frigsfoldis betalling medt i ijc (300) Endide daller, De thenom Strax Iligenn Ahnscendes thette wort breff att vdtgiffue oc fremføre hiidt tiill wort Slott Riøpnehaffn. De thennom fornoger wor Renteschriffuer her samestedhs Peder Hansenn, Tagendis ther paa hans Duitangs, oc thager ther aldielis ingenn forsømelse fore, Skall oc for thenne Hiely ingenn were frij, Encthenn Handtwercksmendt eller nogenn som bruger nogenn borgerliig Nering oc handthiering De ther som nogen fremkommer som haffue wor kiere herr Faders Saaliig og hogloffliig ihukomelhis eller wore breffue for Skatt oc Lyngge att skulle mue were frij Tha skall thennom foregiffuis oc berettis att wij icj ere tillindhs thenom fran theris frijhieder at wille thwinge, Men allene thee wille Ahnsee leplighedenn De thenne wor oc riigens store Ahnliggende oc att wij saadanne pending behoff haffuer oc icj ombere kunde, Thee wille therfore icj weigre thenom paa thenne thiidt att vdtgiffue huess thee bliffue Schriffuitt oc Taxeritt fore huer effther sin Effne, Men thenom som throe oc liudig vnderfotte i alle maade beuisse i wille oc were forthenct vden aldt vndtshilling oc forhallinge for^{ne} ganze Summa att vdtgiffue oc dag oc Natt vspart att fremføre Effther som for^{uit} staar Ahnscendis oc betractendis wort oc Riigens saawel som ethers egitt gaffn oc beste Att Effthertj Gud haffuer vndt Dff friidt, wij tha icj skulle fororsagis lenger at holde frigsfoldit her vdtj Riigett oc thenom hoff Ether oc andre wore Vnderfotte at forlege tiill saalenge the bliffue betalit Ther medt giør i wor wilge De endelige Miening, De wij forlade Dff ther wißelligenn tiil Schreffuitt paa wort Slott Riøpnehaffn thendt xiiij decembris Mar M d lxx Vnder wort Siignet.

Udskrift: Dff Etsl. Borgemester Raadmendt oc mienige Borger vdtj wor Riøpstedt Medelfar.

(Original paa Papir, underfcreven af Kongen og med det kongelige Segl paatrykt, i Middelfart Raadsue: Archiv.)

CLV.

Kong Christian den Fjerdes Befaling om Penge til Waadsmands Hold, 1618.

Vi Christian den Fjerde med Guds Naade osv. Gjøve Alle vitterligt, at Vi have naadigen forordnet efterskrevne Vore Kjøbstæder hrefter at skulle udgive Pendinge til Waadsmands Hold, syv Skilling danske paa hver Person om Dagen, fra den første November sidstforleden og til Vaaste Aften der næst efter; at regne hver Kjøbstad paa saa mange Personer, som denne Vor Fortegnelse omformelder.

S y e n.

Rjerteminde	Sexten.
Faaborg	Fjorten.
Bogense	Femten.
Rudkjøbing	Sex,
Middelfart	Ti.
Nyborg	Fjorten.
Odense	Tyve.
Svendborg	Atten.
Arsens	Tretten.

Thi bede Vi og byde Borgemeſtre og Raad ubi forn^e Kjøbstæderne at gjøre denne Anordning, at forn^e Baadsmands Hølds Penge Halvparten nu strax nærværende „Legger“ bliver [leveret], efterſom sædvanligt er alſtille, og den anden halve Part strax paa Foraaret bliver leveret, ladende det ingenlunde. Skrevet paa vort Slot Cronborg den 16 November An. 1618 under Vort Zignette.

— Paa ſamme Papir har Peder Laurigen, „Legger“, quitteret Borgemeſter og Raad i Middelfart for 80 Slettedaler, 3 Mark og 12 Skilling danſke, ſom er Halvparten af de Baadsmandspenge, de have at udgive i dette Aar; d. 9de December 1618.

(Uffriſt paa Papir i Middelfart Raadſtue-Archiv. Originalens Retſkrivning er ikke bibeholdt i Uffriſten.)

CLVI.

Udtag af Kong Chriſtian den Fjerdes Befaling om en Skat af Middelfart By. 1632.

Kong Chriſtian d. Fjerdes Befaling til Middelfart, d. Kjøbenhavns Slot, 27 Juni 1632, at de med andre Kjøbstæder i Danmark og Norge ſtulle udgive en Skat. Middelfart By er taxeret for 228 Speciedaler eller deres Værd, nemlig ſex Slettemark for hver Daler i god gangbar Mynt; desuden ſkal hver Tjenſtedreng i Middelfart give en Rigsdaler in Specie, og Kjøbſvende Mere, efter deres Formue.

(Uffriſt paa Papir i Middelfart Raadſtue-Archiv).

Glorup Gaard

og

Familien Valkendorf.

CLVII.

Udtog af et Skjøde paa en Mølle, som Marquard Rønnovs overlader Henning Valkendorf. 1505.

Marquard Rønnovs paa Hvidkilde, Ridder, Skjøder og sælger til Henning Valkendorf en Mølle i Lamdrup Sogn, som han tilforn havde kjøbt af samme Henning Valkendorf; skylder aarlig sex Pund Mel Landgisde. Sælgeren lover at hjemle Eiendommen for Kirkelov, Landslov og al anden Rettergang. Brevet er beseglet, foruden af Marquard Rønnovs, af Palle Anderßen i Huerringe Gaard, (Laurits?) Fedesøen i Broholm, Otte Skindæl i Egefløvs Gaard og Claus Dlusßen i Fiellebro. Dat. Svendborg, Mar efter Guds Byrd 1505, den Fredag næst efter Martini Episcopi Dag.

(Original paa Pergament i Glorup Gaards Archiv.)

CLVIII.

Udtog af et Magelagsbrev imellem Johan Urne til Nygaard og Henning Valkendorf til Glorup. 1506,

Johan Urne til Nydegaard gjør bitterligt, at for Venstabs, Nabostabs og Svogerstabs Skyld, imellem ham og Henning Valkendorf til Glorup, da deres Hustruer ere to Søstre, har han gjort et Magelag med bemeldte Henning V saaledes, at denne udlægger til ham et Damsted, Frieskule, imod den Jord, Marquard Rønnovs havde solgt Henning Valkendorf, og en anden Jord, Anders Jensen havde solgt Hennings Fader, Axel Valkendorf, hvorom der havde været Uenighed imellem bemeldte Johan Urne og Henning Valkendorf, m. m. Brevet er medbeseglet af Hæderlig og Velbyrdig Mand „Docthor Lage Urne Canthor i Roskylde myn kære brøder,” Otto Skinkel i Lammehave, Laurits Skinkel i Julskov, Knud Friis

i Obense og Marquard Hundretmark, Herredsfoged i Gudmeherred; datum sabbatho proximo ante festum exaltationis sanctæ crucis anno dⁿⁱ m^o d^o sex^{to}.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv; der have været fire Segl, af hvilke kun No. 1 og 4 nu findes.)

CLIX.

Kong Frederik den Førstes Gavebrev paa en Part af en Gaard, kaldet Ovenskov, til Johan Friis. 1529.

Wii Frederich mett Guds Naade osv. Giøre alle vitttherligt thett off effel. Johan friis wor Secreter haffuer beret for oss, at hanom er till vitnes wordhen at en som kallis Oluff Persen, som haffuer en anpart vdi en gaard i Gudmeherrit i siun som kallis Ouenstou Och same karll skall were bortt rømp^t mett Soffrin Norby Szom er och haffuer werett wor oc riisgens obenbare fiende Och ford auindskiold emod os och hans fæderne rige Och haffuer ther mett forbrøtt sit Fordegodz Thii haffue wii aff wor sonnderlig gunst oc naade vndt och giffuit Och nu mett thette wortt opne breff vnde och giffue for^{me} Johan ffr iis och hans arffuinge for^{me} Oluff pedersens anpartt vdi samme offuenskous gaard met all for^{me} anparts tilliggelse Szom ther nu tilligger och aff arils tid tilleget haffuer At haffue nyde bruge och beholle .till ewindelig eye fforbiudendis chuo the helst ere eller were kunde Szerdelis wore ffogter Embigmend och alle andre for^{me} Johan fris eller hans arffuinge her emod paa samme anpart i for^{me} Ouenstous gaard eller siun tilliggelse hindre, hindre lade eller i noger maade forfang att giøre Wnder wortt hyllest och Naade. Giffuit paa wortt Slott Gottorpp tisdagen nest effther Søndagenn Reminiscere Kar etc m^o d^o xxi vnder wortt Signnett.

Ad mandatum dni Regis — — — d^{no} magno — — — milite et magistro curie.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv; et Brudstykke af Seglet hanger ved.)

CLX.

Kong Frederik den Førstes Laasebrev paa Ovenskows Gaard. 1532. *)

Wii Frederik met guds Naade osv. Giører alle witttherligt at Kar effther guds byrdt m^o d^o xxi

*) Om Laasebreve og Forsølgning til Laas see Kolderup-Rosenvinge, Dansk Retshist. II, S. 213 Anm. (b) and. Udg. og D. Magaz, 1, S. 36.

Then torsdag nest effther wor Fruæ dag visitacionis ffor off paa bort Rettherting paa Raadt=
 huffiit i wor Stadt Røpnehaffnn neruerindis off elstelige werdige Herrer Her Iuer mund tiil
 Riibe Her Stygge krumpen tiil bølum Her Dffuæ bille tiil Marff Her Sorgen Friiff
 tiil wiburg biseoper Her prebiseru pødebuß Her anderff bille Her artil brade Her
 offuæ lunge Her Ottæ krumpen Her Holgerdt wlfstandt oc Her Johann oxæ Miid=
 dhere wore mendt oc Raadt wor stidit off elstelige Henning walckendroff tiil glorop wor
 mandy oc Raadys fuldmectige budt met ffriræ opne beseglede pergiments breffue i alle mode wforfal=
 stett Swaa lydende Thett forstæ breff Som off elstelige Johann Friiff tiil Heselagergordt
 haffuer wtgiffuit oc beseglede ath hand. haffuer wndt oc opladt Fra sig oc sinæ arffuinge oc tiil
 ffor^{me} Henning Walckendroff oc hans arffuinge then andpartt wti ouenstouffs gordt som
 oluff pederffen tiilhorde oc wii ffor^{me} off elstel. Johan Friiff wndt oc giffuit haffue etc
 Thett andet breff Som strange moghenßen Raadmandt i suineburg haffuer wtgiffuit oc be=
 seglede lydendis at hand haffuer soldth stidit oc affhendt Fra sig sin Dotther cecille oc thæres
 arffuinge och tiil ffor^{me} Henning walckendroff oc hans arffuinge tiil euindelige æye oc æye
 skullende all thennd deell lodt oc Rettighed som hannum Hauff dotther cecille oc thæris arffuinge
 kand tiilffalle i Duenstouffs gordt liggende i gudmeherret i suindinge soghu peder Hans=
 sen iboer som er ffrerde delen i ffor^{me} gordt som styller vj orte byg j orte Rug j bolegaldt i
 ffrerting smøer i marck pendinge j lam ij geess iij honff Huilckenn deell ffor^{me} hans dotther arffde
 effther sin oldesadher peder welsen oc sin oldemorher Hustru doretthe oc Thet tredie breff
 Som Hans brock Radmandt i Nyborg haffuer wtgiffuit oc beseglede lydendis at hand haffuer
 Soldt stidit oc affhendt Fra seg sin Sonn melcker oc theris arffuinge oc tiil ffor^{me} Henning
 walckendroff oc hans arffuinge tiil euindelige æye æye skullende all then lodt deell oc Rettig=
 hedt Som hannum for^{me} hans sonn melcker oc theris arffuinge kand tiilffalle i ffor^{me} ouen=
 stouffs gordt p hanßen iboer som er halffdelenn aff ffor^{me} ouenstouffsgardt oc. Thett ffrerdie
 breff etth tengr wittne aff gudmme herrits ting lydende ath ottæ dannemendit widnett haffuæ
 ath pyledams(?)moffe boghe stoffuenn oc kwahaffuenn thet ær etth friidt enmerckæ ffra tonge stouff oc ind=
 tiil stelbeckenn oc haffuer wæridt aff oldtiith oc inghen haffuer hafft ffor^{me} enmerckæ wthen the som
 haffue boctth i Duenstouff oc. som thee breffue ther om ythhermere wtuiiffe Oc ther effther wort
 Stadfestelse breff Som wii haffue statffest ffor^{me} breff paa ffor^{me} goh fforstæ dombreff andet tredie
 oc ffrerdæ dombreff screffuit paa pergmynit met hengende indzeglæ huert wort dombreff paa ser wgher
 oc wor almynelige steffning paa ser wgher oc eth aar wtloffuer alt wort Riighe Danmark oc ther
 effther ser wgher stæffning offuerhørelse oc offuer alt wort Riighe Danmark Swilckæ breffue alle
 loglige giffuæ oc tiil thinge læsde fforfulde oc ffrengangnæ ære wedt alle thæres tiider oc data oc
 ther enodt ær enghenn breffue tagnæ aff off Thii tiildomme wii nu ffor^{me} Henning walckendroff
 oc hans arffuinge ffor^{me} ouenstouff gordt oc gody met all sin Rettæ tiilligelse ehuadt som helst
 er eller neffnis kandt indtiith wudhertaget at haffue nydhe bruge och beholde tiil euinelige æye ffor=

biudendis allæ ehwo the helst ære eller wære kunnbe ffor^m Henning waldendorff eller hanff arffuinge paa ffor^m gorbt oc godþ met sin Mettæ tilligelse ehuaadt som heldst thet wære kandt Dindher eller fforfang at giøre eller thennom ther met at beuare emodt thæris mynde i noghre modhe oc sætte wii thenne sag ewinelige tygelse yppa datum vt supra nostro ad causas sub Sigillo. Teste Nicolao Arnffelbt Iustitiario nostro Dillecto.

Udenpaa: Frid. I. Laase Bress paa Dffuensloffsgaardtt.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv. Seglet hanger ved.)

CLXL.

Udtog af et Skjode paa en Bondegaard i Svindinge. 1578.

Þingswidne af Gudmeherreds Þing, d. Lørdag den 27 Januar 1578, at Bertel Pedersen og Hans Knudsen i Svindinge paa egne og tre Søffendes Vegne solgte til Christoffer Balkendorf til Glorup, for Sols og Penge, den Bondegaard i Svindinge, der var dem arveligen tilfalden efter deres Fader. Gaarden var løvlig lagbuden tre Þing for Skjodet.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv. Der have været sex Segl, som alle mangle.)

CLXII.

Magelagsbrev mellem Kong Frederik den Anden og Christoffer Balkendorf til Glorup. 1579.

Wii Frederich den Anden o. s. v. Giøre alle witterliggt, Att effther som off elstelige Christoffer Balkendorff till Glorup, wor Mand Raad och Renthemester, Nu for Maglaug och Ewige Eyendomme, haffuer vdragdt till os och Kronen, thesse effther^m hans gaarde och goþ, aff hans Arffuegoþ, wdi wortt land Fyen liggindes, Som er først wdi Affuensloff, thre gaarde, Thend første och Anden, Christoffer hiortt och Jørgen perþen paabor, skylder huer j pund biug j ½ (Fjerding) smør j orte haffre, j lamb j gaas ij høns, søenød j ore, thend thredie, Erich Mæpenn paaboer, skylder j pund biug j ½ smør j orte haffre j gaas ij høns, søenød ½ ore. Wdi Skaldendorup en gaard Christoffer Jørgensen paaboer skylder 2½ pund biug j ½ smør j orte haffre j lam j gaas ij høns, søenød en ore. Wdi Aggethued en gaard, Lauriþ Jensen Iboer, skylder j pund biug 1^m torst, Wdi Saaderup en gaard Anders Clausen paaboer, giffuer 2½

pund biug j f_2 smør j orte haffre, j lam ij gies iiij hons, foenød j ore, Wdi Drendrup thre gaarde, Paa then første boer, Måh Knudsen, skylder aarligen j pund biug $\frac{1}{2}$ f_2 smør, vj f eruidy penninge, xxiiij f for ett foernød att holde, j lamb j gaas ij hons, Paa thennd Anden och thredie boer, Rasmus trost och Pouell hanßenn, giffuer huer $1\frac{1}{2}$ pund biug $\frac{1}{2}$ f_2 smør r f_2 haffre ij gies iiij hons, Wdi Kirrttinge enn gaard hans Lercke vdi boer, skylder ij pund biug j orte haffre giesteri, holder j foenød, Wdi Drangstrup en gaard, Knudt hanßenn vdi boer, skylder $2\frac{1}{2}$ orte biug j f_2 smør, Wdi Rabendrup en gaard Jens Underßen vdi boer, skylder j pund rug j pund biug j f_2 smør j boell gallt, j orte haffre j lam ij gies iiij hons, foenød j ore at stalde. Wdi Birckum en gaard Jens Rasmussen paaboer, skylder v orte biug 1 f_2 smør j orte haffre j lam ij gies ij f_2 gaas haffre iiij hons j foenødt, Wdi Høfle en gaard, peder Jørgensen vdi boer, skylder ij pund biug j fg. smør j orte haffre giesteri, ij gies iiij hons, holder en foer ore, Wdi Merruff tho gaarde, Thend første hans seuerinsen paaboer skylder iij pund biug j fg. smør j lam ij gies iiij hons, ij f_2 gaas haffre j mark penninge, holder j foerore, Tend Anden hans Christensen paaboer, skylder j orte biug j orte Rug j fg. smør j pund haffre j lam ij gies, iiij hons, holder j foenødt. Wdi Kierrebye enn gaard Måh Fracker vdi boer, skylder ij pund biug j fg. smør j lam ij gies iiij hons iiij mark penninge giesteri, holder en foerore. Wdi Merrufftorp en gaard, Jøp Olsen paaboer, skylder j pund rug, j pund biug j fg. smør $3\frac{1}{2}$ orte haffre, j lam ij gies iiij hons, holder een foerore. Wdi Roldsted en gaard Jens Dffuesen vdi boer, skylder j pund biug j fg. smør r f_2 haffre, j gaas j f_2 gaas haffre ij hons. Wdi Frelstoftte en gaardt Jøp persen paaboer skylder j pund biug $1\frac{1}{2}$ Otting smør j orte haffre ij gies ij f_2 gaas haffre, iiij hons, holder j foenødt, Med alle for^{ne} Gaardis och gopis Mennthe och rette tilliggelse, Aldelis inthett vndertagitt wdi nogre maade, Vdenn allenne thi skouffmoll paa Drendrup strandkouff, som ere besichtitt och tareritt, for Olden till thii suin, huilchitt for^{ne} Christoffer Waldendorff haffuer seg forbeholditt, Effter som thett Vress for^{ne} Christoffer Waldendorff Dff vnderdanigst ther paa giffuit haffuer, ydermere formelder och vduiser, Tha haffue wij ther emod thill Tylliste wederlaug Naadigst egieenn vdlagt till for^{ne} Christoffer Waldendorff och hans Arffuinge, Thesse Effther^{ne} wore och Kronens gaarde och gop, Saa och, wor och Kronens Mettighedt och herlighedt wdi samme gaarde, wdi Gudmeherrit wdi Suindinge sogen, wdi for^{ne} wortt land Tyenn, Først wdi Suindinge bye, thesse hele och halffue gaarde, Som strange Underßen, hans Måsen, Jørgen måsen, Claus Nielßen, Jørgen Erichsen, Franz Brixenn, Unge Jørgen Erichsen, Rasmus Laurisen, Morten Erichsen, och hans Jørgensen paaboer, Och vdi Landrup Bye, wdi for^{ne} sogen, thi gaarde som Lauris hanßen, Måh wøller, Anders hanßenn, Jørgen Nilßen, Jens Effuertßen, Jens Mund, Jens oluffßen, Lauris persen, Jørgen oluffßen, Måh Jostßenn och Niels pederßen vdi boer, Och skylder alle for^{ne} gaarde till hobe Arlig r mark iij f ij —, xij f_2 huede, halffempe pund j f_2 rug $12\frac{1}{2}$ pund viij f_2 Biug, v f_2 grynn, v pund r f_2 haffre, $1\frac{1}{2}$ tr^{ne} $1\frac{1}{2}$ fg. $\frac{1}{2}$ ottg Smør, ix Boellgallt, ij Kior, vij faar xiiij lam, xxj gies, $\frac{1}{2}$ c (50) hons, $1\frac{1}{2}$ c

rij (162) leß wed iijc humble raffter, 5½ lester Kull, r leß hoo rj leß halm rj marck linsegarnn, 5½ snees Eg, Gieserij xxx marck och 7½ pund haffre. Thisligiste alle wore och Kronens Jorder, Med Agger, Enng, stouff och Eyedomme, som wore och Kronens Bønder och thienner vdi Frøruppe och Drendruppe Byer, nu haffuer och bruger, vffuer allt for^{ne} Suindinge Marck och grund, Och er beregnett for ix pund Saalandt. Quilche for^{ne} Gaarde, gops och Jorder, Med ald theris Renthe och rette tilliggelse, Agger, Enng, stouff, Marck, Fischewandt, seegang, woedt och thiurtt, Aldelis inthett vnder tagitt vdi nogre maade, wed huad naffn thett helst er, eller neffuis kannd, som ther nu tilligger, Och aff arrilds tiid tilliggitt haffuer, och bør ther till att ligge med rette, For^{ne} Christo ffer Walckendorff, och hans Arffuinge, Mue och stulle haffue, Niude, bruge och beholde for Euindelig Eyedomme, Som andre hans rette Arffuegaarde och gops, Och Effther att ther er, en partt Jordeigne Bønder Eblantt the gaarde wij Naadigst till for^{ne} Christo ffer Walckendorff Och hanns Arffuinge, vdligger, Och hand liigeuell haffuer giurtt oss, for Bøndernis Eyedomme, stuell och fylliste, Skall thett were for^{ne} Christo ffer Walckendorff Och hanns Arffuinge, aldelis friet och vbehinderitt fore, Att mue kiøbe och tilforhandele seg och sine Arffuinge, Eyendommen aff for^{ne} Bønder, Och kiendis wii Ds wore Efftherkomere Koninger vdi Danmark och kronen, Aldelis ingen rett eller rettighed, Att haffue vdi eller till, Nogen aff for^{ne} gaard och gop, Eller till nogen thennd Eyendomm, som for^{ne} Frøruppe eller Drendruppe mend, haffuer haffdt paa for^{ne} Suindinge grundt, Effther thenne dag vdi nogre maade. Thij beplichte wii Ds wore Efftherkommere Koninger vdi Danmark och kronen, Att frii, hiemle, och fuldkommeligen tilstaa, for^{ne} Christo ffer Walckendorff och hans Arffuinge for^{ne} gaarde och gops, Saa och, wor och Kronens herlighedt och Rettighedt vdi for^{ne} gaarde Med ald theris Renthe och rette tilliggelse, For huer mandis tilthale som ther paa kand thale med rette. Och ther som saa skeede, Att for^{ne} Gaarde eller gop, Eller nogen theris Eyedomme, Renthe eller rette tilliggelse Bliffuer for^{ne} Christo ffer Walckendorff, eller hans Arffuinge, Aff wonden vdi nogen Nettergang, for wor Wanhiemels brøst skylbt, Tha beplichte wij Ds, wore Efftherkomere Koninger vdi Danmark och kronen, Att wederlegge for^{ne} Christo ffer Walckendorff eller hans Arffuinge, Saa gott gops egien, Bode paa Eyedomme, herlighedt och Renthe, Och saa well beleyliggt, Inden sex sambefelbe Vgger ther nest effther, Och holde hannom och hanns Arffuinge ther stades løß vdi alle maade. Giffuitt paa wortt Slott Frederichsborg theund rix Dag Maij, Nar effther Christi Fødsell, Mdxlxxix. Wnder wortt Signett.

(Original paa Pergament, understrevet af Kongen, i Glorup Archiv; Seglet mangler.)

CLXIII.

Udtog af et Skjøde, hvorved nogle Bønder i Drendrup afhænde deres Jorder paa Svindinge Grund til Christoffer Valkendorf til Glorup. 1579. *)

Thingsvidne af Gudmeherreds Thing, Torsd. d. 9de Juli 1579, at Poul Nielsen i Drendrup paa egne og tre Sonners Vegne, Rasmus Sørensen i Bedehuus paa sin Hustrues, Morten Sørensen paa sin Hustrues, Niels Ubbesen i Drendrup paa egne og Broders Vegne folgte og skjødede for Sølvs og Penge til Christoffer „Valkendrup“ til Glorup, Kl. May's Raad og Rentemester, al den Jord og Eiendom, som ligger paa Svindinge Grund i Hvie Riismark og tilforn brugtes til deres Gaarde.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv. Der have været fem Segl, hvoraf No. 3 nu mangler.)

CLXIV.

Udtog af et Skjøde paa Bøndergaarde i Lamdrup og Svindinge til Christoffer Valkendorf til Glorup. 1580.

Thingsvidne af Gudmeherredsting, dat. Torsdagen den 17 Marts 1580, om Salg og Kjøb, hvorved sex jordegne Bønder i Lamdrup i Svindinge Sogn og to i Svindinge By, nemlig Laurids Pedersen (2 Gaarde, den ene, han selv, den anden, Mats Møller paaboer), Lauritz Hansen, Jens Munk, Jørgen Olsen, Jens Olsen, Anders Hansen, Hans Madsen i Svindinge og Strange Andersen ibid **), tilskjødede Christoffer Valkendorf til Glorup, Kl. Rentemester, 9 Bøndergaarde i bemeldte Byer for Guld og Penge. Sælgerne forpligte sig til at hjemle Kjøberens Gaardene quit og frie for hver Mand's Tiltale — „vundertagett thend rette Kongelige Landgilde med andenn Herlighed, der pleier och bør aff att gange med Rette. Waar same for^{ne} bundegaarde Lougligenn effter Lougenn Lagbøditt threy ting till forne sambfelde, før thette skøde gid.“

(Original paa Pergament i Glorup Archiv; der have været fem Segl, hvoraf No. 4 mangler.)

*) Jvf. det foranstaaende Dokument No. CLXII S. 168.

***) Jvf. Kong Frederik den Andens Nagelagsbrev, No. CLXII, S. 167.

CLXV.

Magelagsbrev mellem Kong Frederik den Anden og Erik Valkendorff til Glorup. 1580.

Wii Friderich thend anden o. s. v. Giorer alle witterligt att ephterthi Dff Elskelige Eric Valkendorff thill Glorup wor mand och thienner nu for maglaug och euig eigendomme wnderdanig haffuer wolaugt thill oss och Kronen aff hans arffuegodts thise ephterst^{ne} thuende gaarde och guodtz wdi wortt Land Sielland liggendis. Thend forste wdi Flackebiergs herrit wdi Bierre Jey Pedersen iboer skylder aarligen iij pund biug j marc penninge, Och ett gadehuff sammesteds skylder ix s, Thend anden wdi Slaugelskeherrit wdi Slaugelse Sogen wdi Waldbye Lauris Fynboe iboer skylder aarligen iij pund biug xviiij s penninge j ore foernod, Ett gadehuff sammesteds skylder j marc. Med alld for^{ne} Gaardes och Huges Rente och rette tilliggelse aldelis inthett wndertaget, Ephtersom thett breff for^{ne} Eric Valkendorff os wnderdanigst ther paa giffuett haffuer ydermere formelder och wduiser, Tha haffue wii ther emod till fyldeste wedderlaug Naadigst egien wolaugt till for^{ne} Eric Valkendorff och hans arffuinge en wor och kronens gaardt och guodtz wdi wortt Land Fyenn liggendis wdi Windingherrit wdi Frorup Sogen Kaldis Lundsgaard t skylder aarligen $\frac{1}{2}$ t^{ne} Smor xx s penninge ij marc giesteri penninge j orte g^{rii} haffre j ore fornod, Quilden for^{ne} gaard med alld sin rente och rette tilliggelse Agger Eng stouff marc fistewand Jeegang wodt och thiuuffuertt aldelis inthett wndertaget, wed huad naffn thett heldst er eller neffuis land, Som ther nu tilligger och aff Arrildtz thiid tilligget haffuer oc bor ther till att ligge med Rette, fraa Gammel Mabeck till Torpegrundt och till Rollebed med alld forstrand ther paa stoder, met ett gamble Orregaardstied som ther emellom ligger wbehindritt med Sloff och Affloff som hand ther stoffue land och bruge seg best till notte, For^{ne} Eric Valkendorff och hans arffuingr mue och skulle haffue niude bruge och beholde for euindeligen eigendomme, Thi bepligte wii oss, wore ephterkommere Koninger I Danmark och Kronen Att frij hiemle och fuldkommeligen tilstaa for^{ne} Eric Valkendorff och hans arffuinge for^{ne} gaardt med alld sin Rente och Rette tilliggelse for huer mandtz tilthale, Som ther paa land tale med Rette wdi noget maade, Oc ther som saa stee de Att for^{ne} gaardt eller nogen sin Rente oc Rette tilliggelse bleff forskreffuene Eric Valkendorff eller hans Arffuinge affuunden wdi nogen dom eller Mettergang for wor wanhiemmelis byst skyld, Tha bepligte wii oss wore effterkommere Koninger wdi Danmark och Kronen egien att wedderlegge for^{ne} Eric Valkendorff eller hans arffuinge saa god en gaardt, bode paa eigendomme Landgilde Herlighed oc Rente, och saa well bekligen inden sex sambfelde wgger ther nest ephter, och holde ther hanum och hans arffuinge wden skade wdi alle maade. Giffuet paa wort slott Frederichsborg thend xxv dag Septembris Aar Mdlxxx. Under Wort signete.

(Original paa Pergament, , underskrevet af Kongen, i Glorup Archiv. Seglet mangler.)

CLXVI.

Udtog af et Magelagsbrev mellem Johan Boekholt til Klingstrup og Christoffer Valkendorff til Glorup. 1580.

Magelagsbrev, hvorved Johan Boekholt til Klindstrup (sic) overdrager en Gaard i Svindinge og en Gaard i Lamdrup, der tilhørte hans Hustru Lisabet Urne, til Christoffer Valkendorff til Glorup, imod tre Gaarde i Sjælland, i Flaakebjerg Herred, Bierre Sogn i Saltøfte og i Kelleklinte. Kjøbenhavn, 10 Mai 1583.

(Original paa Pergament, underskrevet af Johan Boekholt og Lisabet Urne, i Glorup Archiv. Der have været to Segl, som nu mangle.)

CLXVII.

Udtog af et Skjøde paa en Bondejord paa Svindinge Mark. 1588*)

Thingsvidne af Gudme herreds Thing, Torsdag d. 29 Februar 1588, at Knud Abraham i — — solgte et Stykke Jord paa Svindinge Mark, kaldet Fals Ager, til Christoffer Valkendorfs Foged paa hans Herres Vegne. Jorden var lagbuden 3 samfælde Thingdage før Skjødet.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv. Der have været fire Segl, som alle mangle.)

CLXVIII.

Udtog af et Skjøde paa en Part af en jordeggen Bondegaard i Svindinge. 1591.

Thingsvidne af Gudmeherreds Thing, Torsdagen den 6 Mai 1591, at Anders Hansen i Lamdrup Mølle solgte for rede Penge sin og sin Søsters Anpart i en jordeggen Bondegaard i Svindinge, til Christoffer Valkendorff til Glorup, Kl. Rentemester. Eiendommen var lovlig lagbuden tre Thing for Skjødet.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv. Der have været fire Segl, hvoraf No. 2 og 3 mangle.)

*) Jfr. Kong Frederik den Andens Magelagsbrev, No. CLXII. S. 168.

CLXIX.

Udtog af et Skjøde paa en jordeggen Bondegaard i Svindinge. 1591.

Thingsvidne af Gudmeherrheds Ting, d. Torsdag 20 Mai 1591, om en jordeggen Bondegaard i Svindinge, som Eiermanden Rasmus Mordsen i Svindinge folgte Christoffer Valckendorff til Glorup for Sols og Penge. Gaarden var lagbuden tre Thing førend dette Skjøde.
(Original paa Pergament i Glorup Archiv. Der have været 4 Segl, hvoraf No. 2 og 3 mangle.)

CLXX.

Thingsvidne om tolv Eibonders Ced om en Bei. 1594.

Jep Finndyenn i Nyslunge, Herrithfogitt i Gudmeherritt, Peder therckillhenn i Nyslunge, Peder Dluffsen i Ramdrup och Peder Hannsenn tinngriffuer: Wii giore for alle Bitterliggt, Att Nar 1594, Thorsdagenn thend 7 dag Martii, paa Gudmeherris tinnng, Skickett waar peder Morsenn i Suinninge paa sin hosbondis, Erlig oc Velbiurdig Mannd, Christoffer Valckendorff till glorup hans Begune, huilckenn ther haffde lougligenn opkreffuit tholff Eyermend, epter lougenn, Som waar, peder Marcurhenn i gisle, Jens Hendrichhenn i holme, Rasmus pederhenn, peder hendrichhenn ibid., peder Rasmushenn i Sandager, Lauris Soffrenhenn ibid. Niels Mortenshenn i ørendrop, peder Lauritzzen ibid, bertell bertillhenn i gisle, Lauris Rasmushenn, Jens Marcurhenn, oc Jenns Jennhenn ibid, Oc thennom, lougligenn tilfuldt, att the epter lougenn skulle wdsuene enn Rett lande Wey, oc Adelsaar, Wey, emellom Suinninge oc Elderup emellom Suinninge oc brenderup oc emellem Suinninge oc Nygaardt saa wydt som Suinninge Bongemark, ved Raffen Spangemark, tilfiger, Och ther hos att grandste oc forfare, om ther bør, att vere andenn wey, eller leedt met rette, Emellom forskreffne Suinninge, Nygaard, Elderup, brenderup, end som ther Nu er egiennem thet Bongeleeedt, Som kallis steenfeleedt, som er emellom theris byesmark, Spangemark, oc theris Dolfellisthouff, steenstitt, Thaa fremkomme, thisse forskreffne tholff Eyer i dag Indenn tinge, berette oc gaffue tilkiende, att effter som for^{re} peder Morsenn paa sin hosbondis Vegne, haffde thennom lougligenn opkrassuit oc tilfuldt, Thaa begynte thi theris gang, wdaff Suinninge Wonngeleedt, oc rett Synder paa, offuer Spangemark, oc egiennem steenfeleedt Som er emellom theris byesmark, Spangemark, oc theris Dolfellisthouff, steennstitt, Oc ther the komme ther, paa samme Aftedt, thaa thoge the huer bog i haandt, Oc Sore huer epter andenn, att forskreffne Wey, bør att vere, rett lande Wey, oc Adelsaar wey, emellom Suinninge oc Nygaardt, emellom Suinninge oc elderup, oc emellom Suinninge oc brenderup, saa vitt som Spangemark tilfiger, Oc icke ther bør att vere, andre weye, Eller leedt, paa theris Bongegaardt, emellom theris

hvesmarck, Spangemarck, oc theris Olfelligskouff, steensitt, end samme leeb oc Abelsaar Behe, som her till dagis haffuer liggett oc veritt, oc er endnu, oc her epther stall vere, ther baade the thennom, huer i feer, Saa gud till hielpe paa, Oc her emod vaar, Erlig oc velbiurdig Mand Niels bild till Nygaardt, oc alle Elderup, oc brenderup mennd loughigenn tingfallitt, Att saa i sandhed, Indenn tinge gid oc foer som forstreffuitt staar, thett bekiender Vii forstreffne, med Voris indsegell, hengdt her nedenn fore, Datum vtt Supra.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv. Der have været fire Segl, som alle mangle.)

CLXXI.

Udtog af et Forligsbrey imellem Niels Bildt til Ravnholt og Christoffer Valkendorf til Glorup. 1594.

Forligsbrey imellem Nils Bildt til Ravnholt, Hovedsmand paa Gulland, og Christoffer Valkendorff til Glorup, Hovedsmand paa Helsingborg, hans kjære Frænde, om Gjerder, Vand og Vandløb o. s. v. imellem Glorup Enemærker og Gods og Nygaard's Mark; d. Glorup, den 6te Juli 1594.

Brevet er beseglet af Niels Bildt, Absalon Gøye til Kelstrup, Kl. Befalingsmand i Dalum Kloster, Breide Nansov til Nansovsholm, Hovedsmand paa Tranekjær, og Axel Braathe til Cluit, Kl. Maj. Befalingsmand paa Kongens Gaard i Odense. Understrevet af Niels Bildt og Absalon Gøye.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv.)

CLXXII.

Christoffer Valkendorfs Gavebrey paa Sobø Gaard i Egense Sogn til Henning Valkendorf. 1598.

Jeg Christoffer Valkendorff till Glorup Kong., May^h och Danmarkis Riges Hoffmester kiendis mett thette mitt obne breff, Att ieg haffuer skjott oc giffuet, Oc nu mett thette mitt obne breff — — giffuer, Erlig oc Velbiurdige Henning Valkendorff, Min kiere broders søns, Henning Valkendorff — Glorup, hans sønn, Thenne epterstreffne min gaardt, ligendis vdi sundsherret i Egense fogenn — Søebøe høffuettgaardt, mett sine Enmercker, skouff marck oc fiffe Vandt, inthett vndertaget, aff nogett for^m gaardz Herlighed oc rettighed i noget maade, Sammeledis haffuer ieg skjott oc giffuitt hannom Møllen ther hos ligger, som kaldes Søebøe

Mølle, Och skall for^{ne} Henning Valckendorff for^{ne} Sæbøe gaardt oc for^{ne} Mølle, Nyde, bruge oc beholde, till sig oc sinne arffvinger for arffueliggenn egenndom, Mett alle Enmercker, Herlighed oc rettigthed, inthett vndertaget i noget maade, Oc skall for^{ne} Henning Valckendorff ingen forhindring giøre, min Kiære Suoger, Erlig oc velbiurdige dettloff v an n quallen her paa, i hanns Liffs tid, epter som ieg hannom theen som ett Vøenn, oc icke anderledis, loendt oc vndt haffuer att bue paa Oc epter hans dødt skall for^{ne} gaardt oc Mølle falde quitt oc fry till for^{ne} Henning Valckendorff oc hans arffvinger. Skall for^{ne} min broder søns, sønn, for^{ne} Henning Valckendorff, Nu paa thenne tidt tage thenne min gaffue till tade, Jeg vill mett gudz hielp altidt thend forbedre, Oc bepligter ieg mig oc mine arffvinger att hiemle oc tillstaae for^{ne} Henning Valckendorff oc hans arffvinger, for^{ne} Sæbøe gaardt oc Mølle, for huer Mandys tiltalle, Oc ther som for^{ne} gaardt eller Mølle, eller nogen theris tilligelse, bleffue hanom eller hans arffvinger mett nogenn rettergang affuonndenn, Tha beplicter ieg mig oc mine arffvinger, att wederslegge hannom eller hans arffvinger mett en saa godenn gaardt oc Mølle, met Enmercker oc herlighed indenn Ser sambfelde Wgger ther nest eptther, oc holde for^{ne} Henning Valckendorff oc hans arffvinger her vdi skadesløst i alle maade, Till ydermere Vindisbiurdt henger ieg mitt Zigarette her Redenn fore, oc mett egenn haandt vnderstreffuit, Wennligenn tilbedenddis mett mig att besegle, Erlig oc Velbiurdige Mend, Niels friis till hesselager, hoffsuijmand paa Tranckier, min kiære gode frende, oc dettloff v an n quallen till Nielstrup, Minn Kiære gode Suoger, Som giortt oc streffuit er paa Glorup, Mandagenn thend xx Februari Mdlxxxxiij.

(Original paa Pergament, understrevet af Christoffer Valckendorff, Niels Friis og Ditlev van Qualen. Der have været tre Segl, som nu mangle.)

CLXXIII.

Udtog af Erik Valkendorfs Gavebrev til Henning Valkendorff. 1601.

Erik Valkendorff til Glorup skøder og giber en Gaard i Svindinge Sogn og By og een i Gislef Sogn, Lamdrup By, til sin Broder søn Henning Valkendorff til Glorup. Skjødet er medunderstrevet og beseglet af Erik Valkendorff, Christen Friis til Borreby, Kong. May. Cansler, og Arrildt Huitfeldt til Oddersberg, Danmarks Niges Cansler „min kiære Slect och byrdt. — datum Hjøgstруп,“ d. 16 Mai 1601.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv. Seglene mangle.)

CLXXIV.

Udtog af et Skjøde paa en Part af en jordeggen Bondegaard i Gubbjerg til Henning Balkendorf. 1621.

Thingsvidne af Gudmeherreds Thing, Torsdagen den 22 Febr. 1621, at Peder Ibsen, Borger og Indvaaner i Nyborg, folgte sin Anpart i en jordeggen Bondegaard i Gubbjerg Sogn, Gudme Herred, til Henning Balkendorf til Glorup for fuldt Værd og Betaling. Eiendommen var lagbuden tre samfælde Thing inden Skjødet. Og stode Povel Lauridsen (Fogeden paa Glorup) og Peder Ibsen til Vedermaalsthing.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv. Der have været fire Segl, som alle mangle.)

CLXXV.

Udtog af et Thingsvidne om tolv Steningsmænds Eed. 1622.

Thingsvidne af Gudmeherreds Thing, dat. Torsdagen den 21 November 1622, at efter Requisition af Henning Balkendorf til Glorup, hans Foged, afhjæmlede tolv Steningsmænd en Forretning, hvorved de havde indstønet og stablet hans Husbondes Grunde og Eiendomme, liggende i Nygaardens Løkker og bruges til den Gaard i Langaae, Laurits Nielsen iboer. Imod disse Steningsmænds Udmeldelse og Fravigelse vare ærlige og velbyrdige Somfruer Ifr. Wiucke von Anefeldde, Ifr. Margrete von Anefeldde, og Ifr. Anne von Anefeldde til Nygaard, med deres Lagværge, løbligt Raad og Varsel givet. Og stod Fogeden Povel Lauritsen med de tolv Steningsmænd til Vedermaalsthing.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv. Af de fire Segl ere No. 2 og 4 tilbage; de vise Bomærker.)

CLXXVI.

Udtog af et Magelagsbrev imellem Claus Brockenhuus til Broholm og Henning Balkendorf til Brangstrup. 1622.

Claus Brockenhuus til Broholm mageslister en Gaard i Fyen, Gudmeherred, Drenstrup Sogn og By, en halv Gaard i Lange, Drenstrup Sogn, og sin Anpart i Lange Mølle til Henning Balkendorf til Brangstrup mod to Gaarde i Gudmeherred, Gudme By, og den fjerde Part i „Sølkendorffs“ Mølle i Bindingeherret, Bindinge Sogn. — Brangstrup, d. 23 Decbr. 1622.

(Original paa Pergament i Glorup Archiv; underskrevet af Johann Friis til Ørindzlev og Jørgen Brahe til Svendholm tilligemed Claus Brockenhuus. Der have været tre Segl, som nu mangle.)

CLXXVII.

Udtog af et Magelagsbrev imellem Holger Rosenkrands til Rosenholm og Henning Balkendorf til Brangstrup. 1623.

Holger Rosenkrands til Rosenholm magesifter med Henning Balkendorf Henning-
sen til Brangstrup sin Anpart i Lange Mølle i Gudmeherred, Drendrup Sogn, i Fyen,
imod en Gaard i Broby. Ddensegaard, d. 28 Januari 1623.

(Original paa Pergament, understreven af Holger Rosenkrands og Claus Brockenhuus i
Blorup Archiv. Af de to Segl er Brockenhuusens tilstede.)

Damsbo Gaard

og

Anders Bilde, Rigets Marsk.

CLXXVIII.

Thingsvidne om en Laghævd, som Peder Brockenhuus havde gjort paa Jordløse, Strand-
bye og Haarbye Marker. 1489.

Es ghe huiid langtyngshører knudt Zachiemßen langdommer i fyn bill pß i heldrop
Jørgen urnæ i Hynnemad Jesper friis i lunbygaardh Andhers thielffß [Tielluf-
søn?] foghet po Blamstuedh Jes huiid Herritsfogeth i ottthenße herret hans Hennig-
ßen herritsfogett i Lunneherrit oc Jes andherßen i sanderum Guindeligh met uor herre
Vij gore uitherlicth i thette uort opne breff att aar effther gud byrd mcdlxxxix Then loffuerdagh
nest effther pingdagh Tha uor sticket for oss oc gode menn flere po fynbo lang tyngh velbyrdig man
p. brockenhus oc bedis om eth vuillicth tyngs uidne aff viij dande men som uore Jes Huiid
jes andherßen hans hennigßen for^{ne}. Hans jepßen i eyby p clæmensen i renuod
Simen tomeßen i brylle knut Hanßen i Ladegaard og hans andherßen i fangell
huilke viij for^{ne} dande men sambrectelig uidnet po thieris gode tro siell oc sanden Att the soffue of
horde at knut Jacobßen (sic) langdommer oc bill pß for^{ne} uore her nogher stund tilforne Innen
i iij stode oc hemblett att the uare tynghöringge tiil en lagehæffd som for^{ne} p. brockenhus gior-
de poo tesse efftherscreffne Jorde, po Jordløse mark strandy mark oc horby mark liggende
ære som ære først po lotheholm stoumøllæ dam lerolth ottærudz frog, try styder ued
horße moffe, thu styder ued sterb dags uod skrogsgagher styefagher købers dam Oc the

fyder ther pø skybher thry fyder ued troloy thu stycker i langedal et stycke ued studebiærs uod byagher oc langeholm Som han oc for oss beuiste met breff oc beuisningh ther giffuen ær pø for^{me} lage heffd aff the gode men i then lage heffd uore som thet lage heffdz breff ythermere utuisser oc Inneholler Att soo gich for oss thet uidne vij for^{me} men met uore Inciglæ nethen for thette breff Datum vt supra.

(Original paa Pergament, i Svedhelms Gaards Archiv. Der have været ni Segl, [hvoraf nu kun findes ufjendelige Brudstykker af No. 1, 3, 7 og 9.]

CLXXIX.

Udtog af et Thingsvidne om en Forretning, hvorved otte Dannemænd havde indværet Damsbo Gaard med Tilliggende. 1552.

Thingsvidne af Sallingherreds Thing, d. 1552, Tirsdagen næst for vor Frue dag Nativitatis, at Jacob Madsen, Foged paa Nækebøgh (sic) paa Jacob Brodenhusens Begne, fremstede 8 Dannemænd til at afhjemle en Forretning, hvorved de havde indstønet og indsvoret Ene-merker, Ornummer *) og Eiendom til Damsbud Gaard og Grund, nemlig store Damsbudt og lille Damsbudt med deres Marker, samt nogle Pøkker i Jordløse, til fri Ornom og Enemærke.

(Original paa Pergament i Svedhelms Archiv. Af otte Segl mangle No. 2, 3, 4, 5; de øvrige vise Bømarker).

CLXXX.

Thingsvidne om Laghøvd paa Damsbogaard og Tilliggende. 1552.

Wij Eftterscreffne Hanss Jenssen ij vøvetstrup Herighffogedt y Salling herrett arell nilssen tiill arfleff gord Jørgen bryste tiill katter y per algudtsffen tiill norstkoff Jørgen bolgere oc lauers knudsen borgemestere ij ffoborig oc Jacop espenssen byfaget ther sammestey p. marquorsffen y ore oc hanss lendegord y abolundt vij gor alle bitterliigt mett thette wortt obne Bress at ar effther gudh Byrd mdlij tiifdagen nest ffor sie marie magdalene dagh pa fallingh Heretth tingh vor stickett Erligh velbyrdig mand Jacop brodenhusst tiill nækebøgh (sic) huelken ther bedes oc lofflige ffed et ffult tengs bytne aff viij troffaste dande mend som vore p. marquordssffen aff ore morten andersffen aff falling med iill Jenssen ibid per brydy i — — — per andersffen i tronderop rasmus

*) Ornum kaldtes den Jord, som fra gammel Tid havde været adskilt fra den almindelige Bømark. Vidensk. Selsk. Drdb. Saml. af gl. danske Love. II. S. 500.

laurßen i espe andersß jude aff kalleto oc hanß lendegardt aff abolund huilcke viij
 ffor^{ne} dande mend ther alle sambrectlige betnede paa tereß gode tro oc rette sandenß ord thet thij
 ffor^{ne} dag sandelighe hørde oc soge pa ffor^{ne} teng oc dag thet fforse^{ne} Jacop brockenhuß hand
 haffde ij rydermendz mendt inden tenge som vor Dyrel Hennenghßen tiill rorbed oc Cred
 kaass tiill gelstoff som vor hanß loff horenge tiill ten loff oc laffhæffuedt som hand giorde som her
 effter screffuet star ta stod ffor^{ne} Dydered Henningsßen oc ered kaass enden alle iij stode
 pa ffor^{ne} teng oc hemlede oc kundgiorde ffor dommer oc ffor dande mend saa at ffor^{ne} Jacob
 brockenhuß hand stod vtj syn egen gord damsbudt (sic) oc giorde hand syn loff oc laaff
 hæffuedt loffliigh lofftyme dar met gode rydermendz mendt effter som hand vor fforffunden aff tenge
 oc aff dande mend ta end vorde oc end sur hand met syn kyonß edt*) tesse effterscreffue gorde gudß
 oc ofted met all tereß tiillegge oc eydom stoff oc mark enemercke ager oc eng ffesse vand oc ffegang
 vatt oc tyrtt oc met all anden grundt oc eydom som her effterscreffuet star Item fforst end vorde
 oc end suur hand store damsbudt (sic) oc lylle damsbudt oc ffuulle sangh met theriß
 lodær oc enemercker som legende vedt Haffe mofse dam at dæmengen oc saa gierdett op i sytt gar
 stedh ffram at gaffebergs engge oc saa gerdett langs ned at syuffkyerß engge oc ned at
 stoff draffuedt oc saa gierdett endelangt**) ned at stoff damett oc saa ffrem at tranne
 mofse dam at gardstedh oc saa ffrem at dygebt oc dygeß flage saa ffrem at vllukyer som hand
 haffuer vtj hæffued oc hand oc saa ned at brarmarks korß oc saa becken vt tiill stranden norden
 enemerckedt ffra stranden og at stell becken op end tiill lotte holm oc lotte holm oc syden ffrem
 at gerdett tiill lille damsbudt dam som nu er endbegnett oc hand vtj være haffuer oc lille
 damsbudt dam, dam oc damsbond vtj sitt høyeste flodemaltd oc saa ffrem at bregen (?) holmß
 gerde som er end hegnedt oc leger tiill lille damsbudt oc saa ffrem at gordstedett end tiill kyer
 lengh dæmmeng oc saa ned at markskelledt y mellom lylle damsbudt oc Jorlose i gem
 mill haffe mofse dam end tiill damengenn Item alt thet som findes enden tesse ffor^{ne} asteder ved
 huat naffuen thet neffness kandt end vorde oc end suur hand ffor ffry enemerker end tiill hanem oc
 tiill hanß rette sande arffuinge oc kendes ther engen anden at haffue entten lod byll eller partt ther
 vtj huerken vtj ager eller y engh stoff eller mark ffesse vand eller ffegangh vatt eller tyrtt entthet
 vnder tagett met huat naffuen thet met neffnis kandt Item tesliigeste end vorde oc end hæffdet hand
 huess stoff oc mark ager oc engh ffesse vand oc ffegangh vott oc tyrtt entthet vnder tagett tiill alle
 iij markstell huat naffu thet met neffness kandt vffuer all jorlose oc strandby grund som tiil
 ffor^{ne} iij gorde legger nu oc aff arelde tiidt tiill legget haffuer. Item disligeste end vorde oc end
 hæffdit hand sotten gorde oc landebou y Jorlose oc en gord i strandby met all tereß rette tiillegge
 enden alle iij markstell oc vden som er stoff oc mark ager oc enng ffesse vand oc ffegang vatt oc
 tyrtt entthet vnder tagett met huat naffu thet met neffness kandt entthet vnder tagett som nu tiill leg-

*) d. e. Ged, som aflagedes af Parten og hans Beslægtede.

**) d. e. fra den ene Ende til den anden.

ger oc aff arelde tiidt tiillegget haffuer ta bad hand seg saa gudt tiil help selff tolfste at han kendes ther engen anden at haffue lod eller partt y fforreffne eydom vden gudt oc hand selff oc hanff arffuinge oc vor tesse effterreffne gode mend ther narffuerende hoff som vor hanff stendell arell nilsen eggert henrikken ebe monck bent norby p. algudsen p marquordsen eret vrne Johan vrne otto emicksen jacop hardenbergh otto huyde oc iesper stampe oc vor alle lodsere her ij mod loffliig teng steffnet oc engen ther haffde ij mod at syge Att sa gif oc ffur oc vitnet er ffor oss thet bytue vy ffor^{re} mett vor besegleug hengende ffor thette vort breff.

(Original paa Pergament i Svedholms Archiv.. Der have været ni Segl, af hvilke No. 4, 5, 6 og 9 mangle. No. 2 og 3 vise Skjold og Hjelm med ukjendelige Mærker, de 3 andre Bomærker.)

CLXXXI.

Udtog af gode Mænds Vidnebreve om Jacob Brockenhufes Laghævd paa Damsbo Gaard.
1552.

Ualent Brev af Didrik Dwigow til Rorbed, Erik Raas til Gielstov, Axel Nielsen til Marslev, Ebbe Munk til Sjellebro, Hans Skinkel til Gierstov, Eggert Henrikken til Vestergaard, Peder Marquardsen i Drendrup, Otto Hvide til Hyndrup, Bent Norby til Lindestov, Erik Urne til Hindema, Johan Urne af Baben, Peder Algudsen af Baben, og Jesper Stampe i Nyborg, at de Aar 1552, Mandag næst efter S. Margrethes Dag, vare nærværende paa Damsbo og horte og saae, at Jacob Brockenhuus til Rakkebolle (sic) gjorde sin Laghævd og indvarede store Damsbo, lille Damsbo og Fuglefang m. m.

(Original paa Pergament i Svedholms Archiv. Der have været 13 Segl, af hvilke No. 1, 6, 7, 8, 9, 10, 11 og 12 mangle. No. 2 viser Muur-Kaasernes Vaaben med Overkrift E. K. No. 3 er ukjendeligt, med Hjelm og Skjold; No. 4 en Lillie i Skjoldet uden Hjelm, med Overf. H. S. (altsaa Hans Skinkels; jfr. dansk Adelslex. II S. 149. Tab. XXV No. 47). No. 5 en Røddyrsklo i Skjoldet og Vesfeshorn paa Hjelm, med Overkrift: E. M. (altsaa Ebbe Munks; jfr. d. Atlas II S. 31. Tab. III No. 97. *)

*) Man seer saavel af dette, som af flere Breve, at man ikke altid kan stole paa den Orden, hvori Sigillerne hænge.

CLXXXII.]

Thingsvidne om Nebning af Jordløse Skov ved Riddermændsmænd. *) 1553.

Wy Eptherse^{re} Werner Sualle Landzdommer y syenn Anthonius Bryske tyll langesio Danmarckis Rygis Cancellier, Jørgen Schynckell Hoffuykmandh offuer nesbyhoffuyk leen Eskylth ore tyll loguykmoße Kong. maj. Renthemester, Dyrid quybow tyll Nørbed Claus Brockenhus tyll Syndergaardt, Cryck laas tyll gvelskouff Hans naaby tyll wgerfleffgaardt Eggertth Henryckseⁿ tyll westergaardt Knud mychel^{sen} tyll stenderupe Her Christenn poel^{sen} prior tyll Sanctj Knudz Closter, och Hans Schryffuer landztyng horer Gjøre wytterlygtt for alle mett thette wortt opne Bress Nar epther gudz byrdt mdlilj, palme logerdagh for os och menyng tyngmendh paa sybolandztyng, wor stydett, Enn Bestedenn Danemandh, peder Jensen y Damsboo Hand lod her lydelygenn och obenbare lese Inden tyng Luende opne welbeseylede papire Bressue, meth otthe helle och hollendis wforderffuett Indseylar, Same Bressue waare, wstraffe och wstungne, och wttj alle maade, vmaculerede, lydendis Clarlyggenn Ordtt fraa ordtt Som her Eptherfolger Wy Epther^{re} niels bruenn y Sallyng Herryffogett y Sallyngherryth Helly Jeyb^{sen} y Deyernes Hans Jensen y woffstruppe Jens lang y espe, Och Esbernⁿ han^{sen} y herryngge Gjøre alle wytterlygtt mett thette wortth opne Bress Att aar epther gudz Byrdt mdlilj Thend tysdag nest for st. Jørgens dagh, paa Sallyngherryth tyngh Tha wor stydett, Thene Bressuyfere, pwell kalluff aff lundløse, Huyl^{de} ther bedis feat och fremlede, eth fulth tyngnyttne aff viij trosaste Dannemend Som Eric, lauris Claus^{en} y espe, Helly Jeyb^{sen} y deyernes, Jens lang y espe Esperⁿ han^{sen} y Herryngge Jens pillegaardt y suarupe Jørgenn adam^{sen} y syndyng nyels Stav y nybolle, Och Soffren kalluff y espe huyl^{de} for^{re} viij trosaste danemendh ther alle Samdrechthelyg wynduede paa theris gode tro och Retthe Sandhens ordt Thett the Same dagh Sandelyge hørde och soue Atth these Eptherse^{re} Danemend Som Eric, nyels mychel^{sen} y horstruppe, Soffren greffue, mychel Jensen, ibid myckell Jensen y Sallyng Rasmus han^{sen} ibid lauris han^{sen} y nybolle, hans laurisen ibid, och anders peffuer y stenderupe, Huyl^{de} for^{re} viij mendh ther wyttuede saa atth the waare paa Jordløse skough, Och Nestte hanom Epther Som the wore tyllague och mettth aff tyng, Och Dameren thenom forsandh atth maale hanom Epther logenn Och wyttuede the saa atth the maalde same skough offuer mett etth Ness, effter Som Jordløse mendh thenom paauyfke, Och hand wor ide aldeles enns bredt, Och ther thette wor gjorth, Saa trodhe laadzeyerne tho Ryddermentz mendh tyll^{eth} **) Som [vare] Eggertth Henryck^{sen} y weyleff, Och werner y Besbo Och the sydenn partett same skugh Emellom the

*) Et andet Exempel paa Nebning af Skov ved Riddermændsmænd findes i Danske Magazin, 6te B. S. 123.

**) d. e. til det.

nom Ithem wor och tho sanemendh tyll offuenerendhe ther Reffsmend molde Same Stough Framdelis wor her och tyngsteffnyng Indenn tyngde och hemleth saa att the loglyge tyngsteffndhe alle laadzeygere till same Reffsmaal, Att saa gyt och for, och wyttne er for os Thett wyttne wy mett wore Insegle tryckendis nedan for thette wortt obne Breff datum vt supra, Ithem thet andett papirß Breff lydendis Wy Epther^m nyels brun y Sallynge, herryßfogett y Sallyngherrytt, Helly Jeyßenn y deyernes, Hanns Jenßenn y wøffstruppe, Jens lang y espe, nyels tygeßenn y hedhne, Och Espernu haßenn i Herynge, Gyore wytterlygtt mett thette wortth opne Breff Att aar epther gudz Byrdtt mdrlij Thend tyrsdag nest epther helly kaarß dagh Inuencionis paa Sallyngherrytyng Tha wor skydett Thenne Breff ußere po ell kalluff aff lundlose Hnyldenn ther Bedis, feck och fremlede etth fulltt tyngsuyttne aff viij trofaste Danemend Som ere, lauris Clausen y espe maß mulle ibid. Helly Jeyßenn y Deyernes Jey myckelßenn y fyndyng, Hans esperneßenn y Rudme, Hans bald y egestouff, nyels anderßen y horstruppe Och wellaß Hanßenn y aastruppe hnylde viij trofaste danemendh ther alle Sambrechtlyg wyttne paa theris gode tro och Netthe Sandens ordtt Thett the same dag Sandelyg hørde och soue Attth ther wor lesth tuende Breff Thett enne hagde welbyrdyge mandh, Eggertth Henryckßenn y weyleff wdgyffuitt, och thett andett hagde welbyrdyge mandh werner Bartelßen tyll Byßpbo wdgyffuett, och lydde same Breff Genß Forßth Eggertth henreckßenns Jeg eggertth henryckßen tyll weyleff, kendis mett thette mytt opne Breff, Attth Jegh wor mandagenn, Epther kyere (sic) Sondagh ano d^m mdrlij paa Jordlose stough thend tydtt Reff gyt, och partett och skytte mett werner Bartelßen, tyll byßpbo och met Nebemendene, huer theris laadz parth, epther theris landgylle Som alle laadzeyger os fuldh macht gaff, samme dag paa for^m sagh, Thett Bestaar Jeg att saa gyt och forer y alle maade Som forsc^t staar Thyll ythermere Beuyßnyng, trycker Jeg myttth Insegle, nedan for thette mytt opne Breff, De mett oss wor ij danemendh Som wor Sandemend wttj Sallyngherrytt, Sameledis lydde och saa for^m werner bertelßenns Breff Som forsc^t staar, Framdelis wyttne for^m viij tyngsuyttnyßmendh, saa att the hørde, och soue, Thett for^m Breffußer po ell kallf lod lese enn Schryfft paa hues stoußpartt, welbyrdyge mand mychell Brockenhuß hanum tylfald y same Jordlose stouff, Forßth tager hans stouffdeell wed bøße keldde, och ald thend egestouff Som staar trynt omkryng for^m bøße kyelde, och neder wdmed beken paa Begge syder, Item Sydenn lyge oster op, att hege byergis agre och Indtyll dyggh trangh, Som thett steel staar emellom myckell Brockenhuß och frue Anne her Johann wryns, Ithem saa neder att thend Bed Som löffuer myttth atth Jorgen stygßens Nydde engh Som kallis gryddermoßebed, och löffuer Sydenn lyge neder y horstrupe selbed, Ithem tyßholm och Lymholem och Sydenn alle the andre holme, Som ege stouff staar paa, lygge och saa y same myckell Brockenhußis stouff deell, Ithem ther nesth Wuns (?) kyer, och Knappholm, Som lygger Indenn theße aastedt, och aldh thend andenn, egestouff, Som Indenn theße for^m aasteder er, Bleff mychell Brockenhuß tylskryfft fore enn stoff deell, Ithem enn andenn stouffdeell, Som tager wedh

hoff thend stey, Som loffuer ostenn for Jørgenn tygeffens grydermoße engb, och loffuer same stouffdeell, og wdmed haarstrupe styll, for dygig agger ender Indtyll adell weyenn, Item nogre egge opbeher (sic) hoff skelßdall, Ithem theße tho smaa stouffdeell, Blesfue mychell Brockenhusß tyllsthyft, fore hand fed icke fyllsthye y thend forsthe stouffdeell, Och lyge Som talett wor paa aastedenn om Nene och enge Thett skall holdys y alle maade, Framdelis wor och welbyrdige quynde, frue margrette tyll byndemadh mett synn wery och byndis bornn, tyngsteffenth her tyll thette wyttne atth høre, Att saa gya och foer y alle maade Som for er Schreffuit, tyll wyttnyßbørdtt tha trycke wy wore Indsegle, nedenn for thette wortt opne Breff datum yt Supra Atth theße for^{ne} tuende Breffue, wed alle theris ordh, puncter och arthycker, Saa Indholle och wduyße, och wy for^{ne} saae och hørde thenom lese, for os Som forsr^t saar, Thett wyttne och wy for^{ne} mett woris Besyrling, hengtte nedenn for thette wortt opne Breff, Gysfuet aar dag och stedh Som forsu^t saar.

(Original paa Pergament i Svedholms Archiv, med tolv fortrinligt vel bevarede Segl. Det første viser i Skjoldet en flyvende Sugl (Svale formodent.); ingen Hjelm, men Overkrift: V. S. Det andet, Brykernes halve Ørn i Skjoldet og Lillie med Ørn paa Hjelmen; men Lindormens i Skjoldet indgribende Klo (som i Adelslexicon Tom. I. Tab. XV. No. 399) findes ikke, og Hjelmørnen har ingen Ring i Næbet. Overkrift. A. B. Det tredje, i Skjoldet Schinklernes Vaaben, omtrent som i Adelslexicon Tom. II. Tab. XXV. No. 146; Overkrift I. S. Det fjerde, i Skjoldet en heel Øre; ingen Hjelm, men Overkrift E. O. Det femte, Quitzowernes som i Adelslexicon T. II. Tab. XVII. No. 5; Overkrift Dirick QV. - - - Det sjette, i Skjoldet de tre brockenhusiske Roser; ingen Hjelm; Overkrift C. B. Det syvende, i Skjoldet Norbyernes Vaaben, som i Adelslexicon T. II. Tab. VII. No. 55; ingen Hjelm, Overkrift H. N. med to Stjerner over hinanden imellem Bogstaverne. Det ottende (noget utydeligt) synes at være Muurkaasernes, omtrent som det findes i Adelslexicon; Overkrift E. Det niende, i Skjoldet Familien Wifferts Vaaben, som i Adelslexicon T. II. Tab. XLII. No. 60; om Skjoldet en Ring; ingen Hjelm; Overkrift Eggert - - - - Det tiende, i Skjoldet tre Blomsterklokker paa een Stilk, ingen Hjelm; men da Knud Michelsen til Skenderup (Ulrichsholm) var en Aaleie, er Vaabnet noget forstjelligt fra det i Adelslexicon I. Tab. I. No. 16 for denne Familie anførte. Overkrift K. M. Det ellefte, Skjold, eller maaskee kun en Plade, hvori en utydelig Sigur, som synes at være en Urne eller beslige, med Sanker; ingen Hjelm; men Overkrift C. P. med en Stjerne imellem Bogstaverne. Det tolvte, en trekantet Plade med Spidsen nedad; deri et Bømærke; Overkrift H. M.)

CLXXXIII.

Udtog af Henning Valkendorfs Skjøde til Anders Bilde paa Halvparten af Damsbo Hovedgaard m. m. 1624.

Henning Valkendorf til Glorup Skjødte for Penge og god Betaling til Anders Bilde

Erich Bildes Søn til Ronisholm, Halvparten af Damsbo Hovedgaard i Sallingherred, Jordløse Sogn, med al samme Halvparts rette Tilliggende, samt fem Gaarde, Boel og Huse i Jordløse Sogn og By. Dat. Glorup, d. 26 Octbr. 1624. Underkrevet egenhændigt af Henning Valkendorf, Marcus Bille til Hvidkilde, Hovedsmand paa Rugaard, og Henning Valkendorf Henningsen (Sælgerens Søn).

(Original paa Pergament i Svedholms Archiv. Tre Sigiller, hvoraf No. 1 og 3 vise Valkendorfernes almindelige Vaaben, begge med Overf. II. W.; No. 2 Billedernes, med Omkrift Marcus Bille.)

CLXXXIV.

Udtog af Jacob Ulfeldts Skjøde til Anders Bilde paa Halvparten af Damsbo Hovedgaard m. m. 1624.

Jacob Ulfeldt Corffsøen til Bavelse, Befalingsmand paa Ringsted Kloster, skjøder Halvparten af Damsbo Hovedgaard, i Sallingherred, med Tilliggende og fem Bøndergaarde i Jordløse til Anders Bilde, Erich Bildes Søn til Ronisholm, for Penge og rigtig Betaling. Dat. Nyborg, 4 November 1624.

Underkrevet af Jacob Ulfeldt selv, hans Fætter Jacob Ulfeld til Arup, Hovedsmand paa Nyborg Slot, og Marcus Bilde til Hvidkilde, Hovedsmand paa Rugaard.

(Original paa Pergament i Svedholms Archiv. Tre Segl, hvoraf de to første vise Ulfeldernes almindelige Vaaben, No. 1 med Omkrift Jacob Ulfeldt, No. 2 med Overkrift J. W.; det tredje med ukjendeligt Mærke, med Omkrift — — Bille —)

CLXXXV.

Udtog af Thomas Høgs Skjøde til Anders Bilde paa to Gaarde i Jordløse. 1628.

Thomas Høg skjøder to Gaarde i Jordløse til Anders Bilde til Damsbo for Sølvs og Penge. Dat. Odense d. 8 Juli 1628. Brevet er underkrevet af Thomas Høg og hans to Brødre Otto Høg til Nielstrup og Eiler Høg til Dallund.

(Original paa Pergament i Svedholms Archiv; tre Sigiller, af hvilke det andet slet intet Mærke viser, men kun det røde Vox i Kapselen. No. 1 viser Høgernes Vaaben: Skjoldet firaadelt fra høire

Sjorne (fra Sjelman), ikke som i *Udelslexicon*, Tom. 1, S. 240 og Tab. CLII No. 139, fra venstre Sjorne; paa Sjelman 13 Saer. Omfrist Thomes Høeg; No. 3 samme Vaabenmærke, ligeledes fra høire Side (Kraaedeelt; Omfrist Eiller Høeg.)

CLXXXVI.

Udtog af et Magelagsbrev imellem Sophie Belov og Anders Bilde. 1629.

Frue Sophie Belov til Faarup, S. Christen Thotts, magesifter til Anders Bilde til Damsbo nogle Gaarde og Gods i Haarby og Jordløse imod to Gaarde i Hillerslev Sogn i Nybølle By i Sallingherred, samt for Penge. Dat. Voltinggaard, d. 10 Juli 1629. Underskrevet af „Sophia below S. Christen thotis,“ hendes Svoger Christen Holck til Bustrup og hendes Søn Hendrik Thott til Voltinggaard.

(Original paa Pergament i Hvedholm Archiv; tre Sigiller i grønt Vex, alle udmærket vel vedligeholdte; No. 1 og 2 vise Belovernes og Soldkernes Vaaben som i *Udelslexicon*, det første med Overfrist: S. B., det andet: C. H. No. 3, Skjoldet deelt og tværdeelt; første og fjerde Selbt rubrede; andet og tredie glatte; paa Sjelman to Vesselhorn; Omfrist H. T. Dokumentet er meget bekræftet og tildeels bertraadnet.)

CLXXXVII.

Udtog af et Magelagsbrev imellem Jørgen Brahe og Anders Bilde. 1629.

Jørgen Brahe til Hvedholm, K. Maj. Befalingsmand paa Hagenskov Slot, magelægger til Anders Bilde til Damsbo to Gaarde i Jordløse Sogn og By, to Gaarde i Trunderup, tre Gaarde i Haastrup Sogn og By, to Gaarde og et Gadehuus i Haarby Sogn, Strandby, en Gaard, kaldet Ellegaard, i Haarby Sogn og By; imod følgende Anders Bildes Gods i Fyen: først i Horne Sogn og By, een Gaaed; i Svaninge Sogn og By, een Gaard; i Østerby, tre Gaarde; i Millinge, Bondemosegaard og to andre Gaarde; i Kjerte Sogn i Ørsbjerg, een Gaard. dat. Hagenskovslot, den 21 December 1629. *)

Underskrevet af Jørgen Brahe, Erik Urne, K. Maj. Befalingsmand paa Udtsteen

*) Anders Bildes Sjembrev, udfærdiget samme Aar, Dag og Sted, underskrevet og beseglet af ham selv, Erik Urne og Henning Balkendorf, findes ogsaa i Hvedholms Archiv.

Kloster, og Henning „Wallkendrup“ til Brangstrup, fl. Maj. Befalingsmand i S. Hans Kloster.

(Original paa Pergament i Hovedholms Archiv; tre Segl, der vise Brahernes, Urnernes og Valfendorfernes Vaaben, med Overkrifter resp. Iörgen Brahe; EW. HV.)

CLXXXVIII.

Udtog af Corffits Ulfelds Skjøde til Anders Bilde paa Gaarden Rjængtorn. 1647.

Corffits Ulfeld til Matstrup Sjøder til Anders Wille til Damsbo, Danmarks Riges Marst, Raad og Befalingsmand paa Vesterbyg Kloster, en Gaard i Fyen, Baagherred, Rjæng Sogn, som kaldes Rjængtorn. Dat. Matstrup, den 25 Marts 1647. Understrevet af Corffits Wiffeldt, Kiold Kragh til Trugholm og Laurids Below til Spötterup, fl. Maj. Secreter.

(Original paa Pergament i Hovedholms Archiv; tre Sigiller, af hvilke No. 2 mangler.)

CLXXXIX.

Mageskiftebrev imellem Kong Christian den Fjerde og Anders Bilde. 1647.

Wii Christian den Fierde osv. Givrer alle Witterligt at Efftersom os Elst. Anders Wille til Damsbo, Vor Mand Raad, Riges Marst och Befallingsmand wdi Westeruyg Kloster. Nu for Magelaug och Ewig Eyendomb Wnderdanigst haffuer wdlagt til os och worre effterkommere, Koninger i Danmark och Cronen, Effterstrebne hans gaarde och goeds, aff hans Fordegoeds, liggendis wdi wort Land Nør Jyland wdi Mariager Leen, I hindsted = herret, Remblig Square, En gaard Søffrenn Mikelsen paa hoer skylder Karligenn Rug i ørte, Biug i ørte, havre i ørte Suin i fornøed j, Smør i Pund, Lamb j, Gaas j, Høns ij, och er stouff til samme gaard til xxxiiij Suins olden, Nock Gambdrup En gaard Christenn Anderfenn paaboer, skylder Karligenn Rug i ørte, biug i ørte, havre i ørte, Suin j, Er stouff til samme gaard, til xxxiiij Suins olden, Nock en gaard I Storre Arden, Lauridh Pedersen paa hoer, skylder Karligenn Rug i ørte, Biug i ørte, Smør ij Pund, Suin j, Giesterj i daller, Nock er stouff til samme gaard, til I Suins olden, Hvor wdaff for^{ne} Anders Wille och hans Arffvinger skal sielf haffue sig, de xxv Suins olden forbeholden, och det andet skal følge os och Cronen, Nock en gadehus ibm Niels Jensen paaboer, Med ald for^{ne} Gaarders och Goedsis Eyendomb, Landgilde, Herlighed, Rente, och Rette Tillegelse, Aldeelis Inted wndertaget i nogenn maader, Efftersom det hreff

for^{ne} Anders Wille, og och Cronen, der paa giffuet haffuer ydermere formelber och wdviiser, Da haffuer wij der Smod til fyldest wederslag, Naadigst Sgien wdlagt til for^{ne} Anders Wille och hans Arffvinger Efferstfrevne Worre och Cronens gaarde och goedtz liggendis i for^{ne} wort Land Nør Sydland, i Mariaggers Leen, i Medelsomherret, i Brandstrup sogn och Bye, Tuende gaarde, den første Peder Christensen och Christen Nielsen paaboer, skylde Arlligen Rug 1½ ørte, Biug 1½ ørte, havre j ørte, Honing j fiering, Suin j, Haar j mark, Giesteri 3½ mark j ß j album Giesteri havre v stiepper, denn andenn Thomas Willumbseenn och Christen Andersen paaboer, skylde aarligeenn Rug 1½ ørte, Biug ij ørte havre j ørte Honing j fiering, Suin j, Haar j mark, Giesteri 3½ mark j ß j alb. Giesteri havre v stiepper, Noch Ser Gadehuße liggendes til samme gaard, Er stouff til for^{ne} Tuende gaarde til Lxxx Suins olden, Quilcke for^{ne} gaarde och goedtz med ald dicris Eendomb, Langilde, Herlighed Rente och Rette Tillegelße, Som Er Ager, Eng, stouff, Mark, fistewand sægang, Lørfuegrøfft, Kiunglet, Waat och tørt, Indenn Markesfeel och wdenn, Alddeles Indted wdertaget i nogenn maade wed huad Raffinn det heldst er, eller Resfnis land, som der nu tilligger osv. Dat. Kjøbenhavn Slot den 24 April 1647.

(Original paa Pergament, underfrevnen af Kongen selv, i Glorup Archip. Den nederste Deel af Pergamentet er afklippet, saa at Seglet mangler.)

CXC.

Magestiftsbrev imellem Kong Frederik den Tredie og Anders Wille. 1656.

Wii Friderich Dend Tredie osv. Giøre alle witterligt, at efterksom Dß Elffelig Hr. Anders Wille til Damsboe, Ridder wor mand Naad, Rigens Marsk, och Befallingsmand paa wort Slott Skanderborg, Nu for Magelag och Guig Eiendomb, vnderdanigst haffuer wdlagt til os och wore Efferkommere Konninger wdj Danmark och Cronen, efterstreffne hans gaarde och goedtz, aff hans Fordegoeds, Egendis vdi wort Land Sylland, vnder Silkeborg Lehn, I Lyfsgaardherrit, Dembstrup Peder Jensen skylde Arlligen ½ ørte Rug ½ ørte biug, ½ ørte havre, j pund vj mark Smør, ½ Suin, ½ fornød ½ lamb, ½ gaas, j høne, xx Egh, j daler giesteri, Peder Masmussen, it bvel skylde Arllig ½ ørte Roug, 1½ mark Landgildspenge, Christen Knudsen skylde Arlligen xv stiepper Roug xv iij skr. biug, j ørte havre, iij Pund Smør, j Suin, j fornød, j lamb j gaas, ij høns ½ Del Egh xx iij ß for Thor, Jeen Klob, j daler giesteri, j ørte havre giesteri, Anders Pederßen skylde Arlligen x stiepper Roug, j ørte biug, xx stieper havre, 2½ pund Smør, j Suin j fornød, j Lamb, j gaas, ij høns, j Del Egh, ij daler giesteri, Tomis Andersen aff It gadehuus j mark. Skanderborriglehn, Gridzloff, Jens Sørensen skylde aarligen j ørte Roug, j ørte biug, j ørte havre, j fiering Smør, iij t^l havre giesteri, j Suin Stouff til iij Suins olden, Niels Pederßen skylde Arlligen j ørte Rug, 1½ ørte biug, j ørte

havre, j fiering Smør, j Suin, j Lamb, j gaas ij høns, xx Egh, j soenød, Skouff til ij Suins olden, Synder Lyngherit, Førllum, Duff Christensen skylder Arligen ij r_ Roug, 1½ orte biug, 1½ orte havre, j pund Smør, j Suin, j Lamb, j gaas, ij høns, j Dre at stalde, Nør Lyngherit, Pederstrup, Christen Sørensen It boel skylder Arligen xxiiij steeper Roug, j Suin, Med al for^m Gaarders och Godsis Eiendomb Herlighed Landgilde Rente och Rette tilligelse, Ald deelss indtet vndertagit i nogen maade, Efttersom det broff for^m Hr. Anders Wille of och Cronen derpaa giffuet, ydermeere formelder och vdiuifer, Da haffuer vj derimod til fyllest weberlaug, Raadigst igien vdlagt, til for^m Hr. Anders Wille och hans Arffuinger, Eftterskrebne vore och Cronens gaarde och goeds, liggendis vdi for^m wort Land Jylland, I Silkeborg Lehn i Lysgaardherit, Taange, Niels Soffrensen skylder Arligen j orte Roug, j orte biug, j orte havre, j Suin, j fiering Smør, ix steeper biug Giesteri, xxj β giesteri, Skouff til iij Suins Olden, Jens Knudsen skylder Arligen j orte Rug, ½ orte biug, j oting Smør, j Suin, j mark haar, xxviiij β giesteri, xxj β gierningspenge xxij β Aalegaardspenge, iij β Spindpenge, xxij β brødbagerpenge. Anders Pedersen, Suend Nielsen, Dffer Suendsen skylder Arligen 1½ orte Roug, 1½ orte biug, 1½ orte havre, 1½ fiering Smør, ¾ Suin, j Lamb, j gaas, iij β leding, j orte biug giesteri, xxij β Aalegaardspenge, iij β Spindpenge, xxij β brødbagerpenge, Skouff til iij Suins olden, Niels Sørensen, Niels Effen, skylder Arligen vj steeper biug giesteri, j fiering Smør, j Lamb, j gaas, iij β leding, iij β gierningspenge, xxij β Aalegaardspenge, iij β Spindpenge xxij β brødbagerpenge, Skouff til vj Suins Olden, Gaadhuuse, Jens Christensen xviiij β . Maren Andersdr. Niels Andersen, Jens Madssen, Høbierg Søren pedersen skylder aarligen j orte Rug, j orte biug, j orte havre, ij pund Smør, ix β gierningspenge, j Suin, xxj β giesteri, Skouff til vj Suins Olden, Elsborg Sogen och Bye, Niels pedersen Møsgaard skylder Arligen j orte Rug j orte biug, j orte havre, j fiering Smør, j Suin, j soenød, iij mark giesteri penge xxij β aalegaardspenge, iij β spindpenge, xxij β brødbagerpenge. Niels Knudsen skylder Arligen ½ daler giesteri, xxj β Aalegaardspenge, ij β Spindpenge, xj β brødbagerpenge, Michel Lassen skylder Arligen 7½ steeper biug giesteri, ½ Suin, xj β Aalegaardspenge, ij β Spindpenge xj β brødbagerpenge, Gadhuuse, Tomis Madsen j mark, Anders Michelsen ½ dr. Rasmus Siuersen xxj β j albm, Meilsoherit, Bering, Jens Jensen, Søren pedersenn skylder Arligen ij orte Roug, j orte biug, i orte havre, j fiering Smør, j Suin, j Lamb, j Gaas, ij høns, ij orte biug gri. xij β giesteri, iij β Spindpenge, xxij β brødbagerpenge. Gadhuuse Christen Smed j daler Huuspunge, Quilche for^m gaarde och goeds, med ald des eyendom, herlighed, Langilde, Rente och Rette tilligelse osv. Dat. Rjebenhavns Slot 13 Februari 1656.

(Original paa Pergament, underskreven af Kongen, i Glorup Archiv. Seglet mangler.)

Hvedholm.

CXCI.

Sognestibne for Svaninge Sognestævne i Anledning af en Stridighed imellem Hr.
Anders Jachimsen, Ridder, og Hvedholms Ciere. 1490.

For alle men nerberendes oc kkommenes Wij efftherseffne Hans Hendreesshen sogneprest i suaninge — — — flemming Ottæ emickesshen Bild persshen p. teymad Nuæ persshen uebnere Hans smed i suaninge p. juersshen i millinge oc ies smed i høstroppe Øre uitherlicht meth thette wort opne breff ath aar effther guds byrd medre then søndag nest effther st. iørghens *) dag paa suaninge sognesteffne i menighe almues neruerelse som samme tid sognesteffne søgthe wore sticke uelbyrdeg man og strenge riddere H. anders iachimsshen H. iep matsshen capellan i suaninge paa hederlig mans uegne H. Hans Henricssshens rettæ sognepresth ibid eric matsshen oc eggerd framstroppe Quilke ther beddes oc singe eet buillicht sogneuidue aff rij danne men som ære Jes kræmere Nis persshen Hans simeesshen Hans sueff Niels sueff P. iuersshen Staffind iensshen knut iensshen Hans Henricsshen P. staffindsshen P. iensshen oc oluff suensshen Quilde rij danne men uindhe paa theres gode troo oc rettæ sannen at them fuld uitherlicht uor oc sielff neruerende hos uore then tisfdag nest fore st. iørghens **) dag paa salingherrits ting hørde oc soghe ath H. anders iachimsshen bød loug for laugheffd paa alt thet gods som han haffuer liggende vdi suaninge soghn effther hans obne breffs lydelse oc hans forelderne haffuer hafft i uære i 17 aar oc mere førend huedeholm uor bygd oc talede huerken paa markestell eller paa nogre andres gods men uilde uærie hans egeth Thesligeste haffuer jes smed Hr. anderssh tiener tilbodith tu neste ting tilforne oc haffde H. anders the meth som hans tingsteffningh uore oc thi kundgiorde oc tilstode at thi haffde tingsteffnd alle thi men i horne boer oc thesligeste giorde the oc til huedeholm om fruæ mettæ eller eric hardenbergh eller noger anden haffde H. anders jachimsshen nogre tilfigelse paa then lauheffd som han uilde suo gøre vppa hans egith Oc badh han H. marquard rønnow oc hans herrits fogith at thi schulde sinne ham till hans lauheffd tha uildhe thi thet ey gøre men sagde at thi uilde haffue sannemen oc gøre markestell jmellem hørnuæ oc suaninge førend the uilde findhe ham till heffdh Tha bød H. anders loug oc uern at han idæ lasteth eller talede paa theris markestell i noger mathe eller vppa noger mans vthen hans rettæ egith Oc kerde for H. anders paa hans søstersbørns uegne som meth arffuinghe uore i forseffne godts ath thi kunne ey finnes ued theres heffd som thi haffde oc loelig ladith tilbyde try samfelde ting Item uindhe oc

*) Da St. Jørgensdag (den 23 April) i Aaret 1490 faldt paa en Fredag, saa er Søndagen derefter den 25 April.

**) Tirsdag for S. Jørgens Dag 1490 var den 20de April.

for^{ne} danne men at H. anders kunne ey faa tingsuidne effther thi ord som han lubelig sig tilbød oc taledhe till tinge oc ey kunne findhes til hans lauheffd eller till hans loug som han logligh tilbød oc ey hans søstersbørn til theris heffd eller loug Item uindhe oc for^{ne} danne men ath erc matssøn eggerd framstroppe oc H. iep matssøn capellan i suaninge paa H. Hans henricssøns uegne rettæ sogneprest i suaninge at thi haffde oc loffligh tilbødhet theres lauheffd oc haffde oc theris tingsteffninge till tinge Item uindhe oc for^{ne} danne men at the neruerindis hoff uore hørde oc søghe at thi kunne ey helder findhes till theris lauheffd som thi haffde loglighe tilbødeth try samfelde ting oc ey till theres loug som thi tilbødhe att thi ey taledhe paa nogre markstæll eller paa nogre andre mens ænd uilde væri theres deel effther som huer aff them i uære haffuer och haffuer rett till Item uindhe oc for^{ne} danne men at thi hørde for^{ne} H. anders iachimssøn erc matssøn eggerd framstroppe H. jep matssøn paa Hr. Hans henricssøns uegne sagde lydelig till tinge at thi uilde gøre theris lauheffd vppaa theris deel som thi haffde rett till thog thi uilde ey finne them ther till oc uilde thi gøre theris heffd paa femtæ daghen ther nest effther som uor paa louerdaghen *) om nogre haffde them tilsigelse tha uilde thi gøre them ther thet rett uor Till ythermere beuisning at thi suo uidnede for oss henge uij uore infegle næthen fore thette breff Datum anno die et loco supradictis.

(Original paa Pergament i Svedholms Archiv. Af ni Segl ere No. 1, 2, 3 og Brudstykker af No. 4 og 5 endnu tilstede. No. 1 har Bømærke, de andre ere ukjendelige.)

Steensgaard.

CXCII.

Kong Christian den Treadies Dom imellem Anders Emicksen til Steensgaard paa den ene, Claus Basse, Frue Margrethe, Claus Urnes, og Frue Susanne, Claus Ericksens, paa den anden Side om nogle Jorder til Steensgaard.

1544.

Wii Christiann mett gudh naade Danmarks v. s. v. Gjør alle witterliigt att aar epther gudh byrd Mdxliij thenn søndag nest epther Sancti Galli dag neruerende oss elst Johann friiff uor Cancellar Erick banner danmarks riiges Marsk Knud gyldennstierne tiill Thjem.

*) Den 24 April 1490.

Her. Mogens gyldenstiern Riidder peder Ebbesen oc Eriick Krabbe wore mend oc raadt her wdij Sancti Hanns Closter wdij wor kiopestedt odennse wor stickett off elst^e anders Emicksen till Stensgard wor mand oc tiener paa then ene och off elst^e claus bassi wor mand oc tiener frue Margrete Claues wnes epherleffuerste till hindemadtt oc frue Susanna Claus Eriicksens epherleffuerste till Mækebøll paa thenn anden side om trette som thennem paa bode sider emellom weritt haffuer om nogen Enmercker oc toffter iorde liiggende hoeff for^{ne} Anders Emicksens gardtt Stensgardtt oc berette for^{ne} anders Emicksen huorledes att en mett nafn biørn olshen som thenn tiidtt hagde Stensgardtt i were haffuer weritt paa Salingherrihting oc ther fore herrihsfogeden oc meninge herrihmdene wntt en mett nafn Claus krompstrup oc hans tienere testigeste for^{ne} biørn olshens egne tienere, Thesse epher^{ne} toffte oc Enmercker i Leye som er Ellemosse enmercke wtj normarck Agebircks tofft ther sammesteds prestewenge oc torne Jords Enmercke wdij syndermarck alle wdij Swaningfogen i Salingherrit hoeff for^{ne} Stensgard, liggende oc ther emodtt schulle thee oc theres arffuinger oc epherkommere aarligen aff samme iorde Enmercker lade yde viij pund haffre wdij for^{ne} biørn olshens gaard her wdij odennse huilcket for^{ne} claus krampstrup tha beplichtet sig oc synne tienere att giøre wille, oc belende for^{ne} iordher oc enmercker at haffue i leye aff for^{ne} biørn olshen for samme affgiift oc andre wilkoer epher som for^{ne} anders Emicksen nu i dag for oss mett en widisse aff et tings vintne ydgiffuit till for^{ne} Salingherrihtingh vnder gudh aar ther sreffuis Mcccclx paa thet ottende tridie poste dag beuist haffuer oc beclaget seg for^{ne} anders Emicksen att for^{ne} Claus bassi frue Margrette oc Susanna nu brughe oc theres foreldre for thennem siden wdij saa lang tiid haffue brugt samme Enmercke oc toffte oc icke wdtgiffuit samme affgiift som forscreffuit staar oc satte ther fore wdij rette om hannem icke burde att haffue samme Enmercke oc iorde tiilbage egen mett all epher standende affgiift som wtj saa lang tiid icke ther aff ydgiffuit er Ther tiill sworede off elst^e Marquor tydemand wor mand tiener oc Embizmand paa wort slot holbeck paa for^{ne} claus bassi frue Margrette claus wnes oc frue Susannes claus Eriicksens epherleffuerstes wegne oc bestoedtt att the hagde samme iorde oc Enmercke wthij theris were oc wo thenom tiillfallenn wdij arff oc stiipte oc t:ie oc theres foreldre hagde hafft samme Enmercke oc toffte wdij theres roliig heffd oc were Willett oc wlierdtt wdij lx aar oc lengere oc aldrig ther wor giffuit last eller kiere paa samme Enmercke oc toffte eller begerit eller Estit nogen affgiift aff thenom ther fore eller haffue wist att were nogett ther aff plygtig att giiffue førre end nu nyligen att for^{ne} anders Emicksen haffuer begyntt att føre thrette ther paa oc kunde ther for well lide rett om nogenn kunde kende thenom tiill att were for^{ne} anders Emicksen nogen Vandgille eller noget pligtig for theres egen eyendom at giiffue vden han hagde andre attkomme end hannu nu haffuer framlagdt, Mett flere ord och talle som thenom ther om paa begge sider emellom Iob Thaa epher tiilthall genswore oc epher thij att samme sag findes noget twiffuelafftiig att were Oc thee paa bode sider epher wor tiilldelisse haffue woldgiiffuit samme sag ind for for^{ne} wore elstel raadtt thenn att forhandte thenom emellom tiill myndhe Haffuer

for^{ne} wore raadtt mett wortt samtycke her wdj dagh wdj wor egen neruerelſſe forhandlet thennom ſaa paa bode ſider ſamme trette emellem tiill en wenligh Contracth oc forligelſſe ſom her epther ſolger Att for^{ne} anders Emickſen oc hans arffuinge ſkulle nyde oc fore frij eyendom beholde for^{ne} Ellemoſe Enmercke Agebircks tofft preſte wengen oc torne Jords Enmercker wdj theres lenge och brede ſom the nu mett rette begreben oc forfunden er tiill Stensgardtt tiill euigh tiidt dog mett ſaadann ſtiell oc wilkor att for^{ne} Anders Emickſen ſhall were pligtuge tiill att giøre for^{ne} Claus baſſy frue Margrette Claus vrnis frue Suſana Claus Eriickſens oc tiſligelſte wortt almindelige hospitalt her wdj odennſſe paa Jovborig Cloſters wegne wdj Jovborg fylleſte wederlag egenn epther theſſe epther^{ne} fire godemends tycke Huilcke thee haſſue nu paa bode ſidder wdj wor neruerelſſe ſielff tagit ther tiill ſom er off elſſe peder brock oc Jeſper dae wore meundtt oc tienere paa for^{ne} Anders Emickſens ſide oc Epler Nonnow oc Frannſs Brochenhuſſy wore mend tienere oc Embigmend paa wore Slotte Neſbyhoffuit oc hindze gaffuell paa the andre for^{ne} lods eygers ſide Huilcke for^{ne} godemendtt eller oc andre vuillige godemendtt aff begge parterne tiiltageun igen wdij theres ſteed om nogen aff thenom lougliig forſald haſſuer ſchulle modhe paa for^{ne} oſteder nu paa tiisdagh forſtkommende otte dage oc ther haſſue fuldkommen magt oc befaling att granſte forfare oc beſigtige for^{ne} Enmercker oc toſſte ſom for^{ne} anders Emickſen nu fangende worder oc ſiden ſtrags ther epther were pligtug tiill for end thee drage ther aff marcken igen at vblegge for^{ne} claus baſſe frue Margrethe oc frue Suſane oc tiſligelſte wortt almindelige hospitalt her wdij odennſſe huer for ſynn anpartt wdij agger oc Enge fylleſte wederlagh igen aff for^{ne} anders Emickſens Jorde oc Eyendom wdj Nørmark oc ſynder mark omkring Stensgard liiggende ſom begge parter paa bode ſidder ſchulle altingeſte ladhe thenom noge mett dog ſkall off elſſe Jomfrue Anne Rindels dotter beholle oc nyde hindes anpartt wdj for^{ne} Enmercke oc toſſte ind tiill ſaa lennge att for^{ne} Anders Emickſen haſſuer giort hinde fylleſte wederlag wdij andit hanns iorde gohs ſaa witt ſom hindis anpart ſeg belobber epther godemends tycke ſom the paa bode ſidder ther tiill tage ſkulle Oc ſiden ther mett were alle loedz eygere oc begge partte paa bode ſider om ſamme trette en klar oc euigh oc afftallen ſag emellom Oc ther ſom the ſiden epther thenne dag finde nogre breſſue eller beuiſning ſom enthen partt kunde haſſue noger behielpning wdaff ſom thenne for^{ne} Eyendom anrørenndes er oc ſom thenne for^{ne} Contracth och wenlig handel emodtt eller vnder egne kannd were, thaa ſchulle thee her mett ingen krafft eller magt haſſue Men were altingeſte magtelofſſe Saa witt ſom the thenne handell oc ſagh anrørennde oc vnder egne ere Giſſuitt aar dagh oc ſteedt ſom for^{ne} ſtaar Vnder wortt Siignett.

(Original paa Pergament i Svedholms Archiv. Sigillet mangler.)

CXIII.

Udtog af et Forligsbrev imellem Anders Emicksen til Steensgaard, Frue Margrethe til Hindema og Frue Susanne til Rassebølle. 1546.

Forligsbrev imellem Anders Emicksen til Steensgaard paa den ene, og Frue Margrethe til Hindema og Frue Susanne til Rassebølle paa den anden Side om Skjel og Grøfter mellem deres Jorder ved Steensgaard. Brevet er udstedet af de af begge Parter befuldmægtigede Voldgiftsmænd efter kongelig Befaling, nemlig Michel Brockenhuus til Brangstrup, Didrich Dwisow til Rørbe, Christoffer Gyldenstjerne, Frands Brockenhuus, Kongens Embedsmand paa Nyborg, Ebbe Munk til Fjellebro, Claus Brockenhuus til Synvergaard, Hans Skynkel til Vierstov, Povet Skynkel til Østrup, Henrik Glob til Klynstrup, Erich Persen til Stubedrup, Knud Michelsen til Skenderup, Peder Lykke til Skovsbo, Hans Berildsen til Nædø (sic), Jacob Brockenhuus, Landsdommer i Fyen, Aar 1546, Mandag næst før Scholasticæ virginis Dag. Brevet er tillige underskrevet af Anders Emicksen selv.

(Original paa Pergament i Svedholms Archiv. Der have været femten Segl, af hvilke No. 1, 5, 6, 12, 14 og 15 mangle. No. 2 viser Brockenhusernes tre Roser i Skjoldet; i det tredie er Skjoldmærket ukjendeligt, Omskriften er Dirik, (altsaa Quitzows); det fjerde synes at vise Brockenhusernes, ikke Gyldenstjernerne's Vaaben, som man efter Ordenen fulde formode; det syvende, Brockenhusernes; det ottende, Skinklernes Lillie (Udelsl. II, Tab. XXV, No. 147), med Overskrift H. S.; det niende, Skinklernes med Omskrift POVEL SKINKEL; det tiende, Globernes, med to modvendte Sugle i Skjoldets to Feldter (Udelsl. I, S. 182, Tab. XXXIII, No. 86); Overskr. H. G.; det ellefte synes at vise en Slaggermuus eller Lignende i et Skjold, der er omgivet af en Kredss med et Kors, ingen Hjelm, over. I Omskriften synes at staae Eric Persen; det trettede, Hjelm og Skjold, deelt paa tværs af en Bjelke; Overskrift P. L.)

CXIV.

Udtog af et Magelagsbrev imellem Anders Emicksen til Steensgaard og Michel Brockenhuus til Brangstrup. 1549.

Magelagsbrev, hvorved Anders Emicksen til Steensgaard overdrager Michel Brockenhuus til Brangstrup en Eng paa Jordløse Mark imod al den Deel, Rettighed og Aastud, Michel Brockenhuus har Norden paa Roesberg Mølle med sit hvieste Flademaal, og en Ager, Norden for Dæmningen, der i Længden er elleve og tyve Skast, i Bredden, i den nordre Ende halvsjerde

Skift, ved den søndre Ende sex Romme Skift, hvert Romme Skift to Romme fadem. *) Givet paa Jordløse Mark, Løverdagen næst efter S. Knud Konges dag, Mar 1549. Brevet er beseglet af Anders Emicksen selv, ærlig og velbyrdig Mand Anders Hansen til „saabezlet“ og Erik Raas til Gielkov.

(Original paa Pergament i Hvedholms-Archiv. Af de tre Sigiller synes det første i Skjoldet, som er noget ukjendeligt, at vise Muursteen eller deslige; paa Hjelmen tre Blomster af een Stilk. Overfr. A. E. Anders Emicksen har altsaa formodentlig været af Familien Tagsteen, see Udelelex. 1, S. 137, Tab. XXIV No. 31). Det andet, Muur-Kaasernes Skjold; ingen Hielm, men Overfr. E. K. Det tredje viser Muur-Kaasernes Muur i Skjoldet; paa Hjelmen to Vesselhorn og imellem dem fire Blomster paa hver sin lange Stengel (st. dansk Udelelex. T. 1, 272; Tab. LI No. 3); Overkrift E. K.)

CXCV.

Udtog af en Quittering fra Jens Boed til Tidseholt og hans Søster til Anders Emicksen for Arv efter deres Morfader. 1558.

Jens „boed“ til Tyseholt, paa egne og sin Søster Karines Vegne, quitterer sin Morbroder Anders Emmicksen til Steensgaard for Gods, han har udlagt dem som Arv efter deres Morfader Otto Emmicksen til Reffsøe, neml. to Gaarde i Øster Mylling, Svaninge Sogn, Sallingherred, een Gaard i Svaninge Sogn, to Gaarde i Høstrup Sogn og By. Odense, Fredagen næst efter S. Michels Dag. 1558.

Beseglet af Jens Boed, Karine Boedsdatter, Didrik Quipov til Rørbej, Anders Johannsen til Gallerup, Jørgen Tymand til Hageløse, Claus Brodenhuus til Søndergaard, Eggert Henriksen til Vestergaard, Peder Marqvordsen til Drenstrup, Niels Henriksen til Logstrup.

(Original paa Pergament i Hvedholms Archiv. Af de ni Sigiller mangle No. 2, 3, 4, 6. Det første, Familien Baads Vaaben, som i Udelelex. T. I. Tab. V. No. 6, kun at Brokken i Skjoldet staaer lige, og at der ingen Brok er imellem Vesselhornene paa Hjelmen. Omkrift: Iens Bodt. Det femte er ukjendeligt. Det syvende, Familien Wifferts Vaaben, som i Udelelex. Tom. II. Tab. XLII. No. 60, kun at der paa Hjelmen ere to Vesselhorn. Omkrift: Eggert Henriksen; af det ottende og niende ukjendelige Brudstykker.)

*) Med Hensyn til Længdemaal, som dengang brugtes ved Udmaaling af Ager, kan mærkes, at i et Mageslag imellem Jørgen Brahe paa Hvedholm og Frue Sidsel Høg, dat. Odense, den 15 Januar 1633, underskrevet af Jørgen Brahe selv, Henning Valkendorf til Glorup, Befalingsmand paa Odense Gaard, og Falk Sjø til Hvidkilde (i Hvedholms Archiv), omtales en Jord, der er elleve Aeer og otte Favnne i Længden og to „Binder“ i Bredden, hver „Aaand“ syv Alen; hvilken Længde for hver Aaand (pl. Binder) flere Gange gjentages.

CXCVI.

Udtog af Styge Høgs Skjøde til sin Datter, Frue Sidsel Høg, paa Steensgaard. 1625.

Styge Høg til Wong Skjoder til sin Datter Frue Sidsel Høgh, Salig Ebbe Munders til Fjellebro, sin Hovedgaard Steensgaard i Fyen, Sallingherred, Svaninge Sogn, med dens Tilligende. — Fjellebro den 28 April 1625. Understrevet af Stygge Høeg, Holger Rosenkrang til Rosenholm, D. R. N. og Befalingsmand paa S. Hans Kloster i Odense, samt Sælgerens Søn Gregers Høgh til Rørbeek.

(Original paa Pergament, meget befsadiget og for største Delen ulæseligt, i Svedholms Archiv. Tre Sigiller: No. 1 blot den tomme Kapsel; No. 2 ukjendeligt; No. 3 Høgerens i violet Vox. Skjeldet er her fraaedeelt fra venstre Hjørne (Jfr. No. CLXXXV. S. 183.)



CXCVII.

Kong Erik af Pommerens Vidisse, hvori er indført et Skjøde af Erik Nielsen til Brovetskov til Predbjørn Podeduff, Ridder. 1419.

Ericus Dei gratia regnorum Dacorum, Svecorum, Norvagorum, Slavorum Gotorum Rex, Dux Pomarorum, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in domino. Noveritis nos quasdam litteras apertas, salvas et integras et suis veris sigillis sigillatas vidisse & diligenter examinasse, tenorem, qui sequitur, continentis. Allæ man som thettæ Dreff see eller høre læsæt Eric Nielsen af Brovetskov ther avapæn ær hælser evindelich meth guth, that skal alle viderlikt være, svo the nu ære som komme skulæ at jech hæffer thennæ nærbærendæ breffvisær en hetherlich man her Predbjørn aff. Podeduff ther ridder ær oc hans rettæ arffvinge sold stot oc aldelæs afhent allæ mynæ goots hvilke som liggæ y fyen, svo som ær i scamme herred i Nærthw sogn som ær myn hofuegard, ther kallæs holmegaard oc svo allt mit goots meth et vatnmølle stat i det same nærthughæ sogn *) oc allt mit goots i ræthingæ mat vat oc thyurt hovt oc lavt rørendæ oc urørendæ enkæ ouden taghet ehvar thet liggær i fyhn, oc allt mit goots hvilket lassæ jenssen ther man kallæ selu lassæ aff mic hæffer i pant for fræhondritt lübste mark oc allt mit fæthernæs oc mothernæs goots ehvar thet liggeri fyen meth sine tilligelsæ enkæ ouden taght til evindelich eye at hæffuæ for attæ hundrith lübste mark for

*) Holmegaard var en, nu nedbrudt, Hovedgaard i Nørre-Næraa Sogn; Vandmøllen, Holme Mølle, findes der endnu.

hvilket goots then forneffnde Hr. Prebbiørn ridder haffuer gjort mic fult efter min villiæ oc
 nøghæ meth svodan vilfor then forneffnde Hr. Prebbiørn skal thet same goots indløse igeen for
 firehondreth lübste mark aff the same attahondreth lübste mark aff then fornæ lassæ ienßson man
 kallæ skelu lassæ esther the breffs liudelse ther then fornæ lassæ jenssen haffver af mic oc meth
 svodan forbarelsæ at haffue noghre minæ førældræ noghre goots æller oc breff udsat til pant i fyen
 antughæ uppa fæthernæs æller uppa mødhernes veghnæ for noghre penninge æller oc i noghre an-
 dræ madæ ther mic kan komæ til æller oc jech ma inlosæ igen tha haffuer then forneffndæ Hr.
 prebbiørn ridder fuld makt thønøm igen ind at losæ meth rettæ efter the breffs liudelse oc brugæ
 de goots efter sin villiæ oc noghæ evindelich item vorder ther noghre breff eller oc beviisningæ oppa
 noghre goots i fyen efter thenæ dagh sunen ther mic kan komæ til help æller oc til trost antughæ
 uppa fæthernæs æller oc uppa mødhernes veghnæ tha lader jech thønøm then fornæ Hr. prebbiørn
 ridder oc hans arffvinge meth all ræt evindelich at haffuæ, ther offver tilbiuder jeg mic oc minæ
 arffvinge then forneffndæ Hr. prebbiørn oc hans arffvinge allæ the fornæ goots svosom tilforen
 ær salt at frie hembæ oc aldelæs at frelsæ uden hvar manß tiltalæ oc hinder efter lands lagh til
 hvæs things vittnesbyrd oc meræ forbarelsæ mit inciglæ meth hetherlike mæns inciglæ svosom ær en
 hetherlich fathers pæther*) meth guts nathæ biscop i roßild, jens dvæs, niels hversen, jo-
 han skarpenbergs, eric nielsen og henrik knutsen ther riddar ær forhenkt thennæ nær-
 bærende striff. giffvet i kaldingæ efter vores herres fødelsæ aar thusendæ firæhondret aar uppa
 det nyndæ aar. In cuius vidisse testimonium sigillum nostrum ad causas præsentibus est
 appensum datum hafniæ anno Domini millesimo quadingentesimo decimo nono mensis
 Augusti die octava, nostro teste Petro Falster justiliario.

(Afskrift, meddeelt af Sr. Provst Knudsen i Uggernæs, efter Originalen paa Pergament i Kinsti-
 belsborgs Archiv.)

*) d. e. Peder Jensen (Lodehat), Biskop først i Aarhus, fra 1295-1416 i Roskilde.



Sag- og Navneregister.

A.	Side.
Aagesen, A.	132
Aakirkebye	16
Aalborg	15
Aarhuus	15
Aabr	141
Abraham, K.	171
Achilles	82
Adamsen, J.	180
Adesen	3
Afladsbrev	74
Afseleie	182
Albani Kirke i Odense, se 2, 59 sq., 62 sq., 68	
Algdtsen, P.	177, 179
Andersen, Chr.	70
Andersen, Cl.	72
Andersen, D. 106, 107, 108, 110, 113, 114	
Andersen, J. (see Beldenaf)	
Andersen, J. 15, 16, 98, 153, 155, 167, 176	
Andersen, M.	177
Andersen, N.	181
Andersen, P. 66, 105, 108, 134, 140, 177	
Andersen, Valle (see Ulfeld)	
Andersen, Roland	16
Andersen, Strange . 167, 169	

	Side.
Andersen, Th.	15, 65
Andersen, W.	15
Anefeldde, A.	175
Anefeldde, M.	175
Anefeldde, W.	175
Anferman, A.	66
St. Anne Alter i Svendborg	112
Arnfeldt, N.	166
Arsens . . . 16, 136-144, 162	

B.

Baadsmandshold	161
Bagger, Ole	81
Baagi, Joh.	22
Bald, D.	181
Ballger, P.	129
Bang, E.	141
Bang, J.	16, 139, 140
Bang, P.	113, 139, 140
Banner, E.	189
Barabek, Fr.	133
Bartelsen, W. (Bertelsen)	181
Basse, Cl.	190-191
Bassf, J.	103
Bast, J.	109
Beck, J.	158
Beck, Laue	82
Beldenaf J. A. 1, 70, 113 153,	
Belov, L.	185

	Side.
Belov, E.	184
Bendesen, N.	132
Benedictiner Kloster i Odense	59
Bendtsen, M.	109
Berildsen, S.	192
Bernicke, K.	113
Bii, N.	129
Bertel, Præst	134
Berthelsen, A.	155
Beske, A.	158
Bild, N.	75
Bild, Ulrich	112
Bille, (Bilde) A. 21, 165, 176, 182-187	
Bille, E.	21
Bilde, E.	183
Bilde, M.	183
Bilde, N.	173
Bilde D.	165
Bilde, Sten	85
Bildsen, Ulrich	109
Birchholm	90, 96
Bleking	16
Boed, J.	193
Boedsdatter K.	193
Bogbinder, W.	59
Bogense	16, 83, 162
Bockholt, J.	171
Boigere, J.	177

	Side.
Vonde, A.	66, 98
Vorcke, H.	113
Vornholm	16
Brade, A. (Bratthe)	165, 173
Brayde, L.	22
Bræhe, J.	175, 184
Bremé, B.	132
Brixen, Fr.	82
Broberg, A.	134
Broch, N. P.	15
Brock, H.	165
Brock, M.	131, 165
Brock, P.	191
Brockenhuus, Cl. 175, 176	
	180, 192-193
Brockenhuus, Fr.	4, 191-192
Brockenhuus, H.	100
Brockenhuus, Mich. 1, 115,	
	118, 181, 192
Brockenhuus, Ped.	153, 176
Bruun, H.	19, 64
Bruun, J.	19, 64
Bruun, M.	19, 59
Bruun, N.	180-181
Bruun, Th.	65
Brydy, P.	177
Bryſke, A.	22, 180
Bryſke, C.	129
Bryſke, E.	157
Bryſke, J.	65, 177
Buchholdt, J.	101
Bud, N. P.	122
Bulg, J.	132
Buleſſen, J.	128
Bulgher, H.	66-67
Bulgher, J.	129-130
Bødkerlaugets Ekraa	55
Bødker, Simon	72

C.

Calente Alter og Gilde 115, 121	
Casperſen, Ch.	15
Chriſtenſen, C.	15
Chriſtenſen, H.	167

	Side.
Chriſtenſen, J.	16
Chriſtenſen, K.	16
Chriſtenſen, N.	15
Chriſtiern I. 25 ſq., 91, 96,	
	127, 145, 146
Chriſtiern II. 93, 96, 134,	
	136, 149
Chriſtian III. 1, 2, 21, 54 ſq.,	
	62, 77, 101, 121, 138,
	151, 155, 189
Chriſtian IV. 7, 8, 11, 12,	
	63, 64, 83, 128, 161, 162, 185
Chriſtian (V.), Prinds 7, 12	
Chriſtian V., Ronge	17, 30
Chriſtian VI.	30
Chriſtian VII.	31
Chriſtianopol	16
Chriſtianſtad	15
Chriſtine, Dronning 48, 53 ſq.	
Chriſtoffer den Førſte	86
Chriſtoffer den Anden	125
Chriſtoffer af Bavern 24, 88,	
	89 ſq., 127, 144 ſq.
Chriſtoffer, Greve af Olden-	
borg	158
Timbrichſhaffn	15
Claus, Skipper	66
Clausen, A.	166
Clausen, Chr. (ſee Schrof)	
Clausen, C.	16
Clausen, H.	104
Clausen, L.	180, 181
Clausen, M.	72, 75
Clement	66
Clementſen, N.	153
Colloquii Gilde i Svends-	
borg	112, 122
Commiſſion, den ſtore, i	
Åſens	138, 143

D.

Daae, J.	191
Damsbogaard	178 ſq.
Diegen, (Degn) A.	68
Diegen, M.	110
Ditmarſkerne	77

	Side.
Dreyoe	90, 96
Due, J.	195

E.

Ebbesen, H.	66, 68
Ebbesen, P.	19, 109, 190
Eberſteen	18
Effuerſen, J.	167
Eggerſen, H.	15
Eggerſen, J.	69, 70
Eibønder	172
Eiſidelsborg	195
Eiderup	172
Elende Lagd Ekraae 31 ſq., 68	
Emickſen, A.	189 ſq.
Emickſen, M.	131
Emickſen, D. 131, 179, 188, 193	
Engel, H.	119
Engel, J.	110
Erik Menved 87, 123, 124,	
	125, 126
Erik af Pommern 23, 88,	
	126, 145, 147, 191
Eriksen, Cl.	189
Eriksen, J.	167
Eriksen, M.	95, 167
Eriksen, S.	190-192
Er, Oluf	109
Eſbernsen, A.	67
Eſbernsen, H.	181
Eſbernsen, J.	70
Ekildſen, R.	106
Ekildſen, T.	103, 108, 111
Epſenſen, J.	177
Eygel, J.	109

F.

Faaborg	16, 123-136, 162
Faaborg Kloſter	191
Falster, P.	195
Falsterbod	94
Fekkeſen, L.	163
Fid	94
Findſen, J.	109, 155, 172

	Side.
Flemming	188
Fracker, M.	167
Frandsen, A.	15
Frandsen, Fr.	16
Frederik I. 91, 137, 150, 158, 161	
Frederik II. 4, 5, 77, 78, 80, 81, 95, 97, 159, 160, 166	
Frederik III. 13, 16, 17, 29 sq., 30, 81, 151, 186	
Frederik IV.	30
Frederik V.	30
Friis, Chr.	171
Friis, C.	100, 110
Friis, Jesper	100, 176
Friis, Joh. 2, 1, 21, 62, 161, 165, 175, 189	
Friis, Jørgen	165
Friis, R.	163
Friis, N.	171
Friis, P.	98
Friis, R.	98
Friis, J.	146
W. Frue Alter i Kjer- minde	151
Frue Kirke i Svendborg 105 sq. 108 sq., 114, 117, 118	
Frue Lag i Faaborg	128
Frue Tider	139
Fynboe, L.	170

G.

Gaas, H.	120, 122
Gaas, C.	120
Ge (Geed?) H.	72
Geed, A.	59
Giedfods Ma	151
St. Giertruds Alter i Kier- teminde	152
Gilder	31-61, 112
Gise, A.	173
Gise, C.	122
Gise, F.	193
Glad, Niels	6 sq.
Glob, H.	192

	Side.
Glob, N.	74
Glorup	163-176
Graabroedre Kloster i Svend- borg	105
Greffue, C.	180
Gregersen, Chr.	16
Grydestøber, Hans	66
Gron, M.	21
Gudmandsen, D.	15
Guldsmed, H.	106, 107
Guldsmed, P. 109, 113, 139, 140, 142	
Gyldenstjerne, Chr.	19, 192
Gyldenstjerne, C.	75
Gyldenstjerne, Jørg.	62
Gyldenstjerne, R.	75, 189
Gyldenstjerne, M.	190

H.

Haarby	176
Hach, H.	102
Haldager	99
Halmstad	82
Hammer, L.	15
Hammer, P.	129
Handelen	83, 95
Hanne, M.	113
Hans, Kong 48, 90, 96, 99, 147, 148, 153, 157	
St. Hans Alter i Svend- borg 105, 106, 113	
St. Hans Kirke i Odense 2	
St. Hans Kloster i Odense se, 185, 190, 191	
Hansen, A. 95, 167, 169, 171, 193	
Hansen, C.	119, 180, 181
Hansen, G.	71
Hansen, H.	16, 128
Hansen, J.	15, 66, 132
Hansen, K.	167
Hansen, L 16, 69, 167, 169, 180	
Hansen, M.	15, 112
Hansen, N.	15

	Side.
Hansen, D.	15
Hansen, P. 15, 81, 82, 119, 130, 161, 165, 167, 172	
Hansen, R.	180
Hansen, St.	119
Hansen, W.	181
Hardenberg, C.	21, 131
Hardenberg, J.	179
Hardenberg, M.	66, 188
Hartvig, Bisp i Ribe	74
Hase, H.	15
Hasse	16
Hauemand, H.	15
Hay, J.	103
Hay, M.	106
Hay, N.	106, 107
Helligaands Kloster i Fa- borg	132 sq.
Helligfors Alter i Afsens 137	
Helligfors Alter i Svend- borg	108, 109
Helligfors Vicarie i Afs- sens	140
Helsingborg	15
Helsingøer	15
Henning, G.	70
Henningesen, A.	72
Henningesen, B.	102
Henningesen, D.	178
Henningesen, H.	176
Henningesen, J.	102
Henningesen, P.	98
Henrichsen, C.	178, 180, 193
Henrichsen, H. 15, 188, 189	
Henrichsen, J.	95, 109
Henrichsen, L 73, 95, 134, 139, 140	
Henrichsen, M.	15, 66, 67
Henrichsen, N.	193
Henrichsen, D.	131
Henrichsen, T.	128
Hermandsen, P.	139
Hiericksen, L.	140 sq.
Hiort, Chr.	166
Hiortee	90, 96

	Side.
Hobroe	15
Hoffman, J.	59
Holbeck	15
Holck, Chr.	184
Holm, Ch.	82
Holmstrup	101
Holstebro	15
Hord, N.	128
Hou, M.	110
Houenfeld, J.	68
Hvedholm	188, 189
Huerringe	153
Huyde, D. (Hvid)	179
Hundermark, P.	140
Hundertmark, M.	164
Huß, v. Henning	79
Hvid, Ch.	158, 176
Hvid, Cke	59, 69, 176
Hvid, J.	176
Hvidsfeldt, A.	6, 130, 174
Hvidkilde, A.	120
Høg, Chr.	194
Høg, E.	183
Høg, D.	183
Høg, S.	193, 191
Høg, Th.	183

J.

Jachimsen, A.	188
Jachimsen, K.	176
Jacob St. i Campostella	135
Jacobsen, A.	104
Jacobsen, K.	176
Jacobsen, S.	15
Jbsen, L.	16
Jbsen, P.	175
Jensdatter, G.	102
Jensen, A.	109, 146, 163
Jensen, E.	129
Jensen, E.	16, 128
Jensen, H.	66, 68, 70, 109, 111, 177, 180, 181
Jensen, Jørgen, see Sadolin.	
Jensen, J.	15, 65, 95
Jensen, K.	110, 188

	Side.
Jensen, Laase	66, 195
Jensen, Laurb	166
Jensen, M.	15, 68, 129 177, 180
Jensen, N.	102, 103
Jensen, D.	188
Jensen, P.	15, 71, 140, 180, 188
Jensen, St.	188
Jensen, T.	15, 115
Jensen, Z.	16
Jeppsdatter, Karine	106
Jeppsen, A.	94, 133
Jeppsen, E.	66, 68
Jeppsen, H.	176, 180, 181
Jeppsen, J.	69, 128
Jeppsen, M.	68, 132
Jeppsen, N.	75
Jeppsen, P.	66
Jesperen, J.	69
Jndquartering	77, 84
Jngueren, A.	113, 115
Johannes, Erkebisp i Lund	74
Johansen, H.	19
Johansen, A.	193
Johansen, Chr.	159
Jonsen, A.	69
Jordløse	176, 183
Jostsen, M.	167
Jpsen, H.	109, 110
Jude, A.	178
Jude, J.	109, 111
Jude, S.	110, 111
Junker, M.	110, 111
Jversen, B.	122
Jversen, H.	95
Jversen, N.	195
Jversen, P.	188
Jylland, N.	15
S. Jørgens Lag i Aa- sens	139, 140
Jørgensen, Chr.	166
Jørgensen, H.	167
Jørgensen, J.	83
Jørgensen, P.	167

K.

	Side.
Kaabelø, K.	95
Kaack, P.	69-70
Kaalberg,	94
Kaas, E.	131, 178, 179, 180, 192
Kalave, D.	15
Kaldj, J.	102
Kalluf, P.	180, 181
Kalluf, S.	180
Kallundborg	115
Kielsmidt, J.	113
Kierum Kirke	138
Kerurt, D.	110
Kjerteminde 16, 144-158, 162 Kjerteminde Tid	148-153
Kirkby	118
Kjøbenhavn	15
Kjøbmands Compagni i Svendborg	120
Kjøbstæder	2, 7, 11
Kjøge	15
Kjøngstorn, en Gaard	185
St. Knuds, Kirke i Ddense 2, 63 Knudsen, A.	15, 17
Knudsen, H.	154, 195
Knudsen, J.	119, 134
Knudsen, L.	177
Knudsen, M.	152, 167
Knudsen, D.	15
Knudsen, St.	155
Kolding	15
Korsøer	15
Kortsen, J.	110
Kotti, L.	72
Krabbe E.	190
Krag, K.	185
Krag, D.	85
Krag, Th.	119
Kramstrup, E.	133
Kramstrup, L.	188, 189
Kramer, G. (Kræmer)	129
Kramer, G.	69
Kramer, H.	132
Kramer, J.	188

	Side.
Kremer L.	129
Kremer, N.	132
Kremer, T.	103
Kremstrup, Cl.	86

L.

Laaland	16
Laale, H.	139, 142
Laale, M.	140, 142
Laalebrev	161
Laghøvd	71, 77 sq.
Lamdrup	169
Landskrone	15
Lang, J.	180, 181
Langsmølle ved Faaborg	130 f.
Larsen, B.	128
Larsen, N.	16
Larsen, M.	15
Laurisen, P.	16
Laugene	54
Laurisen, B.	69
Laurenzen, H.	109, 180
Laurenzen, J.	98
Laurentii Gilde i Odense	71
Laurentsen, D.	151
Lauritsen, Ch.	15
Lauritsen, H. 72, 73, 100,	105, 129
Lauritsen, L.	71
Lauritsen, M.	108
Lauritsen, N.	15, 55
Lauritsen, P. 114, 142, 162,	175
Lauritsen, R.	167
Laursen, A.	140
Laursen, B.	128
Lege, D.	111
Lemvig	15
Lendegord, H. (Lindeg.)	177, 178
Lindegord, T.	73
Lerche, H.	167
Lidelsen, J.	103
Limbef, C.	19
Limbef, D.	18, 19, 20, 22
Limbef, M.	19
Locaten i Kjørteminde .	155

	Side.
Lovhøringe	72
Lund, S. M.	15
Lund (By)	15
Lundager	137
Lunde	118
Lundsgaard	153
Lunge, D.	165
Lyddichsen, A.	15
Lycke, J.	21
Lycke, P.	192
Lyckesen, J.	129
Løge, Barth	59
Løg, J.	68, 69, 70

M.

Madsen, H.	103, 167, 169
Madsen, J. 16, 112, 134,	167, 177
Madsen, K.	100
Madsen, N.	113
Madsen, P.	111, 131
Mag, H.	122
Mageskiftebrev 65, 70, 71,	112, 163, 166, 170, 171,
	175, 184
Maghensen, N. (Maghu-	sen) 106, 107, 108
Maler, A.	68
Malmøe	15
Mandt, M.	113
Marcus, Præst.	132
Maribo	16
Margarethe, Dronning .	162
Marie Psalters Broder,	fab 59 sq., 74
Marquorsen, P. 177, 179,	193
Marssvin, G.	148
Marssvin, J.	153
Martensen, H.	71, 154
Mathiessen, J.	15
Matterup	185
Mattiffen, S.	66
Mattsdatter, B.	111
Matsen, B.	110
Matsen, C.	166, 189, 189

	Side.
Matten, J.	189
Matten, K.	69
Mattsen, M.	142
Meelhorn	18
Messe	106, 151
Megmager, P.	109
Michelsen, H.	64, 82
Michelsen, J.	68, 181
Michelsen, K. 140, 180	182, 192
Michelsen, M.	66
Michelsen, N.	180
Michelsen, P.	72, 109
Middelfart	16, 159, 163
Mogensen, Cecilie	165
Mogensen, L.	15
Mogensen, N.	108
Mogensen, St.	113, 165
Mordsen, N.	172
Morsen, P.	172
Mortensen, A.	115
Mortensen, J.	15
Mortensen, N.	172
Mortensen, P.	15, 65
Mule, Chr.	100
Mule, H.	69, 70
Mule, M.	72, 73, 181
Munk, C. 131, 179, 192,	191
Munk, J.	165, 167, 169
Munk, D.	21
Muurkaaserne	179
Muurmester, Chr.	155
Moen	3
Møller, M.	167
Møllerssen, J.	98

N.

Nansen, H.	15
Nakføv	16
Nestved	15
Nerøe	16
Nicolai Kirke i Svend-	borg 115, 118, 121
Nicolaus Burdegalensis .	74
Nicolaus, Bispe i Roekilde	74

	Side.
Nicolaus Bisp i Aarhus	74
Nicolaus, D.	90
Nielsen	15
Nielsen, A.	66, 177, 178
Nielsen, El.	167
Nielsen, E. 15, 128, 194, 195	
Nielsen, G.	154
Nielsen, H.	15, 66, 113
Nielsen, J.	55, 66, 138
Nielsen, K.	55
Nielsen, L. 15, 55, 103,	
	110, 175
Nielsen, M.	115
Nielsen, N.	15, 16
Nielsen, P. 16, 134, 135, 169	
Nielsen, T.	19
Riff, Foged i Helligesthuus	68
Rorby, B.	179
Rorby, H.	180
Rorby, S.	161
Ryborg	16, 18, 162
Rykjobing paa Fjalster	16
Rykjobing i Odsberred	15
Rysted	16

D.

Ddense 2, 3, 15, 23 f.,	
	86, 162
Ddt, J. A	73
Dffuensen, J.	167
Dsderup, M.	108, 110, 111
Dlsen, A.	15
Dlsen, B.	190
Dlsen, E.	75
Dlsen, F.	15
Dlsen, G.	132
Dlsen, J.	167, 169
Dlsen, K.	95
Dlsen, P.	55, 112, 165
Dlussen, A.	15
Dlussen, El.	163
Dlussen, J.	167
Dlussen (olffsen) M.	65
Dlussen, P.	172
Drseide	151

	Side.
Drgemeester, H.	59
Drn, J.	66
Drnum	177
Dstrelson, J.	107-109
Dttesen, J.	69
Dttesen, P.	98
Dvenskou Gaard	164 f.
Dverfærernes Gildesfræa	38
Dre, E.	180
Dre, J.	105

P.

Paarup	17
Paaste, M. N.	15
Pabe, H.	68, 98
Pabe, J.	68, 69
Parberg, J.	153
Parberg, W.	21
Pedersdatter L.	19
Pedersen, A. 66, 98, 109,	
	118, 188
Pedersen, B. 109, 110, 166, 189	
Pedersen, E.	15, 62, 119
Pedersen, E.	192
Pedersen, G.	16
Pedersen, H. 15, 69, 110, 111	
Pedersen, J.	15, 68,
	130, 135, 167, 190
Pedersen, K.	16
Pedersen, L.	16, 167, 169
Pedersen, M. 15, 73, 80,	
	103, 112, 114
Pedersen, N.	15, 113, 189
Pedersen, D. 66, 69, 164, 165	
Pedersen, P.	15
Pedersen, S.	114
Pedersen, Th.	98
Peffner, A.	180
Petreus, J.	7
Petrus, Bisk. i Roskilde	195
Pilegaard, J.	180
Podebusk, Prebb.	165, 194
Pommern v., Th.	79
Postbefordring	159
Pouelsen, A.	68

	Side.
Pouelsen, Chr.	130, 190
Pouelsen, E.	154
Pouelsen, M.	15
Pouelsen, N.	71, 134
Pouelsen, S.	16
Pomisch, H.	85
Privilegier 2, 23 sq., 25 sq.,	
	30 sq., 144 sq., 116 sq.
Proviand, leveret	82 sq.
Præster, deres Underhold-	
ning, Privileg. 1, 4, 5	
Præstoe	15

Q.

Quabe, D., v.	174
Quisov, D. 179, 180, 192, 193	
Quisov, H.	140
Quisov, J.	75

R.

Rab, P.	104
Randers	15
Ranhou, B.	131, 173
Ranhou, P.	66
Rasmus, Hr.	187
Rasmusen, E.	15
Rasmusen, J.	167
Rasmusen, L.	16
Rasmusen, P.	15
Ravnstrup, H.	69
Rebning af en Skov	180
Reff, P.	108
Remmesnider, A.	66
Remmesnider, N.	69
Remmesnider, Th.	69, 155
Remy, M.	109, 110, 111
Reng, A.	47
Ribe	15
Riber, H.	15
Ringjobing	15
Ringsted	15
Riquardsen, El.	103
Riquardsen, D.	102
Rondeby	16
Roskilde	15

	Side.
Rose, H.	155
Rosenfrank, E.	19
Rosenfrank, E.	140, 160
Rosenfrank, H.	176, 194
Rosenvinge, Familie.	5 sq.
Rottfeldt, J.	141, 142
Rudkjøbing	16, 162
Ryfsard, R.	98
Rød, H.	110
Rødby	16
Rønne	16
Rennov, Carl 1, 59, 71, 133	
Rennov, Claus	65
Rennov, Cyl. 4, 19, 138, 191	
Rennov, Henning.	163
Rennov, Marq.	163, 168
Rennov, N.	146

S.

Sadolin, J. J.	1, 116, 118
Sarkjøbing	10
Scheire, M.	108
Schmidt, J.	66, 128
Schmidt, M.	72, 128
Schmidt, P.	66
Schram, P.	21
Schrodt, C. E.	118
Schuldt, J.	15
Schytte, Chr.	188
Scrutt, L.	66
Seffrinsen, H.	15, 167
Silleborg	186
Simesen, H.	188
Simonsen, H.	16
Sinckler, Th.	16
Skaane	15
Skaarup	121 sq.
Skaner.	15
Skarøe	90, 96
Skarpenberg	195
Skatter	158
Skeel, J.	75
Skeyer, M. 107, 109, 110, 111	
Skindere, G.	109, 110, 111
Skinkel, A.	191
Skinkel, E.	157

	Side.
Skinkel, H.	179, 192
Skinkel, J.	180
Skinkel, L.	71, 73
Skinkel, D.	163
Skinkel, P.	192
Skinkelsdatter, A.	71
Skive	15
Skjelskøer	15
Skog, L.	132
Skomagergildets Skraa 48 sq.	
Skomager, A.	110
Skomager, H.	72
Skonning, P.	113, 118
Skriver, E.	73, 110
Skriver, H. 47, 71, 113, 180	
Skriver, J.	61, 95
Skriver, D.	100
Skriver, P.	71, 119, 154
Skriver, T.	70
Skærbøernes Gilde Skraa 38	
Skæder, A.	66
Skæder, E.	68
Skæder, H.	129
Skæder, M.	112
Skæder, N.	73
Skymel, J.	158
Slabata, Oberst	8
Slagelse	15
Slangrup	15
Sløtter, H.	16
Smedegildets Skraa . 42-47	
Smed, H.	183
Snedstrup	17
Sognepræster see Præster.	
Sortebrødre i Odense 70, 73	
Staalsen, J.	15
Staffen, J.	72
Staffensen, D.	71
Staffensen, P.	188
Stange, J.	179
Stav, N.	180
Steenfen, Ch.	15
Steenfsgaard	189-192
Steger	15
Steningemænd	175
Stii, J.	109

	Side.
Storm, N. L.	144
Strandby	176
Strange	113
Strango, Hofmester	91
Strangesen, E.	153
Strøg, H.	72
Strøno	90, 96
Stubbekjøbing	16
Styborg, H.	104
Stygffen, J.	154, 181
Suder, E.	109, 110
Suder, H.	109
Suder, J.	69, 132
Suder, K.	109
Suder, Ol.	67
Sueff, H.	188
Sueff, N.	188
Svalle, B.	180
Svanife	16
Svanninge	189-190
Suarner, H.	66
Svendborg 16, 86, 123, 162	
Svendsen, M.	16
Svenke, de	17-18, 156
Sverdfæger, M.	111
Svindinge	169, 172
Søeboegaard	173
Sølfidsborg	16
Sørensen, M.	169
Sørensen, N.	169

T.

Tagesen, A.	113
Tagesen, N.	119
Tagemat, A.	153
Teymad, P.	188
Thaaftinge	90, 95
Therkilsen, P.	172
Thiellussen, A.	176
Thingsvidner . 65 sq., 68,	
69 sq., 95 sq., 100 sq., 101,	
109, 110, 118, 128, 139,	
156, 172, 175, 176, 179, 180	
Thisted	15
Thomassen, H.	132
Thomassen, El.	151

	Side.
Thomesen, J.	65
Thomsen, N.	134
Thott, Chr.	181
Thott, N.	181
Thott, T.	21
Thued	122
Thuroe	86, 90, 96
Thychonid, H.	69
Tidemand, M.	190
Tidemandsen, P.	102
Told	126, 155
Tordsen, J.	98
Torkelsen, J.	102
Trefoldigheds Gildes Ekraa	34-38
Trolle, B.	21
Trolle, H.	78
Trost, N.	167
Turesen, H.	15
Tymand, J.	193
Tycksen, E.	128
Tygesen, J.	181
Tygesen, N.	181
U.	
Ubbesen, N.	169
Ugle, J.	66-69
Ulfeld, Corf.	135
Ulfeldt, J.	183

	Side.
Ulfeld, Palle Andersen	148, 153, 163
Ulfstand, H.	165
Urne, A.	181
Urne, Cl.	21, 189
Urne, E.	179, 184
Urne, H.	59
Urne, J.	100, 134, 153, 163, 176, 179, 181, 184
Urne, L.	163, 191
Urne, M.	189, 192

V. og W.

Waldemar, Kong	25, 123
Waldemar, Hertug	86, 124
Wale, H.	59
Walfendorf, A.	105
Walfendorf, Chr.	166, 173
Walfendorf, H.	75, 112, 122, 165, 173 sq., 175, 176, 182, 183, 184, 185, 193
Walfendorf, J.	62
Walfendorf, Familien	163-176
Walfendorf, E.	169-174
Warbiery	82
Warde	15
Weile	15
Wend, H.	91
Werner	180

	Side.
Westervig Kloster	185
Westphal, H.	98
Wibild	66
Wiborg	15
Wiborch, M.	15
Wiborg, N. M.	15
Wiffert	182, 193
Williemsen, Cl.	68
Williemsen, P.	118
Winther, L.	15
Windsen, T.	98
Wordingborg	15
Wor Frue Eider	139
Wulf, A. M.	6
Wærkmester, Oluf	70, 72

Y.

Ysted	15
-----------------	----

Z.

Zbeloe	2
Zgidusen, A.	15

D.

Ddegaarde	9
Dtrich, Mester	116
Drkel og Drkel Fang	90, 100, 101
Drendrup	169

Trykfeil.

Side	7	Lin. 7	f. n.	overleverer	læs: overlever
—	27	—	7 f. o.	vndherhættigh	læs: vedherhættigh
—	29	—	1 f. o.	retfevdi ghe	læs: retferdighe
—	31	—	7 f. o.	1667	læs: 1767
—	44	—	6 f. n.	uitherlogh	læs: uetherlog
—	45	—	11 f. o.	untloærr	læs: untloæder
—	87	—	7 f. n.	nostro	læs: nostra.
—	91	—	10 f. o.	suinnebrgh	læs: suineborgh
—	94	—	12 f. o.	hænge	læs: hænger
—	110	—	8 f. n.	mærcir	læs: mærcir
—	159	—	7 f. n.	CILII	læs: CLIII
—	41	—	1 f. o.	nogher del skal maaſkee læses	læs: nogher deles

(Ordet synes i Originalen at være forfortet). Meningen er da: Om nogen uddeles o: dømmes ud af sit Gilde.

Aktstykker.
